CAROLUS LUNDIUS

ZAMOLXIS - PRIMUL LEGIUITOR AL GEȚILOR

Carolus Lundius

ZAMOLXIS - PRIMUL LEGIUITOR AL GEȚILOR

Cuvânt înainte de **Dr. NAPOLEON SĂVESCU**

Traducere şi note adăugitoare de **MARIA CRIŞAN**

EDITURA AXA

Coperta I: reproducere *in situ* ediția princeps a cărții
Zamolxis - Primul legiuitor al Geților de Carolus Lundius, Upsala, 1687

© Toate drepturile aparțin Societății Culturale
Dacia Revival International New York

Cartea apare cu sprijinul exclusiv al domnului Dr. Napoleon Săvescu, preşedintele Societății Culturale Dacia Revival International New York

ISBN: 973-8053-55-2

Cuvânt înainte

La 7 iunie 1998, cutreierând munții Surya-nului, în căutarea Sarmi-Seget-Usei, am avut surpriza să întâlnesc un general îndrăgostit de daci, şi anume pe generalul Vasile Dragomir cu care am stat ore în şir vorbind despre daci şi ...istorie. De la dânsul am aflat că un oarecare Copoiu a fost trimis în Suedia să cumpere o carte despre Zamolxis. Schimbările politice din țară, revoluția din 1989, au făcut ca această informație să nu mai fie de actualitate, nimeni neştiind dacă acea carte a fost sau nu cumpărată.

Într-o zi găsesc pe internet un anunț al unui anticariat din Upsala, care vindea, la un preț piperat, o carte intitulată *Zamolxis Primus Getarum Legislator* apărută în 1687. Îmi aduc imediat aminte de discuțiile avute cu gen. Vasile Dragomir şi.... cumpăr cartea, scrisă în latina medievală. La sugestia d-lui profesor Vasile Boroneanț, o contactez pe d-na Maria Crişan care acceptă prețul oferit de mine şi realizează o excepțională traducere a lucrării. Considerând că ar fi incorect să țin ascunsă traducerea până la prezentarea cărții la cel de al III-lea *Congres Internațional de Dacologie „Nicolae Densuşianu"*, 21-22 iunie 2002, hotel *Intercontinental* Bucureşti, am decis să o ofer tuturor celor interesați, din luna ianuarie 2002, pe internet, la adresa ***www.dacia.org***.

Mă întreb şi astăzi, oare de ce astfel de cărți, de importanță covârşitoare pentru istoria poporului nostru dac trebuie să aştepte mai mult de 300 de ani pentru a fi aduse la cunoştința publicului din țară ? De ce cartea lui Jeoannes Magnus: *Historia de omnibus Gothorum Sueonumque regibus* (Roma ,1554), în care s-a publicat pentru prima oară, atât alfabetul getic, cât şi legile lui Zamolxis, aflată în biblioteca Academiei Române, nu este tradusă, publicată, pusă la dispoziția cercetătorilor şi publicului doritor să-şi cunoască strămbunii adevărați? De ce cartea lui Bonaventura Vulcanius : *De literis et lingua getatum sive Gothorum* (Lyon,1597) sau *Biblia lui Wulfila*, 460 d.Hr., care s-a folosit de alfabetul getic pentru a-l crea pe cel gotic în care a fost tradusă *Biblia* cunoscută sub numele de *Codex Argenteus*, nu sunt încă traduse şi puse la dispoziția specialiştilor, a publicului doritor de a afla ADEVĂRUL despre originea şi istoria poporului nostru ?

Tot de la Carolus Lundius aflăm: "Să fie clar pentru toți, că cei pe care antichitatea i-a numit cu o venerație aleasă Geți, scriitorii i-au numit după aceea, printr-o înțelegere unanimă, Goți".

Şi tot de la acesta aflăm că "grecii şi alte popoare au luat literele (alfabetul) de la Geți. La Herodot şi Diodor găsim opinii directe despre răspândirea acestor litere".

Sub influența scriitorilor antici care susțin că scrierea a apărut mai întâi la Geți, Jornanes (la Lundius îi găsim numele numai sub acesta formă) recomandă cu toată convingerea legile scrise ale lui Zamolxis şi Deceneu, Bellaginele.

Zeci de ani am învățat prin şcoli un "adevăr" neadevărat despre zămislirea poporului nostru. Am învățat că au trebuit să sosească romanii în anul 106 d.Hr., să-i învingă pe daci, să-i facă să dispară de pe fața pământului, iar cei câțiva supraviețuitori să învețe foarte repede limba latină în 165 de ani; ba chiar să-şi uite propria limbă. Au cucerit ei, romanii, 14% din teritoriul Daciei şi astfel peste noapte în toată Dacia a început să se vorbească o singură limbă, cea latină, şi asta nu numai în teritoriile ocupate de romani dar şi în acelea neocupate, adică 86% din teritoriul Daciei de atunci ?

Zeci de ani, vrafuri de tomuri de istorie n-au vorbit decât de românii apăruți în urma relațiilor paşnice dintre legionarii romani şi femeile dace. "Cine putea să-şi dorească un părinte fioros, bărbos şi barbar, ca acei daci? Acest adevăr ar putea avea urmări de neînchipuit, am pierde dragostea, sprijinul (?) şi milostivirea de la unele națiuni, pentru ruda lor săracă şi amenințată să fie înghițită de masele ugro-slavice", ne spune cu ironie Cesar Pruteanu în lucrarea *Limba Dacilor* (1927).

Dacă în anii 1859-1918, când Vlahia, Moldova, Transilvania şi Bucovina s-au unit pentru a forma o țară nou aparută în Europa, România, s-ar fi spus ADEVĂRUL, respectiv că s-au reunificat câteva din provinciile Daciei atunci ne-am fi adus aminte că noi suntem cel mai vechi popor al acesteia, că suntem aceia care reprezintă vatra vechii Europe, locul de unde aceasta a început să existe (vezi *Marjia Ghimbutas*), suntem părinții acesteia.

De ce trebuie să auzim de la Carolus Lundius despre Zamolxis ca fiind cel ce a dat lumii primele legi scrise ? De ce nici unul din istoricii noştri nu-l pomeneşte ? Oare de ce suedezii se mândresc cu ce noi refuzăm să ne mândrim? Când oare istoria noastră, în loc să înceapă cu înfrângerea noastră, cu sfârşitul nostru, ca stat, cu înfrângerea lui Decebal, va începe cu istoria Daciei şi a regilor ei?

Când se va pune capăt concepției false de până acum, din punct de vedere al adevărului ştiințific, umilitoare din punct de vedere al demnității naționale, ingrate față de numeroşii şi anticii noştri strămoşi, pe care i-am renegat şi i-am şters din cartea nației ?

Reînvierea Daciei, datoria cunoaşterii originii şi istoriei neamului nostru, ADEVĂRUL, trebuie să constituie politica aleşilor puşi să vegheze asupra destinului acestui popor. Adevărul este de neînvins, el străbate veacurile, vârstele oamenilor şi nu poate îmbătrâni niciodată. Adevărul nu trebuie dovedit, trebuie numai rostit.

Dr. Napoleon SĂVESCU

SALUTUL MEU ADRESAT CITITORULUI

S-au scurs douăzeci şi doi de ani, de când, prin vot public, am intrat ca cel dintâi admis în această Academie, pentru a studia ştiinţele juridice. Cât priveşte însuşi spiritul meu, străduania şi gândirea mea puse în slujba acestor ştiinţe, le las în seama judecăţii acelora care atunci m-au admis în rândurile studenţilor, iar apoi mi-au dat prilejuri frecvente să le audiez cursurile.

În tot acest răstimp, am aşternut pe hârtie, cu mare grijă, - nu cu neglijenţă cum o fac unii, nu corupt, cum obişnuiesc alţii -, o bună parte din cele pe care le notasem cu propria mea mână în timpul cursurilor. Singura greutate de care m-am izbit, dacă este să o mărturisesc şi să o declar sincer, a fost aceea de a opera o selecţie din multele elemente audiate la cursuri; mi-a fost greu totodată să iau o decizie, cu atât mai mult cu cât, în tot acest răstimp, numărul manuscriselor în temă crescuse, iar în unele cazuri, din cauza unor copişti ignoranţi, unele fapte au fost greşit schimbate, nu rareori operându-se omisiuni şi adăugiri nejustificate. În cele din urmă, sarcina noastră a fost să chibzuim cu mare atenţie cum trebuie să ne mişcăm printre atâtea cărări întortocheate, să recunoaştem erorile şi, în consecinţă, să le eliminăm. Iată de ce, nu mă sfiesc să o spun, că în acei ani de studii ale unui tânăr magistrat, toate aceste date memorabile au fost bine forjate şi cu mai mare fidelitate. Dar nu mă îndoiesc că există unii care vor socoti că ceea ce am făcut eu este mai puţin corect, prin faptul că, vorbind despre începuturile legilor la Geţi, mă refer în primul rând la SAMOLSE (căci aşa se cuvine să fie scris numele lui); ei crezând cu tărie că eruditii noştri s-ar fi inspirat din literele greceşti, dar literele getice, fiind deja inventate şi puse în uz, grecii le-au luat de la noi, conform istoriei noastre vechi şi a înţelepţilor noştri experimentaţi în literatura scriitorilor vechi, de asemenea inşi, ei nu vor fi socotiţi ca atare; pe asemenea persoane noi nu dăm nici un ban, iar judecata posterităţii îi va condamna - şi sunt demni de a fi condamnaţi în unanimitate; aceasta, deoarece despre stilul lui SAMOLSE (deci scrierea getică a preexistat celei eline) ne stă mărturie autoritatea unor istorici antici care consemnează totul cu toată claritatea. Chiar cu aceeaşi ocazie aş cuteza să demonstrez că punând alături legile străvechi

ale patriei cu cele attice, constatăm o netă superioritate față de cele ateniene, căci la începutul legii se punea, cu mare grijă, degetul legislatorului, iar aceasta avea loc în fața ochilor celor adunați în acest scop (deci, era un fel de Parlament - n.t.). Aşa că era clar pentru toată lumea că nu putea avea loc certificarea unui act dacă nu erau ambele părți prezente. În afară de aceasta ne stau mărturie o serie de monumente literare cu putere de convingere absolut covârşitoare, atestând că Grecul a luat de la got (get), punct cu punct, elementul esențial din legislația ateniană, de vreme ce şi cuvintele şi totodată şi faptele ne sunt prezentate pretutindeni şi ne sunt puse la vedere şi în detaliu, dar şi în ansamblu, şi chiar dacă eu tac, vorbesc toate acestea. Dar am depăşit deja etapa acelor cântecele de care m-am înconjurat în momente de odihnă, de minimă importanță; de altfel exceptând ceea ce odinioară, forțat de importanța momentului, s-a părut că trebuie cercetat îndelung un volum separat. De altfel, marele Grotius susține, cu totul justificat, că însăşi limba persană îşi are originile ei în vocabule getice; de aceasta nu m-am îndoit câtuşi de puțin să o susțin altfel decât ca pe ceva foarte important, adăugând în acelaşi timp araba şi turca, care totuşi în prezent, văd bine, se folosesc de litere latine, cum s-a stabilit în atelierul tipografic, cu caractere prescrise de mine. Deie Domnul să vină vremea când toate acestea şi altele asemănătoare să fie publicate mai curat, ba chiar cu aceleaşi litere şi forme, în care au fost exprimate în vechime. Până atunci, binevoitorule cititor, primeşte cu inimă deschisă acestea, aşa cum sunt; căci dacă voi obține de la tine accepțiune, va fi pentru mine un prilej de bucurie şi de mulțumire. Cât priveşte însă pe cei răuvoitori, aceasta va fi pentru ei un tezaur, ca cei trişti să aibă mereu prilej de a se amuza, iar cei nemerituoşi, cu greu să merite ceva. Ăstora acum doar atâta le spun: manierele din cedru şi marmură ale lui Vossius (Gerhardus Josephus, savant german, 1577-1640), (p. 112), mi-au fost ghid, prin următoarele prea demne cuvinte: "_ aşadar, pentru ca profețiile (prezicerile divine) să poată fi transmise cu sensul lor cu care ele au fost primite mai înainte, trebuie să îndeplinească nişte condiții. Căci în ce priveşte celelalte informații din latină, socot că s-a discutat îndeajuns, după cum sună toate cuvintele care se regăsesc în locul citat. Ceea ce ar fi putut cu adevărat să fie dorit în acest tratat ar fi fost cauzele depre care, din grijă față de Posteritate, am evitat să vorbesc.

IATĂ STRĂLUCIREA DUMNEZEIASCĂ DIN CERURI: CAROLUS, CHIP ATOTPUTERNIC AL DUMNEZEIRII CA REGE PE PĂMÂNT

Prea strălucitului bărbat, eruditului Domn CAROLUS LUNDIUS, profesor de ştiinţe juridice şi judecătorului municipal, vechiului meu amic,

Sănătate de la Dumnezeu !

Văd bine că te ocupi de Zamolxis nu fără o mare voluptate a sufletului; pe Tine, prietene sincer, Zamolxis al nostru, ţinut atât amar de vreme în întuneric, ba chiar şi înmormântat, iată-l acum scos la lumină de Tine şi oarecum din Infern. Felicit patria pentru acest fruct smuls întunericului şi te felicit pe Tine pentru strădaniile strălucite depuse, la care mie nu mi-a rămas decât să spun: excepţional şi peste măsură de fertil. Te felicit din toată inima pentru strădania pe care ţi-ai dat-o spre a lămuri acest fenomen şi care nici nu poate fi răsplătită cu toate bunurile şi nici să-ţi ridic în slavă cinstitul tău nume îndeajuns. O soartă norocoasă te-a însoţit, ca să fi putut trata un asemenea subiect demn de toată lauda şi de a-l fi putut comunica în lumea literată, într-un chip atât de fericit. Nevinovăţia să te însoţească tot restul vieţii; să te împodobească grija sfântă a dreptăţii şi echităţii; să te însoţească sentinţele date de tine cu înţelepciune judecătorească, în procesele cele mai dificile, ale căror ratificări mereu să rămână valide. Rămâi sănătos, bărbatule foarte precaut. Mă dăruiesc bătrânei cetăţi Upsala cu sufletul şi cu scrisul. Calendele lui Ianuarie A.D. MDCLXXXVII (1687 n.t.).

Al Tău ca şi până acum, ***Joannes Axehielmus***,
jud. Sup. Reg. Asesor şi P.C.R.A.

După o îndelungată disertaţie în cadrul Academiei de Ştiinţe,
s-a hotărât să se facă public cunoscut acest adevăr istoric de către autorul Carolus Lundius.
Cu aceeaşi ocazie s-au mai adăugat câteva date privind antichităţile Sveonilor, Goţilor/Geţilor,
precum şi ale altor neamuri; lucruri care până acum nu fuseseră atacate de către alţii, sunt date acum la lumină, pe scurt, de către acelaşi autor.

PREA STRĂLUCITULUI ŞI PREA PUTERNICULUI
PRINCIPE ŞI STĂPÂNULUI

CAROL AL XI-LEA,
REGE AL SUEONILOR, GOŢILOR ŞI VANDALILOR

MARELUI PRINCIPE AL FINLANDIEI, DUCE AL SCANDINAVIEI, ESTONIEI, LIVONIEI, CARELIEI, BREMENULUI, VERDENULUI, STETINULUI, POMERANIEI, CASSUBIEI ŞI VANDALIEI, PRINCIPE AL RUGIEI, INGRIEI, STĂPÂN AL VISMARIEI ŞI DEOPOTRIVĂ AL COMITATULUI PALATIN RHENANIA, DUCE PESTE MUNŢII BAVARIEI, JÜLLICH ŞI CLIVIE, PREA CREDINCIOSULUI ŞI FERICITULUI AUGUST, PREA BUNULUI MEU REGE ŞI STĂPÂN

PREA STRĂLUCITE ŞI PREA PUTERNICE REGE,
PREA BLÂNDULE STĂPÂN !

Cutează această umilă cărţulie - şi totuşi demnă de atenţia unui spirit elevat - să fie supusă privirii serenissime a Majestăţii Voastre Regale; ei bine, da, pentru că prin aceasta oricine îşi va putea aminti de acele lucruri despre care cărţulia glăsuieşte şi cărora Maiestatea Voastră Regală li s-a dedicat, cu trup şi suflet, încă din anii tineri - toate o mărturisesc cu prisosinţă: vreau să spun JUSTIŢIA şi ECHITATEA germană; acestor două nobile misii şi calităţi li se adaugă BLÂNDEŢEA de o rară fineţe şi cu multă prudenţă mânuită de Maiestatea Voastră Regală, aşa încât în EA se

oglindeşte perfecţiunea înţelepciunii umane, aşa încât, dacă aceste însuşiri ar fi reprezentate pe scena unui teatru, acesta ar răsuna într-o asemenea măsură de strigătele şi aplauzele mulţimii, încât s-ar răspândi pe întregul glob terestru până la capătul lumii. Şi nu e deloc de mirare, căci oriunde s-ar prezenta un asemenea spectacol, ştergându-se lacrimile şi mizeria unor bieţi oameni nevoiaşi, iar cei năpăstuiţi pe nedrept / încărcaţi pe nedrept de povara unei pedepse privative de libertate /, vor afla libertatea şi un refugiu lipsit total de griji la pieptul Maiestăţii Voastre Regale; şi de ce nu şi alţi cetăţeni, din alte pături sociale, vor găsi salvarea alergând spre această sfântă Ancoră; prin mişcări lente ale navei lor, vor descoperi şi portul mult râvnit şi locul cel mai tihnit, unde să-şi arunce ancora. Aşadar, condiţia umană în acest chip şi câte altele se restabileşte, prevăzând toate legate între ele, păstrând cu multă grijă atât pe cele generale, cât şi pe cele particulare, până şi chiar bugetul statului menţinându-l, în chip fericit, constant, este foarte firesc să fie salutat, strigându-se într-un glas, cu totul meritat, că Tu, o Auguste, eşti REGE şi TATĂ AL PATRIEI (Pater Patriae). Dar acest om uriaş, pe bună dreptate, este înconjurat de laude, pretutindeni şi pe câmpul de luptă este încărcat de laude şi de învinşi şi de învingători, fie bătrâni, fie în floarea vârstei, aşa că laudele pe care eu i le aduc sunt cu totul neînsemnate faţă de cea mai înaltă stimă pe care ar trebui să i-o arăt. De ce nu am spune-o deschis că Majestatea Voastră este în imediata apropiere a Dumnezeirii, pe bună dreptate, căci, după cum se vede, chiar şi în această mică ocazie - tipărirea prezentei cărţi - s-a implicat. Cu adevărat sunteţi întruchiparea Dumnezeului celui Mare despre care se crede că nu poate fi abătut de nici o meteahnă a omului de rând, sau într-o măsură cu totul neînsemnată, căci El se înalţă de la sine prin orice mijloc cu putinţă. Priviţi, Înălţimea Voastră Regală, cu fruntea senină la acest omagiu mult prea modest, la cărţile, deloc voluminoase, care Vi se depun, cu multă închinăciune, la altarul Maiestăţii Voastre. Pentru cărţulia de faţă sunt recunoscător mai întâi Maiestăţii Voastre Regale şi apoi celor devotaţi mie care au sprijinit publicarea ei, în frunte cu Alteţea Voastră: fie ca şi în viitor să fiţi la fel de blând la rugăminţile, speranţa şi încrederea celor care apelează la mărinimia Alteţei Voastre ca la un Dumnezeu atotputernic al scumpei noastre patrii, precum şi al întregului glob pământesc şi să vă avem sănătos şi ferice cât mai multă vreme de aici

încolo, spre bucuria celor care au nevoie de Maiestatea Voastră! Prea sărbătorească să fie ziua şi să ţină şi la urmaşii noştri, în care cerul ne-a trimis această mult strălucitoare stea, stea prea binecuvântată, aducând cu ea pe pământ bunătatea unui destin fericit - din cer să ne-o trimită din nou şi să ne izbăvească de toate relele. De ce nu, aş vrea ca Muzele să poruncească să rupă tăcerea buzelor mele şi să compun un poem acompaniat la liră prin glasul căruia, prin urări imaculate, să întrunească sufragiile altora şi totodată să fiu răsplătit cu aplauze şi să mă înalţe mai sus.

Carole, tu rege al Nordului, glorie a Pământului, podoabă a lumii,
prea mare învingător,
Pe care îl cântă artele, virtuţile înălţându-l la stele:
Justiţia nu-i ea prima laudă? Bastonul noduros nu
Sunt muncile lui Hercule pe care le cinstesc toate neamurile,
într-un glas:
Printre primele neamuri, cel al Svionilor fu de tine cu arma învins
Şi câte mai alte noroade cătărate pe ziduri
Şi-astefl regatul acesta fu într-o clipă prefăcut în ruină.
Căci nu aceasta a fost treaba noastră?
Să lovim cu cruzime corpul şi articulaţiile lui.
Spuneţi-mi, Muze, cine prin legi şi-a mărit aşa de mult ţara,
hotarele ei,
Spuneţi cine a fost cel dintâi ce a stins cumplitele focuri ale
crudului Marte?
El a fost cel ce a stins şi-ntr-o clipă, el singur reclădi totul.
Aşa mi s-a înălţat peste toţi slăvitul CAROL, de a redat multor
neamuri traiul lor veşnic.
Aşa prin măreţul lui Suflet, măreaţă şi CONCORDIA domniei lui fu,
PIETATEA-nfloreşte, DREPTATEA ce mamă a egalităţii e;
Iar străbuna CURIE strălucească-ndestul în veşmântul Senatului.
Cetăţenii s-adună cu toţii spre a-l cinsti întru totul pe Regele CAROL,
Cel care, ştergând vechile norme penale, institui noi pedepse,
mai drepte ca altele;
El socotind, cu dreptate, că legile nu pot fi de-a pururi aceleaşi,

Făcu legi mai drepte. După EL, CAROLUS, LEGEA e tot ce pe
lume-i mai sfânt.
EL CAROLUS, întru totul mai drept şi măreţ, îl întrece pe Apollo.

Trăiască Augustus, doar prin el se salvează, prospere tot ce-i bun pentru patria noastră; să sporească forţele ei, ocolită să fie de rele, căci numai astfel va putea năzui către culmi;

Regina lui - mamă, cine-i - desigur, e Hedwig, născută din sânge
de nobil dintr-o familie de nordici
Cu totul aparte vestiţi pe Pământ. Să trăiască!
Ea care MAREA DRAGOSTE faţă de popor întrupează!
Parte numai de bucurii să aibă acuma şi-n veci de-aci înainte!
Să trăiască şi să înflorească UDALRICA, regina soaţă
Şi cea mai mare stăpână de pe pământ,
Pildă de cinste şi onoare a spiritelor cereşti!
Să înflorească şi vlăstarele regale prea demne de regat!
CAROLUS, înainte de toate, al cărui schiptru va sta aşa tihnit
După ce a purtat războaie mari, iar scuturile vor fi părăsite în cer.
Rămâne mai departe familia sortită, urmaşii; printre ei se numără nepoţii,
Dar prin destine asemănătoare, de aceeaşi strălucire.
Mereu să aibă parte numai de lucruri BUNE,
Să nu fie clintită nici de limita lucrurilor şi nici de veacuri!
Acestea, Muza mea graţioasă îţi urează,
Cântându-ţi virtuţile în note ţite din inimă.
Primeşte, blândule REGE, primeşte, Tu, GLORIA REGILOR,
Primeşte aceste cuvinte născute în sufletul meu înflăcărat;
Şi, oriunde mă aflu te cântă pe Tine cuvintele mele
În note atent rostuite, pe tine te-nalţă, te cântă, atât cât ele-s în stare,
Se târăsc pe pământ ca o fibră subţire
Şi-ţi cad la picioare, la picioarele MAJESTĂŢII VOASTRE SACRE.

Cu o credinţă foarte devotată
Şi foarte supus cât voi trăi
CAROLUS LUNDIUS

CAP. I.

Summarium.

§. I.

Ζάμολξις. *In membranis noſtris Samolſes. Ad hunc initia legum Patriarum referuntur. Quis & unde? Getæ iidem qui Gothi atq; Scythæ.* §. II. *Getæ unde dicti, itemq; Sveones.* §. III. *Quidam ab Svidur dictos eſſe Svionas pernegant. Iſtorum argumentum convellitur.* §. IV. *Ante Odinum in ſcriptis veterum nusqvam mentio vocis hujus occurrit.* §. V. *Quousq; olim imperium ſit Svionum extenſum.* §. VI. *An à* Svidia *denominetur* Svia land *ab Gothia diſtincta regio. Quid* Svidia? §. VI. *Cur non Gautæ potius, qvam Sviones ab Odino dicti incolæ.* Svifdagr, Svifo *Odino natus,* §. VIII. *Opinio ab ſe lacu &* veden ſiva; *itemq; á* Zwey Reiche *Sveoniam deducentium perridicula eſt.* §. IX. *Svipiod diverſo ſignificatu accipitur. Sviones etiam Ingueones & Ingevones, utrovis modo rectè ſcribuntur. Ingi, Ingve, Inge, Ingemundr, unum idemq; nomen.* §. X. *Scythæ vocati, qui poſtea Sveones. Quare appellati Scythæ. Ubi ſiti campi Elyſij. Undè ſic nominentur.* §. XI. Hyperborei *qui? Unde ita externis Scriptoribus dicantur.* Ωγυγία *unde vocata. Vetuſtiſſimi quiq; ſcriptores terrarum hoſce tractus dierum longitudine deſignant.* §. XII. *Hereditas olim in patria noſtra arcuum & ſagittarum numero cenſebatur.* Arf & Arfdabolkär *in legibus antiquiſſimus quid ſignificent.* §. XIII. *Numerus XII. Sagittarum veteribus auſpicatus creditus: Itemq; Novendialis uſus earundem.* §. XIV. *Goth.* Skuta, *latino* ſagittare *planiſſime reſpondet.*

CAPITOLUL I, 1-14

REZUMAT **§1.** Zamolxis, în pergamentele noastre SAMOLSES. La el sunt raportate începuturile legilor paternale și apărarea acestui adevăr. Cine este el și de unde vine? El aparține Geților, care sunt aceiași cu Goții și Sciții. **§2.** Celor care sunt numiti Geți li se mai spune și SVEONES. **§3.** Unii neagă faptul că li se spune *Svioni* de la *Svidur:* argumentul lor poate fi lesne răsturnat. **§4.** Inainte de ODINUS, nu se face niciodată mențiunea acestui cuvânt în scrierile celor vechi. **§5.** Altădată puterea Sueonilor se întindea peste tot. **§6.** Dacă țara se numește *Svia* de la *Svidia,* o regiune distinctă de țara Goților. De ce Svidia? **§7.** De ce locuitorii nu se numesc mai curând *Gautae* decât *Svioni* de la *Odinus:* SVIFDAGR s-a născut din Odin Sviful. **§8** Este cu totul ridicol să se creadă că numele de SUEONIA poate fi pus în legătură cu locul și pădurea (VEDEN?), idem de la ZWEI REICHE (două imperii / imperiu dublu). **§9.** SVIPIOD are un sens diferit, în timp ce numele de *Svioni* care mai sunt numiți și *Ingueones* sau *Ingevones* (în ambele cazuri sunt scrise corect); este unul și același nume cu *Ingi, Ingve* și *Ingemundr.* **§10.** Cei care s-au numit *Sciți,* s-au numit după aceea *Sueoni* (Sueones). De unde le vine numele de Sciți. Pentru că ei vin de pe Câmpiile Elisee, de aici li se trage și numele. **§11.** Cine sunt Hiperboreenii? De către scriitorii străini li se spune astfel. De unde vine numele de Wgugih (Oghiughie). Cei mai vechi autori înțeleg prin acest cuvânt traiectoria zilelor terestre. **§12.** Odinioară, în patria noastră, ereditatea se socotea prin numărul arcurilor și al săgeților. Ce semnificație au ARS și ARSDOBOLKAR în cele mai vechi norme legislative. **§13.** Numărul 12 al săgeților era socotit la cei vechi drept hărăzit de zei; de asemenea numărul de nouă zile avea aceeași interpretare. **§14.** Goticului SKUTA îi corespunde în latină verbul *sagittare* ("a ochi foarte bine cu săgeata").

§1. Tăblițele cerate împreună cu celelalte manuscrise, atunci când vorbesc despre originea legilor paternale (nationale), fac referire la SAMOLSE. Despre el nu se știe foarte exact dacă a fost sau nu om și când s-a născut. Totuși, cei mai mulți autori afirmă, cu cea mai mare ușurință, că s-a născut într-un loc pe Pământul Tracic. Pe atunci acolo locuiau Geții, "*Qreikwn andreiotatoi kai dikaiotatoi* " (Hdt., IV, XCIII, spre final), adică "cei mai curajoși și mai drepți dintre traci", cu cuvintele lui Herodot. Dintre virtuțile lăudabile, pe

bună dreptate, este adăugată cea *de neînvinși* cu care Procopius (IV, Hist. **Goth.**, 419) îi înfrumusețează pe Goți.

Cei care în Tracia erau numiți *Geți* au fost numiți pe vremea lui Procopius (istoric grec mort A.D. 562). *Goții* și în vremuri mai vechi fuseseră numiți *Sciți*. Acestor autori le datorăm încrederea cuvenită, căci ei sunt printre cei mai buni; pe lângă aceștia, printr-o demnitate și autoritate străbună, s-a impus și strălucitul Messenius (Prefața la ed. versific. a legilor semnată Ragvaldus) care în puține cuvinte, a arătat cu atâta claritate și perspicacitate că cele dintâi legi la Svioni[1] și Goți (Geți) au fost alcătuite de Samolse. Că această concluzie este în chip necesar cea mai corectă, a înveșmântat-o în cuvântul *infailibil*. În subsidiar, dacă mai era nevoie, s-au înscris după aceea opiniile unor străluciți savanți ca BOXHORNIUS (**Hist.**, VII, la anul 101), LOCCENIUS (**Antiquit. Sveog.**, lib. I, c. 1), SCHERINGHAM (**De orig. Angl.** , c. IX, X, XI), HACHENBERGIUS (**De orig. Sved.**, § X1I, ff.), IACOB GISLON (în pref. și **Chron.** p.m. 5 spre final) și în câte alte locuri unde se exprimă aceeași părere despre Geți, Goți și Sciți, pe baza diferitelor argumente și în mintea scriitorilor de discipline ale doctrinelor, scriitori printre cei mai luminați: acest adevăr este perfect confirmat de nenumărate probe. De reținut *acest adevăr unic și anume că Geții și Goții au fost unul și același neam și că aceștia s-au mai chemat și cu numele de Sciți* (**Joh. Magn. Hist.**, S. 4, lib. I, c. IV, f.f, Schol. Antiq. In Adam N. LXXXVII și autorii cap. urm.)

§2. Așadar ei sunt numiti GETAE, GOTHONES, GOTHINI, GETAR, GETTAR, JETTAR, JOTTAR, GAUTAR[2], GOTAR[3], ca și la indigeni, atât de la GA, GE, care e totuna cu GAU, GO, JO, GIO, GOJA, TERRA de Ia GIETA, care însemnează *a naște, a dezvolta, a răspândi cu mare larghețe* (alții sunt de cu totul altă părere și anume că de la GAUT sau de la ATTYS, fiul râului Sangarius iubit de Cybele s-ar trage numele lor). SVIONES, SVEVI, SVIDIAR, SVIAR, SVEAR, SVIANAR s-ar trage de la Attys, de dată mai recentă; care mai este numit și ODINUS, SVIDUR, SVIUR, SVIFR, FTOLSVIDUR, SVIDUDUR, SVIDRIR, SVIDI, de la SVIDIA,

însemnând *a devasta prin incendii.* Și se mai adaugă: SIGFADUR, SIGTHYR, SIGMUNDUR, SIGTHER, SIGTHROOR, SIGI; ba încă și GAUT, GAUTE, GAUTUR și WALGAUTUR, un ansamblu de nume administrative (de afaceri) și care se purta în acea vreme, desemnând și *curaj* și *înțelepciune* și o *finețe* încântătoare la toate popoarele învingătoare; distrugerea ogoarelor dușmanilor, incendii, asedii, a mai fost numită și *ravagiu, ruină.* De ce nu și *Thrasar* (mai vulnerabil de cruzimea tăierii și a arderii se cheamă, nu rareori este atacată mereu ca să fie expusă în public). Acesta mai este chiar și nume și obiect de cult al străbunului Attys prin cele mai nefolositoare jocuri (capricii) și magii; după aceea l-au invadat superstițiile, după cum aflăm din monumentele **Eddice** (este vorba de două culegeri de tradiții mitologice și legendare ale vechilor popoare scandinavice, n.t.) în locul și la locuitorii SVITHI-OD, SVI-THOD, ni se transmite că s-a dat de la sine un nume nou și perpetuu, acesta de abia pomenit.

§3. Și nici nu sunt experți în opere literare vechi care să nege această denumire pentru ODIN. Mai întâi, din motive gramaticale, așa trebuind să fie scris numele lui, ca venind de la SVIDRIR, SVIDRISTHIOD și nu SVITHIOD; sunt un fel de sofisme, ca niște enigme pe care nu le poate dezlega nimeni. Dar mulțimea grămăticilor se umflă în pene, umblând după glorii zadarnice, precum ignoranții noștri, din vanitate, le consideră admirabile. Fiindcă nu atât SVIDRIS, ci totodată prin alte titluri flexionare ale numelor, poate fi recunoscut Odinus, după cum deja am arătat mai sus. În cazul acestor vocabule în dezordine este întotdeauna mai clar dacă nu se exprimă decât în cazul unei multitudini de exprimări legate de acest cuvânt. Astfel este rezonabil de la GAUT sau GAUTUR, GAUTLAND, de la SIGI sau SIGTYR, SIGTUNA, de la SEMMINGUR, SEMMIING - HUNDRA, de la RAUMUR, RAUMELF, RAUMARIKE, de la INGI, INGLINGAR, de la SKIOLDUR, SKIOLDUNGAR, și se vor găsi în genul acestuia cu miile, unde cel de-al doilea caz, nu clar, ci precis, spre care se înclină, este de preferat. Vezi pe lângă acestea și alte documente de

istorie - **Thorstiens viikings soanr saugu** (c. I), unde pot fi citite tocmai aceste cuvinte: *pad eru Kallader Alfheimar, er Alfur Konungar ried fyri. Afheimo* de la numele de rege *Alfo*. Ce vrea să spună? Că atacatorul, în opinia sa, ar avea mai degrabă nevoie să dovedească un alibi; dintr-un motiv similar cuvântul SVITHIOD sună popular SVEON și mai mult, și că întreaga afacere, în sine, în această manieră este spusă, că se poate duce la bun sfârșit numai prin sabie.

§4. Apoi, această vocabulă de ODINUS pare să fie cu mult mai veche decât sosirea lui pe lume. Iată pe ce se bazează cei care susțin acest lucru: sigur este că nu s-a făcut niciodată mențiunea acestui nume, înaintea apariției lui Odinus, nici de către scriitorii străini și nici de către cei indigeni. Ei se forțează să impună contrariul cu abilitate și prin bagatele, că după cum reiese din scrierile **Eddice**, așa ar sta lucrurile. Căci astfel se găsește în prefața scrierilor **Eddice**, unde în ambele cărți, scrise cu multă grijă, ei numesc DROTZET al Inaltului Tribunal Pretorian, eroina prea cerescului și însoțitorului, stăpânului, MARELUI GABRIEL de la Gardie, pe care Academia din Upsala o are de multă vreme: "_ ***thadan for Othin i Svithiod***, *thar var sa Kongur er Gylsi het: oc er han fretti til Asia manna er Aesir voru Kalladir, for han i moti theim, oc baud seim i fit riki en fatimi fylgdi ferd theirra.* ***Hwar sem*** *their dvol thust i londum, ja thar par ar oc trutho men artheir voru theßradandr thui ar rikis menn sa tha olika flestum mannum othrum at segurd oc vitj. Thar thotti Othin sagrit vellir, oc* ***Landzkostir*** *godur, oc Kaus fier thar* ***Vorgarstadt*** *sem nu heitir Sigtun*". Odinus a plecat de acolo în Sveonia al cărei rege era Gylso. La el ajunsese cu faima numelui asiaticilor, cel căruia i se spunea AESIR și care, la urcarea lui pe tron, i-a invitat pe toți: aceștia au dat curs invitației, fără zăbavă. Oriunde ți-ai fi îndreptat privirea, nu vedeai decât recolte înfloritoare, căci pretutindeni înflorea pacea, printre localnicii de bună credință, erau acceptate de ei acele lucruri care erau gândite, în vreme ce pentru alții, știința și excelența formei erau mai ademenitoare. Odinus, acolo unde a văzut că-i merge recoltei și că solul este fertil, a ales locul pentru

cetate, pe care acum localnicii o numesc *Sigtuna, thadan*, spune autorul, *for **Othin et Svithiod***. De aici, Odinus a sosit în Sueonia, după cum se numește ea astăzi. Cu numele acesta se etalează ea, dar, în afară de acesta, ea s-a numit mai înainte *Svithiod* după cum o confirmă scrierile **Eddice** editate de prea-deliberatul Ressenius, fiind vorba de o ediție rezultată prin colaționarea mai multor exemplare: *Esstr thad for han nordut that sein nu heiter.* Cuvinte care sunt absolut aceleași, ne asigură interpretul danez; aceasta concordă și cu versiunea latină a islandezului Olaus Magnus din anul 1629. Prin urmare este vorba de același loc care acum se numește *Svithiod*, adică *Svecia*. De aceeași părere este și Stephanus Olaus Islandezul când, în anul 1646, demonstrează interpretarea ornamentată a Hauniei. Dar despre aceasta și despre multe alte cuvinte, nu mi se pare util a face apel la mai multe precepte decât s-a făcut până acum - ajunge.

§5. Se insistă pe aceeași chestiune: este, fără îndoială, de mirare de ce să se apeleze la alte regiuni a căror denumire nu s-a tras din același nume, dimpotrivă numele lor se citește cu acele nume cu care au rămas de multă vreme. Căci este chiar ușor să fie respinsă o atare obiecție. Dacă în acel loc, din scrierile **Eddice**, așa s-a înțeles să fie reprodus, unde, prin cuvinte clare, se arată că este mult mai nimerit ca domnia Sueoniei să înceapă cu Odinus și unde, după atâtea erori i se poate fixa în sfârșit un loc de nădejde și, spre faima sărbătoritului, mai poate fi învestit cu nume dintre cele monumentale, ceea ce poate fi transmis, cu legitimitate, la urmași. Ca să închei, prin numele de *Svithiod* se desemna tot ce era la vedere în nord; celelalte domnii s-au numit altădată *tractus* ("ținut întins"), aceasta înseamnă o reuniune de ținuturi ale unui foarte întins imperiu - la nivelul universului. De fapt, de cei vechi a fost înlocuit cu *Manheim, Gudheim, Alsheim, Jotnaheim* sau *Risaland / Vanheim, oc oll thau titi thar til halda* (toate domniile care trebuiau să fie urmărite de majestatea Imperiului Sueonic, după cum o afirmă clar Snorrus, cf. Snorrus, în versiunea lui Johannes Marlin, Slangerup p. 1). Cartea, publicată în 1594 ne dă următoarea

informație: "*Norden for palude Maeoti ot swarte hass / kalde de paa gammel Norske Svithiode. Det nasn haswe de paa alle diße kalde land fom ligge mod norden / oc erre somme as diße land öde fot fraast oc snee*" (cum autorului i-a scăpat traducerea textului gotic în latinește, cutez a-l traduce eu, redând de fapt esențialul: "ținutul Svithiod fiind situat la nord de Marea de Azov, în cel mai nordic punct chiar, are un climat foarte aspru, regiunea este secătuită de ger și zăpadă", n.t.). Să adăugăm la această sursă și pe Jordanes, acele capitole (**De Getarum sive Gothorum origine et rebus gestis,** IV și V) în care găsim foarte clar și bine argumentat de unde și în ce chip au ajuns acolo prima oară Goții (Geții), că ei s-au așezat în Sciția, vecină cu Marea Neagră și ne și descrie o serie de așezări ale lor; din însemnările altor scriitori, citate de Nicolaus Ragvaldus, în al său discurs (**Herod.**, lib. IV), niciodată îndestul de lăudat. Și nu este vorba numai de scriitorii indigeni, ci la aceștia se mai adaugă și alții străini de neam, în ale căror vorbe trebuie să ne încredem cu forța adevărului cuprins în ele, având rigurozitatea operelor pur științifice: aceștia sunt Herodot (c. IV), Xenofon (c. 11, **Memoriale**), Platon (**Timaeus** și **Kritias**) și mulți alții de mai dincoace, printre care unui se înalță deasupra tuturor. Acesta este Cl. Olaus Rudbeck (**Atlant.**, c. VII, §VIII).

Să ne întoarcem totuși la Lucan, c. II din **De bello civili**, de la care aflăm că strămoșii noștri au străbătut Europa, Egiptul și Etruria și "au ajuns cu bărcile lor inclusiv în Sciția Minor, la Lacus Maeotis, o mlaștină neagră plină de tot soiul de neamuri".

§6. Așadar, degeaba se străduiesc unii să ne convingă că *Svialund,* regiunea Sveonia distinctă de Gothia, derivă din *Svidia,* ceea ce înseamnă "a pustii", "a arde". De asemenea, a distruge prin fier și foc sate și păduri, căci în ciuda faptului că ogorul, atacat în interior, fusese, conform obiceiului, semănat și grăpat, a fost totul preschimbat în mormânt, nemaialegându-se nimic din rod. Primii care au venit pe aceste tărâmuri s-au numit *Sviar,* ceea ce totuși nu poate fi probat prin nici un document scris, demn de luat în seamă.

§7. Deși denumirea a intrat în uzul general, totuși lumea se întreabă de ce nu mai degrabă GAUTA să fie numiți locuitorii,

decât SVIONES de la Odinus, căci cu multe secole înainte de apariția lui Odinus, s-a dat denumirea acestor populații, după cum am arătat mai sus și acest adevăr istoric poate fi lesne probat prin istoria diferitelor popoare și neamuri. Ce să mai zăbovesc asupra acestuia? Dacă totuși se va mai găsi careva să pună la îndoială legenda nomenclaturii, atunci un singur argument îi va fi de ajuns: de ce această etnie nu a uzurpat numele înainte de Odinus. *Lang fedgatal* totuși nu se îndoiește de faptul că această etnie și-a împrumutat numele de la fiul lui Odinus, numit *Svifdage.*

§8. Din toate aceste considerații reiese clar că cineva totuși susține că *Sueonia* se poate deduce de la lacul și pădurea Veden ("*se lacu et veden sylva*") - sintagme pomenite mai sus - opinie de care mai curând poți să te miri decât s-o respingi. Nu mai puțin valabilă ar fi și opinia că ar deriva de la *zwei Reiche* (două domnii / imperii), idei despre care Messenius a afirmat (**Spe. Suec. et Goth** , c. VIII) că te "împietresc de drept și de fapt erorile acestora".

§9. Din cele spuse mai sus, rezultă clar cât de mult a avut "de suferit" *svithiod,* adică puterea sau imperiul Sueonilor. Întru zădărnicirea acestei spuse un bărbat, nu necunoscător în ale istoriei patriei și Antichității (acum a trecut deja în rândul celor fericiți), vine cu un argument în sprijinul Sueonilor, al Goților (Geților) și al lui Odinus; la întoarcerea la conceptul de Scandia toate amestecându-se: fără dubiu că *Svealand* este ceva diferit de *Svearik* sau *Sviavelldi,* căci pe lângă aceasta, alte monumente literare ale strămoșilor noștri, există și legi ale patriei, în care este susținut, prin cuvinte clare, următoarea situație: "*Swerikis Rzjke a aff Hedhna Warld samankomit / af Swealand oc Götha*", cap. 1 princ. **Konungz Valter,** e.e. ("Regatul Sveoniei, conform cu ultima amintire a religiei profane, s-a închegat din regiunile Sveoniei și Goției"). Tot la fel stau lucrurile și în cazul substantivului propriu *Svithiod* în loc de *Svealand* care se distinge clar **de** GOTHALAND. Cf. legendei **Vilkina** (p. d. 76): "*Vilkini kunungr eignadist med rikinu, oc hernadi thad land er kallad var Vilkinaland en thad heitir nu Svithiod oc Gautland, oc alt Sviavelldi, Skaney, Sialand, Jutland, Vinland, oc oll thau riki er par til halda*". ("Regele Vilkinus, prin forța armelor, și-a însușit

regatul Vilkinaland care astăzi este format din Sveonia, Gothia, Scania, Selandia, Jutia, Vinlandia (Vandalia) și din toate regiunile care se află la granița cu acest imperiu"). Așa că, spre a spune lucrurilor pe nume, *Svithiod* se deosebește de *Gautland* și *Sviavelldi*. Și să ne bazăm pe aceeași istorie: *af heiti ens, **fyrsta haufdingia** tekr hans riki' nafn, oc su thiod er han **stiornar*** (de la numele celui dintâi principe al lui fost numit regatul și nu de la poporul peste care princepele domnea. Acesteia merită cu prisosință să i te încrezi, conform spuselor de mai sus. Astfel, de la *Ingve*, sau *Inge* vine cuvântul *Sueones* și *Ingveones*. *Ingveones*, după Plinius (lib. IV, C. XIII), ba chiar și după Tacitus (**De mor. Germ.**, c. 12); și ei nu se numesc prin ceva obscur sau ascuns, ba chiar prin ceva mai deschis și mai limpede, adică ei sunt acei cetățeni care au fost sub dominația și autoritatea Ingonilor. *Ingi* sau *Ingve*, *Inge* sau *Ingemunder* desemnează unul și același lucru, după cum citim în cele mai multe documente consacrate acestui nume.

§10. Dar s-au mai numit și *Sciți*, care mai apoi s-au chemat *Sueoni*, cf. unui vechi manuscris numit **Chronicon.** ***As** laphet **dre komne** Skyter **oc** Geter, **som langt epter Kalladis Gother / oc nu Swenste.*** ("Sciții și Geții s-au născut din Iaphet care mai târziu, după Goți, s-au mai numit și Sveoni"). Dar în nici o culegere de legi scrise de mână, nu este scrisă greșit ordinea aceasta. Chiar și Isidorus (începutul **Cronicii și cap.** următor) își începe astfel cronicul: *domnia Goților* (fără îndoială se va citi Geților -n.t.) *este cea mai veche, căci s-a născut din domnia **Sciților.*** Sciții sunt cu adevărat arcași străluciți, ei ridicându-se cu mult deasupra altor popoare pentru că lor acest soi de arme le era absolut propriu - tocmai de aceea Herodot (IV, 27) le-a zis ARIMASPOI, adică "cei care țineau bine cu săgeata" (cu toate că legenda spune că Arimaspii nu aveau decât un ochi, n.t.); ei erau *arcași călări* (*ippotoxotai*, Thuc. 11, 139); Laurentius Valla i-a dat aceeași interpretare care mai apoi a fost recunoscută și de către Henricus Stephanus. Pe deasupra, Herodot (I, 73) a numit meșteșugul de a mânui bine arcul și săgețile *tenhn tn toxwn*, adică "arta de a ochi cu săgețile", iar Xenofon (**Despre**

faptele și vorbele lui Socrates, I, III, traducător în latină cardinalul Nicenus), unde se spune că, spre deosebire de celelalte popoare, *Sciții și Tracii sunt dotați de la natură cu această netă superioritate în a mânui arcul și săgețile. Dar că, spre deosebire de spartani care mânuiesc bine sabia și scutul, Sciții și Tracii nu îndrăznesc să le mânuiască și invers, spartanii refuză să se bată cu primii, folosind armele lor, arcul și săgeata.*

Lucan (Lib. III) îi numește și pe Geloni *sagittiferi volucres,* adică "din mâinile cărora săgețile zboară precum păsările", iar Gelonii sunt o populație scită. După cum Lucan (c. II) afirmă, și Masageții sunt sciți, ca și Gelonii care se găsesc în jurul Lacului Maeotis, adică al Mării de Azov, mergând în căruțe scitice sau călărind pe cai care zburau, ca păsările, precum săgețile. Prin arta mânuirii arcului și săgeții strămoșii noștri s-au distins de celelalte popoare, după cum ne-o confirmă istoria națională. Căci ei știau să trimită săgeata cu o precizie perfectă, ei mergeau în războaie sau în încăierări cu trupul dezgolit ca să arate dușmanului cât sunt ei de experți în țintă perforând cu săgețile lor exact locul vizat. De iscusința lor în mânuirea arcului și a săgeților ne stă pildă Magn. Sigurdar., **Magnusa Barfots** și legenda lui Olof Trygfars (**Flot. Lb.**, III, c. 8) și în multe alte locuri. Așadar, Sciții au fost printre primii strămoși ai noștri. Mânuitul arcului și al săgeții la Sciți se învăța încă din fragedă copilărie; Florus (Lib. III, c. VIII) relatează că un copil refuza mâncarea de la mama lui până nu-i arăta, prin propriul ei exemplu, cum era lovită de săgeți. Toată speranța lor era în săgeți, ne relatează Tacitus (**De mor. Germ.,** spre final). Ei rătăceau cu cirezile, hergheliile, cu caprele și oile prin păduri și pustiuri necultivate, de unde li s-a zis *Nomazi, Păcurari,* de către Homer, Strabon și, printre alții și de către Silius (I, III).

Ei nu aveau case, locuiau în căruțe, rătăceau pe câmpuri, și așa rătăcitori cum erau, aveau prin preajmă întotdeauna penații. Strabon îi situează spre Nord, unde suflă Crivățul, iar Diodor din Sicilia (**Bibl. Hist.,** c.p.m. 209) relatează că locuiau o insulă numită Basilea în care, pe vreme de furtună, ieșea la iveală un soi de chihlimbar foarte strălucitor, care nu se găsea în nici o altă parte

din lume: acesta se mai numea și *electrum*. Urania, fiica cerului, după moartea tatălui, a acceptat să domească peste Basileia și în urmă s-au născut din ea *diadoou th basileia*, succesorii testamentari ai domniei, Hyperioni (Diod. Sic., **Bibl. Hist.**, c. III, cap. 7, 9, 10, 13 și 14). Solinus adaugă că *dintre insulele locuite de germani, Scandinavia este cea mai mare și că nimic în această insulă nu este mai de preț decât sticlăria care oferă și cristalul, dar și chihlimbarul pe care germanii îl numesc cu un cuvânt indigen GLAESUM (STICLA).* Plinius îl numește *sticlărie* (XXVII, 1, 2). Și tocmai în Sveonia noastră, în regiunea Helsingiei, există o vale care se cheamă ELYSIA [(Valea sticlei = Glysisdal, Elysisdal, LIUSDAL), după Ovidius, Câmpiile Elizee, după Vergilius, *Glysis hed, Elysis hed,* adică LIUSHED] (Vezi și Tacitus, **De mor. Germ.**, XLV; Tibull., I, 3, **In Messal.**). Conform ilustrului D. Gustavus Rosenhanus și care în anul 1658 prezida această provincie, mi-a vorbit despre locurile din care se expediau mărfuri, ca venind de la *Elyzeeni* și *Naharvali,* care odinioară ar fi locuit aceste ținuturi; Tacitus (**De mor. Germ.**, XLIII) relatează despre *Manimos [Manheimos] Elyzieni* și *Naharvali.* Citându-l pe Plutarh care, la rândul lui îl citează pe Homer, afirmă că în Câmpiile Elyzee se află capătul Pământului, căci acolo umbra se face văzută și astfel pune capăt globului pământesc; acolo unde lumina este împiedicată, iar soarele coborând dublează umbrele crescânde, începe imperiul lui Radamantes, adică Infernul.

De ce de la goticul *lysa,* iar acesta, la rândul lui, de la *lius, liusis* sau *lysis*? Originea lui este clară, pentru că vara câmpiile acelea, după cum le spune și numele, sunt văzute *totdeauna lucitoare*; de aici poeții au născocit sintagma "la locurile fericite ale celor drepți", "în insulele fericite", "acolo unde nici vânturile nu bat, nici norii nu-și descarcă ploaia" și "întotdeauna cerul este senin și râde cu o lumină răspândită mărinimos" (Lucret., **De rerum natura**, c. III, pe la început) sau în Horatius, **Epoda XVI** :

> "Ne părăsește Oceanul planetar, suntem înconjurați de ogoare ajungem la preafericitele câmpuri, la bogatele insule: iată, ni se redă ogorul nearat atâția ani - acum Ceres ni-l oferă înfloritor și încărcat cu ciorchini de struguri. Măslinii își scot

mugurii și toți copacii sunt împodobiți de muguri; Rășina țâșnește din stejarii munților înalți și se prelinge prin scoarță până la pământ. Acolo vin de la sine direct în cădelnița capelei"

(Vezi și comentariile lui Acronius Porphyrionus din Rotterdam, precum și ale altora privind oda în discuție).

Mai pot fi auzite și alte versiuni privitor la originea numelui acestei regiuni; printre ele și cea a lui Platon **(Gorgias,** p.m. 370 ff.). Vergilius, de pildă, opune Câmpiilor Elizee, Lacus *Stygias* (unde domnește Plouton, "zeul" Infernului, n.t.), *nigra Tartara,* loc rezervat după moarte celor răufăcători, necredincioșilor, unde se dârdâie de frig (Vezi și Hesiod, **Theogonia,** v. 682, 721, 736 și Platon, **Phaedron**, p. 517 ff.). Atât *Stygii lacus,* cât și *umbra Stygiae* al lui Seneca, vin de la goticul STYG. Verbul este *styggias formidare* ("a se teme de styg"); de aici s-au format multe alte cuvinte în limba noastră. În greacă există verbul sugew, având același sens, interpreții însă se îndoiesc de originea elină a acestuia (Socot că ar putea mai degrabă trimite la vechile cuvinte românești: 1. *Strigă* = "buhă de culoare cenușie cu ochi portocalii, mai însemnând și strigoaică, vrăjitoare", precum și 2. *Strigoi,* n.t.) (Vezi și Vergilius, **Aeneis**, p. 237 și 251). Pe bună dreptate se pune chiar întrebarea de unde a fost numit de către cei vechi GLESARIA: fără îndoială că vine de la verbul GLA care înseamnă "a străluci", "a luci", iar de aici GLEA, GLIA, GLOA, GLIOSA și LYSA = "a lumina" (Nu este exclus să poată fi pus în legătură cu vechiul românesc GLIE, "pământ arat" și cu GAIA / GEIA / GE, "pământul-mamă" și bineînțeles grecii să-l fi luat de la noi și nu invers, așa cum este cazul și cu *wallach* din germană însemnând "cal castrat", cum este cazul și cu *Falii de Vest (Westfalen)* și de *Est (Ostfalen)* și cu *felahii* la egipteni și indieni, toate aceste etnii ale căror nume sunt raportate la cultura pământului, agricultură, avându-și obârșia în cuvântul strămoșesc *valah,* cea mai veche etnie românească atestată până acum, cf. Homer, **Iliada**, II, 739, n.t.). Căci nu stau lucrurile ca în cazul latinescului *Aquilo,-onis* ("crivăț"), grecește *Boreas,* și care afirmă cu seninătate Aulus Gellius (II, 22) s-ar fi format de la *boatus,* înseamnă "muget" (*'apo th boh*), în vreme ce niște bărbați eruditi,

care s-au dedicat de mult literelor și antichităților, nu pot aproba o asemenea explicație etimologică, credibilă numai la nivelul pruncilor.

§11. Acesta este și cazul toponimului BASILIA pomenit de Pytheas din Marsilia (vestit navigator și geograf din sec. al IV-lea î.e.n., n.t.) ca fiind sediu al Sciților regali: *basileio* înseamnă chiar "regesc", "regal" (Plin. XXXVII, II). Iau martor chiar pe Herodot (IV, 56) într-un pasaj unde Gerrhos relatează clar despre ținutul Sciților nomazi și despre cel al Scitilor regali ("*tón te tn Nomadwn wrion kai ton tn basilhiwn Skuqewn*"). Și Lacus Maeotis (Marea de Azov, n.t.) este locuit de Scitii Regali și de Sauromați ("*Maihtin, Skuqa te tou basilhiou kai Sauromata*"). Iată până unde se întindea odinioară imperiul Sveonilor, după cum deja am spus mai sus (aceasta este perfect valabil și pentru Geto-daci, care secole, de nu chiar milenii, au locuit amestecați cu popoare germanice, atât în Peninsula Scandinavă, cât și în Rusia Meridională, n.t.). Acei Sciți care au locuit în Asia, se cuvine să-i numim *Nomazi* (*Skuqa tou Nomada*, Hdt. I, 73). Pe aceeași insulă - BASILIA - cei vechi au numit-o BALTHIA de la BALDUR sau Apollo sau de la arcurile și centurile (*baltheis*) de care se foloseau Sciții, sens în care merită să-l amintim pe Herodot (IV, 11, 19 și 50, VI, 74), unde vorbește când de arc, când despre Hercule *Balthicul* (centuron) și nu numai despre *Scytha* ca fiu al lui *Hercule*, de la care s-au numit Regii Sciți (Plin., 1.c., Hdt., IV, 8, IX, 10). Apollo însuși este numit de Vergiliu *cel purtător de arc* (Verg., **Aen.** III). Iar în cartea a V-a a aceleiași **Eneide** o spune explicit: " Acum să ne fie permis să explicăm cum s-a ajuns de la *centură* la cuvântul *Mare Baltică* (*belte*), cum apare acest cuvânt în documentele vechi. Sciții numiți Regali, mai erau numiți și Hyperboreeni[4], iar sediul acestora era insula Hyperboreenilor, *Yswer Norden*, în gr. *'uper*, poetic *super* la latini, *Yser* la Goți și Sveoni, literele *p* și *s* se folosesc alternativ, una în locul celeilalte." La fel poate fi explicat și SCAN, azi SKAN / SKANE, Scania numită în vechime *Scandia*. Ca *Scandia, Scanau, Scanorum sive Scandorum insula* (Insula Scanilor sau Scanzilor), nume sub care mai există o regiune situată dincolo de celelalte regiuni, care

intră în contact cu Aquilonul (Crivățul). De aceea Lucanus îi pomenește ca locuind o regiune situată sub cercul glacial sau sub Ursa Hyperboreeană (**De bell. Civil.**, V, p. m. 121), iar Cicero, citând din poematica lui Aratus, spune: "urmează așadar Septentrionalii" (**De nat. deorum**, II, p.m. 47); Seneca îl numește *Polul Nord*, prin sinecdoca *Ursele: carul de gheață al Ursei hiperboreene* (**Med. Act.**, II, cor. V, v. 315).

În vechime, strămoșii noștri i-au zis *Scandia*, acest lucru fiind confirmat, printre alte scrieri, inclusiv de cronici. Astfel, în fragmente de legi, printre cele mai vechi sunt și cele prescrise Sveonilor și Gotilor în anul 1375, unde Sveonia este numită YSWERSTOG / OSTWANSTOG și NORDANSTOGH (Diod. Sic., **Bibl. Hist.**, p.m. 91 ...). Din tradiția celor vechi, după cum o arată Diodor, așa s-a găsit să fie reprezentată grafic. De către cei vechi, locuitorii acestei insule au fost numiți *Hyperboreeni*; cu atât este mai demn de crezare, cu cât această sentință este așezată la începutul cărții. *Hyperboreenii* au fost numiți de la adverbul *'uper*, "peste", "dincolo" și *Borea*, "Crivăț", deci cei care locuiesc dincolo de bătaia crivățului (Plin., VI, 1 3), iar la scoliastul acestuia, Adamus (p.m. 149, 111, 83): "Danii, Sveonii și Normanzii, precum și celelalte popoare scite au fost numite de către Romani Hyperboreeni; pe aceștia Marcianus i-a încărcat cu laude de tot felul." Scriitorii greci (printre ei și Diodor Sicilianul, Lib. III, p.m. 132) și Plutarh, **De facie in orbe Lunae**, p. m. 941), i-au numit populații vestice, atlantice și hiperboreene; Tacitus (**De Mor.** Germ., CXLV) relatează: "dincolo de Svioni nu există decât o mare calmă, aproape imobilă care înconjoară și închide globul terestru." Dintre toți ceilalți sciți, hiperboreeni erau niște oameni cu totul aparte, subliniază RUDBECKIUS.

§12. În legile noastre, atât mai vechi, cât și mai recente, nu se face numai mențiunea săgeților, ci întotdeauna sunt pomenite împreună arcul și săgețile. În probleme de moștenire, când se făcea succesiunea, acela din fii era socotit mai norocos și deci și mai puternic în războaie, care moștenea 12 arcuri: acesta se numea, de fapt, scit. Și, după cum o demonstrează codicele, în concordanță cu

toate celelalte reglementări, acesta avea titlul de agent prin ereditate - ARFDABOLKER, ARF însemnând atât "săgeată", cât și "arc". Cum averea se socotea în funcție de numărul de arcuri și săgeți, obicei transmis și la strămoșii noștri geți care descindeau din sciți, adevărații sciți erau socotiți a fi doar aceia care posedau de trei ori douăsprezece arcuri (*"thre tölptir SKUTHA strang ok bogha"*), iar prin cuvântul ARF se înțelege atât "săgeată", cât și "arc". Acest mod de a judeca lucrurile era oglindit și în titlul de ereditate și, cu cât un fiu moștenea un număr cât mai mare de arcuri și săgeți, cu atât era mai vrednic pe câmpul de bătălie; iată-l aici instituit și în contextul unei vânători: "Dacă cineva, în propria-i pădure, deci, pe propriul său domeniu de vânătoare, după ce a încolțit o fiară, simțindu-se obosit, vrea să se odihnească și, astfel nu mai continuă vânătoarea, pune pe urmele fiarei un arc sau o săgeată; iar dacă, după aceea, fiara este ucisă de către alții, acestora le revine pielea, iar celui care a tras primul cu săgeata îi revine restul fiarei; iar dacă se va isca o nemulțumire, atunci se va recurge la arbitrajul bărbaților de bună-credință (bănuiesc că nu este vorba de un proces la tribunal, ci de o asociație a vânătorilor însărcinată a rezolva atari neînțelegeri, n.t.), așa că se va rezolva totul cu eleganța care ne este caracteristică" (Oare aceasta să fie și rădăcina ontologic-gnoseologică a vechii zicale românești "a vinde pielea ursului din pădure"?, n.t.)

§13. Am spus că, în legile noastre, prin cuvântul ARF, se înțelege nu numai "săgeata", ci și "arcul", care se mai numește și ARMBORST. Sintagma ARMBORST ATARS BRESTER are sensul "săgeata este trasă cu arcul".

În legile noastre, atât în cele vechi, cât și în cele mai dincoace, se menționează ca arme doar *arcul* și *săgețile,* de unde li se trage și numele de Sciți. Conform informațiilor furnizate de Kongbr (c. XXIX din **Codex Magni Erici** și c. XXIV din legile generale (Codul civil) ale regelui Christoph), luptătorii purtau câte 12 săgeți corespunzător cu numărul zeilor, cf. Virg. (**Georg.**, I, p. 41): "De aceea pe pământul nesfârșit domnește soarele daurit prin cei doisprezece aștri ai lumii."; la Homer (**Iliad. I**, p.2, v. 3) găsim

folosită cifra 9: "preț de nouă zile zburau săgețile lui Zeus prin armată" .

§14. Din citatele date mai sus, precum și din alte surse, s-a văzut că *Skyta* înseamnă, în legile noastre, "a trage cu arcul și săgeata"; aceasta reiese mai clar din VOSSIUS, SCIOPIUS, CELLARIUS și BORRICHIUS **(De variis linguae latinae aetatibus: Defensione Vossii adversus Sciopium)**

CAP. II.

Summarium.

§. I.

Gothorum qui per terrarum orbem longè lateq; victricia arma circumtulerunt è Scandinavia noſtra egreſſus IX potiſſimum argumentis comprobatur. §. II. Nemo veterum Scriptorum de hoc unquam dubitavit. Quin & ipſæ penè toto orbe diffuſæ colonie idem loquuntur. §. III. Confeſſio Jornandis, pro eo ac ſi conceſſum hoc ſit ab omnibus, reliquam argumentationem concludentis. §. IV. Teſtimonium Procopii illuſtre non tantum de Gothis, ſed etiam de Longobardis & Vandalis. §. V. Conſentit nomine populariũ Paulus Warnefridi *Longobardus. Accedit auctoritas Dexippi, Ablabii, Eunapii, Ammiani, Dionis, Zoſimi, Zonaræ, & aliorum qui enumerantur. §. VI. Concinunt hiſtoriæ*

ſtoriæ patriæ, annalesq; veteres: itemq; antiquiſſimi quiq; Scriptores Græcorum. §. VII. His aſſentiuntur Hiſpani. §. VIII. Nec habet res apud Italos deliberationem. Quin & Scythæ Italiæ conditores. Confirmant vocabula pervetuſta, eaq; fermè innumera originis Scythicæ, quæ conſpectui offeruntur. §. IX. Galli quoq; ſive Franci è Scandia noſtra exiverunt: Nec non Trojani. Troja quid ſignificet. Lazius defenditur. §. X. Terra Amazonia, Kuenland *in Scandinavia. In Verendia Smalandiæ hodieq; honos & antiquæ fortitudinis inſigne permanet. §. XI.* Anglo Britanni *ex Saxonibus, Anglis & Getis originem duxerunt. §. XII. Neque generis ſui ex hac gente propagati claritatem Scoti ignorant. Indè totius Europæ principum nobilitas exorta, teſte IMPERATORE CAROLO QVINTO. §. XIII. Etiam Germani ex Scandia oriundi. §. XIV. Itemq; Hel-*

CAPITOLUL II, 1-20

REZUMAT **§1.** Se poate proba perfect cu nouă argumente solide că armele străşnice ale Goţilor / Geţilor care au străbătut pământul în lung şi în lat au pornit din Scandinavia. **§2.** De acest adevăr nu s-a îndoit niciodată nici unul dintre scriitorii vechi; această teză este susţinută şi de numeroasele colonii răspândite pe tot globul. **§3.** După mărturisirea lui Jornandes, dacă aceasta va fi aprobată de către toţi, va fi o argumentare în plus. **§4.** După Procopius, nu ar fi vorba atât de Goţi, cât mai cu seamă de Longobarzi şi Vandali. **§5.** Concordă, cu numele său, foarte popular, fiind de origine longobard, Paulus Warnefridi Longobardul. La acesta se adaugă şi autoritatea unui DEXIPPUS, ABLAVIUS, EUNAPIUS, AMMIANUS, DIO, ZOSIMUS, ZONARA şi a multor altora. **§6.** Se pun de acord vechea istorie a patriei cu străbunele anale; de asemenea chiar şi cu cei mai vechi scriitori greci. **§7.** Acestora li se adaugă şi Hispanii. **§8.** Cât despre Italici, nu-şi are rost o dezbatere. De ce ar avea loc, atâta vreme cât Sciţii sunt şi întemeietorii Italiei? Acest adevăr este confirmat şi de o serie de cuvinte foarte vechi, căci nenumărate sunt de origine scită, după cum o putem bine vedea. **§9.** Înşişi Galii sau Francii au venit din Scandia noastră şi de ce nu şi Troienii. Ce altceva vrea să însemne TROIA dacă nu LAZIUS (*Lazio, -orum,* cf. Plin.,VI, 12, este un popor din Colhida; cf. V. Pârvan, **Getica,** 281, 363, 777, precum şi cartea **Dacii la Troia;** v. şi M. Crişan, **Die Lage der antiken Städte Troja und Theben aus Böotien in der Bronzezeit**, n.t.). **§10.** Ţara Amazoniei, KUENLAND în Scandinavia. În VERENDIA SMALANDIEI, chiar şi azi onoarea a rămas ca o permanenţă a curajului străvechi şi a forţei corporale. **§11.** Anglo-Britanii îşi au originea în Saxoni, Angli şi Geţi. **§12.** Dar nici Scoţienii nu ştiu că ei se trag tot din această stirpe. De aici s-a ivit mai întâi nobilimea întregii Europe, adevăr care este confirmat de Carol Quintul. **§13.** Chiar şi Germanii s-au născut în Scandinavia. **§14.** Aşijderea Helveţii. **§15.** Şi nu mai puţin DANII şi popoarele învecinate. **§16.** Şi ce se crede despre Moscoviţi care s-au adăpat la izvorul limbii gotice vechi (a se citi *getice,* n.t.). **§17.** Cuvintele cipriote corespund perfect legilor noastre antice aplicate lexicului. **§18.** Când a luat fiinţă prima colonie a *Goţilor* (a se citi *Geţilor,* n.t.) şi unde este fixat locul celor care au emigrat. Câte cauze de acest fel au produs migraţii. Prima expediţie a zeilor, în ce timp s-a născut ea. **§19.** Majoritatea scriitorilor au căzut de acord că aceasta a fost cea a *Goţilor* (a se citi *Geţilor,* n.t.) şi ei au plecat din Scandia; sunt prea puţini cei care se opun acestei opinii faţă de cei care o susţin. Argumentul lor se exprimă astfel: Din Kranzius până la Valdenselsium se găsesc toţi cei care gândesc corect. **§20.** Dar oare Americii, cum i se spune astăzi, strămoşii noştri nu i-au dat nimic? În nici una din părţi nu există păreri opuse, din partea nimănui: aşadar, mult mai probabil este că răspunsul este afirmativ.

§1. Socot că s-a demonstrat suficient pentru a spune clar că Goții și Getii sunt aceiași (este primul autor întâlnit de mine care pune punctul pe i în această dilemă pe care nu a dezlegat-o nici M. Eliade, n.t.), cei mai neînvinși prin virtute și fapte și care mai sunt cunoscuți și sub alte nume; atât titulatura cât și orașele și popoarele le sunt comune; au subjugat multe alte popoare prin asediu, le-au adus sub stăpânirea lor. De ce? Așa cum din pământul însămânțat ies ierburile verzi, grâul cu tija noduroasă se înalță zvelt la suprafața pământului cu spicele-i ieșite ca dintr-un pântec, oare nu tot astfel au ieșit și din Scandinavia noastră, în diferite momente ale istoriei, o grămadă imensă de coloniști și s-au răspândit, din acest pântec, în toate părțile lumii, după cum se vede? Acest lucru a fost întărit ca atare, cu mult înainte, de către Jornandes, numind aceeași Scandinavie "o fabrică", "un pântec al națiunilor". De bună seamă acestia au fost Getii sau Goții care adesea, înainte și după Christos, au colindat înarmați pământul în lung și în lat și l-au cucerit; în susținerea tezei că aceștia au plecat din Gothia sunt mai multe argumente. Și mai întâi de toate, acest adevăr istoric este susținut de: I. Monumentele vechilor poeți pe care ai noștri îi numesc SCALLDI; descrierile lor se sprijină pe atare argumente care, de la natură, sunt imuabile. Acestea sunt deduse chiar din cer, din soare, mare, lacuri, izvoare, râuri, copaci, munți și din altele; de unde și adevărul poate fi clar perceput. II. Deplina concordanță a istoriilor naționale cu cea a cărților și analelor. După cum lui Olaus Petri (autor al unui **Chronicon**) i-a scăpat să specifice acest lucru, eu însumi nu știu în ce chip au fost smulși de către alții și duși cu forța în alte locuri Goții acestia. Date fiind împrejurările, de o foarte mare nestatornicie, de fapt din necunoașterea adevărului, au fost cuprinși în preambulul Cronicii într-un context ridicol și stupid. III. Consensul general al scriitorilor străini, pe care cu greu îl vom distinge. De ce? Pentru că aproape nu există nici un loc, nici atât de lung și nici atât de ascuns pe care teroarea virtuții Goților să nu-l fi pătruns, în acele timpuri. IV. *Legile Ostrogoților* în Italia, *legile Vizigoților* în Spania; pe lângă altele, ba chiar multe ale Longobarzilor, Burgunzilor, Francilor, Alemanilor și

ale altor neamuri (V. Aug. Buchn. **Saxon. Soll.**, p.m. 43 și străvechile legi ale diferitelor popoare și neamuri), care au fost de origine certă și evidentă, după cum o arată numele, percepute ca atare cu ochii și mintea. Se adaugă și confirmarea regelui Carol al IX-lea privitor la Dreptul comun al lui R. Christophorus; și nu numai prefața lui Stiernhielmus la legile West-Gotice, care, printr-o decizie publică nu fuseseră editate astfel la început, ci printr-o unire intrinsecă a codului de legi antice ale lui Lindenbrogius. Și nici nu trebuie deloc trecut cu vederea ceea ce, în cuvântarea sa, acel Ill. Johannes Scitul, tratând cu erudiție tocmai despre aceste legi gotice, a afirmat cu eleganță despre vechimea și virtutea militară a Sueonilor și Gotilor. Și cu ce talent nemaipomenit a scris acest prea frumos opuscul, de mână, de aceea, și în puține exemplare și de foarte puțini poate fi folosit: tocmai de aceea nu m-am îndoit nici o clipă de faptul că a fost transcris cu cea mai mare atenție. Care, printr-un șir continuu al cuvintelor, așa se va citi: *Ce vreți mai mult? Olaus Magnus relatează că a văzut cu ochii lui în Italia, la Perusia* (oraș în Etruria, situat între lacul Trasimene și Tibru -n.t.) *un volum de legi gotice / getice, scris cu caractere gotice și că, în ciuda vechimii acestui monument literar-juridic, căci desigur se scurseseră mulți ani de la acea perioadă de când Goții locuiseră Italia, era cu grijă conservat și custodiat de către Perusieni. Acest volum este o carte conținând legi ale Gotilor, reunind un ansamblu de legi, de care se folosesc și astăzi Sueții și Goții, așa că s-au descoperit exact aceleași legi care sunt și astăzi în vigoare. Această concordanță a conținutului legilor ne-a condus spre un argument foarte sigur și anume că Goții, când au plecat în Italia, au luat cu ei și codurile de legi. Autoritatea mai amplă a acestui Olaus a fost scoasă în evidență de ilustrul bărbat Joannes Metellus Sequanus, cel mai strălucit istoric al împăralului romanilor, Rudolf al II-lea, care atât mie, cât și prea nobilului bărbat Johannes Rosenhan din colonia de Torp, a făcut cunoscut în lăcașul stăpânului Neulandiei, Carol Uthenhov, și a susținut mereu că această carte, chiar înaintea anilor '50, a răsfoit-o împreună cu frații Joannes și Olaus Magnus. De ce? Pentru că prea strălucitul principe, stăpânul Fridericus, duce de Braunschweig și de Luneburg, i-a arătat prea-luminatului și prea-puternicului principe, Stăpânului Carol și*

desemnat rege al Suediei și prea-milostivului meu stăpân, cu o nobilissimă frecventă a celor mai mai nobili oameni, nu cum arătase mai înainte, ci același volum, cu care fusese plecat la Roma în Perusia și pe care îl văzuse cu deosebită admirație. Până aici a fost Ill. Scitul. Dar au mai fost văzute mai multe monumente - semne de străveche virtute a strămoșilor noștri, Goții, prin Italia și prin alte regate cu prilejul peregrinării lor, cu mult tâlc și cu bună rânduială întocmite în jurnale de călătorie, cum este și cazul celui dat la lumină din întâmplare, de nobilul tânăr Johannes Gabriel Sparvenfelt: acesta este în mod fericit și cu ingeniozitate adnotat; astfel, grație destinului care guvernează totul, în cele din urmă, au putut fi recuperate. V. Legile străvechi paternale ale tuturor goților și, în parte, privitor la expedițiile la West-Gotice, atât cea militară, în Grecia, cât și în alte locuri, cu un cuvânt, se menționează clar regiunile migrației. VI. Obiceiurile, literele, limba, cele sacre și altele privind relațiile cu exterioriul. Toate acestea au fost clar arătate la locul lor. Sigur este că Grotius (**Proleg. Hist. Goth. Melancht.** în Cronica **Busbeq. Ep. IV. Scal.** lib. III) întărește ideea că la Marea de Azov chiar și în zilele noastre sunt vii obiceiurile, limba și numele Goților (adică ale Geților, n.t.). El mai adaugă numeroase nume în limba persană[5] de locuri scite, locuri pe care Persia le stăpânise multă vreme (deci pentru că fuseseră locuite / stăpânite de perși au căpătat nume persane, cum a fost cazul la noi cu traducerea în slavonește a multor toponime pur geto-dace, în perioada năvălirii popoarelor slave, conducând la soluții eronate din partea acelor lingviști care nu cunosc istoria țării, sau, pur și simplu, chiar dacă o cunosc, o mistifică, n.t.), de-abia acum, pentru prima oară transmise. Apoi, despre folosirea actuală a unor cuvinte gotice în *Chersonesus Taurica* (Crimeea de azi) și în *Tartaria Praecopensis* ne-o mărturisesc bărbați prea iluștri ca Melancht., Busbeq., Scal., Vulcan., Boxhorn., Rachel. Chiar și Verelius al nostru (**Chron.**, p.m. 338, Vulcan în ad. dit. Not. la Jordanes, Boxhorn. **Hist. Univ. ad. Rachel De jure Publ. Imp. Germ.** CXIII), a arătat pe marginea textului și la notele făcute adăugirilor operate de Vulcanius, că nu puține din acele cuvinte sunt absolut getice. Din același motiv, pot fi și celelalte trimise la aceeași

origine, văzute pe aceleași scrieri. Chiar acesta este un motiv de îngrijorare exprimat în recent apăruta carte a ilustrului bărbat Wolff și a deja dispărutului Verelius, pe care noi o lăsăm spre a fi dusă la bun sfârșit. VII. *Migrația naturală a popoarelor spre sud* sunt vorbe aparținând lui Cromerus (I, I, CXV, de R. Pollon). "Este mult mai normal", zice el, "ca popoarele nordice să migreze spre miazăzi. Acesta este cazul Cimbrilor, Goților, Vandalilor și Longobarzilor". După cum spuneam mai sus, ceea ce i-a separat pe Goți de celelalte popoare, acestea sunt sănătatea și robustețea corporală; scriitorii care se respectă afirmă același lucru: căci ei au trupul alb, pletele blonde și sunt mai înalți cu un cap decât alții. Prin aceste calități *blonda Ceres* va naște *o mlădiță măreață*, așa cum a cântat Lucanus (Lib. IV, **De bello Civili**, p. 104); pe lângă alții, acesta a fost Procopius (Lib. I, Hist. **Vandal.)**, care a adăugat: "Națiunile gotice au fost multiple și odinioară, dar sunt și astăzi. Cele mai nobile dintre toate sunt Goții / Geții, Vandalii, Vizigoții și Gepizii care mai fuseseră numiți Sauromații străvechi și Melanchleeni. Sunt unii care i-au numit Geți pe aceștia." (Este foarte limpede că, exact ca pretutindeni în cartea sa, așa cum de fapt o și enunțase, Goții sunt totuna cu Geții, n.t.). Dar aceștia, adică Geții, nu diferă deloc de Goți decât prin nume (v. și Maria Crișan, **Ubicuitatea Geto-Dacilor** - anexă la **Arta poetică la G. Coșbuc** și **Limba strămoșilor noștri și primul poet romano-geto-dac, Publius Ovidius Naso** în care autoarea vorbește despre alternanța vocalică *e/o*; deci Goții nu sunt altceva decât triburi de Geți războinici, așa cum erau inclusiv la gurile Niprului - Borysthene, după cum ne-o atestă Dio Chrysostomus în **Getica**, Geți încă nesedentarizați, n.t.): toți au trupul alb, pletele blond roșiatice, foarte înalți și frumoși la chip. Legile le sunt comune și nici cultul zeilor nu îi deosebește pe unul de celălalt. Iată ce spune Coelius prin gura lui Horațiu (c. II, c. XXI, la Horat. **Epod. XVI**): "Și nici Germanii sălbatici nu au putut fi îmblânziți de invazia Teutonilor și Cimerienilor cu ochi albaștri (este vorba de invazia Teutonilor și Cimerienilor oprită de Marius în 102 și 101 î.e.n. la Aix și Verceil, n.t.). Ei își duc viața sub Polul Nord, după cum ne transmite Vitruvius (arhitect roman din sec. I î.e.n, autor al unui prețios tratat

de arhitectură, n.t.)' sunt foarte corpolenți, au piele albă, firul părului drept și roșiatic, ochii de culoarea cerului albastru și au sânge mult; ca urmare a unei îndestulări umorale, sunt foarte rezistenți la geruri. În timp ce cei care trăiesc în regiunile sudice sunt mult mai scunzi, sunt bruneți, au părul ondulat, ochii negricioși, au picioarele betege și sânge puțin". Bonfin. (l.c.): "Nu știu ce anume lucru special și propriu influențează până într-atât ființa umană legat neapărat de locul în care s-a născut - așa încât numai după aspectul exterior, după constituția trupului, poți numaidecât să deosebești un German de un Gal, un Gal de un Hispan și, ca să fiu și mai explicit, pe un Insubru (Insubres au fost un popor al Galiei Cisalpine care locuiau regiunea milaneză actuală cu capitala la Milano, n.t.) de un Ligur, un Ligur de un Etrusc, un Roman de un Venet, un Venet de un Florentin". La fel cum se pronunță Procopius despre Goți, relatează și Alphonsus Carthaginezul și împăratul Constantin Porphirogenetul (**Anat. Reg. Hisp.**, c. IX, Const. Porph. ref. Hachenb. **Orig. Germ.** n. XVIII spre final), la fel o face și Lucanus **(De bello civ.**, lib. 11).

"Sciticul Masaget nu se oprește la Istru, el străbate mai departe înspre nordul îndepărtat, la Suevii cei blonzi și corpuri albe[6]".

De comun acord cu aceștia se exprimă și Lucretius (**De R. Nat.**, lib. VI):

"Ce osebire, ce-i drept, între cerul Britaniei însăși
Și între cel din Egipt unde bolta albastră se-nclină,
Sau între cerul din Pont și-acel al orașului Gades,
Și al ținutului unde sunt negrii cu fețele arse.
Astfel sunt patru tărâmuri cu tot osebite-ntre ele,
Căci fiecare își are și vântu-i și partea din ceruri."

(Titus Lucretius Carus, **Poemul naturii**, traducere, prefață și note D. Murărașu, București, Ed. Minerva, 1981)

Vezi și la Tacitus (**De vita Julii Agricolae**, c. XI) locul în care se relatează despre poziția cerului care dăduse corpurilor umane un anume habitus; iar la Diodor din Sicilia (**Bibl. Hist.**, c. 8, p.m. 212) care pomenește despre părul Galateilor care crește în funcție de natură (*ek fusew*). Vezi și Cicero (**De Divin.**, lib. 11, p.m. 1 23), care și

el, prin cuvinte foarte clare, vine să confirme absolut același lucru. "De ce? zice el: deosebirea dintre locuri, oare nu este firesc să atragă după sine și progenituri diferite la oameni? Pe acestea le putem trece în revistă cu ușurință: de ce există deosebiri foarte mari între Etiopieni și Sirieni în privința trupurilor și sufletelor lor, după cum este de diferită și regiunea de baștină: de unde se poate înțelege că la naștere contează mai mult așezarea pământului (locurilor de obârșie) decât traiectoria Lunii." VIII. La Înainte-Stătătorul celor Sfinte din aproape întregul Univers Creștin, la Conciliul Regal a fost spus acest lucru de către energicul Nicolaus Ragvaldus (pe atunci ca delegat de *Wexionensus*, trimis la numitul conciliu, mai apoi chiar înalt pontifice de Upsala (v. C. Stephanus) la care au subscris cu toții, lucru cuprins în Actele instrumentate ale conciliului și chiar în istorii. Acest lucru se găsește în discursul prezentat acolo și cu anexa unei contestații solemne, publicat atât în latină, cât și în limba paternă. IX. Este atacată autenticitatea (*a?tentik*) confirmării date legilor lui CHRISTOPHORUS' regele Sueoniei, Daniei și Norvegiei, care se păstrează până în zilele noastre în Arhivele Regatului (**Istoria străveche a lui Ablavius**, rămasă în manuscris confirmă faptul că legile Regatului Sueoniei erau comune cu cele ale Danezilor, întrucât sunt iscălite de regele ambelor regate. Și aceste argumente sunt importante, deoarece de către noi, juriștii, se înțelege deposedare juridică *(evincentia)* și care tocmai "într-un atare prilej, aproape numai printr-un semn (cred, făcut cu degetul arătător, n.t.) ar fi fost suficient să-l obții (cred că este vorba de recunoașterea / confirmarea autenticității legilor în discuție, n.t.).

§2. Am spus și în paragraful precedent că aceasta este opinia comună a scriitorilor: aceasta este forța adevărului care atrage după sine acordul unanim. Și cine dintre istorici s-a îndoit, cu adevărat, de aceasta? Dacă, din prea multă preocupare față de noutate, negi acest lucru, atunci este nevoie să negi totul: dacă vei spune că aceasta este o minciună care vine de la cei vechi, atunci este nevoie să spui că toate sunt minciuni. Așadar, ce forță mai puternică decât cea a istoriei, căreia se cuvine să-i dai crezare, decât mandatele celor vechi

transmise nouă prin monumente. Și de ce chiar ei despre care este vorba acum, Goții, Longobarzii și ceilalți; de aici se mărturisește că au plecat în diverse colțuri ale lumii: în ce anume direcții și în ce chip; prin propria mărturisire a tuturor, în calitate de ființe vii, dotate cu văz, cu prudență, a celor a căror memorie încă nu a dormit, observ că mi se cuvine să arăt în întregime adevărul și să dizolv neînțelegerile.

§3. Așadar, să începem cu Jornandes, el însuși got (adică get, n.t.) care și-a extras opera din scrierile anticilor; el relatează că Goții au venit din SCANZIA (Scandinavia de azi) exact ca un roi de albine (**De Getarum sive Gothorum origine et rebus gestis**, C. I, II, III, IV, V). Apoi ne arată ce vrea să însemne această SCANZIA și națiunile care o locuiau; astfel, folosindu-se de un vocabular bogat, ne arată chipul în care Goții și-au părăsit lăcașurile. Așa că el numește Scandia noastră drept fabrică a popoarelor, un pântec al națiunilor. Ceva mai departe apoi ne arată răspândirea *Goților de răsărit* și *a celor de apus*, deși la inflexiunea vocii Geților (deci cântând, pentru că ei își cântau și legile ca pe niște psalmi, dovedind că limba lor era o limbă armonioasă și melodioasă, caracteristică dovedită și de faptul că Ovidiu a putut adapta prosodia latină la limba getică, vezi poemul **Laudes de caesare**, n.t.) îi numeau pe aceștia Ostrogoți și Vizigoți. Înțelegeți deci: *cu o altă trupă de goți au plecat din Scanzia (sub conducerea regelui Berich* (a se citi *Herich)*, amintește Jornandes; lucruri de care vorbise mai sus, acum le repetă pe scurt.

§4. Procopius (**Hist. Goth.**, IV, fragment, p.m. 241 și 248) îi scoate pe *Ostrogoți* și pe *Vizigoți* din aceeași *Scanzia*, precum și pe *Longobarzi* (deci, i-a adăugat aceluiași fragment de istorie și pe acesta, legat de ținuturile locuite de Goți). La fel procedează și Procopius[7], adăugând la ei și alți nenumărați Vandali (la Tacitus, **De Mor. Germ.**, c. II, îi găsim sub numele de VANDALII, la Procopius și Zosimus bandiloi, iar la Eutropius *ouandaloi*, cu variantele *Vandeli, Vindili, Vinili, Vinuli, Winili, Winuli*), la Goți întărind că au aceeași origine: *Goqoi te eisi kai Bandiloi kai Ouisigoqoi kai Gepaide?* ("Goții sunt

și Vandali și Vizigoți și Gepizi", Hachenberg, **Orig. Germ.**, XIII); că Vandalii s-au adăugat celorlalți Goți, ne-o confirmă o sursă de mare încredere (Procop., **Vandal.**, lib. I, lib. 1V, c. 39) - sub regele *Gilimer* care se bucura de o mare simpatie; el a avut sub conducerea sa întreaga progenitură a neamului și pe cea mai nobilă; dintre scriitorii care se bucură de cea mai mare încredere este Grotius (**Proleg. Hist. Goth.**).

§5. Deopotrivă și Paulus Warnefridi longobardul (**De Gestis Longobardorum**, lib. I, c. II), după cum el însuși ne-o mărturisește, făcând o mențiune despre națiunea lui, s-a dovedit că locuitorii săi (longobarzii) împreună cu Goții, plecând din *Scandinavia* noastră, s-au apropiat de *Scandinau.* Johannes Boëmus (**De Mor., leg. et ritibus omnium gentium**, lib. III, cap. 8) o numește chiar cu același nume, dar și cu multe altele; apoi chiar la Ptolemeu avem menționați Goții care locuiau pe Vistula. Desigur că și Mela (lib. III, c. 6) îi numește la fel, cu același cuvânt. La fel și Plinius (IV, 1 2), precum și Solinus (III, 19 și 20). Chiar aici în Scandia (exact cum o spusese și Plinius) afirmă Isidorus (**Init. Chron. Gothorum**) că a existat cel mai vechi regat al Goților (= Geților, n.t.). Și cum foarte corect amintește, acesta *s-a născut din regatul Sciților.* De aceea Dexippus (lib. II) în cărțile sale dedicate treburilor Goților, și le-a intitulat **Ta Skuqika** ("Faptele Sciților) ca să fie clar pentru toți scriitorii de bună credință acest adevăr istoric (și anume că geții se trag din sciți, n.t.). Iar Eunapius îi pomenește pe Sciți într-un limbaj confuz, idem Ammianus; iar Ablavius Gothus, printr-un limbaj ales, vorbește cel mai curat dintre toți (Nicol. Ragv. Orat., p.m. 165 ex Ablav.). Dar Dio Chrysostomus în cartea despre războaiele Goților, le zice *Getikon*, "getic"[8] (Aici Carolus Lundius comite o gravă greșeală, căci este știut că Dio a trăit în sec. I e.n. și a scris un tratat **Getika** (**Treburile getice**) din care s-a inspirat JORDANES / JORNANDES, cum îl numește mereu Lundius, în timp ce Goții (chiar dacă sunt totuna cu Geții) au apărut în istorie, *cu siguranță desprinși din Geți*, de abia în sec. IV-V e.n., n.t.). Să-i mai adăugăm și pe Zosimus și pe Zonaras, în mai multe locuri din operele lor; pe lângă aceștia, însuși Plinius îi

numără pe Geți în rândul popoarelor scite (IV, 12); la fel și la Trebellius Pollio (**Vita Galieni et Claudii**), la care Austrogoții sunt cuprinși în numărul acelorași neamuri. Aici se adaugă și Anastas. (**Hist. Chronol.**) *Skuqai oi legomenoi Gotqoi* ("Sciții care sunt numiti Goți"). Rosendius (**Antiquit. Lusit.**): "Multe popoare", spune el, "își trag numele gotic de la Scania, un lucru trecut cu vederea de către scriitorii vechi și înfățișat confuz sub titlul de Getica". Jacobus Bergomensis (**Suplem. Chron.**): "Popoare care au fost numite de către Greci și de la care și-au tras numele Scythia și Gothia". Schedel / Senensis: "Sciții de la care își trag numele Svecia și Gothia". Heinsius, în **Paneg. Gust. Magni** afirmă: "Geografii de mai dincoace au separat Geții din vechime de Goți, fără să o vrea. Ei nu și-au dat seama că Geții sunt destul de asemănători cu Goții și în numeroase cărti ale celor vechi, autorii se sprijină atât pe mărturiile Romanilor, cât și pe cele ale Grecilor, căci atât numele, cât și obârșia le sunt comune". De aici Ferrarius relatează în legătură cu acest adevăr istoric, aducând în memorie pe cei mai serioși scriitori a căror autoritate se impune ca o marmură (**Paneg. R. Christ. laud. dic.**).

§6. Dar toate aceste afirmații nu coincid întru totul cu istoriile noastre și cu Analele străvechi ale Sveoniei? Desigur că da! *Af Japhet are komne Scyther och Geter, som longt epter Kalladis Gother / och nu Schwenste* ("Sciții și Geții se trag din Japhet cărora mai târziu, după Goți, li s-a spus Sueones" (cf. **Chron.** și **Hist. Pat.**). Trec acum peste Imperiul Sciților care se întindea pe tot globul și despre care relatează pe larg Herodot, Xenophon, Strabo, Diodor din Sicilia și câți alții și în câte locuri și ale căror afirmații sunt în deplină concordanță cu toate istoriile importante și cu analele naționale.

§7. Despre Hispani a auzit și Alphonsus de Villa Diego Hispanul (**Chron. Goth. Regni** p.m. II): "Gothia se află în Scandia, zice el, patria naturală a neamului nostru gotic, de unde ei înșiși au plecat și unde ei astăzi își au încă domiciliul regal și statal". La această afirmație consimt și Roderic. Tolet. (**Rerum in Hispania**

gest., lib. II, c. 4); Joh. Lup. (**De J. et J. Regni Navari,** VI, 4): Alphons. Carthag. (**Anac. Regum Hisp.**, c. IX) și alții.

§8. Cât despre plecarea Goților de aici în Italia, Italii înșiși o mărturisesc într-un singur glas, lucru ce, de bună seamă, a folosit ca argument în istoria alcătuită, parte tipărită, parte scrisă de mână care se păstrează la Biblioteca Vaticanului la Roma, nu atât în latină, cât mai ales în *dialect italic* (nu cumva este vorba de limba română veche, adică geto-dacă? n.t.), în ea fiind cuprinse faptele Goților transmise Posterității. Aceasta nu și-au propus atât să aducă laude mărețe Goților cu eleganță și cu fermitate, ne-o spune ilustrul bărbat Octavius Ferrarius (**Pan. Chr. Reg.**, p. 7, 8 și 19). Legat de aceasta și Sigonius (**De regno Ital.**, lib., I, p.m. 11) dovedește că pe Goții înșiși nu i-ar fi născut imperiul etern al Romanilor în Italia, ci invers, căci, după cum spuneam, făuritorii Italiei au fost Sciții. Pe lângă alți scriitori preocupați de originile Goților/Geților, s-a numărat și Cato, din care ni s-au păstrat fragmente care supraviețuiesc și astăzi (deci, cu mai puțin de patru secole în urmă, cartea lui Cato Maior, **Originile Romei**, în care el relatează și despre străvechimea *scrierii getice*, încă exista sau măcar fragmente din ea, n.t.). Astfel că nu a fost de mirare când Plautus a numit Italia *barbară* (Poenul III, II, 21). Pe sacerdotul italic al lui Hercule l-a numit *Poticium cel barbar* (Poticium = Pinarii, -orum, veche familie din Latium consacrată lui Hercule, n.t.), iar ritualul italic, *barbar*. Orașele italice și ele au căpătat epitetul de *barbare*. Legile italice sau romane și ele au fost etichetate ca fiind *barbare* (**Bacchid.**, I, 11, 15; **Casin.**, II, VI, 19; **Capt.**, IV, II, 104 și III, 1, 32) și traduse în latinește în manieră *barbară*. Și de ce nu aș spune-o, și ziua de sărbătoare, precum și altele, au fost considerate *barbare*, odinioară acestea fuseseră denumiri acceptate la toate popoarele, cu excepția grecilor. Ba chiar și cele mai vechi cuvinte care la origine au fost *tusce* (de la Toscana în Etruria, adică etrusce) și scite, sunt clar convingătoare că sunt gotice (desigur getice!, n.t.), cf. Plaut., **Asin.**, prol. II și **Trin.**, prolog. XIX. Verbul *pultare* ("a lovi ușor") pe care Plautus îl folosește foarte des, provine din cuvântul nostru *pulta* sau *bulta* (Dicționarul latin-francez, a 5-*a* ediție, Hachette, 1923, ne oferă

explicația că *pulto*, - are este un arhaism pentru *pulso,-are*, "a lovi", "a bate la ușă", la Plaut având sensul de "a bate ușor în poartă / la ușă" și, cum poetul comic Titus Maccius Plautus, calificat drept un *pictor* inimitabil al năravurilor populare, a trăit între anii 250-184 î.e.n., este foarte evident că din limba geto-dacă vin toate cuvintele *barbare* prezente în comediile lui și nu din gotica propriu-zisă, gotica fiind la rândul ei o getică ornamentată, după cum ne-o arată izvoarele vechi, cu atât mai mult cu cât Goții (în opinia mea, deloc departe de opinia lui Lundius, n.t.) au apărut pe scena istoriei (Goții de răsărit și Goții de apus - Ostrogoți și Vizigoți) la mijlocul sec. IV (350-375), cu Amaler și respectiv Hermanrich (350-375), imperiu, distrus de huni; W-G cu Alarich (395-410) au năvălit în Italia (în 410 au ocupat Roma); Rekkared (586-601) > catolicism; ultimul rege a fost Roderich (710-711). W-Goți ultimul rege Teja cade la Vezuviu 552; au dispărut în 601 A.D., deci domnia lor s-a întins pe o perioadă de 2 secole și jumătate. Așa că, fără urmă de tăgadă, toate cuvintele barbare folosite de talentatul comediograf latin Plautus sunt forjate din limba *getă*, căci Geții și Dacii fuseseră pe pământul italic cu mult înainte de întemeierea Romei și au rămas ca atare la ei acasă, la care s-au adăugat prizonierii de război - unii reduși la sclavie - de aceea și personajele-sclavi ale comediilor și eline și latine se numesc pur și simplu *Davos* sau *Davus, Getes* sau *Geta* (dar a fost și un împărat roman Antoninus Geta din cei șapte împărați Antonini (Nerva, Traian, Adrian, Antonin, Marc Aureliu, Verus și Commodus). Antoninus Geta (născut la Milano în 189) era fratele lui Caracalla cu care împărțea domnia și care l-a ucis în 212 A.D., deci la vârsta de 23 de ani. Caracalla a ordonat să fie ucise peste 20.000 de persoane; el fu și ucigașul juris-consultului Papinian, pentru că refuzase să facă apologia uciderii lui Geta; așa că acei șefi de stat care-și ucid și rudele foarte apropiate, se trag din acest odios împărat roman, n.t.). Verbul *mulcare* ("a mulge") nu este un cuvânt latinesc, o recunoaște deschis însuși VARRO (116-27 î.e.n., poet și unul din savanții cei mai renumiți din vremea lui de la care ne-a rămas și un tratat despre agricultură, **De re rustica**; deci autorul se sprijină pe surse foarte demne de încredere, care au trăit cu secole î.e.n., întărind ideea că e

vorba de un lexic pur getic, n.t.), dar o recunoaște deschis și Gellius (**Noct. Attic.**, lib. XI, c. 1). După cum nici verbul *mulctare* nu este latinesc. Căci, de fapt, în același chip, *mulgând lapte*, se trage din țâțe (uger), ceea ce printr-un *sermone vernaculo*, adică *cuvânt popular* (la Varro, însă, prin sintagma *vernacula vocabula* se înțelege "cuvinte latine"), noi spunem *mulka, molka* (Thys. și Gronovius la Plautus, Stich., III, 1, 19; **Fragm. Legum Sueon. et Goth.**, c. XVI). Există unii care susțin că *mulgeo* și *mulceo* ("eu mulg"), de aici și *mulcto* sau *mulco* ("eu pedepsesc") ar veni din grecescul *amelgw* ("eu mulg"), când de fapt se cuvine să căutăm izvorul comun, mai înainte de toate, în Sciția. *Halophantam* , un cuvânt pe care știm că-l întâlnim la Plautus (**Curcul.**, IV, I, 2), precum și la Salmasius și la Scaliger, în calitate de comentatori ai aceluiași pasaj, (dar acest cuvânt poate fi perfect dedus din *hal* și *fante* și, considerăm că este greșit pus în legătură cu grecescul *olofanth* (cuvântul nu apare nici în Bailly, **Dicționar de greacă veche**, Paris, 1929 și nici în E. Legrand, amplu dicționar de greacă modernă, Paris, tipărit cam în aceeași perioadă; bănuiesc că este o expresie pur juridică, folosită în Evul mediu și care putea fi găsită într-un dicționar de specialitate), însemnând "obligația de a compărea în justiție", "a depune cauțiune în favoarea cuiva", "vas", expresie care își are obârșia în Sueonia și care poate fi pusă în legătură cu o sintagmă similară, regăsită la Marțial în cartea a IX-a, n.t.); la fel stau lucrurile și cu cuvântul *bustirapus* (la origine înseamnă "hoț / profanator de morminte"), *Bust-ei-rapr* care în limba gotică veche / adică getică înseamnă "bărbat", este folosit de Plautus cu același sens de "bărbat chel", care nu are nici un fir de păr pe cap spre a putea fi numit în toată legea (*vir bonus*); la Plautus (Merc., V, 2, 85 și Rud., II, II, 9) se folosește cuv. MACHAERIA cu sensul de "săbiuțe" și acesta este cuvântul gotic vechi MAEKER, de unde l-au luat și grecii *maaira* ("satâr"); *de socco, socca* (de la cuv. *soccus*, o botină specială pe care o încalță actorii de comedie), folosită de Plaut în **Soldatul fanfaron**, ultimul act (comp. cu Mercat., V, II, 85; Rud., II, II, 9 și Edd. Havamal., LXXI) este de origine scită, iar goticul SOLA (vezi Bacchid. II, III, 98) răspunde perfect acestui cuvânt (să nu uităm că întotdeauna este vorba de Get sau și de Get, când spune Got, n.t.);

SCURRA ("bufon", "parazit", "jongleur") care la cei vechi însemna "a înșira vorbe goale / sarcasme spre a stârni râsul celorlalți", ne duce la sensul lui SKURA din limba noastră populară, însemnând "vorbăreț", "flecar". Și care e situația altor cuvinte pur scite (adică gete, n.t.) pe care le întâlnim frecvent la ENNIUS, PLAUTUS, CATO, VARRO și la mulți alți autori, din care citățm o parte; *vinnula, cista, cistula. cistellula, herus, herilis, heres, heredium, herediolum, caput, arca, arcula, cippula, nasus, denasare, casteria, claro, clarifico, claritas, claror, claritudo, clarigatio, mundus, mundare, vocare, advocare, fallere, velare, stygius, carcer, carcerare, gelu, cura, curare, stare, urbare, turbare, nomen, nominare, meminisse, taberna, tabernarius, catus, catc, nicere, nere, nictare, sputare, insputare, caupo, stega, puteus, potus, putus, putillus, baltheus, pipare, pipire, boreas, rica, ricula, ricinium, acheruns, boia, rosca, pellis, palla, pallium, pallula, palliolum, palliolatus, paludamentum, paludatus, palatum, palatium, specio, cum compositis, specto, speculor, spiculum, speculator, speculum, specus, spelunca, species* (majoritatea acestor cuvinte le regăsim și în limba germană actuală - *fein, kiste, Kapitel, klar, Palast, niere* - nu numai în română, dovedind o dată în plus că istoria strămoșilor noștri a fost comună cu cea a popoarelor germanice, că am locuit aceleași meleaguri, că neamul vlaho-geto-dacilor și carpilor a vorbit aceeași / aproape aceeași limbă cu cimerienii, celții și teutonii, cea getică fiind de fapt la baza tuturor, în sânul ei născându-se și scrierea, n.t.). Revenind la străvechiul cuvânt PAN, analizat mai sus, am constatat că este și elin și italic și germanic, pentru că la origine este cuvânt scitic, adică getic. Lui *legere* ("a citi") din latină îi corespunde *legein* în greacă, iar în limba noastră este *lesa / läsa,* iar la Wulfila *legunt* ("ei citesc") (Math., VI, 26) se găsește *lisan. Zythus,* la Diodor din Sicilia Zuqo, nu este nici cuvânt egiptean și nici grecesc de la zew care înseamnă "a fierbe", ci este pur gotic (adică și getic, n.t.), căci grecescul *Zuqo* la noi se zice *seth sodh,* unde *th* este exprimat prin *th* sau *dh* (o confirmă Arngrim, lib. I, c. III) și de la el și Verelius (**Runog. Scand.**, c. VII, c. III); de aici s-a format verbul *sieda, siuda,* în germană *sieden,* însemnând "a fierbe", "a topi". Spunem, de pildă, o băutură din orz fiert; grecescul teirw, latină *tero* ("eu zdrobesc, fărâmițez, macin")

vine din verbul nostru *teira / tera*, de unde *handtera* ("a măcina / zdrobi manual"; *qin* sau *qi qino* ("grămadă", "cumul") se spune că vine de la *qew*, însemnând "cu carul"; pe această derivație eu nu dau nici o para, pentru că îmi este clar că vine de la geticul *tina* , pentru că la Cicero (**Orat. cont. Rull.**) avem *cogere* ("a aduna") și *coacervare* ("a îngrămădi"). Chiar și substantivul *montes* ("munți") este folosit ca echivalent pentru *maximi* ("cei mai mari"), *acervi* ("grămezi de cereale") la Plaut (**Pseud.**, I, II, 55). Latinescul *aevum* ("durată", "timp", veac") vine de la goticul / geticul *ăwe* și destul de apropiat de *aiwn* al grecilor și de *avan* al arabilor (așadar, s-ar putea reconstrui fraze întregi de limbă getă străveche, pe baza acestor extrem de prețioase formule etimologice și româna actuală păstrează cuvântul getic străvechi *ev*, n.t.) A se compara și cu ceea ce spune Celsus (**Com. Eccl.**, p. I, c. 8 - este vorba de filosoful vestit pentru atacurile sale împotriva creștinismului și care a trăit la Roma în sec. II e.n., sub Antonini). Trimit acum la Platon (**Crat.**, p.m. 319) unde vom găsi nenumărate cuvinte grecești primite de la barbari; trimit și la Dionysius (lib. I, spre final) care susține clar că Roma s-a slujit mai întâi de limba greacă, din care apoi, multe cuvinte au pătruns în latină, amestecându-se cu latina (deci, limba latină a luat din vechea getică și direct, prin populația geto-dacă existentă la Roma și indirect, prin intermediul limbii eline, n.t.). Trimit și la Julius Caesar Scaliger (filolog și medic italian, unul din cei mai mari erudiți ai Renașterii, 1484-1558), autor al unui strălucit tratat de poetică, n.t.) de la care aflăm că vechii Latini au luat nenumărate cuvinte din **Magna Grecia**. Trimit și la ilustrul Morhosius (lib. **De patav. Liv.**, cap. XI) care ne transmite informația că în Italia au existat mai multe limbi: ale sclavilor indigeni, dar proveniți din alte regiuni, precum și ale celor ai casei; fiecare își avea limba lui proprie, opinie cu care eu sunt totalmente de acord, ținând însă să subliniez un fapt, că multe din cuvintele latinești erau la origine scite. Chiar și numărul impar nu vine de la Greci, ci de la Sciți; oamenii eruditi au arătat deja că atât flexiunea verbului, cât și cea a substantivului din latină au origine barbară, de exemplu; *karkar, karker, karkeris, karkeri = carcer, carceris, carceri* ("închisoare, a închisorii, închisorii"). În *karkarai*, după

Wulfila (vezi și Glosarul la gotul Wulfila, precum și Codicele de legi străvechi **Pat.**) *ai* se citește ca și cum ar fi *e*, în *carcere*, după cum chiar și sunetele *au* și *ai* sună *e: namen, namnis, namni = nomen, nominis, nomini* ("nume, al numelui, numelui"); *father, fathris, fathri = pater, patris, patri* ("tată, al tatălui, tatălui"); *mother, mothris, mothri = mater, matris, matri* ("mamă, a mamei, mamei"). Și la verbe: *im, is, ist = sum, es, est* ("sunt, ești, este"); *vidiau, videis, videith = video, vides, videt* (= văd, vezi, vede); *vastiau, vastis, vastit* /sau *vastijt vestio, vestis, vestit* ("mă îmbrac, te îmbraci, se îmbracă"); *au* la Goții sună ca și *o* sau *ó*; *haba, habas, habaith = habeo, habes, habet* ("eu am, tu ai, el are"). Desigur că din *haba* gotic s-a ajuns la latinescul *habeo*; așadar *haba* este *habeo, habas - habes, habaith - habet, habam - habemus* ("noi avem"), *habaith - habetis* ("voi aveți") și *habant - habent* ("ei au"). *Haba* astăzi este *hawer.* Mai mult ca sigur că *habetus* este în loc de *avitus* ("avut, deținut", dar și "corpolent" la Plautus) și *habe* în loc de *ave* ("să ai"), după spusele lui Non. Și Bongars. Ad Justin. (lib. I, c. I' 4). Așadar, este lesne de legat lucrurile între ele de așa natură, încât să conchidem că aceste cuvinte nu numai că au preexistat în gotică (getică), dar că ele au și fost adaptate și traduse în limba latină cam după bunul plac; ba chiar adesea accepțiunea verbului este interpretată la Plaut și Terențiu puțin îndrăznet, când vor să spună că o femeie a fost avută *(haberi)* se adaugă *cum coit* ("a fost posedată / s-a unit prin căsătorie"), ceea ce în vechile noastre legi se va exprima cu oarecare pudoare și niciodată nu se va argumenta în acest chip.

§9. Este rândul Francilor despre care vorbesc mulți autori cu putere de convingere, printre ei și Freculphus (loc. cit.), care spune clar că "ei au sosit acolo din insula Scanzia (= Scandinavia) care este pântecul neamurilor, că a avut loc un exod prin care Goții și celelalte neamuri teutonice au plecat, așa cum se dovedește prin limbă și idiomuri". Primii care au locuit în Franța au fost Celții (aceasta se întâmpla în sec. I î.e.n., n.t.), prin al căror jug au fost supuse înrobirii populațiile autohtone, Gallii, și în cele din urmă, ei au adoptat numele de Franci. Nimic mai adevărat ca aceasta: că Gallii din *Gallia* sau *Galgavia* au fost de folos Sueonilor. Vezi **Atlant. Cl. Rudebeckii**

(c. XXXVII). Aceasta a fost numită JOTNAHEIM sau RISALAND, adică Țara Giganților, așa cum au dovedit îndeajuns fragmente din istoriile celor vechi. Ei au fost numiți *Resar* și chiar *Kallar* sau *Gollar*, iar regiunea însăși *Kailand* și *Galland*. Stă clar scris în documentele Eddice; după alții, ei s-au numit *Gallar* și *Geyter*, sau după alte afirmații, *Geter, Gyller* etc.; ba chiar și cu numele de *Kimbrar, Kappar* și *Gallar*. De aici și numele de *Galatai, Galli, Galatae, eumekei kai leukoi* ("înalți și blonzi"), afirmă Diodor (**Bibl. hist.** e, p.m. 212). După cum se va vedea, se va acorda același statut și Troienilor, ca și în cazul originii Galilor, care au locuit Gallia celtică, opinie unanim acceptată. *Trojamann* sunt aceiași cu Sueonii, iar *Troja* este capitala Neamului, cetate monumentală din care azi au mai rămas doar ruine, altădată foarte puternică, fiind și sediu al regilor de *Upsala*, de unde *Upsala kongr* ("regele de Upsala"), căci fusese rege al Sueonilor de pe tot globul pământesc: dintre monumentele antice de mare încredere, citățm prefața la scrierile Eddice, având exact aceeași semnificație cu afirmațiile lui Diodor din Sicilia (**Bibl. hist.** , e, m.p. 132) că troienii răspândiți pe ogoare, s-au adunat într-un singur loc, *ei polew peribolon* sau *peribolhn. Peribolh*, pentru că Troia era împrejmuită de ziduri; verbul *periballw* este format din *peri*, "în jurul" și *ballw*, "a arunca", "a construi", căci arăta ca un castel bine construit și loc principal de apărare a cetății (*polew*), deci *peribolon* desemnează Troia[9]. Am spus *Upsala kongr* unde substantivul *Upsala* este la plural. Așa au stat lucrurile întotdeauna, singularul neîntâlnindu-se niciodată la autorii antici; deci, trebuie scris mereu UPSALIAE la plural și nu UPSALIAS sau UPSALA, la singular; tot pluralul se folosește și în cazul altor cetăți cum este ATHENAE, THEBAE, SYRACUSAE și alte orașe asemănătoare. Aceasta este și originea coloniilor Troienilor (**Codul de legi** al lui R. Magnus Ericus, **Scrierile Eddice**, legendele 3 și 7). După Monaster (**Chron.**, p.m. 113), Homer (**Il.**, în diverse locuri), aceștia au fost Goții (a se citi Geto-Dacii, n.t.) din a căror stirpe au ieșit Troienii. Homer ca autor al epopeii despre Războiul Troian, a făcut însemnări nu atât despre trupurile Grecilor, cât mai cu seamă ale Troienilor, că pe atunci fuseseră foarte corpolenți și frumoși, asemănători cu zeii, calități pe care și le-au

pierdut cu vremea (de notat că Homer s-a născut la 169 de ani după Războiul Troian, aflăm de la Herodot care i-a dedicat o cărțulie, **Despre viața și opera lui Homer**, n.t.). Găsim frecvent în **Iliada** însemnări de tipul *oisi nun brotoi eisi*, "aceștia acum arată ca oamenii de rând, aceasta este deosebirea pe care au marcat-o secolele" (vezi și Val. Paterc., lib. I, c. 5). Sigur este că ei au fost numiți *Gallar, Jottnar, Gettar, Getar*, de la *Ga, Gio, Jo* etc. (deci același etimon ca în cazul cuvântului get, n.t.), adică au fost numiți *Pământ*, de aceea au și fost numiți de către cei vechi *Giganți, fiii Terrei, Giga* ("gigant"), de la *ge* ("pământ"), care în dialectul doric este *ga*, însemnând același lucru (v. textele **Eddice**, legenda V, 18) și Diodor, **Bibl. hist.**, III, p.m. 142).

Iată aici versuri din Hesiod (**Theog.**, V, 147 și 183):

" *Ostai gar raqamigge apeotuqen aimatoestai,*
Pasa dexato Gaia periplomenwn d'eniautn,
Geinat, Erinnu te kratera magalo te giganta."

Versiune populară

"Tot noianul de lacrimi vărsate cu sânge
pe toate le-a înghițit Pământul, ca, după ani,
acestea să se întoarcă la el ca Erinii vlăjgane și uriași măreți."

Orpheus însuși a cântat măiestrit pe *Giganții* hrăniți de *Terra și cu sângele din cer.*

"*Ouneka ge egenonto kai aimato ouranioio* ."(Orph. I, 8, s.s.)

La fel opinează și Tacitus (**De mor. Et pop. Germ.**, c. II), la fel ca și alți scriitori, vorbind despre originea și obiceiurile Germanilor: "Ei cinstesc prin poezii vechi pe zeul *Tuiston* crescut de Terra și pe fiul său Mannus, ca făuritori și întemeietori ai spiței neamului" (Tacit., d.l., c. IV, lib. II, **Annal.**, c. XIV); ei sunt foarte corpolenți, subliniază istoricul latin; "privirea le este sălbatică" (**Histor.**, lib. V, c. 18; c. XI, **Vit. Agric.**). Hai să-l auzim și pe Saxo Grammaticus, danezul, ce spune (lib. 11, p.m. XXX): "Iată-i pe Goții cei cruzi cu ochii sălbatici, privirea așijderi, cu coifurile lor vulturești și cu bastoane zgomotoase cum te-amenință".

Claudianus (lib. II) adaugă despre Goții care locuiesc în Phrygia, cum că *amestecați* cu Ostrogoți și Guthini, *cultivă ogorul frigian.*

Așa că se cade să acordăm atenție codicelui manuscris. În ce fel anume pot fi distinși *Giothar-ii* de *Guthar-i* (vezi în afara fragmentelor foarte vechi de legi (**Kunungsdr. Vpp.**, c. XXIX, c. 1) și multe alte documente). Regiunea Smaland (ținut în sudul Suediei, situat în peninsula Götaland, n.t.) s-a numit *Guta* (așa cum fusese numită odinioară de Ptolemeu, aflăm din prefața la **Istoria** lui Joannes Magnus, cartea întâi spre final). Aici era cetatea - capitală a acelora pe care Colerus (comentatorul lui Tacitus (**De mor. Germ.**, cap. XLIII), comp. cu Homer (**Il.**, III, 96, f.f.) și Vergiliu, **Aeneida**, p.m. 1 52), a numit-o *Calmaria* (CALMAR, fortăreață și port în sudul Suediei și capitală a provinciei cu același nume, n.t.). Tocmai aceasta este strălucita cetate Troiană, *Troja* cu ziduri puternice. Una din porțile ei se numește *Skaear* (Poarta Scheană), în elină *Skaiai*, în latină *Scaea*, ale cărei bolți au fost lăudate de Homer (**Il.**, III, 96, 30 passim) și Vergiliu (**Aeneis**, I, 2, p.m. 152).

"Cu aur barbar și prin spolieri s-a construit vestita poartă." Iată, tot Vergilius (**Aeneis**, c. III, v. 1-3):

"După ce zeii găsiră cu cale să surpe puterea
Asiei, fără de vină stârpind pe poporul lui Priam,
Ilion dac-a pierit și-n fum scufundatu-s-a Troia _" (trad. G. Coșbuc) .

După Hachenberg (**Orig. German.**, I, 28; Laz., **De Migr. Gent.**, lib. III), Troienii sau Frigienii, Cimbrii și Francii au fost la origine de un singur neam; tocmai de aceea se vorbește de limba cimbrică frigiană, adică de limba teutonă care a fost vorbită mai întâi la Troia.

Tot din Vergiliu (d. I, III) aflăm că toate lucrurile sfinte, divinitățile troiene sunt de fapt cele ale noastre:

"Fiul lui Tros și tălmaci zeităților, tu, priceputul
Semnelor date de dafin, de Phoeb și de sfântul tripod,
Date de stele din cer, de zbor și de cântec de păsări." (trad. G. Coșbuc) .

§10. Petrus Trecensius Gallus (Rud. N. praefat. ad lat. leg. versiunea lui Ragvaldus), lăudat ceva mai înainte de Johannes Messenius, relatează mai amplu despre Goții Scandinavici: "Cei mai

vechi au numit acele națiuni ai căror urmași au populat cea mai mare parte din Europa și Asia, mai mult Geți decât Goți." Un censor prea scrupulos a respins această opinie. În schimb a apărat-o Cicero (**Verr. Divin.**, p.m. 56, Ed. Sturm) prin următoarele cuvinte: "_ deși provincii total năpăstuite și ruinate, totuși populate". Apoi, același lucru l-a spus Gallus: "Există până în zilele noastre o regiune foarte mare, având la nord Norvegia și Dacia, iar în celelalte părți este înconjurată de oceanul planetar." Și, iată cum se deosebește de Sveonia: "_ neamul acesta, zice el, este foarte puternic, căci prin puterea lui militară, a supus cea mai mare parte din Asia și Europa pentru multă vreme, fiind înspăimântat doar de curajul lui Alexandru cel Mare al Grecilor când i-a atacat. Chiar și puterea invincibilă a lui Iulius Caesar, care i-a învins pe Gali, s-a îngrozit de luptătorii germani uniți cu Danii, Britannii, Goții Norrici și cu popoarele septentrionale, precum și cu alte popoare. Din rândul acestora făceau parte și Amazoanele care mergeau în frunte, după cum relatează Orosius și Isidorus" (lib. XIV). Ferrarius, după cum am menționat mai sus, confirmă cu prisosință toate aceste calități ale Goților care hălăduiau pe aproape tot globul terestru. Cât privește această populație de femei, am vorbit mai pe larg mai sus. Sigur este că scriitorii o amintesc în unanimitate, având numai cuvinte de laudă la adresa lor. Ele au venit acum în Verendia Smalandiei (Ținutul Amazoanelor, după părerea scriitorilor noștri străbuni, este *Kuenland* și *Konogard*. Vezi și **Verel. Hervarar**, legenda c. I, unde strămoșii noștri îi spun *Conogardia*), în ținuturi foarte întinse, bucurându-se de stima față de forța fizică străveche. Căci în ce privește fasciile militare de mătase, ele se numesc *feitteckn;* pe acestea femeile le poartă și la ospețe, căci am văzut adesea cu ochii mei, iar în ce privește conceptul de ereditate, ele sunt admise, tratând de la egal la egal cu bărbații; în privința altor treburi, se rezolvă pe baza unei jurisdicții comune între femei / confuze = *promiscuo jure* / (bănuiesc că este vorba de o înțelegere între ele, ad-hoc, la voia întâmplării, n.t.), conf. Joh. Magn. (D. praefat. C. III spre final; Adam Bremens, **De situ Danorum et reliq. Septent. Reg.**, c. LXXVIII și XC.)

§11. Despre Englezi Cantabrigiensi (*Angli*), Cl. Seringham (**De orig. Anglorum** c. VII) spune: "Aceștia sunt Geții cărora mai apoi li s-a spus Goți; plecând din peninsula Scanzia, ei au fost primii care au ocupat insulele învecinate. De aici au plecat apoi în Chersones și în ținuturile învecinate, de unde plecaseră mai de mult strămoșii noștri; până la venirea lor acolo, acele ținuturi nu mai fuseseră locuite de alte neamuri" (Id., c. I și II, 5). El relatează același lucru despre Anglobritanni care se trag din Angli și Geți (deci întotdeauna Dacii vor fi totuna cu Geții, iar Geții totuna cu Goții, n.t.), care mai întâi au fost chemați de vechii Britanni în ajutor, cu care apoi au avut de purtat un război crâncen și de lungă durată și pe aceiași, prin multe bătălii, în cele din urmă, i-au învins (din acest motiv, mai mulți autori i-au lăudat; printre ei și Arngrimus Jonas (**Criin.**, lib. I, c. III). "Aceste litere (este vorba de runele Goților) nu le raportez la Norvegia sau Islandia, ci la limba care s-a numit *Danica* și care și acum se vorbește în Dania (dar și în Norrigia), azi Norvagica, sau chiar la acea veche gotică", care, chiar și la acea vreme cred că se vorbea pe tot cuprinsul ținutului Aretinienilor (în vechime Etruria cu orașele dezvoltate mai târziu, Toscana, Arezzo ...' în orice caz, în Antichitate fusese locuită de Etrusci, n.t.) și s-a extins la popoarele învecinate; idem Anglia, Scoția, Irlanda. Căci despre Anglia avem scris foarte clar, fiind vorba de acea limbă a Norvegiei folosită și pe vremea lui Wilhelm Nothus: acestea le susține Arngrimus (**Cryin.**, lib. I, c. 3).

§12. "Nici nu poate fi vorba despre fraûda numelui scoțian, dacă el se recunoaște ca descendent al Goților / Geților, de vreme ce prea-puternicii regi ai Hispanilor sunt glorificați ca unii care au dus stema de aici; chiar și cei mai nobili dintre Itali își trag stirpea de la Goți (adică Geți, n.t.) sau își neagă obârșia; și apoi chiar împăratul Carol Quintus obișnuia să susțină că de fapt nobilimea întregii Europe a pornit cu siguranță din Scandia și Gothia prin filiații." Așa a cuvântat Camdenus (**Britann. de Scotis**, p.m. 40 și urm.). Împăratul Carol Quintul, în scrisorile adresate regelui Sueoniei

GUSTAV I, conținând și ceva memorialistică, a mărturisit că atât el, cât și ai săi se trag din neamul goților. Privitor la această descendență, unii prinți au fost mai ambițioși, după cum istorisește Munsterus (**Cosmog., De Regnis Septent.** lib IV c. XX): " _ gloria Goților vine din Scandia", iar Imperiul Roman este rezultatul absolut al acestei glorii a Goților, care, pătrunzând pe jos în Italia, au pustiit Roma și și-au menținut stăpânirea peste Italia mulți ani; au ocupat Galia, au înființat regate în Spania și au ridicat cele mai nobile case princiare (de fapt, Spania fusese invadată încă din anul 600 î.e.n. de către Celți - popor germanic și amestecându-se cu Iberii, au dat naștere Celtiberilor; în anul 19 î.e.n., întreaga Spanie a fost ocupată de Romani. În A.D. 400 au năvălit Alanii, Sueții și Wandalii - toate etnii germanice care, în 415 cedară locul Goților de vest care au format un regat distrus în 711 de Arabi, din regatul lor rămânând doar o fâșie în nordul Spaniei; așadar Spania datorează o bună parte din cultura ei, neamurilor germanice, adică inclusiv geto-dacice, n.t.).

§13. Despre Germani ca națiune, iată ce afirmă Paulus Fagius (**Lib. De Meth. Hebr.**, p.m. 56), el însuși un german: "_ națiunile (neamurile) gotice, peste tot pe unde au intrat cu armatele, au adus cu ei și limba, sau integral, așa cum este vorbită ea și azi în ținuturile germanice, sau coruptă, așa cum s-a întâmplat în Italia, Spania și Gallia". De abia s-a dovedit de curând (probabil că este vorba de o lucrare apărută în jurul anului 1687, când Lundius și-a publicat cartea sa, n.t.) că Teutonii s-au născut din Goți (Geți, vrea să spună - n.t.), vezi și Gulielm. Postel., **De origin.**, Versteg. adnotat de Cl. Shering. d.d.c. VII); după Versteganus, în *Scanzia* nici un popor, niciodată nu s-a confederat, relatând că atât era de mare mulțimea de locuitori ai Germaniei, încât ar fi fost nevoie să ia ființă niște colonii sau, cu cuvântul autorului însuși: "*that they were constrained to seck habitations mor nor ther ly*", aceasta însemnând că în regiunile septentrionale, din motive locative, au fost nevoiți să-și părăsească patria: așa au stat lucrurile. Contextul integral de acuzare privind acest punct este dezvăluit în justiție de mai sus lăudatul Cl.

Seringham; și unde, prin mărturii ale conaționalilor, s-a respins destul de convingător acuzația, iar argumentele, dacă mai sunt, sunt respinse și ele cu vehemență.

§14. La fel și *Svizerii* (elveții), și numele însuși dă în vileag originea neamului, căci este vorba de *Svevia* pe care noi o considerăm, de drept și de fapt, pe bază juridică, ca fiind a noastră. Însuși de mult renumitul scriitor al mărețului și acerbului neam al Helveților, *Stumpfius* , fiind lăudat pentru aceasta chiar și de Hachenbergius (**Orig. Germ.**, q. XX), citând din străvechiul autor *Gilgus Tschudus*, a mărturisit cu prisosință că conducătorul *Suevilor* însoțit de o mulțime de oameni, a coborât din Scandia, a dat numele său, considerându-l sfânt, nobil și veșnic, și locurilor pe unde a trecut, precum și locuitorilor. Și Iulius Caesar Scaliger (1484-1558; nu numai acest Scaliger, unul din cei mai eruditi bărbați ai Renașterii, filolog și medic renumit, și autor al unui tratat de artă poetică, s-a numit Iulius Caesar, după cel al celebrului general roman despre care se spunea că descindea din Venus și Anchise, dar și Papa Iulius al II-lea (1503-1513) și după operele pe care le-au săvârșit, se vede bine că au fost nume predestinate, n.t.), căci în discursul funebru ținut în public în memoria acelor Germani căzuți pe câmpul de luptă de la Viena, citim următoarele: "De unde vin de fapt Helveții de azi? De nu cumva din satele acelora, dar și din cetățile învecinate, foarte puternice, din Svecia, pe care cetățenii le-au ocupat, astfel încât sub influența numelui și denumirii patriei - Svevia -, li s-a zis Svizeri". Fără îndoială că distinsul și încărcatul de laude savant Hachenbergius, în lucrarea **Despre originile Germanilor**, prin tot felul de demonstrații, bazate pe rațiune, pe bună dreptate, trage următoarele concluzii: "Din acestea reiese clar că să-i înșeli pe aceștia este un lucru greu, pentru că Germanii sunt o stirpe indigenă, sinceră, durabilă și echitabilă, după cum se poate bine observa. Nici Germanii și nici unul din neamurile lor nu s-au lansat în procese de dragul gloriei sincerității. Cei mai de dincoace, și-au consumat secolul în războaie, așa încât Hispanii, Italii, Galii, Svecii, Danii și Ungurii, încuibându-se în Germania, venind și cu drepturi de mariaj,

și-au amestecat sângele cu cel al Germanilor. Așa se explică de ce o mare parte a lor, dacă vrei să CERCETEZI ORIGINEA PRIMARĂ, aproape că nu poți spune că sunt străini de Germani, pentru că, de fapt, ei se trag din mama comună a popoarelor europene, adică au venit din Scandinavia; de aceea, acel mare rege al Suedezilor, GUSTAV ADOLF' în anul 1627, a îndrumat armata germană să se întoarcă în ținuturile străvechi și comune deopotrivă Suedezilor și Goților, conform jurisdicției în vigoare (*utendi jure*)". Despre fapta aceasta a amintit corect Goldastus (lib. II, c.V, **De Boh. Regn.**), când scrie că Germanii au dat curs ordinului lui Gustav Adolf de a se întoarce la locurile lor de baștină. Așadar, este un curaj să dai crezare unor atari și altor legende de felul acesta, confecționate pueril; tot astfel nu e recomandabil să le respingi fără o judecată prealabilă. "Nici nu sunt mai fericiți cei care se refugiază în alte locuri, fie în acea pustietate nesfârșită a Asiei, spre a-și regăsi seminția necunoscută a originii neamului lor, spre a se evita o idee falsă privitoare la ivirea Goților și Hunilor; așa cum sunt ei tuturor cunoscuți și prin mărturia vie a septentrionalilor, Goții se trag din Svecia, sunt născuți în acest regat în care chiar și azi dăinuie stirpea neamului, păstrând același nume." Acestea au fost cuvintele prea-înțeleptului Werdenhagens (**Rerump. Hanseat.**, p. III, c. 1). În legătură cu numele de *Semnonum*, nume sub care sunt desemnate o sută de sate de locuitori, după cum scrisese Tacitus (**Annal. și Lib. De mor. Germanorum**), o regiune din regatul *Sveoniei*, numită *Semminghundra*, ne stă și astăzi mărturie a acelui vechi toponim. Tot astfel stau lucrurile și cu celelalte neamuri *sveve* despre care am vorbit mai sus.

§15. Cu ei chiar și danii se învecinează; o dovedesc atât neamul rămas acolo, cât și sângele. De ce să mai aduc în memorie țarina străbună a acestora, pentru că ei înșiși recunosc ceea ce se confirmă prin cronicile străvechi ale Sveoniei, de scurgerea timpului, de tradiția orală și de mersul înainte al treburilor, iar prin monumente literare, acest adevăr s-a limpezit cu cea mai mare certitudine (V. Sambl. **Swenst. Cron. in vita Herici I**, la început și **Chron. Rhythmis**

comprehensum in ejusdem vita) Am în vedere și un studiu publicat de curând de mine și adnotat de Rachelius și Hachenbergius; în cartea acestuia din urmă, autorul spune (**Orig. Dan. Et Germ.**, n. XII): "Așadar, așa cum auzim pe scriitorii nordici, afirmând cu privire la Dani și faptele lor, aflăm că Goții sau Geții, plecând din Peninsula Scanzia, conduși de Erich, au ocupat mai întâi insulele vecine. Atunci s-a constituit Națiunea Danică (adică daneză) și deopotrivă de-a lungul Mării Baltice întreaga regiune s-a populat cu Dani (Danezi)". Mărturie ne stau scrierile unor istorici vestiți printre care și Saxo Grammaticus danezul (**Istoria Daniei - Saxonis Grammatici sialandici viri eloquentissimi, in gesta Danorum,** Francoforti, Apud Andream Wechelum, 1581, lib. II, p.m. 30 ff., dar mai ales în Cartea I, n.t.), în care ni se relatează despre puterea de neînvins a Goților ca despre o certitudine.

§16. Același lucru poate fi afirmat și despre *Moscoviți*, căci limba lor s-a adăpat la izvorul limbii noastre; acest adevăr din istoria lor este confirmat de Sigismundus Baro Herberstenius (din Helmold. Snorr. Olaf. Tr. și Hervar Saug. Verel., în notele de la c. I, Herv. Sigism. Bar. Herberst., în **Hist. Mosc.** și Hachenb., **De orig. Sved.**, c. XXIII, spre final). Hachenbergius relatează – relatare primită de scriitori într-un consens unanim – și anume că Goții au plecat din Sueonia noastră, ducând cu ei, pe întreg globul pământesc faima și groaza numelui și că erau înconjurați de admirația tuturor.

§17. "Niciunde în lume, pe întreg globul pământesc nu știm să se fi pomenit numele Gotlandiei, cu respectivele regiuni și numele Ostrogoției, Westgoției sau Wisigoției, într-un alt context decât în acela al puterii imensului Regat al Goților; și Jornandes, Ablavius, Dio, Procopius, Agathias și alții care au scris despre istoria goților / geților, susțin că sălașul lor se află în această parte nordică a lumii unde Goții (Geții) s-au așezat, pentru prima oară, în Antichitate." Acestea au fost spusele lui *Chytreus* (Prefața la **Chron.** lui Herod. și Thucyd.). Ce să caut mai clar sau mai demn de crezare? Ce s-a putut spune vreodată despre legile noastre sau despre localnici mai

favorabil? Dacă nu mă înșel, același este și sensul cuvintelor de la începutul capitolului întâi din **Konungs br. EE**: "*Konungsbr. Twenne dro Gothai Swerike / Ostgotha och Wästgotha: Ey finds Gotha Nampn i sterom Lando fast ständande uthan i Swearijke: Forthy at aff them uthspreddis Gótha Nampn in annor land / som Skrifften sagher.*" ("Goții, de obicei așa au fost numiți până acum, indicați prin cele două națiuni din regatul Sveoniei, deosebindu-se astfel Goții de Răsărit de Goții de Apus. Și acestea nici nu definesc două națiuni diferite care să fi rămas până în ziua de azi ca atare decât în Sveonia. Așadar, de la ei s-a răspândit și s-a propagat numele Goților în alte regiuni, după cum o susțin documentele istorice"). Astfel acestea au dispărut, căci niciunde astăzi nu se mai folosește acel vetust apelativ (de ostrogoți și wizigoți). Dar acolo unde este nevoie să se facă deosebire a denumirii acestui popor, a rămas, căci ajungând în ținuturi foarte îndepărtate de patria lor originară, l-au luat cu ei în Dacia, Moesia, Italia, Hispania și peste tot unde ei și-au fixat reședința, s-au menținut ca atare.

§18 . Aproximativ pe vremea lui Sarug Abraham Proavi (străbunicului lui ...) un număr exact de ani după ce lumea fusese creată de Dumnezeu plus minus I I CCCC (1900?), după cum se consemnează în analele străvechii patrii: "*Tha lifde Saruch goder madur / Abraham Patriarchas fadur fadur*": (Primii dintre Goții dezagregați au fost cei care, pornind din port au ajuns pe țărmurile Mării Baltice). În fragmentul care urmează, parvenit dintr-o serie de pergamente străvechi, vom afla cuvinte legate de contextul redat mai sus:

"*Aig war i watalum näkor til*
er plugum mundi tha wända:
Góthana ginstan Heirikr mild
Tog utan Runung athsämdir."

(Aceste versuri le găsim redate în latinește în **Historia de omnibus Gothorum Sueonumque regibus** a lui Joannes Magnus Gothus (c. I, cap. 8, în **Vita Erici I**):

"Regatul Daniei s-a rostuit în colonii .-
atâta vreme cât pe ogoarele ținutului acestuia

am poruncit să locuiască neamurile gotice/getice
dar fără un rege."

Comp. cu Olahus Magnus, **Historia Septentrionalibus regionibus** ...' c. IV, cap. 27, c. V, cap. 1 și Johann. Messen. **Spec. Sueon.**, c. III; Petr Upsal., **Chron. Sueon.**, lib. I, cap. 6 și **Chron. Dan.**, Hauniae edit, Anno Christi I CCCCXCV (1495), în **Vita Humeli**).

(Cel mai important lucru de semnalat în textul gotic - i.e. getic - mi se pare a fi cuvântul *plugum* pe care Joannes Magnus l-a redat prin sinecdoca *agros* = "ogoare", în acuzativ, despre care știm deja că este unul din cele mai vechi cuvinte geto-dacice, *plug*, pe care îl regăsim în germana actuală sub forma de *Pflug*; cea mai bună dovadă că lucrurile așa stau, este că până azi acest cuvânt se prezintă identic cu cel străvechi; de altfel, acesta este cazul multor altor cuvinte și sintagme, printre care și pronumele demonstrativ *ista*, regăsit la Cato și Plautus, păstrat identic în limba vorbită de moldoveni și bucovineni, mai ales, n.t.).

Cel de-al doilea sălaș al goților plecați din locul de baștină a fost fluviul Vistula care se varsă în mare aproape de golful Dantiscus (este vorba desigur de orașul portuar *Dantzig*, situat pe golful cu același nume al Mării Baltice, aproape de gurile Vistulei, n.t.); al treilea loc de așezare a Goților a fost Transilvania și Dacia; al 4-lea, în Tracia; al cincilea, în Pannonia și Moesia; al 6-lea, în Iliria, în sfârșit, al 7-lea a fost în Italia, de unde s-au deplasat în Gallia și Hispania și le-au ocupat regiunile (această configurație a împrăștierii Goților pe glob, corespunde întocmai cu ținuturile ocupate în vechime de Geto-Daci-Carpi, Etrusci, Pelasgi și alte neamuri înrudite cu strămoșii noștri - în primul rând germanice, cf. tuturor surselor antice, începând cu Homer și Herodot;repetarea istoriei antice în Evul Mediu, de către Goți (adică Geți / și Geți) ne este confirmată inclusiv de istoricii Angliei actuale; printre care și André Maurois, un nume în materie, n.t.). A se vedea, în fara autorilor vechi, deja pomeniți, și **Chron. Vetustum Sveoniae** (c. II și III), **Smabl. Minst.**; **Klint. Kron. In Vita Er. I**, și a următorilor doi regi, unde sunt enumerate și regatele supuse până în Egipt; Minus (Tratat de

prosodie) a lui Kranzius (**Hist. Svec.**, lib. I, c. 2), Joh. Magn., lib. I, c. 14 și 15; L. Paulinus (**Hist. Arct.**, lib. II, c. 6 și 7, lib. III, cap. I și urm.), Joh. Bazius (**Hist. Eccles. Sveog.**, I, 1), Lazius (**De migr. Gent.**, lib. X), Werdenhagen (**De Rebusp. Hanseat**, p. III, c. 1 și 24), Ambros din Mor (**Chron. Gent.**, lib. XI, c. 1 și 12; lib. XII, cap. 16). Mai adaugă-l și pe Cassiodorus și pe Eutropius (în Gallien.), pe Jacobus Zieglerus (Scand.), pe Barcaljus (**Icon. Anim.**, c. VIII, p.m. 97), pe Hachenbergius (**Orig. Germ.**, n. XII, XIII și urm.) și **Tabulas Geog.** a lui Bertius (lib. II, **Descript. Goth.**) privitor la o expediție mai lungă a acestora. De unde și Hug. Favol. (**Theat. Orb. Terr. Sept. Regn.**, p. 130).

"Țara lui Lycaon, învecinată cu carul Vărsătorului împărțită în diferite golfuri ale mării printr-o mișcare uriașă îi are pe neînfricații Svedosi (Suedezi) și goți care odinioară au supus ginta latină cu un batalion de înarmați când mânia oarbă a distrus cu mai multă îndrăzneală țărmul ausonic și livezile, prin prădăciuni vandalice și gotice și care printr-o îndelungată stare de libertate a agitat popoare liniștite și a golit prin forțele sale vechea cetate a Romei."

La fel spune și Gulielmus Xylander Augustanus în **Epigr. Dist. IV**: "Cine nu vrea să știe, încă de la origine, treburile și faptele Goților? Scandia care se află nu departe de Polul Nord, separă țărmurile teutonice de Marea Baltică. De aici a pornit marele și numerosul neam gotic și s-a întins peste toate țările și prin arme a făcut înconjurul lumii ca învingător, cu o duritate uriașă a devastat totul și-a supus sieși regate, punând stăpânire pe popoare și pe localitățile lor - și așa, prin forțele lor proprii și-au împlinit toate dorințele; martor ese pământul întins al dublei Sarmații (este vorba, cred, atât de Sarmația europeană, cât și de cea asiatică, n.t.) și întregul ținut învecinat cu pământul scitic și toate ținuturile de la răsărit dinspre axa polară și ținuturi care se întind până departe și țărmurile întinse ale Asiei și tot ce se vede la Pontul Euxin și până la Marea Caspică și Europa cu toate popoarele ei, trac, dalmat, dac, hispan și bogata Gallie cu ogorul ei triplu: însăși fosta capitală a lumii, Roma, atunci a fost distrusă, căci Italia, o dată învinsă, s-a dovedit slabă."

Iată că și Franciscus Bac. De Verulamio (**De vicissit. Rerum ferm.**, LVI), fără să vrea, spune adevărul: "De aici reiese clar de tot că regiunea nordică a lumii, prin însăși natura ei, este mai războinică:fie că i se poate atribui această calitate prin stelele din emisfera nordică, fie învecinării circumferinței ei la părțile nordice cu părțile australe (cât am indicat până acum) aproape că sunt ocupate de mări; fie că (ceea ce, de fapt, este foarte clar) din cauza frigurilor legate de climatul nordic. Și tocmai acesta, de la care se nasc toate celelalte cauze, îngheață trupurile și aprinde sufletele." El, gotul, a avut acea dorință nemaipomenită de a lupta, prin care ei se aprind mereu și așa se iscă toate violențele despre care se vorbește. Mai este și un alt motiv: prevalența nașterilor i-a constrâns să fie mereu în căutare de noi locuri de așezare, de aceea s-au răspândit în alte regiuni pe care și le-au însușit. Iată ce spune mai departe același Franciscus Bac. De Verulamio: "De vreme ce mulțimile de populații războinice sunt mereu mai mari, ca urmare a faptului că ei primesc mereu urmași, procurarea hranei zilnice și în viitor fiind o problemă arzătoare, era foarte firesc să fie mereu în căutare de noi și noi locuri de așezare și astfel să invadeze mereu alte popoare - ceea ce popoarele nordice obișnuiau să facă de regulă: destinul fiind pecetluit, o parte din ai casei rămânea, o alta însă era sortită migrării." Și nici în această problemă nu se credea să se înșele în privința unui bărbat excelent, căci nu erau pe dată sortiți să fie bărbați conducători și care cu o armată aptă de luptă, să plece din patria noastră - dacă eu nu mai scot o vorbă despre asta, apoi vorbesc de la sine istoriile lăudate mai sus; cel pe care soarta l-ar fi atins, acela trebuia să plece (și eventual să moară) în ținuturi îndepărtate. Căci ce ține de prima expediție a zeilor, posibil să fi avut loc, după un calcul rațional, - și după cum o consemnează unii din scriitorii naționali, în anul 2400 de la Crearea lumii sau, după alții, în anul 2492; câțiva vorbesc de anul 2527 și, cei mai mulți de anul 2530 sau 2531 - după cum o amintesc autorii mai sus lăudați. Ne stau mărturie și cele mai vechi codice de legi în manuscris (**Membranae legum vetustiss.**) care o datează în jurul lui 2200; la care să consimt eu mai întâi, e greu de spus.

§19. Personal, am aderat la opinia aceluia dintre scriitorii cei mai cultivați ai tuturor popoarelor și de o vechime mare comparativ cu altele, bazându-se pe lucruri și monumente literare foarte convingătoare (și, deci, demne de crezare) și a căror autoritate nu a pus-o la îndoială nici unul dintre literații eruditi ai Antichității; în ce mă privește, sunt uimit să mă văd opunându-mă câtorva dintre cei mai recenți printre care și eminentul episcop Piasecius (**Chron. Gest. in Europ. Sing.**, p.m. 48), Antonius Bonfinius (**Dec. I, Rer. Hung.**, lib. II, p. 33 și urm.) Goropius Bekanus (lib. VII in **Got. Dan.**), Cluverius (**Germ. Antiq.**, lib. III, c. 34), Pontanus (**Descript. Dan.**, p. 607 și urm.) și alții prin ceea ce au scris ei în ultimi ani, printre care și ilustrul Christophorus Hart Knock (**Dissert.**, III, **De orig. Gent.**) și prea nobilul Philip. De Waldenfels (**Select. Antiquit.**, lib. X, c. 9). Căci rațiunile acestora, - în parte ridicule -, ca cea a lui Piasecius care susține că Sueonii, deși trăind la curtea regelui Sigismund, nu ar fi înțeles monumentele vechilor Goți; în parte negându-se datele solide ale istoriei universale a neamului Goților (v. Bonfinus, Cluverius, Pontanus, Becanus, etc.); în parte, prin legături cu totul inutile și zadarnice, lipsite totalmente de un suport real, după cum ne putem bine da seama. Cea privitoare la Cluverius, Pontanus și alții pe care i-am adus în discuție, nu se arată prin nimic a fi facilă și puerilă; din însărcinare publică, a fost respinsă de Cl. Sheringham (**Dict. Discept.**, c. XI), ba chiar a fost supusă discuției în **Acuzații** cu același argument pe care l-a folosit *disertația* lui Boxornius; ba chiar și acestea: visele lui Cluverius, ba chiar despre semnele (urmele) celor care persistă, prin vânturi, chiar mai înainte să fi fost răspândite, este de părere Grotius (**Proleg. ad hist. Goth.**). Adaugă acestora puse pe seama lui Grotius, dacă vrei, un Anticluverius opus de către același autor lui Philippus Cluverius Stiernhielmius (**Dissert. I, de Antiquiss. in Scandia sede Gothorum**; d. Diss., p. II), apoi, nu știu în ce chip, s-a strecurat numele lui Johannes Cluverius; Hachenbergius (**Orig. Germ.**. n. XVII și XVIII) susține că cei care se aud cântând cu atât mai puțin apar în public - doar prin curajul dat de arme *împotriva consimțământului clar al conaționalilor și al celor din afara țării*. De aici reiese clar cât de inegală este dezbaterea și cât de

slabă este cea care vrea să combată adevărul. Adevărul este de neînvins, el străbate veacurile, vârstele oamenilor și nu poate îmbătrâni niciodată: vorbe calomnioase la adresa prea nobilei noastre Scandii. Valdenselsius a voit să distrugă credința înălțătoare a lui Kranzius, căci nu poate fi nici măcar înghițită, necum să fie și digerată. Kranzius afirmă că "odinioară Goții au plecat din Scandia". Acest lucru ne este cu totul limpede și îl cunoaștem îndestul. Problema este numai cum poate fi dovedit mai bine acest lucru, cum ? Stilul autorilor, după cum am observat, nu ne îngăduie întotdeauna să desprindem exact intenția spuselor lor - și apoi mai este și fantezia. Dar ne stau la dispoziție și alte "monumente" pe care totuși nimeni nu le-ar putea respinge. Problema este, așadar, să facem apel la multiplele mărturii (ale unor scriitori) sau la monumentele mai clare? Din fericire, sunt puțini aceia care, tulburați de prea mare pasiune, au încercat să mistifice toată istoria. Consider că nu-s chiar atât de greu de depistat cei care mistifică faptele istorice, istoria însăși, etapele ei de dezvoltare, cei care susțin neadevăruri despre cerul, ținutul, așezarea acestuia, localități, despre legislațiile vechi, obiceiuri, ritualuri, litere (alfabete), inscripții vechi... Ce lesne este să strecori insulte la adresa unor populații, popoare, pentru că așa îți dictează unul sau altul, din motive arbitrare, dar știute de el, făcând astfel să domnească legea bunului plac al "unora". Valdensensius continuă: "Mai întâi se demonstrează originea și sosirea lor acolo" și apoi altele. Dar alții pun pe primul loc elementul uman, adică ce este mai omenesc, lucru pe care Kranzius l-a omis. Dacă Kranzius nu l-ar fi omis, acesta a putut fi astfel pus de către ceilalți în rândul viciilor, de către cei care au acordat mai multă grijă acestui element, încât, dată fiind încrederea lor mare în relațiile interumane, lipsa lui, socot ei, le-ar trage în jos. După părerea mea, această greșeală s-a strecurat la prea strălucitul bărbat, pentru că mintea lui a fost mai puțin atentă la acest aspect, în ciuda faptului că el s-a ocupat îndelung și pe larg de toate aspectele problemei. Iată argumentat mai pe larg: "Este aproape de necrezut, dar solul Scandinaviei este incredibil de aspru, așa cum de fapt s-a constituit el din vremuri străvechi, dar fiind bine și cu grijă cultivat, dă roade

din abundență". O cred: aceasta înseamnă că bieții de noi ne hrănim (adică supraviețuim) săpând și tăind în îndârjita stâncă cu multă trudă ca să scoatem ceva de sub arătură sau: "o dată nefericitul sol învins, prin truda noastră, ne dă roade și fructe, ba chiar din abundență, iar animalele noastre pasc iarba cu rădăcinile smulse".

Și roadele astfel obținute din crusta aridă a solului - fiind necunoscute nouă, noi forme de a cultiva ogorul prin alte mijloace - suntem judecați, prin acest mod demn de milă, de a cultiva pământul - fără Ceres, fără Bacchus, ne îngheață nordica Venus, raportând toate acestea, așa cum sunt ele, la acel pasaj din Terentius, pe care chiar Cicero (**De natura Deorum**, c. II) îl laudă: "*Sine Cerere et Libero friget Venus*" ("Ne îngheață Venus fără grâne și vin"). Dar este spus și aici, când, în locul resturilor de regat al Scandinaviei, s-a născut imperiul întins în exterior al Sveoniei: "Ținutul Sveoniei este foarte fertil, ogorul ne dă fructe și miere. Și în afara mieilor care merg în fruntea turmei de oi, mai avem o mare bogăție de râuri și păduri și întregul ținut abundă de mărfuri peregrine; așa că nu se poate spune că Sveonilor le lipsește vreuna din bogății, cu excepția uneia - pe care noi o cinstim sau mai degrabă o adorăm - mândria. Fetele sunt virgine atunci când se căsătoresc." Cuvintele aparțin lui Adamus Bremensis (**De situ Dan. et reliq. sept. Reg.** , c. LXXXIV și urm.). Să-l mai adăugăm și pe Diodor din Sicilia (**Bibl. Hist.**, II, p.m. 91) în lucrarea căruia țarina noastră este descrisă ca una în care "*duttou kat' eto ekferein karpou*" ("pomii dau fructe întregul an"). Același lucru afirmă Plutarch (**De Fac. in orb. Lun.**, p.m. 941), întărind și ideea că mulți dintre cei care vin la noi în vizită, rămân la noi: "*tou men upo suneqeia tou de, oti ponou dia kai pragmatwn afona paresipanta pro isiai kai orhgiai*" ("unii, ca urmare a unei conviețuiri comune (deci aveau loc și căsătorii, n.t.), alții din cauza muncilor și a oboselii comune, lipsite de invidie, căci, găsindu-se de toate din abundență, erau răsplătiți fără discriminare și pentru că aveam nevoie, și noi de ei și ei de noi, la jertfe și la instruirea corurilor"). Și cu toți lăudau și salutau aceste ogoare fertile, cum o susțin mărturiile citate mai sus, multe din ele fiind foarte convingătoare; până când țara noastră nu aderase la religia lui Christos și nici geniile sau

disciplinele nu erau legate de un anumit spațiu geografic. Și mi-e greu să cred că de la primirea creștinismului sacru, solul a devenit foarte dur și a fost despuiat de orice calitate naturală a lui. Vezi prefața - anexă la Marea Cronică străveche a Sveoniei, cu totul demnă de a fi cunoscută, conținând cele necesare unui decret inclusiv denigrări și insolențe iscate de invidie (**Kijnikronikon**); prin aceasta, nici cerul Sveoniei nu a devenit mai cald și nici solul mai fertil. Sunt demni de a fi citiți și alți scriitori străini, iar dintre aceștia mai ales Bertius (**Tab. Geogr.**, lib. II, **Descript. Sveciae**), care cuvântează astfel: "Este ținutul cel mai fertil dintre toate țările septentrionale: pământul este foarte fertil, are mari lacuri, râuri abundând în diferite specii de pește; avem metale: plumb, fier, aramă și argint care se extrag de lângă Salburg, păduri pline de fiare cu blănuri scumpe și stupi de nobile albine."[10] Iată de ce eu fac uz de acești autori: lucrurile pe care le afirmă nu sunt nici îndoielnice, nici obscure. Numai în accepțiunea ducelui Valdenselsius, solul patriei noastre este prezentat prost; de toți ceilalți este prezentat pozitiv. Există chiar și astăzi oameni nenumărați aparținând diferitelor popoare străine pe care i-a invitat fertilitatea țării noastre și a căror părere nu diferă de cea a noastră și cele adevărate sunt ca atare descrise, scriitori ce pot judeca și cu ochii minții și ale căror lucrări sunt elaborate pe baza unei deosebite erudiții, dar și a bunei credințe. Circulă acum "patroni" ai unei părei contrare și lipsiți de buna-credință, în ciuda faptului că există documente antice dovedind adevărul istoric. Și, de fapt, nimeni nu se poate îndoi, acum și aici, de examinarea efectuată de tineri și maturi, care, cu drept, dovedesc că cine vrea se încrede în opiniile unite ale tuturor din vechime. Circulă deja cărți lăudabile și, de ce nu, chiar și în ziua de azi; trândavele mâini ale foștilor noștri pugnaci și robuști lâncezesc, iar în războaie ele erau mai sigure, aflându-se în pericol și punând viața altora în pericol. Și cu toate că locuitorii Peninsulei Scandinave se numesc cu un termen general *Scandiani*, totuși Sueonii se deosebesc de neamurile și națiunile celelalte. Până acum la fel de numeroși ca Sueonii răspândiți în lume, mai sunt turmele de oi și chiar și după ce credința în Christos s-a răspândit, SCANDIANII,

dar nu și Suedezii, încă nu se mulțumesc cu o singură soție, ei sunt înconjurați de mai multe soții, prin nunți oficiale, ca și odinioară (vezi Tacit., **De mor. Germ.**, c. XVIII) mai frecvent la sate decât la orașe; Suedezii au fost singurii care s-au mulțumit cu o singură soție; în timp ce la celelalte neamuri și, mai ales în rândul soldaților, numărul soțiilor merge de la trei, urcând până la șase - șapte; poligamia se practică mai ales la sate. Faptul că, în rândul Suedezilor se practica monogamia, ne este confirmat nu numai de documentele antice, ba și de actualul, invincibilul rege al Suediei, Carol al XI-lea și de părintele acestuia, Carol Gustav, precum și de recent apărutele memorii de război ale mai multor războinici: poligamia, nici nu era permisă, nici nu era dorită de către suedezi. Iată ce scrie Kranzius (C.T., c. 1) despre Suedia, în deplină concordanță cu opiniile tuturor scriitorilor: "_ deci, pe drept, se cuvine a aduce o laudă aleasă poporului Sveciei care se ridică deasupra tuturor celorlalte popoare ale Goților, din care se trage, încă din cele mai vechi timpuri; a emigrat în Asia pe care a stăpânit-o timp îndelungat și în Europa secole în șir, înființând regate în multe ținuturi." După cum s-a demonstrat așadar, nu trebuie să se dea crezare cu ușurință oricărei spuse și indiferent din gura cui vine. Să acordăm atenția cuvenită strălucitului Hachenbergius ale cărui cuvinte sunt un adevărat garant justițiar (**Orig. Svediae**, c. XXI): "Întotdeauna cea mai puternică și cea mai nobilă națiune din neamul Goților a fost cea ivită pe solul Suediei - aceasta era mândria lor (sens în care toate sursele - și indigene și străine - sunt de acord, fiind un adevăr verificat prin fapte, n.t.)"

§20. Iată imaginea mișcării Sueonilor și Goților în Dania, Germania, Britannia, Scoția, Gallia, Italia, Hispania, Lusitania, Catalonia, Tracia, Grecia , Phrygia, Chersonesul Tauric, Rusia și în alte regiuni, ei fiind răspândiți pe aproape întreg globul. Oare America, așa cum se numește ea acum, să fi fost necunoscută și inaccesibilă Sueonilor și Sciților? Mărturisesc că există diferite păreri ale diferiților oameni, despre momentul în care a început să fie ocupată și locuită această imensă parte a globului terestru: când au

sosit acolo indigenii sau din ce parte a lumii au sosit acolo, adică a recent descoperiților locuitori ai Pământului (din care totuși mai importante sunt socotite a fi șapte). Căci prima opinie este a acelora care socot că America a început să fie locuită de abia după Potopul lui Noe, împrăștierea neamurilor și încâlcirea limbilor, stând la baza unei realități: infinite mulțimi și varietăți de locuitori răspândiți în *America* - de unde și o varietate a idiomurilor, fie de la aborigeni ei, fie de la europeni, fie de la alte etnii, dar și cu diferențe foarte mari între ele; a doua părere este că *Americanii* își trag obârșia de la fiul lui Noe, Chamus și ca progenitură a acelora care fiind alungați din lăcașurile lor, JOSUA DUX (șef al evreilor după Moise și cuceritor al Țării Canaanului. Conform Bibliei, el este acela care luptă împotriva lui Adonisedech, rege al Ierusalimului și ordonă Soarelui să se oprească pentru a-i permite să-și desăvârșească victoria, n.t.) așezat în fruntea izgoniților, i-a condus după multe peregrinări și rătăciri, în aceste noi pământuri "americane", aceste pământuri devenind noile lor lăcașuri. A treia li se atribuie Israeliților, din care zece triburi au fost conduse mai întâi în Assyria și de aici aruncați în multe lăcașuri și răspândiți în diverse locuri ale Pământului, ei ar fi ocupat în cele din urmă America. A patra susține că Americanii ar fi Tătari, pentru că Asia, care se întinde spre nord, ținutul ei terminal ar fi America. A cincea susține că *Americanii* se trag din Fenicieni, ale cărei argumente își trag seva, printre altele, din obiceiurile Mexicanilor luate de la Fenicieni, a căror limbă, și altele, se aseamănă cu cele ale *Americanilor* . A șasea susține că *Americanii*, locuind cu predilecție Istmul *Panama* - ca vecini ai panamezilor - au ajuns acolo, din Norvegia prin Islanda și Groenlanda. *Jucatanii* , de altfel vecini cu ei, se trag din Etiopia. *Peruanii* înșiși, așa cum sunt ei numiți astăzi, își trag numele de la Sinensi (chinezi?) din ținuturile meridionale și de la alte neamuri locuind aceleași ținuturi, până la strâmtoarea Magellan. De fapt, după Potop, și poate tocmai ca urmare a acestuia, pe pământ, pe mare, prin împrejurări neprevăzute, prin legi, au pătruns în America animale și oameni, în diverse perioade de timp, acele etnii care fuseseră alungate de către națiunile de la care tocmai proveneau. Aici trebuie reținută opinia că

am stabilit că prima zonă a Americii care a fost cultivată, a fost cea nordică și numai după aceea, și, de aici, s-a extins migrația spre zona sudică; deci, din apus au sosit Fenicienii, din nord Sciții (deci, inclusiv Geții, n.t.), din răsărit Chinezii; conform Johan. Ler. (**Hist. Navig. in Brasil**, c. XVI), Gom. (**Hist. Ind.**, lib. V, c. 15; lib. VI, c. 5), Brul. (**Histor. Peruan.**, lib. I, c. 1), Acost. (**De Nat. N. O.**, lib. I, c. 25), Freder. (**Lum. de B. ext.** , I, II, c. 8), Grot. (**Diss. de orig. Gent. Am.**), Joh. de Laet. (în notele aceleiași disertațiuni), Marc. Lescarb. (**Hist. Nov. Fr.**, lib. I, c. 3), Horn. (**De orig. Gent. Amer.**), și Joh. Hornbeck (**De Convers. Ind.**, lib. I, c. 9) - în care se demonstrează că opinia lor concordă cu cea horniană.

§21. Ceea ce trebuie să se rețină mai înainte de toate este nu numai adevărul istoric că strămoșii noștri Sciți au fost răspândiți pe întreg Pământul, dar și că - un argument de prim ordin -, aveau o flotă foarte solidă și că ei au fost cei mai curajoși navigatori și că orientându-se după stele, au plecat în cunoașterea altor ținuturi total necunoscute altora - și nu atât din spirit pirateresc sau din dorința de a fi lăudați, cât mai ales ca să se bucure alții de bogățiile pe care ei, prin cercetările și descoperirile lor - le puneau la dispoziție. Să luăm martor pe poetul și astronomul grec din Cilicia, *Aratus* ("Urcați pe vas, Sciții navighează în noaptea adâncă, / dar acea stea strălucе mai mult ca toate, / Și este văzută în nopate pe dată ca prima, / Și, mică cum este, de mare folos năierilor le este."), care ne relatează despre Ursa - constelație nordică după care se orientau Sciții, cf. și Cicero (lib. II, d. N. D., p.m. 46 și urm; Sen. Med. V. 309 și 318 și Notele lui Farnab, c. X, Kon. Br.). Ne stau mărturie analele strămoșilor noștri, legislații naționale străvechi referitoare la expedițiile navale și admirația legiuitorilor față de calitatea de foarte buni navigatori a Sciților. Iau martor și pe Arngrimus (**Descript. Island.**, c. I) și pe Petrus Claudius (**Norveg.**, c. XXX) privitor la arta cu care strămoșii noștri stăpâneau marea; această știință a treburilor nautice este imortalizată și prin inscripții străvechi săpate în piatră, în care Scitul este arătat ca fiind *cel mai instruit conducător de nave*; 2) în căutarea de noi ținuturi unde să se așeze, pe mare și pe uscat, mulțimea de

indigeni s-a unit spre a pleca din Sveonia spre alte țărmuri, după cum am arătat mai sus; 3) Cele mai vestite traversări care s-au făcut în vechime, au fost din Norvegia în Islanda, Groenlanda și în vecinătăți; în afară de istoria acestor ținuturi, ne stau mărturie lucrările unor oameni foarte eruditi făcând referiri la norvegieni, danezi și alte popoare nordice și care apoi nu numai prin cutuma Sueonilor, ci și prin decret dat de comițiile din Upsala, au întrunit sufragiul laudativ al tuturor; Norvegia (Norrigia, în text) pe atunci, ea laolaltă cu alte regate, din respect mare pentru stăpânirea acestora, a fost supusă lor. În ce privește Islanda, (care pentru prima dată a fost numită astfel de descoperitorul ei - Garderus Gardsholm), din cel de-al optulea secol de la nașterea lui Christos, am primit-o așa populată cum este; 4) religia *Americanilor* este diferită, dar înclină spre cea nordică, pentru că în vremurile străvechi a luat-o de la Sciții noștri, dacă este să ne încredem istoricilor. Această părere este împărtășită și de ilustrul bărbat Hugo Grotius și de strălucitul Hornius, mai sus citați și de către alții ale căror argumente le veți găsi și le-ați și găsit în lucrarea de față, căci în zadar au fost ele respinse de către unii. De ce ? 6) Pentru că expediția strămoșilor noștri în Indiile îndepărtate, *Indialand*, o pomenesc cele mai vechi istorii ale patriei. Căci despre ce altceva grăiește legenda despre *Remunda* și *fiul Vikingilor Thorsten* (*Remunda et Thorstens Viikingssons*) și în multe locuri ale istoriei. Și aici se narează nu numai despre adevărata Indie, ci și despre alte locuri din Orient; se poate deduce chiar că numele adevăratei Indii se trage din așezarea opusă ei. Cât de întins era Imperiul Sueonilor - din apele indiene până la țărmurile Germaniei - o aflăm și de la Pomponius Mela (lib. III, c. 5) și de la Plinius (c. II, c. 67), precum și la Cornelius Nepos (**Fragm.**, p.m. 417), precum și din diferitele note. A se compara apoi textele acestora cu cele ale lui Colerus, comentând **Germania** lui Tacitus (c. XLVI), căci Svetia se unea cu insulele vecine și era înconjurată de o mare nesfârșită. Ce să mai spun despre bogățiile în aur ale Sueonilor sau Sciților (*pro de arkton th Eurwph*, "din nordul Europei"), în care atunci abundau, cum ne-o mărturisește direct Herodot (III, c. 96; IV, c. 13), el însuși neștiind de unde să fi apărut atâta groază de aur.

Grecii îi numeau *Grupa* , iar scriitorii noștri *Grypar*. Și aceștia sunt, relatează Scaliger, la **Aulularia** lui Plautus (IV, 8, 1), acei despre care se crede că scot aurul din munții Hyperboreeni; după Nonius (ad h. I), li se spune *Pici* (populație din jurul Mării de Azov, după Plin. VI, 21, n.t.) celor care scot aurul din munți. Iată cât de bogată era Sciția, în care și azi se descoperă, una după alta, noi vene aurifere; ne stau dovadă instrumentele și obiectele de podoabă din aur de diferite greutăți, descoperite în diferitele locuri, unele în cantități mari, dovada oferind-o însuși templul din Upsala al cărui *Hlidskialf* , "naus", este din cel mai pur aur indigen, *ruseu* cum spune Diodor din Sicilia (I, p.m. 9). În afara acestuia, câte altele, între timp uitate și poate s-ar fi cuvenit a fi mai cu sârg și mai pe larg comentate; dar în acest interval s-a menționat un singur loc. Astfel *cutezând* și astfel *acționând* a luat ființă totodată și *Statul getic*. Și, în această imensitate a lui se constată, în cele din urmă, că totuși a crescut; de unde, cum? Din cerința și nevoia de a avea lângă casă militari, căci fiind vorba de un ținut situat în mijlocul dușmanilor, trebuia să se acționeze cu *îndrăzneală, cu forță*; așa au luptat întotdeauna Goții (se înțelege urmașii Geților, n.t.), disprețuind teama, servilismul. Am spus cu *îndrăzneală* și *putere*, exact așa cum glăsuiesc documentele vechi; faptele lor, războaiele purtate de ei, sunt cu totul lăudabile, căci în treburile în care se cere grabă este nevoie mai ales de curaj și îndrăzneală. Nu pot fi de acord cu aceia care fac efort să consimtă la această realitate, de fapt. Căci, iată-l pe Livius, caracterizându-ne (lib. XXV, c. 38). "Căci ieri, când am dat semnal de respingere a dușmanului turbat care era pe urmele voastre, nu trebuia să vă înfrângeți curajul, căci eu am voit să vă dispersați cu cea mai mare cinste și în favoarea voastră." Și puțin după aceea: "Știu, curajul este privit ca un sfat: dar în situații foarte grele, printr-o speranță chiar foarte slabă, ține loc de sfaturile cele mai puternice și mai sigure." Propertius (lib. II, **Elegia 8**): "Chiar atunci când lipsesc forțele, dar curajul te stăpânește, e demn de laudă, căci în situații mărețe, ajunge voința." Plautus (**Mil.** III, 2, 33): "Hai, vorbește cu curaj." Cicero (**Ad. Brut.**, Ep. IV): "Și chiar cum spuneam cu îndrăzneală." Caesar (**De B. C.**, lib. I): "Ei ar voi să-și

exprime opiniile cu curaj și forță." Quintilian (**Dial. de orat.**, c. XVIII): "Acționează mai puternic și cu mai mult curaj. " Justinus (**Praef.**, 2): "îndrăzneală herculeană." Curtius (lib. IV, c. 9): "Dacă curajul de a învinge ar fi fost prezent, armata ar fi putut fi învinsă." Și iarăși: "Îndrăzniți de așa manieră încât să învingeți; disprețuiți săgeata îndreptată împotriva unor bărbați puternici ca voi. " Justinus (lib. V, c. 9): "Trebuie să fii curajos când este vorba de patrie, de salvarea comună, chiar cu prețul pericolului." Ovidius (F. II): "Soarta și Zeus sunt de partea celor îndrăzneți."

Prin aceste citate din scriitorii clasici cred că am argumentat îndeajuns modul în care trebuie să interpretăm firea și faptele Goților / Geților, căci participiul *îndrăznind*, caracteristică a neamului meu, se opune total *timidului, umilului, căzutului la pământ, înfrântului* . Iată cum episcopul de Wexion, Bazius (**Ist. Eccles. Sveo-Goth.**, c. I, spre final) în următorul context, invocă figura poetului Alphonsus Carthaginezul (**H.**, c. VI): "Gotul disprețuiește moartea survenită printr-o rană lăudată". Este același autor care slăvește forțele poporului gotic, atât militare, cât și civile, în cea mai mare măsură.

CAP. III.

Summarium.

§. I.

SUnt etiam qvi legum noſtrarum antiqvitatem impugnent, qvos inter familiam facile ducit Conringius. Primum argumentum; Gothis ſcilicet nullas tunc temporis literas fuiſſe: *Qva ratio evidenter falſa. Literarum uſus Gothicarum in Patria noſtra vetuſtiſſimus. Lex Attinis illius primi, qvam exhibet Meſſenius, qvando lata. Literas ſuas Græci aliiq́s populi ab Gothis acceperunt. Herodoti & Diodori genuina de literarum propagatione ſententia.* §. *II. Alterum Conringii argumentum pluma levius.* §. *III. Rei ergò evidentia ſcriptorumq́s fide commotus* Jornandes *Zamolxis & Dicenei leges maximoperè commendat.* Bellagines *rectius* Bijlagines *fidei codicum manu exaratorum convenienter appellantur. Vulcanii expoſitio.* §. *IV. Qvid* Vittod? *qvid* Lagh? *qvid* Biuths? Lagh *cujus originis?* §. *V. Bureus laudatur. Per antiqva lex W. Gothorum de Gothis extra regnum degentibus explicatur. In veteribus monumentis mentio in Græciam expeditionis Majorum noſtrorum longè freqventiſſima. Qvando ab* Judicibus *provincialibus leges W. Gothorum collectæ?* §. *VI. Non eadem poteſtas* Judicum Provincialium, *quæ Prætorum Romanorum, ut non nulli falſò exiſtimant. Prætoribus Majeſtas Imperii in* Jure Romano *tribuitur.* §. *VII. Majeſtas & Facultas δε κτεκτονικὴ ſolis ſemper Regibus in patria noſtra ut propria dicata, nec cum civibus unqvam communicata. Diſtinctio Majeſtatis in* Realem & perſonalem *rejicitur.*

CAPITOLUL III

REZUMAT **§1.** Există unii care resping vechimea legilor noastre, iar în fruntea acestora se află Coringius (Hermann Conring - 1606-1681- este fondatorul istoriei dreptului german; lucrarea lui de bază este **De origine juris germanicii** (Despre originea dreptului germanic), 1643, n.t.). Principalul lui argument este că Goții (Geții) la acea vreme nu ar fi avut litere. Acest motiv este evident fals, deoarece folosirea literelor gotice (=getice) în patria noastră este străveche. *Lex Attinis, lex lata* pe care o demonstrează Messenius. Grecii și alte popoare au luat litere (alfabetul) de la Geți. La Herodot și Diodor găsim opinii directe despre răspândirea acestor litere **§2.** Alt argument al lui Conringius - o pană mai ușoară. **§3.** Sub influența scriitorilor antici care susțin că scrierea a apărut mai întâi la Geți, Jornandes (la Lundius îl vom găsi numai sub această formă a numelui, în timp ce la noi s-a încetățenit JORDANES, n.t.) recomandă cu toată convingerea legile scrise ale lui Zamolxis și Deceneu. **Bellaginele** este mai corect să fie numite BIJLAGINES, conform codicelor scrise de mână. Expunerea lui Vulcanius. **§4.** Ce este *Vittod*? Ce este *Lagh* și ce este *Biuths* ? Care este originea lui *Lagh*? **§5.** Este lăudat Bureus (jurist). Este explicată străvechea lege a Vizigoților în afara regatului Goților de baștină. În documentele vechi se menționează desele incursiuni făcute de strămoșii noștri în Grecia. Când au fost puse la punct codicele de legi ale Goților de Vest de către juriștii provinciilor? **§6.** Judecătorii provinciilor nu se bucurau de aceeași putere cu cea a pretorilor romani. În Dreptul Roman autoritatea Imperiului era atribuită pretorilor. **§7.** Autoritatea și Puterea *aritektonikh* (arhitectonic, adică structurat perfect ca un edificiu, ca o coloană de templu, n.t.), în patria noastră au fost atribuite întotdeauna numai regilor și niciodată nu au fost consultați cetățenii. Definiția autorității se face în funcție de faptul real și personal. Oare să fie subiectul Majestății duplicitar, cum o susține Grotius, așadar comunitar și propriu? Altădată nu se întreprindea nimic de către regii Svionilor fără a fi fost mai înainte consultat *Sfatul Prietenilor*. Nici măcar acest lucru nu se hotăra - bugetul imperial - căci consilierii și miniștri nu făceau parte din conducere, nu erau conducători de facto. **§8.** Legile la cei din vechime erau păstrate cu sfințenie, căci fuseseră recitate ani în șir, deci bine cunoscute (această practică ne amintește de afirmația lui Teopomp privind învățarea de către Geți pe de rost a legilor; așa trecând de la o generație la alta, n.t.). Adevărul probat cu grijă nu mai are nevoie de explicații. **§9** și **10.** Anni (anii) care la noi se numesc *ar*, corespund unei revoluții obișnuite, rituale, aceasta este la Goți (Geți); la Greci și Romani, îi corespunde *expositio* care se interpretează cam cum se nimerește; de fapt anul se încheia cu

vara, de aceea i se mai zicea și *anul văratic / de vară* sau simplu *vară*, când tribunalele și alte oficii juridice erau închise, pentru că se pleca în vacanță, atât Romanii, cât și Grecii refuzau să dea vara consultații juridice. **§11.** Numărul Asesorilor și Consilierilor era 12; el a rămas mereu același până în ziua de azi; era permis uneori zece, dar niciodată 11. De ce și astăzi, unul din acel Colegiu al Asesorilor (numiți *Nembdam*), adică cel teritorial, se numește DOMARE? Una se înțelegea (din primele sentințe date) prin *a condamna* sau *a achita* și altceva din acele sentințe în care trebuia făcut apel din nou la legi. "*An nat waria oc falla: annat doma* ". De ce sunt egale sentințele de condamnare și cele de achitare a pedepselor? De ce și cum se condamnă prin diverse sume. Oare este mai puternică sentința dată de Președinte? **§12.** *Jureiurando* (depunerea jurământului) trebuia depus chiar și după pronunțarea sentinței. *Jurisjurandi* a fost o formulă solemnă în patria noastră, după Greci în uz, în vechime și la alte popoare. Locul deosebit pe care îl ocupă Platon. *Cele legitime* despre care chiar și Cornelius Nepos vorbește. Prezența a 11 bărbați era obligatorie în cazul condamnaților la supliciul public. Prefectul acestora, în vechile legile Bircensice, era numit *Stupagreswe* . Motivul acestui nume. **§13** și **14.** Mai exista și o altă, foarte veche lege, numită *Iarnbyrd*, ținând de forma judecății, care și ea își avea importanța ei.

§1. Să vă fie clar pentru toți, că cei pe care Antichitatea i-a numit cu o venerație aleasă Geți, scriitorii i-au numit după aceea, printr-o înțelegere unanimă, *Goți*. În acest sens a fost un mare număr de scriitori, dintre cei mai diferiți, iar eu nu i-am enumerat chiar pe toți. Goții (Geții) au întrecut, în glorie și fapte, toate neamurile și toate națiunile, până în ziua de azi; cei mai mulți, relatând despre războaiele și bătăliile duse de Goți (și Geți), rămân înmărmuriți și plin de admirație față de ei. Niciodată nu s-au scris atâtea opere literare și istorice, niciodată nu s-au promulgat atâtea legi civile și sacre - sunt fără egal în lume! Despre toate acestea ne stau mărturie atâtea genuri literare grăind despre acele vremuri străvechi. De aici, și tocmai fals judecatul Andreas Bureus (**Descript. Sueon. Polit.**, p. m 20), ale cărui cuvinte, urmărite punct cu punct, constatăm că nu se abat de la adevăr: "Că vechimea legilor noastre vestgotice s-ar cuveni să fie socotită din perioada în care Goții au plecat de aici sau puțin după aceea, este departe de orice dubiu, căci ne stă mărturie prezența Goților în Grecia și Tracia, unde se stabiliseră". Cu el alături, sau cel puțin pe același teren va fi așezat și strălucitul Hermannus Conringius (**De orig.**

Jur. Germ., c. V). Și această dispută, arată după cum se instrumentează: dacă s-a recurs numai la jocuri ridicole, ceva arme, aparat scenic, trecând peste cele serioase; pe acele Herculeene le-a trecut cu vederea, le-a înlăturat pe dată. De aici și prima reclamație, ba încă foarte vehementă. Fără îndoială că înainte de Wulfila, *acestea au fost literele runice pe care le-au folosit popoarele nordice; iar lui Wulfila nici nu i-ar fi trecut prin minte să inventeze alte caractere noi, dacă Goții se foloseau deja de cele runice* (dar așa cum aflăm din cartea lui Bonaventura Vulcanius, **De literis et lingua Getarum sive Gothorum**, Lyon, 1597 și din cea a lui Johannes Magnus, Gothus, **Historia de omnibus Gothorum Sueonumque regibus**, Roma, 1554, carte în care s-a publicat, pentru prima oară, atât alfabetul getic, cât și legile lui Zamolxis, Wulfila s-a folosit de alfabetul getic ca să-l creeze pe cel gotic în care a tradus apoi Biblia cunoscută sub numele de **Codex argenteus**, n.t.). Așadar, Goții nu ar fi avut, la acea vreme, alfabet și nici legi scrise. Acestea s-au născut de la Wulfila încoace, adică cam în jurul anilor 460. Conringius se sprijină și pe relatările lui Soganienus (istoric grec din sec. V, n.t.) în care în a sa **Istorie ecleziastică** (VI, 37), îl laudă pe Wulfila pentru meritul de a fi fost *cel dintâi inventator al alfabetului gotic și care a tradus în acest alfabet și Biblia.* Și apoi, printr-o mică evitare, adaugă năvalnic: "Desigur Wulfila nu a fost primul care a gândit și pus la punct literele gotice, ci numai le-a dezvoltat și adaptat pe cele grecești, descoperindu-le pe f și Q ." La fel și Claudius, comentatorul **Analelor** lui Tacitus (XI, 14) care ar fi descoperit trei litere noi și le-a adăugat în numărul celor vechi latinești, litere care, zice el, sunt foarte necesare. Despre formele acestora, a se vedea Vertranius . Lucru sigur este că folosirea alfabetului fonetic de către Geții din patria noastră (i.e. Suedia) datează imediat de după Potop, alfabet descoperit pe niște pietre splendide de o mărime considerabilă, așa cum ne-o relatează foarte limpede Joannes Magnus (**Historia omnibus Gothorum Sueonumque regibus**, Roma, 1554, c. I, cap. 7, tot aici sunt publicate și Legile lui Zamolxis, n.t.): De adăugat, din același motiv, *legea celui dintâi Attin* pe care o evidențiază Messenius din Cronicile lui Joannes Martinus și care

sunt în deplină concordanță cu cele mai vechi codexuri de legi naționale: această lege de o mare bogăție s-a elaborat în secolul al XVIII-lea de la Facerea Lumii. De ce ? Pentru că se dovedește, socotește Stiernhielmius că limba greacă este aceeași cu cea care a fost a vechilor Goți (adică Geți). Și, ca să nu te îndoiești de nimic, literele acestei limbi, ca și ale celorlalte de altfel, au fost luate de la Geți (Nu numai Lundius, dar și Maria Crișan susține același lucru în toate comunicările prezentate la congresele internaționale din acest an, Târgoviște, Constanța, București, deja publicate, n.t.). Și, cel mai apropiat de spiritul meu, și ca să nu rămână nimic neclar în privința literelor acestei limbi care toate provin de la geți - ca de altfel în cazul tuturor celorlalte alfabete, vezi ce spune Cl. Rudbeckius în **Atlantice**, unde acest adevăr este dovedit cu o forță cu totul aparte. Dar și Cl. Salmasius o spune clar și direct, că primii oameni care au populat Grecia și sunt și *autori* ai limbii eline, *au fost cei veniți din regiunea nordică și scitică*. Și la fel stau lucrurile și în alte privințe (ca să nu vorbesc nimic aici de Palamede și Simonide) - fără un motiv întemeiat probabil vei obiecta și vei persista în asta: că acesta ar fi fost Cadmus, care cel dintâi ar fi adus literele din Fenicia în Grecia, prin aceasta însă nu se poate nega că primele litere nu au apărut la popoarele nordice, după cum estimează mai sus pomenitul Rudbeckius. Căci pe drept cuvânt, bătrânul Herodot (V, 58) mărturisește clar că Grecii, înainte de a folosi literele aduse de la fenicieni de Cadmus, le-au adus niște îmbunătățiri (le-au adaptat graiului lor). *Metarruqmizw*, adică "ajustez", "adaptez", "corectez"; *metarruqmisante*, zice Herodot, *sfewn oliga*, adică operând unora din ele simple modificări; *sfewn* este *ionic* folosit în loc de *autwn* = "lor înșiși" / "acelorași"; interpretarea populară este mai puțin reușită: "după ce au operat niște schimbări pe ici, pe colo, au început să le folosească". Cam în același chip s-a exprimat și Diodor din Sicilia (V, p. 235, **Edit. Laur. Rhodom.**): "*ouk ex arh eurein, alla tou tupou twn grammatwn metaqeinai monon* " ("nu ei -Fenicienii - au fost primii care le-au inventat, ci primii care le-au folosit"). Și înseși literele, din respect pentru adevăr, ți-l arată, căci sunt destul de convingătoare. În această privință, chiar și Tacitus (**Annal.** d.l. XI,

c. 13, la final) cu totul justificat, amintește că literatura greacă nu este absolută și imuabilă. După părerea multor teologi, Fenicienii ar fi luat literele de la Iudei, iar Iudeii de la Moise. Poziționarea nu este de negat: Pământul și axa lui care înclină spre răsărit, se sfârșesc cu Arabia; la sud se află Egiptul; la apus, Fenicienii și marea; la nord, lateral, de-a lungul Siriei, după Tacitus (**Hist.**, lib. V, c. 6, **Annal.**, l.d. XI, c. 14; vezi și Eupol. **Lib. de regibus**, Clement. Strom., lib. I, Horn **De convers Ind.**, lib. I, c. 4). Cel care afirmă totuși că literele feniciene au pătruns în Grecia prin Egipt, susține și vanitatea egiptenilor, căci se poate prea bine ca inventatorii literelor să fie unii, iar grecii să le fi primit de la alții (în cazul de față, Geții, iar grecii nu le-au primit direct de la ei, ci prin intermediul fenicienilor sau egiptenilor; dar cum Geții locuiseră deja Grecia în Antichitate, era foarte firesc ca lucrurile să stea cum au fost arătate mai sus; apoi, într-un al doilea val, să fi fost aduse și de Cadmus, n.t.).

§2. Totuși, rămâne ferm pe aceeași poziție Conringius, susținând că înainte de Sueoni și Goți, Danii (i.e. Dacii din Dacia de Vest, azi Danemarca, n.t.) au fost aceia care s-au folosit, cei dintâi, de legi scrise: " _ căci se obișnuia ca primii autori ai legilor să laude regii, pe Valdemar I și pe Valdemar II la al căror nume se mai adăuga și adjectivul *Scanicae* și *Sialandicae*, cum a fost cazul legii promulgate în anul 1163, sub Valdemar I, și *Cimbricae* (în legile noastre figurează sub numele de *Jutarum*, "Dacia de Vest"), cazul legii promulgate în 1240, sub Valdemar II și aceste legi erau, în mare parte, întocmite după modelul jurisdicției saxonice, după cum relatează Arnoldus Huitfeldius, Marele Cancelar al regelui Daniei". (**Praef. Leg. Prov. Fion.**). Dar încăpând pe mâini neexperimentate, a fost simplu să se cadă de acord în privința acelui drept (legi), așa cum s-a putut vedea, fie că a fost vorba de corectori princiari, fie de autori prea zeloși care s-au situat deasupra regilor, lăudați mai sus de către Conringius. Dar la început nici nu era nevoie de un consens, căci printre altele, și prin diferitele chipuri de a pleda și prin acordarea de termeni spațiați, în

darea hotărârilor în procese având ca temă cultul profan al zeilor, acestea erau primite din partea celor cu putere de discernământ sau aplaudând sau respingând zgomotos hotărârea (Nu am certitudinea înțelegerii corecte a frazei, n.t.). Iată că este o întreprindere grea să fac o incursiune în istoria străveche a unui popor foarte cultivat, la care au fost legi de tipul celor pomenite. Și ceea ce ține separat de Scani (Scandinavi) cu siguranță că sunt foarte asemănătoare cu cele ale Goților, pentru că din simpla comparare a legilor, socot că se clarifică totul destul de bine, care, așa cum sunt, sunt cenzurate prin erudiția acestor legi. Și nici nu este de mirare, căci mai de mult Scania a fost o parte a Regatului, a fost cămara Goției (un adevărat dulap unde se păstrau alimentele pentru Goți). Regele Amundus */Slemme/* a fost cel care a separat Goția de celelalte țări, prin granițe. Vezi și fragmentele de legi ca anexă la legile vestgotice: *Am gamble Wästgiotha Kämärken emillan Swerige och Danmarck* ("Despre granițele vechi ale Goției de Vest cu Sueonia și Dania"). Cât privește legile Danilor (Dacilor de Vest), închipuiește-ți o îngrămădire de cuvinte alandala (în text este *verbotenus*, cuvânt care nu figurează în Quicherat, n.t.), fiindcă distinsul Conringius cam așa înțelege (lucru cu care nu poți fi de acord fără a roși); poate tocmai de aceea nu este urmărit cu seriozitate, căci chiar și în legătură cu Sueonii și Goții, în fața cuvintelor clare despre legi, încrederea în autori este de neînvins și prin permanența foarte sigură a unor documente de arhivă se poate sigur trage o concluzie trainică fără nici o șovăire.

§3. Cu câtă claritate ni-l înfățișează Jornandes pe Deceneu ca filosof (care la Strabon (lib. VII, 16 și XVI) este numit Dekaineo. Cum trăiau concetățenii lui prin legi făcute de el, *care scrise fiind s-au numit până astăzi* ***Bellagine***. Ce vrea să exprime cu adevărat cuvântul *Bellagines* sau *Bylagines*, cum figurează în codexurile manuscrise. Înțeleptul și prea vestitul om de litere și de știință Bonaventura Vulcanius, în notele sale la Jornandes (p.m. 179 și urm.) socotește că *Bylagines* nu este un cuvânt gotic, ci un cuvânt corupt provenit din limba gotică. Crede că lucrurile au stat astfel:

"*Welhagen* este forma contrasă - din motive de economie de limbă - a lui *Welbehagen*, ce vrea să însemneze "bine", "foarte plăcut" și de fapt *Bellaginele* nu sunt altceva decât principiul bunului plac". Dar în adnotările făcute la Paulus Warnefridus (**De reb. Gest. Longob.**, lib. IV, p.m. 281) se susține că *prin cuvântul Bylagines se înțelege* ***quaerendum*** ("ceea ce trebuie să fie căutat/ voit/ dorit", n.t.). Cl. Verelius, într-un schimb de scrisori purtate de mine cu el, este de părere că, în consens cu toate operele manuscrise, prin *Bylagines* nu se poate înțelege altceva, la cei vechi, decât *dreptul civil*: așa concep legile patriei eruditii noștri. Expunerea făcută de ilustrul Vulcanius, în afara noutății temei, ne pune la curent cu scrieri inedite, cu vestigii de o valoare cultural-științifică inestimabilă. Părerile mele se găsesc în prefața cărții lui Verelianus, pe care acum o posedă distinsul Wolff, pe care se vede clar și înscrisul de mână al lui Verelius. Ce mai încoace și încolo? În fragmentele juridice ale patriei noastre străvechi se întâlnește mai ales același *rhsi* ("vorbă", "cuvântare"), pe care deopotrivă îl demonstrează legile tipărite (c. XV, Tinghr.; Wessman l. c. XIX, Tinfbr., Wesig.)

§4. Dar la Goți (i.e. Geți) aceste legi au fost negate (refuzate), în timp ce se foloseau de ele; pe vremea lui Deceneu însă, au cunoscut o perioadă de maximă înflorire; *Vittod* nu era înțeles de ei ca pe latinescul *Lag*, dar că foloseau acest cuvânt în vorbire, căci adesea se întâlnea cuvântul *Vittod* în loc de cel de *Lag*; printre altele, îl găsim și în scrierile lui Wulfila, și nu numai *Vittod*, ci și *biuths* care era folosit de cei vechi, tot în loc de *Lag* de la cuvântul gotic *Biuthan*, însemnând "a porunci"; tocmai de aceea, dreptul nescris sau obișnuința / obiceiu / cutuma era adesea numit *biuths* (vezi și Stiernhook, **De jur. Vet. Sueonum Gothorumque**, lib. I, c. 1). Iată un exemplu: "Pentru că, nu fără temei, se păstrează în loc de lege cutuma "înveterată" (consuetudo) și aceasta înseamnă *drept constituit de obișnuință*." (vezi și "obiceiul pământului" în legislația noastră, n.t.), o subliniază Julianus (XXXII, **D. de legibus**), unde, după câteva interpolări, urmează: "Căci iată ce este important: oare prin sufragiu își exprimă poporul voința sa și nu prin lucrurile

înseși și prin fapte? Desigur că da. Tocmai de aceea s-a reținut acest lucru, foarte just de altfel, ca legile să poată fi abrogate nu numai prin sufragiul legislatorului, ci și printr-un consens tacit, adică *dezobișnuința.*". Aceasta nu înseamnă deloc că *Lag* era pe atunci ignorat de Goți. Așa cum *biuths* vine de la *biuthan /biuda* , tot astfel *Lag* vine de la *Lagian / Laga.* Trebuie arătat, înainte de toate, că este falsă ideea că *lag* este de origine romană. Pentru că *Lag,* azi ieșit din uz, mai folosit fiind *lägh* , înseamnă "umil", "dărâmat", "culcat la pământ", exact cu același sens cu care îl găsim la Vergilius (**Ecl.**, II, item, lib. XII, **Aeneid.** spre final, conf. Liv. Lib. VIII, c. 35, Nep. Atit. CXII, Cic., **Orat.**, III și VI, **In Verr.**, p.m. 108, lib. IV, **Orat.**, X, p. 261, lib. I, **De Invent.**, p. 71 et lib. I, p. 118, precum și la **Heren.**, lib. I, p. 7). Iată exemplul luat din Vergilius (**Ecl. XI**) unde adjectivului latin *umil, doborât la pământ* îi corespunde în gotică *lägh*: "*Humiles habitare casas. Et / Ille humilis, supplexque, oculos dextramque, precantem Protendes; equidem merui, nec deprecor, inquit; utere sorte tua.* " ("Cei umili locuiesc în colibe. Și acel umil ridicând mâinile și ochii, implorând mila zice: Eu nu cer să te înduri de mine, mi-am meritat soarta; bucură-te de soarta ta!"), unde trebuie notat totodată deosebirea dintre verbul *precari* ("a ruga", "a cere prin rugăminți") și *deprecari* ("a abate din drum prin rugăminți"). Deci *Liggia* însemnează *jacere* și *cubare*, "a fi culcat", "a zăcea", în timp ce *Läggia = ponere, locare* = "a pune", "a așeza"; *laga = fundare, disponere = ordinare* = "a stabili", "a așeza solid", "a pune în ordine", "a aranja". Căci iată-l pe Cato (**De re rustica**, la început), cum spune: "*Majores nostri sic habuere et sic in legibus statuere*" (= Strămoșii noștri așa cum s-au administrat, tot astfel au statuat prin legi). De ce ? Pentru că *lagian* se întâlnește la Wulfila, în locul latinescului *ordinare* ("a pune în ordine"), căci acesta pare să fi fost în uz chiar și la acei Goți care, pe atunci, locuiau în afara granițelor naționale, deci limba lor, din cauză că trăiau amestecați cu alte neamuri, era și ea mixtă; dar nu neg nici faptul că chiar și în epocile precedente, fusese coruptă. Cel mai important lucru, după cum se vede, este că dreptul (*jus*) nostru se numea *Lag*. În prefața lui Birgerus la legile regale Uplandice (?) pot fi citite următoarele: "*Land skulu med Lagum byggias / och ey med*

wäldzwärkum: ty att tha stande Land wäl / tha lagum filgies" ("Regiunile au nevoie de legi care să nu fie statuate prin forță, căci ocrotirea lor se urmărește prin cutuma / interpretarea corectă a legilor"). De aceea este nevoie de cuvinte explicative de tipul celor existente în prologul legilor Wessmanice (?). Dintr-o rațiune cu totul justificată, vom găsi adăugat în preambulul legilor lui Helsingius: " *Wari ey lag ä Lande / tha gate engin boody firi*" ("dacă o lege nu este în vigoare în provincie nimeni nu este obligat să se slujească de esența ei"). În prefața lui Waldemar II (în **Leg. Jur.**) stă astfel scris: "*Wet lod skal mand Land bygge*". Se cuvine să se bazeze pe lege și provincia (regiunea) și populația. Iată ce spune împăratul Justinian în **Digestele către Tribonieni** (Culegere de hotărâri ale celor mai străluciți jurisconsulți romani, alcătuită din ordinul lui Justinian; *Tribonianus* a fost cel mai vestit jurist sub același împărat, de aceea tagma, colegiul lui a căpătat epitetul de *tribonian*, n.t.): "autoritatea legilor constă în aceea că ea ordonează corect lucrurile divine și cele umane". Și cel mai corect o spune Samuel Puffendorf (1622-1694, publicist german și autor al unei lucrări intitulate **Dreptul naturii și al oamenilor**, n.t.) care (în **J.N. et G.**, lib. VII, c. 1 și ultimul spre final), subliniază: "Căci Plutarch a privit lucrurile cu multă înțelpciune, dată fiind înclinarea oamenilor spre obligații cu mult peste puterile lor naturale, când a socotit că fiind abolite legile cetățenești (dreptul civil), se pot institui onoarea și pacea neamului omenesc, prin decretele lui Parmenide, Socrate, Platon și Heraclit." Așadar, acesta este efectul legilor: cele sfinte și tainice să fie dezvăluite justiției, căci întotdeauna trebuie acționat cu sentiment religios și respect față de cel drept și bun, numai așa vor putea fi ascultați cu cel mai mare simț de răspundere - căci "*nomoethmata w para oun Qeoun nomizomena*" ("normele legislative trebuie să fie în conformitate cu religia").

§5. Chiar din primul capitol al **Codexului de legi ale Goților de Vest**, colecționate de diverși magistrați ai acestei regiuni, Bureus menționează emigrarea Goților în Grecia și Tracia. Capitol, ce-i drept, plin de neliniști, căci tratează despre plecarea lor din patrie

spre Țara Sfântă, din care unii, după ce au purtat lupte cu o serie de împărați orientali, fiind în trecere prin țările lor, s-au reîntors acasă în Regat, iar alții s-au așezat în țările acestora. Cine ar putea să conceapă cu mintea și să însemneze cu pana de trestie câte procente de eroare conțin toate acestea? Dar din rândurile anterioare reiese că ar fi plecat din motive religioase. Tu ce crezi? Ești sigur pe ce spui? Cântărește, rogu-te, toate ca să nu te decepționeze confuzia făcută de tine între legi corecte și vicioase. Dacă ai consulta manuscrisele vechi, atunci ai vedea că există numai două legi care se deosebesc puternic între ele: una din ele este foarte veche, iar cealaltă este de dată mai recentă. Cea despre ultracunoscuta plecare a Goților (Geților), despre care am pomenit mai sus, este demonstrată cu cuvinte absolut convingătoare, precum este stabilit și în textul următor: " *Ingsins mans Ars taker then Man i Gircklandi sittr*" ("Așadar absolut nimeni nu are dreptul să-și revendice dreptul la moștenire în acest regat, care și-a fixat reședința în Grecia"). Și acum, iată cum se pledează cauza celor care au plecat de foarte curând. "*Wänder man hál oc nacka at hemkyunum / oc stiger fotum af fosterlandi: ther skulu arwer wara ŕr skyldasti waru hanum / tha han heman for / an hŕn komber eig apter till hemkynna.*" ("Cel care întoarce călcâiul și capul spre vecini și piciorul a ieșit din patrie, acela nu mai are dreptul să se întoarcă în ea: rudele pe linie civilă (agnație) sau bazate pe consanguinitate (deci, rude naturale numite și *cognatio*, spre deosebire de *agnatio*, n.t.), care în momentul emigrării acestuia se aflau în preajma lui, aceștia îl vor moșteni"). Ce s-o mai lungesc? Dacă mai există vreun codex în manuscris în care acestea se citesc confuz, nu cred să se fi întâmplat în toate cazurile la fel: deci trebuie examinat fiecare în parte cu propriii ochi. Ce rațiune a impus finalmente acest lucru ? La tipografie s-a scris altfel ? Oare? Dar se editează nenumărate alte codexuri în aproape toate domeniile și disciplinele activității umane, nu-i așa că nu sunt cu greșeli? Dar în ziua în care se aduc manuscrisele celor mai bune opere scrise, nu le corectează alții? Apoi se impune autoritatea unei lecturi populare (vulgate). Aceasta însă nu poate fi în dauna celorlalte situații, de vreme ce și în acest

caz / proces totul este separat prin paragrafe: oricât de bun orator ai fi și un foarte puternic legiuitor în procesele cu care te întâlnești și în care, de regulă, se obișnuia să se dea o hotărâre rapidă, tot poți greși. În afară de aceasta, sunt situații - vreo 60 de legi și de codexuri mai recente care sunt amestecate cu altele mai vechi /legate în aceeași culegere vulgată; în cazul lor sau sunt spuse clar lucrurile sau pot fi lesne distinse unele de altele. Te vei grăbi să spui că celelalte legi sunt mai puțin probabil să se raporteze la un context referitor la primirea de către Goți - care au fost mai întâi în Sarmația, - ba chiar secole - apoi au emigrat în Tracia și Grecia - a unei moșteniri pe care o așteptau din partea patriei. Dar spiritul legii este altfel prefigurat decât și l-au închipuit ei, căci s-a reflectat îndelungat, spre a apăra cât mai bine adevărul faptelor. Aici se cuvine să pomenim ultima colecție de legi a Goților de Vest, toate legile reperate și toate constituțiile tuturor timpurilor, fără discriminare, care s-au adunat prin propria lor autoritate, această adunare de legi neavând nevoie de vreo recunoaștere sau de vreo confirmare solemnă din partea regilor. Aceasta pentru că, împreună cu mine, sunt toți aceia care și-au aruncat privirea pe vechile documente (incunabule) care o mărturisesc și o susțin; și, dacă noi tăcem, atunci o mărturisește cu prisosință codexul de legi. Așadar, legea, de abia de la imensa emigrare încoace există și mai există și astăzi, deși, secole în șir după aceea, nu a putut fi consultată. Tot astfel sunt și astăzi nenumărate legi, vechi și deteriorate și nimeni nu știe de ele. Acestora li se adaugă coloane funerare uriașe și monumente de piatră ale căror inscripții grăiesc de la sine; aceste pietre au fost ridicate întru pomenirea veșnică a unor eroi de seamă, căzuți în Grecia și Tracia sau în alte locuri care au folosit armele victorioase ale Goților, au rămas ca semne fulgerătoare ale virtuții lor. Pe vechile pietre și incunabule este scris *Girkia, Grikia* și *Girklandi*, însemnând cuvântul *Grecia*, corupt. S-a găsit deseori și *Grikum, Grikium* și *Girkium* (urmează un text scris cu litere runice care în traducere înseamnă: "dedicat unui peregrin care a murit în Grecia", n.t.). Și într-un viitor apropiat, după cum bine ne dăm seama, vom dispune de volumul integral privind

inscripțiile gravate pe pietre, scrise cu caractere runice de tipul acesteia, prin aleasa strădanie a eruditului Hadorsius Johannes, volum a cărui apariție a început deja, sub auspicii bune.

§6. Aceste culegeri de legi au fost întocmite de către juriștii pe care i-am numit provinciali și pe care noi astăzi îi numim *Lagmann*. Cu aceeași ocazie, ferește-te să le dai crezare lor care nu știu din ce aparență a erorii, nu se sfiesc să susțină că acestea găsite ar fi tot ce a mai rămas în Sveonia din puterea judecătorilor provinciali care ar fi fost tot atâția câți pretori erau la romani (pretorul era magistrat roman, ales dintre nobilii privilegiați - patricienii - care, în timpul Republicii, era al doilea demnitar în stat, atribuția lui fiind aceea de a face dreptate; apoi, rolul lui va fi mai ales cel legislativ, emițând edicte cu indicația datei intrării lor în vigoare, scopul și regulile după care se orientează. Colecția acestor edicte formează *dreptul pretorian* sau *onorar* prin opoziție cu legile votate cu regularitate; cu înmulțirea străinilor, a luat ființă, pe lângă *pretorul urban* și altul *peregrin*; cum statele germanice, în legislația și jurisdicția lor s-au orientat după *dreptul roman*, de aceea și coincidențele în situații; nu este mai puțin adevărat că, la rândul lui, statul roman s-a inspirat mai întâi, parțial din legile lui Samolse prin vlaho-pelasgo-etrusco-geto-daci, strămoși inclusiv ai popoarelor nordice, mai ales germanice, cu care ai noștri se înrudeau îndeaproape și care, cu mult înainte de clădirea Romei (753 î.e.n.), locuiau inclusiv pe locul actualei Italii în toate colțurile lumii, n.t.), Edicte care abia fuseseră propuse pe un tabel atașat acestora de către magistratul numit care, pe toată perioada preturii, trebuia să existe ca legi și apoi să fie impuse - a cărui putere însemna puterea Imperiului (*MAJESTAS Imperii*), de fapt atribuită pretorului (l. XI, in fin. **D. de Just. et Jure**). Însuși Cicero (lib. V, **Act. In Verr. Orat.** VIII, in fin) vorbește despre Edictele și puterea pretorilor: "Chiar și aceste edicte noi și puterea Pretorilor și cele privitoare la stăpânirea lui Apronius, la furturile săvârșite de sclavi din templele lui Venus, la alte jafuri, trebuie duse până la capăt. De ce nu în loc să fie cumpărată hrana, să se dea pe degeaba? De ce nu, să fie umplută

cămara, după bunul plac, tot gratis, mai mult, să ți se dea și o mare sumă de bani pe deasupra? De ce nu, tot felul de prejudicii și condamnări ca urmare a unor grave insulte și ultragii, să nu fie achitate? Astfel, acei judecători care, în nici un chip, nu au tolerat toate acestea, și-au îndeplinit sau nu datoria?" Aici trebuie notate locuțiunile *damna pati*, "a suferi condamnări" și *damna perferre* ("a executa până la capăt pedepsele"). Chiar despre puterea pretorilor vezi din nou la Cicero (lib. VII, Orat. X, **Verr.**, p.m. 243) unde vorbește pe larg despre fasciile pretoriene ale căror ornamente grăiau despre puterea și demnitatea lor în imperiu; ei erau singurii care se ocupau de procesele puse pe rol, ei dădeau sugestii în împrejurări procesuale ambigue etc. Ne stau mărturii nu numai textele legilor vechi (Confirmat. **Leg. Upsal. An. 1296**, confirm. II **Suderm. A. 1327**), dar și istoriile regilor antici, după cum este și **Konung Olof Haraldz sagu** (p. 89); **Sidhan satti thet up under Laghman fin.** (c. XXV spre final; **Tingbr EE.**), de unde reiese clar că aceste legi au fost compuse de Goții de Vest, iar regii nu au făcut altceva decât să le confirme, să le promulge, după ce fusese consultat poporul (e posibil printr-un referendum, n.t.).

§7. Așadar, puterea regilor a fost întotdeauna mare și a rămas ca atare și oricât de mare este ea, față de cele sacre, ea trebuie să fie chiar arhitectonică, cum se spune la greci, la Aristotel, de pildă (**Polit.**, lib. VII, c. 8) *aritektonikh*, adică foarte bine organizată și ierarhizată, căci ultragiul adus zeilor - *peri to Qeion epimeleia* - a fost întotdeauna egal cu cel adus regilor și a rămas ca atare; s-a întâmplat deci ca legile regatului, deși întărite printr-o folosire îndelungată a lor, să fie violate și încălcate uneori. Vezi și **Olf. Saug.** (c. XCII): "*Allr Svear vilia hasa forn laug / och fullan ratt sinn*" ("Toți Sveonii vor să uzufructeze din plin de legile lor vechi"). Conform acestora, întotdeauna trebuia să fii orientat în slujirea unui anume scop. Desprindem acest lucru din toate legile vechi și din incunabule în care sens ele concordă întru totul. A se vedea și fragmentele c.v.q. VI din **Kongr. M. Ericsons** și IV q. VI cod.-tit.; **K. Christof. Betl.** A. MDCLII; căci, dintr-un motiv întemeiat, într-o

măsură cu totul neînsemnată, nu concordă. Și, așa cum stau lucrurile în cazul ingurgitării alimentelor (din stomac se duce sucul alimentar, cu care ne hrănim, în intestine, de aici ajunge în intestinul median /mezenter/ până la vene; căci prin receptacolul comun situat aproape de rinichi, numit *ductum thoracicum*, de acolo ajunge în vena numită de medici *subclaviculară*; astfel se amestecă în vena cavă, de unde acumulat, va fi împins în orificiul /auriculul/ drept al inimii; din inimă prin nenumărate artere, se va răspândi în întregul corp, în toate colțurile acestuia), tot așa stau lucrurile și cu cetățenii; din impozitele plătite an de an și care sunt adunate de către chestori și administratorii finanțelor statului, o parte din aceste sume va merge la trezorerie (bugetul de stat), pentru cheltuieli de întreținere a porturilor, pentru plata facturilor de bunuri și alte mărfuri de interes public; și de aici se vor face plățile prin diferite căi și moduri, și unor persoane particulare, dar și statale care prin serviciile lor mențin vigoarea și spiritul vital al națiunii, contribuind la menținerea sănătății publice și la unitatea dintre componentele imperiului. Desigur că au fost și cazuri de tulburări iscate din arogarea și revendicarea unor drepturi necuvenite din partea unor corupți și ca urmare a abuzurilor: uneori acestea mergeau până la a pune patria în pericol. De la David căruia, pe bună dreptate, i se spunea și cel sfânt, toate celelalte erau sfinte, inclusiv oracolele, după cum ne este mărturisit prin cuvinte foarte clare. "Cel care ridică mâna asupra regelui, nu poate fi nevinovat". "*Hod will komma sina hand wijdh HERRANS Smorda och blifwa oskyldigh?*" Și imediat: "*Säläte Herren thet wara längt iftä mugh att iag skall komna mina hand wijd HERRANS SMORDA*", iar la Plutarch (**A.**, CX, XCIII, "*trau monaro k' ou upeuquno kratei*", "regele, folosindu-se de dreptul său, este inatacabil", "legal, nimeni nu-l poate trage la răspundere"). Iată ce spune Anaxarcus după Plutarch: "*Pan to prakton upo ton kratounto qemiton*", "Tot ceea ce este făcut de către împărat este drept". Iar senatorul Terentius cf. Tacit, **Annal.** (lib. VI, c. VIII): "Pe tine, Principe, zeii te-au învestit cu judecata supremă a lucrurilor, iar nouă ni s-a rezervat gloria supunerii". Așa se explică de ce între băutură și ospăț, Alexandru,

pe nedrept, a poruncit să fie ucis Clytus. Macedonenii au hotărât să-l masacreze în lege, ca pe un nemernic, *ba chiar a fost privat și de mormânt, căci regele dăduse ordin să nu fie înhumat.* Așadar, era încetățenită ideea, chiar și în rândul celor necredincioși, că, pe pământ, regele este acela care împarte dreptatea lui Jupiter, deoarece regele este învestit cu acest drept, este imaginea lui Jupiter: așadar, tot ce hotăra regele, avea forța unei legi pe care nimeni nu o putea combate. Vezi și Curtius (lib. VII, c. 2 și Pomp., în notele la h. l.). Desigur, au fost adesea voci care pledau pentru adulare, ca eventual, legile să fie promulgate după dorința tuturor, ba chiar s-a încheiat și un pact al *societății umane*, așa încât acesteia nu regele îi părea a fi de rea-credință, ci puterea lui nemăsurată (*Fullmyndig Konung*) reglementată prin lege. Și condiția de a împărăți era că nu trebuia să se bizuie pe altceva decât să-i fie atribuită unuia singur. Și de aceea trebuie să se facă deosebirea între ceea ce vrea să însemne Majestatea (puterea supremă) ținând de persoana la care ea s-a comis și care se numește *personală* și acea care a fost hotărâtă la nivelul cetății sau a poporului va fi numită *reală* (vezi și Grotius, **De Jure B.** și **P.** lib. I, c. 12 și 7). Dar mai există și alte opinii în care subiectul Majestății acționează îngemănat - și comun și propriu - și care se instaurează pe baza unui sunet subțire de flaut, traducându-se prin puterea de a domni, dată rapid de la Dumnezeu (în idiomul comun *pe loc*), când există posibilitatea ca poporul să aleagă unul sau mai mulți, care va/vor domni în locul lui Dumnezeu (vezi și **Casp. Ziegl.** la d. q. VII a lui Grotius). Acestuia regele nu i se va supune, căci el nu are a da socoteală cetățenilor; dar o asemenea supunere va fi căutată de către toți care poartă cu sine răbdarea ultimelor acte nejuste. Cam în același sens s-a exprimat și Curtius (lib. X, c. III): "Popoarele care sunt sub regi cinstesc numele lor ca pe cel al zeilor." Pe bună dreptate, ne sfătuiește Grotius (pe l.b. și **P.**, lib. I, c. IV, n. VIII și urm.) să nu fie încălcată această lege și, de fapt, nici nu este încălcată. Și nici nu se încalcă puterea Regilor noștri și nimic nu este de mai mare importanță decât ca situația să fi fost examinată de către *un consiliu convocat al prietenilor*, căci consilierii și administratorii (bănuiesc că

erau un fel de portărei, n.t.) nu erau conducători. Miniștrii oricât de buni ar fi fost ei, nu erau conducători, ci erau chemați să explice decretele foarte ample și foarte ornamentate ale conciliilor. Tocmai de aceea, Cicero, în **Pro domo sua** (p.m. 222 și urm.) folosește formula: "prin acest *consiliarius* , prin acest funcționar, care la Phaedru (**Fab.**, II, 7) și la Plinius (IV, 17) se găsește sub forma *consiliator* de la *consiliando*; la francezi *conseiller*; și, după părerea mea, aceste cuvinte trebuia să fie respinse ca fiind false, barbare și să fie înlocuite cu expresii *a consiliis* (de către comisionari), *a pedibus* (sclavi de cursă), *ab epistolis* (prin scrisori) de adăugat în cel de-al doilea caz - formule prin care cei vechi, după obiceiul străbun, își exprimau necesitatea ca un sclav sau un libert să fie supus unei pedepse. Alte fragmente ale altor scriitori (Plaut. **Epid.**, I, II, IV; **Mil. Glor.** IV, II, XXII) care se regăsesc în cartea de față, trimit la același subiect."

§8. Am arătat deja că la Sveoni și Goți, dintr-un obicei natural străvechi, dar și prin obiceiurile lor, s-a voit ca legile să fie stabilite după un ritual și să fie păstrate cu sfințenie; - de aceea citim că spre a fi fost mai temeinic păstrate în mintea tuturor, în vechime, la o zi și la un loc dinainte stabilit, legile erau recitate și corectate în fiecare an ("*All Laugh a enum dagh*"). Acest lucru se regăsește în fragmente de legi antice, consemnat ca atare. Acest obicei instituit ca atare, de a explica și corecta legile, se desfășura nu numai la sate și în provincii, ci și la orașe, ba chiar și în municipii. Intenția legiuitorului era ca legile civile să fie cu mare grijă transcrise și minuțios corectate (*um median summar*), spre a fi absolut identice pe tot cuprinsul imperiului (**Konungzbr. S.**, c. XXIII) ca să nu se strecoare nici o neînțelegere și să fie învățate uniform, cf. Quintilian (**Dial. De orat.**, c. XXXII); aceeași specificare - *uniforme* - este făcută și de Macrobius și mai târziu de strălucitul Cellarius (**Class. Immerito damnat. Antib.**).

§ 9. Am spus *um median summar*. Fără îndoială că cuvântul *an*, adică *ar*, are la origine litera cea dintâi, dar și cea mai simplă,

vocala *a*, care închide în sine conceptul de "a se naște" al lui *habeo* ("eu am"), de unde *atta, tetta, Atta*, gotică *fater*, "tată" (Eust., ILIAD. ; ILIAD 9, **Ulph. Mat.** VI, V, 9), concept pe care Grecii, în analiza originii cuvintelor, pur și simplu îl ignoră. La ebraici acesta se prezintă sub forma ?N care trebuie pus în relație și cu *teneo* ("eu posed") și cu *contineo* ("eu țin, mențin"); așadar, *ar = an*, pentru că Soarele se învârtește în jurul Pământului, trecând prin 12 semne care la greci se numesc *zwdiako* și în care se împarte Pământul și de la fiecare semn se întoarce din nou și pornește mai departe.

De aici s-a numit și anul *rotitor* (*annus vertens*), "care se rotește", așa cum se găsește și la Cicero, C. Nepos, Suetonius, Macrobius și la alții: *at arit wendis*, cum figurează în unele fragmente de legi - și *jamnlanga*. De asemenea, *H liou periodo*, "circuitul, revoluția soarelui". Deși nu știu cât de mare este deosebirea dintre anul solar și cel sideral, despre care vorbesc cu mai multă cădere matematicienii, Soarele, prin înclinarea, rămânerea imobilă și prin reîntoarcere, face să se rotească anii și anotimpurile - primăvara, vara, toamna și iarna -, după reguli naturale, cum observă Seneca (**Nat. Q.**, lib. II, c. XI), se învârtește chiar și de la o lună la alta, afirmă Plaut (**Pers.** , IV, IV, 70), iar de la Cicero (**Ex Timaeo Plat.**, lib. **De Universit.**, p.m. 201), învățăm că astrele străbat cerul prin convertire, de la Solstițiale la Brumale și viceversa; Lucretius (**De R. N.** , lib. V). "Și apoi, printr-o ordine netă a bolții cerești, se văd cum se scurg, anotimpurile și anii se scurg". Și spre finalul aceleiași cărți: "La templul semeț al lumii, la crugu-i de veghe stau Lună și Soare, în juru-le lumina vărsând din belșug, învățându-i pe oameni că anii se întorc și timpul se trece." Și tot Lucretius: "O dată ce vara-i trecută, Capricornul apare și o dată cu el, se așterne și bruma; iar când se-nvârtește spre Cancer, se-așterne solstițiul și Luna se vede murind în spații de luni, și spații de ani ce-i consumă chiar El, sfântul Soare, când se-nvârte mereu în nesaț". Iar Tibull. (lib. IV, **Paneg. Ad. Messal.**):

"Cât de plăcut ne simțim când anul se-nvârte spre vară.
Primăvara începe o dată cu echinocțiul de primăvară,

Vara, o dată cu solstițiul de vară, toamna odată cu echinocțiul de toamnă,

Iar iarna, o dată cu solstițiul de iarnă."

Așa că se vorbește despre *vara cea nouă*, în prima parte a verii sau începutul ei; o alta este *cea medie* sau *coaptă* și, în sfârșit, o a treia etapă este *cea extremă* sau *de îmbătrânire*; despre acestea toate se poate vedea la Lucretius (lib. V, **De R. N.**) și despre cea medie sau adultă (coaptă). La noi se spune *midian summar*, cu exact același sens; ea este aceea care întoarce anul. De la Cicero (**De Nat. deor.**, lib. II, p.m. 35 și urm.) aflăm că la popoarele africane, Soarele este acel ce definește anul, adică timpul verii, atunci se socotește că se trece dintr-un an în altul. De aceea, la ei, anul este mai mare decât la noi, deoarece există mereu aceeași poziție a cerului și a aștrilor: așa că noi când numim anul acelora *al XII-lea*, spre exemplu, va fi completat cu 854; *anni* ("anii") la romani se numesc și *aestivi* ("de vară") sau *aestivo die* ("într-o zi de vară"), pentru că în vacanțele de vară (*feriis aestivi*) forul era închis judecătilor, nu aveau loc procese.

§9-10. Din cele notate până acum, socotesc că este suficient de clar de ce la Romani se definește anul prin vară (vezi și Gell., **Noct. Att.**, lib. II, c. XXI și XIX, c. V). Faptul că la cei vechi a fost luat în considerare acest timp al anului este de bun augur. La Greci, ca și la Romani, se făcea trimitere la legi în funcție de vară; atât la Cicero (lib. II, **De legibus**, spre final), cât și la Platon, se probează că orice discurs despre legi, avea loc într-o zi de vară, dar despre vacanțele de vară în care tribunalele erau închise vor vorbi alte documente.

§11. Într-adevăr, încă de pe vremea lui Odin, asesorii trebuia să fie în număr de 12 și pentru că pentru tine, cititorule, acele timpuri sunt prea îndepărtate, ți le vom aduce sub ochi, numai întoarce-ți privirea și sufeltul către ele. O dată sosit în cetatea Sveoniei, Odin, ca să-i fie de bun augur sosirea lui acolo, a făcut ceva ca să rămână legat de numele său, *Sigi Sigtunam*, adică a instituit un număr de 12 prefecți care să slujească după obiceiul pământului; așa ceva era în vechea Troia. Din prefața scrierilor Eddice aflăm cum se desfășurau

procesele la cei vechi: "*Skipothr ar Haufpingiar i tha liking sem i Troio voru setir XII haufthingiar at dömma Landzlag Haufthingiar*", vrea să spună *principii cetății*, adică *Haubith* sau *haufut* , cuvânt căruia în latină îi corespunde *caput* și în greacă *kefalh*; la goți li se spune *haubith, haubitis* însemnând *caput* și *capitis* ("capul", "al capului") în latină; a se vedea ce puțin diferă *h* de *c*. Printre alții, acesta este Scaliger (**De causis ling. lat.**, lib. I, c. XXV), care demonstrează că *h* nu ar fi decât un *c* aspirat, o situație pe care astăzi o întâlnim frecvent în suedeză. Acest fenomen îl întâlnim și la vechii Sueoni și la Goți, precum și la Troieni, care de fapt nu sunt altceva decât strămoșii Goților / Geților, după cum reiese din legile sacre scrise, care ne erau comune. În obiceiuri, zic judecând după forma în care se desfășurau judecățile, ei se serveau, ca și noi, de un consiliu de o religiozitate extremă. Ne stau la dispoziție fragmente de legi foarte vechi, precum și istoriile și analele care le confirmă cu putere de lege. "*Nu war that swa / at Othin aff theim tolff war domarin: sidhan staddis swa / at Kunungr en firi satir a Thingi. Ater gafs that swa sem syrst war / at Kunungr a tueim mannom duom i händer sattia: the domarar aghu thing sokia ä rattom thingrdagh*" ("Iată că în acest colegiu de doisprezece se află și Odin, el însuși judecător; apoi și-a făcut apariția un altul care-l reprezenta pe rege la judecată. Din nou, ca în vremurile dintâi, s-a stabilit ca două să fie părțile din care să se compună o judecată (cred că se referă inclusiv la avocații acuzării și ai apărării, n.t.), care să pledeze în proces la ziua stabilită, conform regulii"). Așadar era nevoie de dosprezece judecători în susținerea părților. De aceea, și în zilele noastre, sufragiile adunate laolaltă ale asesorilor se numesc *Domare*. Totuși, uneori numărul notabilităților era doar de zece, așa cum voi demonstra în alt loc. Tocmai de aceea avem *Tuai* sau *duau*, adică *Duo*, adică erau doi a căror sarcină era cu totul demnă de credibilitate și de tot respectul. Despre cei doisprezece asesori se relatează și în legenda Hervarat (**Hervarat saug.**, cap. XIV): "*han hielt tha med sier tolff spekinga / tha er sitia skildu yfr ollum bandamalum*" ("Doisprezece erau pe atunci (în vremea regelui Heidricus), dintre bărbații cei mai înțelepți, care erau chemați să

cerceteze procesele cele mai grave"). Doisprezece zic *spekinga*, aceasta vrea să zică bărbații cei mai impunători în domenii științifice și în cunoașterea faptelor, căci în for nu veneau oameni de pe ogoare, nu de la coarnele plugului, nu din domeniul negustoriei rurale veneau, la procese neobișnuite, fiind traduși în justiție, nu. De aceea *Spekinga* vine de la *spaian, speia, spana*, de unde latinescul *specio*, ceea ce înseamnă *speculari, esse in speculis*, adică "a examina foarte atent, a simți, a mirosi ca un copoi, foarte profund", noțiune pe care Cicero (lib. I, **De Divin.**, p.m. 94) o definește prin *sagire*, care este egal cu *praesagire* , adică "a simți viitorul dinainte"; de aici și suedezul *spa*, "înțelept", precum și *spaikingur, spekingur*, "filosof". De ce? Dar nu din aceeași rădăcină, pe lângă multe altele, este și *spelunca*, gr. *sphlaion* și *sphlugx*, lat. *specus* ("cavernă", "grotă", "profunzime", sensul din text, n.t.); dar chiar și *species* nu înseamnă imaginea lucrului, căci adeseori ni se înfățișează forme care nu sunt în realitate, dar ni se oferă imaginea (este vorba de noțiuni abstracte, filosofice, n.t.). În versiunea adnotată de Cl. Verelius la Cicero (**De Divin.**, p. 97), aceștia sunt numiți judecători. Iată ce citim în legenda lui Olof (**Olofs Saug.**, c. XC): "*Olafr Kununger hasdi jafnan med ser XII enu vistrustu menn; deir satu yfr domutn med honom / oc rádu um bandamal*" ("Regele Olaus avea întotdeauna doisprezece asesori foarte înțelepți pe care îi consulta în procese cu treburi foarte dificile"). Acești *Radu* din text, prezenți și în numeroase alte locuri, înseamnă "bărbați" prin care se putea învinge până la capăt, căci aceasta se înțelege prin *Radu* (oare aceasta să fie și etimologia numelui de bărbat la noi?- n.t.), erau prezenți mereu în consiliu regelui, ei mai erau numiți și *Radmenn* sau mai corect *Kununga Radmenn*, "sfetnicii înțelepți ai regelui". Asesorii de odinioară ai judecătorilor au fost numiți *Rademenn*, așa cum sunt numiți ei și în zilele noastre, în orașe, pe întregul cuprins al regatului Sueoniei. Din ultimele fragmente ale memoriei străvechi a legilor, desprindem următoarele: "*Kununga a nembd med ser sátia tolsmänn*" ("Asesorii regali (căci erau prezenți chiar și în consiliile sacre numite *Konungs Radmenn*) erau în număr de doisprezece"). "*Konungr skal nembd firi sik sätia / oc lagmadr í Thingi*" ("Doisprezece

asesori regali și tot atâția judecători trebuia să fie prezenți în provincie, în absența vice-judecătorului regelui. Același număr trebuia să fie prezent și în cadrul proceselor desfășurate în regiuni, dar nu al unui teritoriu minor (popular se numește *Herad* sau *Hundari*, ceea ce în zilele noastre înseamnă un teritoriu care numără o sută de sate). A se vedea fragmente asemănătoare ale celorlalte codexuri și mai ales pe cel al regelui Ericus cel Mare și care, după cum se poate vedea, concordă cu legislația în vigoare pe tot cuprinsul patriei noastre. Numai că asesorii nu erau numiți și judecători (v. și **Tingbr. Upsl.**, c. XXVII, c. XXXV; **Konungsbr.**, c. X, c.XXXIV, c. XLI). Atunci când asesorii îndeplineau și funcția de judecători, era precedată de o *formulă specială*, așa cum o găsim relatată la Cicero (**Pro Mil.**), la Seneca (**De mort Claud.**), din nou la Cicero (**In Verr.**, VII, lib. IV, p. 121), de pildă: "Dacă cineva mi-ar cere o notabilitate, te-aș numi pe tine, pentru că tu mă cunoști cel mai bine" (Seneca); "Să refuzi prietenii, chiar dacă procesul este nou, chiar dacă nu-l cunoști pe reclamant, acela absentând, s-a constituit această instanță de judecată, din stimă față de acesta", unde este numit chiar apărătorul lui Cicero, cunoscător al acestuia, care cunoștea procesul lui și s-a unit cu avocatul. "Pe mine, zise el, ca unul care cunoștea treburile juridice, pe mine au vrut să mă angajeze ca apărător al întregii cauze" (v. și Cicero, **In Verr. Divin.**, p.m. 56). Dar nu și cu chestorii. Pe aceștia Cicero i-a unit cu judecătorii: "Care este grija mea, zice, să judec cu înțelepciune? De ce nu la fel și cvestorul?" Aici se poate foarte bine observa că judecătorul trebuie să fie *ingenios, foarte înțelept și drept*. În legislația noastră este *nämd* și *nämdemänn* de la *nämna* care înseamnă "a numi". Deci, cum spuneam, asesorii aveau obligația *să cerceteze* și *nu să judece*: *În primele sentințe se condamnă sau se achită, dar nu prin acele sentințe care, conform legilor, trebuia să fie din nou puse pe rol.* "*Falla eller fakia / oc ey domma*". Căci sarcina judecătorilor era și aceea de a pune în balanță capacitatea prefecților, să cunoască perfect datele procesului și, pe bază de legile sacramentului, să scoată regulamentar de pe rol o cauză (să o rejudece) pentru a estima, în cele din urmă, corect o judecată, prin argumente capitale îndestul

de convingătoare, căci e foarte simplu, fără probe suficiente, să condamni sau să achiți; iar legile nu pot fi aplicate corect, dacă nu se stăpânește cum trebuie jurisdicția. Această rațiune a judecății a fost bine cunoscută și evidențiată ca atare și în forul attic, după cum ne relatează Xenophon (**Sympos.**, p.m. 520): *"kai o Kristoboulo ouk eti efh ew pro se antilegein alla dia ferontwn, efh ta yhfou, ina w taistaeidw o ti me rh paein h apotisai"* ("și Cristoboulos zise: nu sunt suficiente motive ca să mă opun; iar din prima instanță nu reiese clar, ca să-mi pot da seama pe dată, dacă se cuvine să condamn sau să achit"). Desigur că prima sentință își are importanța ei la Aeschines (**Orat. in Ctesiphont.**). De asemenea la Cicero (lib. I, **De Orat.**, p.m. 164, Ed. Sturm.) care explică același lucru în cuvinte puține: Socrate a fost condamnat nu numai ca urmare a primelor instanțe (sentințe) prin care judecătorii stabiliseră doar atât, să-l condamne sau să-l absolve, dar tocmai prin acele legi care trebuia să fie din nou interpretate, șlefuite, regândite, *yhfoi*, cum se spune în pasajul citat din Xenophon, pentru că acest cuvânt vine de la verbul *yhfizw*, "eu judec, număr, socotesc", căci sunt adunate voturile tuturor și sunt numărate mai înainte de a se fi dat sentința de condamnare sau de achitare. Aceasta la greci se exprimă prin *apoyhfisi* (achitare printr-un vot) și alta este katayhfisi (decret de condamnare). Ce se întâmplă așadar dacă omoyhfoi (cei care au drept de vot egal cu alții) nu sunt toți prezenți? Atunci se făcea apel la conceptul de "toți" (universal) pentru că erau în cea mai mare parte. Iată ce desprindem din Dionisius din Halicarnas (lib. VII): Din cei 21 de tribuni, 11 îl achitaseră pe Coriolan (celebru general roman din secolul V î.e.n., care, deși adusese servicii strălucite patriei, atrăgându-și ura mulțimii, aceasta a refuzat să-l numească consul. Acuzat apoi de către tribunii poporului, a fost condamnat la exil. Refugiat la Volsci, dușmani ai romanilor, pe care Coriolan îi învinsese odinioară, el s-a instalat la porțile Romei. Senatul și poporul, îngroziți, i-au trimis în zadar mai multe solii spre a-l înduplecа; era pe punctul de a ataca Roma, când, în sfârșit, s-a înduplecat de rugămințile mamei sale Veturia și soției sale Volumnia, n.t.), dar dacă ar mai fi fost încă două voturi, s-ar fi

aplicat sentința de achitare " *dia thn isoyhfian* " ("din cauza egalității de voturi"). Căci voturile nu fuseseră egale, ci cu unul mai mult legat de achitare. Iată ce spune Cujacius, comentând pe Aristotel (lib. XII, obs., c. XVI, Arist.. c. VI, **Polit.**, c. II, vers lui Perionius): *kurion to toi pleiosi doxan* ("Justiția se face atunci când drept este ceea ce e văzut de mai mulți") sau cum se exprimă Perionius: "atunci când un drept este analizat de cea mai mare parte, în cele din urmă, se poate spune că este drept". Același lucru este valabil și în cazul celor ce țin de întregul regat, adică de *jus patrium* (dreptul civil): "*Hwem theße tolf eller siu af them falla / vari fáltr*" ("Atunci când din 12 șapte condamnă, condamnat să fie"). Ce se întâmplă când voturile de condamnare și de achitare sunt egale? În acest caz, Grotius (**De I. B și P.**, lib. II, c. V și XVIII) este de părere că judecata dreaptă ar rebui să încline spre *achitat*, care sentință, în acest caz se numește *humanior* ("mai uman"). Acesta este și cazul din **Orestia** lui Euripide: "otan isan *genwntai yhfoi apoluetai o kathgoroumeno* " ("în prezența voturilor egale, acuzatul este achitat"); judecată care concordă perfect cu străvechiul sistem al jurisdicției suedeze: "*Nu ŕn sier willia beria / oc sier frlla / tha agu their witzord sum wŕria willia*" ("Șase voturi pentru condamnare, tot șase pentru achitare, învinge ideea de eliberare"). Acest lucru a fost inserat apoi în legile ostgotice, ba chiar în toate judecățile și în întregul regat al Sveoniei. În procesele penale, lucrurile sunt puțin mai complicate, mai ales când ne aflăm în fața unui scelerat. Vezi și ce spune Cicero (I, XXXVIII, spre final, în **De re jud.**, conf. **Orat.** VII și ult. din **In Verrem**, p. 124). În procesele civile, însă, lucrurile stau cum am arătat deja, dar e bine de văzut ce dezvăluie Zieglerus (**Ad. loc. Grotii** cit., c. VII, **Konungs dr. S. Rätteg.**, art. XXXIII), ale cărui idei, de fapt, nu diferă prea mult de cel al strămbunilor noștri.

§12. În ce privește conceptul de *jus jurandum*, oferim opinia lui Valerius Maximus (lib. II, c. ult.) de la care aflăm că se făcea deopotrivă apel la divinitate și că jurământul aceluia care, în timp ce urca la altar, părea judecătorilor că nu credea suficient în zei, nu era luat în considerație, deci se punea la îndoială sinceritatea

spuselor lui. Astfel, Aristotel (**Polit.**, II, 6) cere chiar ca judecătorul să condamne un astfel de acuzat sau martor. De aici și locuțiunile *sacramento rogare aliquem* ("a ruga pe cineva prin jurământ sfânt"), *sacramento dicere sententiam* ("a exprima o opinie sub jurământ sacru"), *sacramentum* folosit frecvent. În loc de *jus jurandi / jurandum*, Plaut va folosi *juramentum* pe care îl consideră mai corect decât *sacramentum* pe care îl consideră ca *perfidum*, folosind verbul *perjurare* ("a jura strâmb") (**Cistell.** II, 1, 19 și 26). La fel ca Plaut și Cicero (**Pro Rab. Posth.**), care va face uz de verbul *pejerare*, cu acest sens. Vezi și Horațiu, **Carm. Od. XVII**). Cf. Hesychius (p.m. 916), " *trei Qeoi para Soloni en toi AXOSIN orkw tetak* " ("În legile lui Solon gravate pe tăblițe de lemn (*to axwn* = "tăblița de lemn pe care se gravau legile") scrie că se jura pe trei zei - *Jupiter, Neptun* și *Ceres*"), iar unele tribunale pe "*Apollwn patrwo kai Dhmhthr kai di Basileu*" ("pe tatăl Apollo, pe Ceres și pe regele Jupiter"). Faptul că la Greci se jura, conform unui ritual sacru, pe tatăl Apollo, aceasta era *kata ta patria*, i.e. "din obicei strămoșesc" (deci cutuma, n.t.). Acest cult al lui Apollo ca *patrwo*, "patriarhal", a fost deopotrivă numit *hyperborean* sau *barbar*. Și ce vrea să însemne de fapt *kata ta patria*, dacă nu *kata tria*, de unde *tria* (trei) la Hyperboreeni este numărul cel mai important acceptat în ritualuri " *tria panta dedasai*" (Arist., **De Coel.**, lib. I, c. 1), "Toate lucrurile sunt împărțite în trei", "*kai panta ta anrwpina tria suneei*", "numărul trei este cel care întrunește toate cele umane". " *Kaaper gar fasi kai oi puagorewi to pan, kai ta panta*" ("Astfel că chiar și Pythagoreenii pun mult preț pe el, căci la ei totul și toate sunt determinate de TREI"). De aici a pătruns și în lucrurile sacre și în legi numărul *trei*. Vezi și Jamblichus, (**Prot. C.v.** în **Vita Pythagorae**), c. 28. Această opinie este confirmată și de Platon (**Epinom.**, p.m. 924) care afirmă că Grecii au primit acești zei de la Sciți, adică de la barbari, împreună cu multe alte precepte, cultivate cu multă religiozitate prin oracolele din Delphi. Despre *jure jurando* în acest fel există relatări în nenumărate locuri din legile noastre, atât în cele mai vechi, cât și în cele mai recente, unde întâlnim frecvent următoarele formule: *Med sed thera, Med Sed, Sed Tolfmanna, sed siu Manna* și altele

asemănătoare (**Snorr. în Sivar. Thor. și Vita Hacqui. Olafs Saug**, c. CXVII, **Scheff. Ups. Ant.**, c. X, p. 141 și urm. și în **Sag. et legibus veteribus passim**). Atât în viața de toate zilele, cât și în superstițiile religioase, s-a menținut în patria noastră obiceiul de a se jura pe *Neptun* sau *Attin*, pe *Jove* sau *Thor*, pe *Ceres* sau *Freya*, aflăm atât din fragmentele de legi, cât și din legende și documente istorice. Formula cea mai veche suna cam în felul următor: *Hialpi mier sua Freia Thor oc hin almatki As*, "așa să-mi ajute Freia (Ceres), Thorus (Jupiter) și Marele Attin (prin care se înțelege inclusiv Soarele sau Apollo)". După aceea s-au introdus numele și imaginea asiaticului Odin. Și acestea sunt legitime, despre care și Cornelius Nepos relatează: "De aici se ajungea la judecată în cazul încălcării jurământului, prin unele elemente, pe baze absolut legitime eari condamnat, tradus în instanță de 11 bărbați, care, după obiceiul Atenienilor urmau să te condamne la supliciu public". Un număr de unsprezece bărbați trebuia să fie, conform Codului de legi civile foarte vechi în vigoare, pentru a pune în aplicare supliciul în public al celor condamnați, precum și prefectul acestora care în legile vechi *Bircensiene* se numea *stupagrewe*. Și, *grewe* sau *gerewe*, de la particula verbală *Ge* (de obicei prefix) și *rewa* care înseamnă "a cerceta cu grijă", "a cerceta pentru a găsi ceva", "a urmări până la capăt", de unde *grewe* înseamnă "judecător", "pretor", "cvestor", pentru că, după regula judiciară, trebuia să se cerceteze foarte grijuliu. Apoi s-a instituit obiceiul, după cel al strămoșilor noștri, și inclusiv la popoarele limitrofe ale Suediei, ca aceia care, prin naștere, bărbăție, faimă și fapte se dovedesc a fi eminenți, depășindu-i pe cei care aparțin ordinului ecvestru, ci ca urmare a demnității lor cu totul excepționale, să fie împroprietăriți prin inaugurarea unui ritual solemn (în caz că nu aveau avere suficientă spre a face parte din ordinul ecvestru, n.t.), primiți de rege (ca săbieri) în garda personală în semn de recunoștință veșnică. Și, legat de această calitate au fost chiar numiți *Kununger swerdtakare* (săbieri/scutieri regali), ca și în *Hirdskra larlar* (cf. Și **Rubr. Um Hertu ga eid Aegid. Girs** în **Vit. R. Er.** XIV). Acest cuvânt gotic ar putea fi tradus la alte neamuri prin ivirea unor situații de luptă, în

care ei se avântă cu toată ardoarea sufletului, chiar dacă adesea ei riscă să fie striviți, când în nu știu care alte limbi, ei nu se îndoiesc că va interveni, pe neașteptate, Minerva și se va rezolva totul (aluzia este la situații similare frecvente în Războiul troian, n.t.). Așa cum am putut constata în multe afaceri dintre oameni foarte înțelepți când ei au fost întrecuți nu atât de către alții, ci de către ei înșiși. De la *Rewa* derivă chiar *Rafft / Kunungr/ Räfft/Reffingarthing/ Räffteller Landzthing*, "comiții având sarcina de adjudeca pe acei care păcătuiau împotriva sănătății publice", după cum explică Verelius. Vezi și Joan. Oeting (**De jure limit.**, lib. I, c. V), **Olofs Sag.**, c. XCI, c. XXXV, **Kongbr.**, c. IX și X, Verelius în **Lex. Scand.**).

§13. Dar mai există și o altă lege foarte veche **De gestatione igniti ferri** (Despre puterea fierului înroșit) vizând probarea nevinovăției în procese dubioase, introdusă în acest regat o dată cu religia creștină; spre a fi sigur că nu s-a strecurat nimic fals, după exemplul lui Poppon care cel dintâi a introdus-o în Dania pe baza învățăturilor lui Cristos, pe vremea regelui Erik al Sveoniei și Daniei. Legea era concepută și menținută pe baza următoarelor cuvinte: " *Allir dulsmal standi undir Jarne or Gutz Domi.: wardir ikier at Järni / se saktauser / brennt at tárni / heti med rettri feltr*" ("În toate procesele dubioase se aplica metoda fierului înroșit spre a proba nevinovăția și astfel era supus judecății lui Dumnezeu; prin fier este purificat vinovatul, prin fier condamnatul este corect pedepsit."). Apoi iarăși: "*Nu wanis thon sak til thera tha war thet swo farst i Laghum / at thon skuidu warta sit med Jarne ok Gudz Donti* " (Vezi **Stiernhook de Jure ver. Sveon. Gothorumque**, lib. I, c. 8 și **Fragm. leg. Antiquiss. Loccen. Antiq. Sveogoth.**, lib. XI, c. 4 și c. XVIII **Gudzard**). Oamenii care erau odinioară acuzați de crime tăinuite, se stabilise, din primele și cele mai vechi legi, că prin fier este însăși judecata lui Dumnezeu.

Așa că în acest mod nu puteau fi trecute cu vederea fapte rele ținând de miezul problemei. Și apoi aceste judecăți nu erau constituite atât pentru pedepsirea răufăcătorilor, cât mai ales pentru cercetarea minuțioasă a cauzelor care au condus la

săvârșirea faptelor reprobabile. Iar atunci când subiectul procesului se raporta la ceva foarte rușinos, se cerea, cu atât mai mult, o maturitate extremă din partea judecătorilor, iar dacă era implicat și aspectul religios, atunci procesul era scos de pe rol. Așadar, în acest mod nu puteau fi trecute cu vederea fapte spre a-i purifica. Acest gen de probare era și un soi de provocare a necredincioșilor și despre adeverirea doctrinei cerești ca fiind cea mai sigură, deși nu singura, dar, în orice caz, singura cu adevărat sacră. Cu ocazia aceasta se proba și gradul de credință în Dumnezeu, pentru că unii apelau la numele lui Dumnezeu, cerându-i ajutor sau la cele sacre, ținând de zei, alții blestemau tăișul fierului care-i strângea picioarele. Desigur, pe lângă altele, aflăm și din incunabulele cele vechi, din care un exemplu mi l-a transmis contele Ioannes Heisig, care menționează pe Tiburtius, fiul unui oarecare Cromatius, la care se vede clar că opinia sa i-a fost impusă. Este demn de toată încrederea următorul text extras din fragmente de legi foarte vechi (**Loccen. Antiq. Sveogoth.**, lib. XI, c. 4 și 17): *gripin / oc gaffz honom watd at offra Gduhom alla träda barsotter a bränner, de glodtrum Tiburtius giorde kors for sinom Fotom / de trod oraddir barfottr wta glödenar / oc sang Gudz loff / oc sagde: mik thykkir sem iak ginge fram at rosa blomstre i mins HERR a Jesu Christi Nampn* ("Atunci Tiburtius a înțeles că nu-i mai rămăsese decât o alegere - sau să le servească acestor "zei" niște ficțiuni sau să se lase strâns la picioare cu fierul roșu și să se plimbe astfel. Tiburtius însă, șezând supus sub semnul crucii, cu picioarele goale, înlănțuite de tăișurile lanțului încins în foc, cu voce tare a început să cânte, aducând laude lui Dumnezeu, adăugând chiar: "Mi se pare că simt niște trandafiri cum îmi mângâie, ca în alint duios, picioarele, în numele Domnului meu Iisus Christos"." Cum însă, după cum am mai spus, la profani a fost mai întâi în vigoare acest mod sacru de a judeca, i s-a spus în Dreptul Pontifical Roman, cu un termen popular *Judecata lui Dumnezeu* (*Gottesurteil* sau *Gottesgericht* în germană, n.t.), nu a fost acceptat de Biserica lui Christos. (D.D. ad cit., cap. D.c. XVII, q. I, **Edzorbr. Ol.**). Devenit o bucată de vreme capitol important în jurisdicție, în cele din urmă se demonstrează a fi total neprobatoriu

și provocator, atâta vreme cât Dumnezeul cel Mare și puternic este zugrăvit ca unul care pune la încercare pe necredincioși printr-o practică crudă. Așa se explică de ce, în patria noastră a fost în cele din urmă abrogat, în timp ce în alte regate din regiunile creștinate, mai era încă în vigoare (II q. V., c. XX, cap. ult. ext. **De purgat. Vulgari**). Regele Jarl Birgerus a fost cel care a abrogat această Judecată a lui Dumnezeu. Exemplul acestuia a fost urmat și de fiul său Magnus, ba chiar și de nepotul său; toți regii Sveoniei și Goților au condamnat acest mod de judecată. Mai menținându-se pe ici pe colo prin greșeli neaoșe, sub domnia lui Erich cel Mare, a fost total desființat, pe întreg cuprinsul Sveoniei: **Arfdabalkar / Helsingicarum legum.** "*Forty at Arkibiscup Olaswer kiördi at Jarnbird war ater uptakin i Helsingta Landi / sidhan hon war aslagon i kunung Magnusa oc kunung Birghirs daghum: tha staddis thätte i Stockholmi af alt kunung Magnusa Radh/ sum kunung ar badhe Sweriki ok Norghi / at Jarnbyrd skulde aldri optare wara. Ok toks therfore samu rätter sum forrä war tolf manna nämpd / um thon mal Jarnbyrdä mal waru: ok skal bötas fore hwart mal sum kämpd sállir / swa sum thet at han ath tarni fallin wrdi*" ("Căci dacă sub arhiepiscopul de Upsala, Olaus, s-a obținut o diminuare în folosirea "judecății divine" prin practica fierului înroșit, de-abia sub oblăduirea și autoritatea lui Birgerus cel Mare a fost abolită de pe cuprinsul întregului Regat. La Stockholm chiar a avut loc un consiliu al Senatului prin care Birgerus a fost recunoscut ca Marele Rege al Sveoniei și Norvegiei, căci El, printr-o lege mai aspră, a fost acel care a abrogat numita lege divină"). În locul ei s-a introdus un *jus jurandum* al celor doisprezece bărbați, așa cum fusese mai înainte. Și, ca și mai înainte, cu multă precauție, aplică pedepse cu același simț de echitate, cu care le aplicau și înainte de intrarea în vigoare a acelei legi, acum, după abrogarea "judecății cu fierul înroșit" (cap. II, q. I).

§14. Și ca și în multe alte cazuri analizate, și la Greci avem echivalentul acelei judecăți crude, în cazul instituțiilor sacre: astfel că nici nu poate fi socotit dacă într-adevăr avem de-a face cu lucruri sacre, ritualul pare însă să fie asemănător, în cazurile

îndoielnice, așa încât cercetând cauza mai atent, nu se poate trage o concluzie netă dacă a fost sau nu în discuție un caz sacru. Un exemplu clar de acest fel, ni-l oferă Sofocle în tragedia **Antigona**. Polinice (unul din cei doi frați - altul este Eteale - care s-au ucis reciproc în bătălia dată pentru ocuparea tronului, acesta din urmă luptând de partea Thebei, a patriei lui, Polinice, împotrivă, amândoi fii ai lui Oedip și ai Jocastei, n.t.), conform ordinului dat de Creon, unchiul lor și tiran temporar al Thebei, a rămas neîngropat; Creon dăduse chiar un edict prin care se condamna la moarte *cel care ar cuteza să-l îngroape*. Sora lor, Antigona, a comis pe ascuns acest fapt. Se puseseră străji care să păzească cadavrul lui Polinice; într-un moment de neatenție a acestora, s-a comis încălcarea poruncii; unul din străjeri trebuia să ducă cumplita veste lui Creon; s-a tras la sorți cine să meargă, iar acesta - pentru că nu știa cine comisese fapta -, relatează tiranului fapta astfel:

"De vină omul ăsta nu-i!
Că toți ziceau: "Eu nu știu, n-am văzut!"
Un fier
Roșit în jar noi l-am fi strâns în mâini, prin foc
Am fi trecut, am fi jurat pe zei că nici
Făptași n-am fost și nici c-avem ceva de în clin
Cu cel făptaș _."
(trad. George Fotino, București, Ed. Albatros, 1979)
"*Simen d etoimoi kai mudrou airein eroin*
kai pur dierpein, kai Qeou orkwpotein."

Iată ce spune vechiul scoliast (**Vet. Schol. Ad. h.t. Antig.**): *mudrou basazein kai pur uperbainein* , "proba de fier înroșit în foc și focul justiției". Este de notat chiar din acel loc *orkwmoth, jure jurando*, "prin dreptul de a jura", trebuia să depună jurământul solemn în timp ce picioarele îi erau legate. Și apoi, în aceeași tragedie, în ce fel trebuia ea, Antigona, să-și ispășească "crima", după sentința dată de Creon, închisă, îngropată de vie: " *Getikon de tozwonta katoruosein*, și "la Geți era obiceiul să se îngroape de vii". Acest lucru este confirmat de legile noastre străvechi, fapt prezent în nenumărate fragmente de legi și alte documente.

CAP. IV.

Summarium.

§. I.

ERgò dubium non eſt, ætate quoq; Zamolxis ſcriptas exſtitiſſe leges. Teſtimonium Joannis Magni & Jornandis. §. *II. Accedit auctoritas Ablabij. Conſentiunt & ceteri Græci Latiniq; ſcriptores.* §. *III. Græcorum Helleſpontum & Pontum tempore*

Herodoti

Herodoti incolentium judicia opinionesq; concordant. Inſignis Herodoti locus. §. *IV. Quædam in vulgata hujus loci verſione de Pythagora emendantur. Philoſophiæ doctores vocati antea Jophiſtæ. Tandem contortis argutiis alios circumvenientes eum titulum ſibi retinuerunt. De ſubterraneo Zamolxis ædificio ſententia Herodoti.* §. *V. Conentus conſenſusq; antiquarum membranarum Gothicarum cum Herodoto.* §. *VI. Nec diverſi recentiores abeunt codices Mss. Eſt item codex ejusdem tenoris, nomine & inſignibus Regis* IOANNIS *III decoratus.* §. *VII. optimè etiam Straboni cum noſtratibus convenit. Laërtii locus & emendatur & explicatur.*

CAPITOLUL IV

REZUMAT **§1.** Nu încape nici o îndoială că pe vremea lui Zamolxis au existat legi scrise. Mărturie ne satu scrierile lui Joannes Magnus și Jornandes. **§2.** La aceștia se adaugă și autoritatea lui Ablavius. De aceeași părere sunt și ceilalți autori greci și latini. **§3.** Toate acestea se pun de acord și cu opinile și judecățile locuitorilor greci din Hellespont și Pontul Euxin, de pe vremea lui Herodot. **§4.** Unele corecturi aduse textului homeric acolo unde vorbește despre Pythagora. Savanții filosofiei au fost numiți odinioară *sofiști*. Totuși, prin argumente puternice, cei care se învârteau în jurul lor, i-au etichetat cu acest epitet. Părerea lui Herodot despre lăcașul subteran al lui Zamolxis. **§5.** Acordul și armonia perfectă dintre incunabulele vechilor Goți (adică Geți) cu Herodot. **§6.** Nici codexurile manuscrise mai recente nu sunt diferite. În suita neîntreruptă cu codexul acesta, se găsește și acela împodobit cu numele unor regi importanți, sub titlul lui JOANNES al III-lea. **§7.** Chiar și afirmațiile lui Strabon sunt în deplină concordanță cu cele ale scriitorilor noștri. Locul lui Laertius în această temă și corectat și explicat.

§1. Socot că sunt suficiente și foarte clare dovezi, ba chiar străvechi, care să ne permită să afirmăm că pe vremea lui Zamolxis au existat legi scrise. Joannes Gothus, de pildă, relatează că Zamolxis, o dată întors de la Pythagora în patrie, a început să împărtășească Geților *preceptele filosofice și legile de aur pe care el le învățase de la dascălul său* (**Hist. Sueon. Gothorumq.**, lib. III, c. 15); Jornandes (**De Getarum sive Gothorum origine et rebus gestis**, c. V și XI), el însuși scriitor got, din respect pentru cei vechi (Lundius îl are în vedere mai întâi pe Dio Chrisostomus (sec. I) care a scris un tratat **Getica** și care i-a servit ca model lui Jordanes, după cum repetat o mărturisește, n.t.) care scriseseră istorii și anale ale Goților (i.e. Geților sau și ale lor, căci așa cum am subliniat-o repetat și cum o spune clar și Lundius, Goții erau Geții încă nesedentarizați, așa cum fuseseră și cei de la gurile lui Boristhenes -Nipru, despre care narează Dio, n.t.) consemnează

că Zamolxis și Deceneu au fost de o erudiție extraordinară și că concetățenii lor le sunt foarte recunoscători pentru legile date.

§2. Dar din mulțimea autorilor pe care Joannes Magnus îi laudă - Ablavius, Dexippus, Dio Chrysostomus, Orosius (și el nu s-a gândit la scriitorii cei vechi), lăudând marele spirit de dreptate al Goților, mai sunt doi, dintre mulți alții, care vorbesc într-un singur glas: Nicolaus Ragvaldus (**Orat. Basi. Hab. et supra allegat.**) și Paulinus Gothus (**Hist. Arct.**, lib. I, c. 40), demonstrând convingător că justiția, puternică și majestică a Goților provine din Suedia. Tot aici se cuvine să-l adăugăm pe eruditul Vulcanius Brugensis și pe mulți alți scriitori, de toate neamurile, care s-au ocupat de Goți, geți și Sciți, și o întreagă serie de alții, enumerați mai sus chiar de mine (în **Epist. Ad Ord. Fris. Hist. Jornand. Praef.**).

§3. Desigur, despre Samolse, în deplin consens cu locuitorii greci de la Hellespont și Marea Neagră, din vremea sa, o mărturisește Părintele Istoriei, după cum o subliniază Cicero (lib. I, **De legibus.**; **Herodot**, lib. IV, c. 95), "pentru ale cărui cărți- ISTORIILE- recitate la Jocurile Olimpice, întreaga Grecie a știut să-l stimeze". Cuvintele lui Cicero sunt în deplină consonanță cu toate manuscrisele și cărțile noastre și care sunt la dispoziția cititorului bine intenționat. Iată glasul bătrânului Herodot (c. IV, c. 95): "*Ton Zalmoxin touton eonta anqrwpon douleusai en Samw douleusai de Puqagorh tw Mnhsarou. eneuten de genomenon eleueron,kth amenon de apelein e thn ewutou ate de kakobiwn...*", că Zamolxis a fost un om și a slujit ca sclav lui Pythagora, fiul lui Mnesarchus din Samos". După spusele lor, Zamolxis își dobândește libertatea și apoi, adunând niște bogății mari, se reîntoarce în patrie. Când și-a dat seama că Tracii trăiau în condiții rele ca niște brute, el însuși educat după obiceiurile ionice și de aceea mai șlefuite decât cele care erau la Traci, căci trăise la un loc cu grecii și cu ilustrul erudit Pythagora, și-a construit o casă de oaspeți unde el primea pe cei mai deosebiți

concetățeni și îi ospăta învățându-i că nici el, nici comesenii și nici cei ce se vor naște de aci încolo, nu ar trebui să moară, ci să meargă într-un loc unde vor trăi veșnic și se vor bucura de toate bunurile alese. În timp ce făcea acestea pe care tocmai vi le spusei, el își construia o locuință subterană; când fu gata, dispăru din fața Tracilor, coborî în ea unde rămase timp de trei ani; între timp, tracii crezându-l mort, îl regretau plângându-l; în cel de-al patrulea an, se arătă privirii tracilor și astfel el făcu credibile preceptele pe care le dăduse lor. Acestea le-a relatat Herodot, orientându-se după vorbele care circulau la băștinași. În capitolul imediat următor, deci, 96, Herodot spune clar că nu se încrede total acestor spuse privind locuința subterană, ci mai curând socotește că Zamolxis a trăit cu mulți ani înaintea lui Pythagora, că a fost și un om, născut pe pământ getic, dar și zeu al Geților.

§4. Am redat întocmai ce a spus Herodot, neschimbând nici o iotă. Astfel, discursul acestuia despre Pythagora ca despre sofistul cel mai slab, "*ou tw asenesatw sofisth*", îmi pare asemănător cu chipul în care Homer îl descrie pe Ajax ca pe cel mai slab dintre Ahei ("*ouk afaurotaton Aaiwn*") care, este știut că a fost unul din cei mai viteji (lui Lundius îi scapă un amănunt: legat de istoria Troiei, au fost doi eroi numiți *Ajax*: unul, fiu al lui Telamon, învins de Ulysse în disputa privind armele lui Ahile și, înnebunind de durere, strangulă trupele grecilor, crezând că sunt ale Troienilor și dându-și seama de eroarea săvârșită, se sinucide; al doilea Ajax este fiul lui Oleus, care după asediul Troiei, naufragiază și se refugiază pe o stâncă, de unde amenință cerul (aluzia frecventă "Ajax amenințând zeii" este proverbială), apoi este înghițit de valuri; deci Lundius i-a topit pe amândoi în unul, poate nici nu a greșit având în vedere contextul, n.t.). Atari expresii se găsesc frecvent la scriitorii latini, după cum observă Vorstius (**De latin. falso susp.**, c. XXV) și experții în filosofie s-au numit mai înainte *sofiști*, căci aceștia printr-o expunere mai puțin onestă și urmărind și un câștig

rușinos, era profanat în cele din urmă numele filosofiei; dedându-se la artificii subtile, ei de fapt înrăiau pe alții, atacându-i prin expresii ingenioase, în subiecte uneori scandaloase, deturnându-le în ipoteze paradoxale: "*paradoxou upoesei*", așa că ei și-au meritat numele de *sofiști*. Și, astfel, nedepășindu-și condiția lor, în ce privește povestea acelei locuințe subterane relatate de Herodot, ei nici nu au respins-o, nici nu au aprobat-o, ci mai degrabă au acreditat ideea (de altfel exprimată direct de Herodot în cap. 96, n.t.) și anume că Zamolxis ar fi existat cu mulți ani înainte de Pythagora (a se vedea și Plat. **Protag.**, Iocr., **Hel. land.** la început, Cic., II, **Acad. Questio**); la începutul capitolului imediat următor, unde din nou vorbește despre Zamolxis, Herodot spune: "fie că Zamolxis a fost un om în carne și oase, fie că a fost un demon al Geților, să fie sănătos!" ("*eite de egeneto ti Zamolxi anrwpo, eit' eti daimwń ti Gethsi outo epiwrioairetw*"). Și totuși nu trebuie să punem la îndoială faptul că, chiar înaintea lui Herodot, au existat scriitori care au relatat la fel : Cicero (**De claris orationibus, qui dicitur Brutus**, p.m. 266) însuși afirmă că au existat asemenea poeți, ba chiar înaintea lui Homer, care l-au cântat pe Zamolxis în poeziile lor festive.

§5. Cu opinia lui Herodot se pune de acord și opinia, demnă de toată încrederea, a uneia din incunabulele noastre: "*Fyrsti war Samolthius sa er Lag framsordi medh mykli snilli / han war Pythagorassa Tharahl i Samey. Han for frälsgiswi hingat til alsheriar thing. Han bygdi har Htvs oc baudtill sijn Kunungi oc ollu stormânni um alt Svithiod pa raladi han vid pa er med honom satu t Hollini at Natvardi /oc Dryckio sina samanhasdu / at han Odain wäri oc theßin stad Odains: Litlu sidar hwars han vr asyn aldra thera / och eptr thrij ara Dag apnadis Jardr / tha kom han ater til war: pui trudu allir men uthan all genmali hwad i thessu mali sagt war*" ("Samolse a fost cel dintâi care, cu un deosebit meșteșug și-a scris legile, el care fusese sclav al lui Pythagora din Samos și s-a eliberat, a sosit la noi și comițiile formate din cetățenii strânși lalolaltă din întregul

imperiu al Sueonilor, au venit pentru a-l sărbători. Cu înțelepciunea lui care întrecea cu mult pe cea a celor adunați în for, el a construit o casă, în care a invitat ca oaspeți pe rege și pe toți nobilii. Acolo, printr-o cuvântare care a durat mai mult decât cina, a susținut imortalitatea zeilor și eroilor la Sciții dispăruți, că nemuritor va fi și el și cei din neamul său dintre multe popoare, insuflându-le totodată că acesta este locul nemuritorilor; nu mult după aceea, a dispărut dintr-odată. După o absență de trei ani, s-a întors din nou printre ai săi spunând că aceasta are legătură directă cu spusele lui de mai înainte. Mă întreb oare dacă mai există un exemplu asemănător în care să se poată face dovada legăturii dintre vorbă și faptă?").

§6. Mai există și alte dovezi care susțin aceste spuse. Și de ce nu? Doar mai există încă o serie de cărți recent apărute care până mai deunăzi erau manuscrise. Să ne oprim la codexul regelui Joannes al III-lea și să revedem multe alte manuscrise și, cu stima pe care o datorăm, să le interpretăm. Nu te îndoi, căci iată ce scrie aici: "*Sammaledes war ett Varn fodt af Götherne / som tiente Pythagoras uthi Graecien, och lärde af honom himmelstekn / Gudz willta / och att äthskillia andt ifran godt genom bokliga konster. Then samma drog ifran Graecien och till Aegypten / och lärde ther the Fäders lärdom och Gudz dyrkan som the hade. Sedan drog han till sitt Fädernesland igen / och blef en Oswerste i Konungens Rädh / och hwad han beslutade / thet lät Konungen sä bliswa effter han hade forständ att skillia ondt isfrän godt. Then samma gaf fig i ehn Jorkuula / där han satt och studerade och tbland alle andre sijne studeringar drog han uth Sweriges Lag / ther then menige Man weeth sig att esterrätta*" ("Deja se născuse în acest neam al Goților (i.e. Geților) un copil, care, de îndată ce se făcuse mare, s-a angajat sclav la filosoful Pythagora, vestit în toată Grecia care cunoștea ca în palmă succesiunea stelelor, cultul lui Zeus și diferența dintre bine și rău. Apoi, ajungând în Egipt, s-a instruit în instituțiile și religia acelui popor și, în cele din urmă, s-a întors acasă. Pe acesta, Regele l-a primit cu mare cinste și l-a avut ca

prim-ministru, iar El și treburile regale și pe cele divine le administra pe toate prin voință (prin semne cu capul). Acesta, din cauza oboselii, a coborât în cavernă, iar acolo a constituit (a pus la punct) dreptul Sueonilor pe care întregul popor îl duce mai departe la urmași").

§7. A coborât, spun, în peșteră, a cărei intrare o voia neștiută. Cam în același chip narează și Strabon această istorie, scriind că Zamolxis ar fi intrat într-o peșteră care era inabordabilă celorlalți (*abaton toi alloi*) (**Geogr.** VII, p.m. 207 și urm.). Spre a-l imita pe preceptorul lui, care tocmai intrase în peștera numită Ida (*ei to Idaion kaloumenon antron*) , a încercat să intre și el, Zamolxis, în peșteră, susține Malchus (**Vita Pythag.**). Adaugă-l și pe Laertius (**De vita Dogm. et apopht. Philos.** , lib. VIII, **De Pythagora**), unde afirmă că l-a primit Pythagora "*doulon Zamolxin w Getai uousi, Kronon nomizonte w Fhsin Hrodoto*" ("pe sclavul Zamolxis, pe care Geții îl consideră sfânt, după cum relatează Herodot"). Și deși strălucitul bărbat Isaacus Casaubonus la notele pe care le face în acest loc, afirmă că ar fi o greșeală de ortografie și că, în consecință, ar trebui revizuit totul, dacă chiar așa a fost scris la Herodot: *Gebeleizin nomizonte* ("numindu-l Gebeleizis"). În afară de aceasta, sunt socotite următoarele cuvinte *w Fhsin* ca fiind adăugate de către marele erudit Aegidius Menagius. Este foarte posibil ca în loc de Hrodoto să poată fi citit *ipwoboto*, adică să fi fost scris *Hippobotus thn twn filosofwn anagrafhn* ("o anagramă a filosofilor"), de care Laertius se folosește frecvent. Eu cred mai curând că a fost aprobat de către doctissimul Monachius (**Animad. Ad** b. I) că transpunerea cuvintelor lui Laertius a fost săvârșită de către copiști ca el să poată fi citit în acest chip: "*w Getai uousi, o Fhsin Hrodoto, Kronon nomizonte* " ("Geții îl socot sfânt - pe Zamolxis -, numindu-l Cronos", relatează Herodot), cuvinte care, din motive de colațiune, să fi fost scrise pe margine mai întâi, care apoi s-ar fi putut introduce în context și continua cuvântul lui Laertius - ceea ce știm sigur că se întâmpla - să se strecoare unele din

marginalii în multe locuri, ba chiar în cazul celor mai mulți autori Oare nu tot de către copiști este și locul corupt al lui Hesychius (p.m. 409). "*Alloi de tw Kronw einailegousin* " ("Alții susțin că în text este *lui Cronos*"). Căci, de fapt, corect pe acesta ar trebui să-l citești împreună cu Salmasius: *ton Kronon* i.e. pe Saturn, considerat de către alții a fi Zamolxis. Oricum ar fi, în Soare și inclusiv în Samolse, recunoaștem un Saturn, cum o demonstrează mai jos onorata Antichitate.

CAP. V.

Summarium

§. I.

ITa ſanè Zamolxis *& homo & DEus quoque Getarum permiſtè celebratur. Utrum utrum ſtatuatur, fide id ipſum ſcriptorum, diverſarum reſpectu attributionum confirmatur.* §. *II.* Zamolxis *DEus*, Κρόνος *(qui eſt idem* χρόνος*)* Saturnus *appellatus.* Attin. Attin *unoculus.* Θαμιμασάδης. *Pro* Hercule *etiam cultus.* Hercules *DEus militaris; Deorum fortiſſimus. Id quod monumentis ſimul patriis conveniens eſt. Mirus hîc conſenſus Scriptorum. Dictus &* Bal, Ballur, Aballur, Apollo: *ubi ſcilicet A, ſicut in aliis verbis, auget intenditque rem, de qua agitur. Qui idem ipſe Macrobio & veteribus, quem* Solem *dixerunt.* Liber *etiam* Pater, Διόνυσος, Dionyſus, Bacchus. *Nec* Martis *quidem aut* Mercurii *aliud eſt Numen. Strabonis locus vel emendatur vel explicatur. Quin* Æſculapius *quoque &* Salus, *& cum* Iſide *ipſe etiam* Serapis *alii quam*

Sol

Sol *Dii non ſunt. Sic* Adonin, Attinem, Oſirin, *&* Horum *aliud non eſſe quam* Solem *monſtratur.* Oſiris *Ægyptiis, Græcis, aliiſque vox obſcura. Eodem planè ſignificatu, quo à Plutarcho exponitur, notationis eſt Scythicæ. Quid ſignificet. Aliorũ diligentia perperam originem hujus vocabuli deducentium excuſatur. Sed &* Oſiride, Iſide, Horo, *atque* Typhone φιλοσοφίαν ἠθικὴν *Philoſophiam moralem veteres ſignificarunt. Heurnii ſententia expenditur. Quare octo etiã oculos* Attini *tribuerit Antiquitas. Eximius Platonis locus laudatur*: Nimirum legibus Hyperboreorum quæ ritè ſancita fuerant, ad Ægyptios, Syros, atque etiã Græcos dimanaſſe. *Regi Sveonũ, magnæ Magni* Apollinis *imagi-*

CAPITOLUL V

REZUMAT **§1.** Astfel este clar că Zamolxis a fost și zeu și om, așa cum de fapt și este sărbătorit de Geți. Ambele ipostaze ne sunt confirmate de către scriitori antici. **§2.** Zamolxis ca zeu, mai este numit *Krono* sau *rono*, adică Saturnus. De asemenea, Attis cel cu un singur ochi - fiul râului Sangarius din Frigia, *Qamimasadh* (Poseidon la Sciți) și i s-a atribuit și cultul lui Hercule; Hercules ca zeu militar, cel mai puternic dintre zei, după cum ne-o mărturisesc și incunabulele naționale, în concordanță cu mărturiile scriitorilor. Zamolxis a mai fost numit și Bal, Ballur, Aballur, i.e. Apollo; în funcție de context, se poate deduce despre cine anume este vorba. Și de către Macrobius, dar și de către antici i s-a zis și *Soare*. De asemenea, a mai fost identificat și cu Liber Pater, adică cu Dionyssos --Bacchus. Cu zeul Marte și cu Mercur, nu un altul fiind obiectul lor de cult (deci este vorba de alte divinități). Opinia lui Strabon se cere a fi corectată și clarificată. Și cu Aesculap care înseamnă "sănătate" și cu Isis, ba chiar cu Serapis care tot zeii Soarelui sunt. Astfel, identificarea cu Adonis, Attin, Osiris și Horus nu indică altceva decât tot Soarele. Osiris semnifică Soarele la Egipteni și la Greci, iar pentru alții desemnează cuvântul *întunecat*. Cu exact același sens se găsește și la Plutarh și este de origine scită. Ce înseamnă acest cuvânt. Prin strădania altora, este explicată greșit, prin deducție, originea acestui cuvânt. Dar cei vechi înțelegeau prin Osiris, Isis, Horus și Typhon o filosofie morală (*filosofian hqikhn*). Este explicată opinia lui Heurnius. Din ce motiv Antichitatea i-a atribuit lui Attinus însușirea de a avea opt ochi. Este lăudat locul superior pe care îl ocupă Platon. Fără îndoială că legile Hiperboreenilor, susține Platon, care fuseseră sancționate regulamentar s-au răspândit și la Egipteni, Sirieni, ba chiar și la Greci. Regelui Sueonilor fiindu-i atribuite opt fapte juridice, era imaginat la fel de impunător cu chipul măreț al Marelui Apollo. S-a demonstrat și de către Macrobius și de către alții că și Nemesis și Pan, ba chiar și Jupiter este totuna cu zeul *Adad* al Asirienilor și că toți aceștia sunt totuna cu Soarele. Atât tagma teologilor profani, cât și cei din ceata lui Orfeu, trag concluzia că toți acești zei egalează Soarele. Pan este stăpânul suprem al substanței materiale universale sau zeu al întregii Firi. Denumirea acestui zeu vine din goticul *Pan* sau *Fan*. **§3.** S-a auzit o voce spunând că Marele Pan ar fi murit când a scăzut faima oracolelor din Delphi. Hebdomada lui Daniel, diferitele păreri ale diferiților scriitori, printr-o interpretare corectă a acelei vremi și de unde ar trebui să se înceapă cu număratul. Și, totuși, oriunde am vrea să punem începutul, se constată foarte clar că a dispărut. Opinia lui Isaacus Vossius referitoare la motivul pentru care neamul Iudeilor s-a purtat așa de urât cu Iisus Christos. **§4.** Ce vrea să însemne

to Ei de pe inscripția de pe peretele exterior al templului din Delphi - ce e cu cuvântul getic EN. **§5.** După cum geticul *Pan* sau *Fan* se găsește pretutindeni notat, tot astfel același *Pan* sau *Fan* poate fi interpretat ca "drapel"; la fel *Ban* în loc de *ogor*sau *teritoriu*, se găsește frecvent cu această accepțiune. *Bannire / Forisbannire* ("a alunga", "a da afară") sunt cuvinte barbare. Ce se înțelege prin *Bannomanna*? **§6.** Apollo a mai fost numit nu numai *Pan*, ci și *Paean*. **§7.** *Solargud* în limba suedeză, adică "zeu al Soarelui", pentru că sceptrul lui este de aur, arcul îi este de aur, dar și săgețile, tot din aur îi sunt. *Phoebus comosus* ("Phoibos Apollo cel pletos"); pletele lui erau oferite drept ofrandă rusokomh. După Ennius, Cicero și alții, numai Soarele primește epitetul *aureus* = "de aur", Luna însă, este "de argint", astfel Soarele și Luna se pun în evidență în raport cu celelalte stele. Ce se înțelege prin cuvântul *săgeți*; în limba noastră săgeților li se spune *solarstralar*: la italieni, până în ziua de astăzi, i se spune cuvântului gotic STRALE, *sagitta, adică săgeată*. Or, Apollo este cel care trece drept inventatorul meșteșugului de a mânui arcul și săgețile; arcul lui este scitic. **§8.** Zamolxis a mai fost numit și *Samnaas, Samnmalthius, Samnmalses, Samalses, Samolses, Samel, Samelitz, El, Bel, Belsamen*, precum și *Samlhog, Zamolxis* și *Zalmoxes* .Locul ocupat de celebrul Diodor. Autoritatea atribuită zeilor la toate popoarele. *Jehova* se citește în diverse chipuri în funcție de autor. Principiile legilor getice grăiesc într-un deplin consens cu privire la Apollo, Jupiter și Cybella (Zeița Mamă), acesta fiind și motivul pentru care în justiție se vorbește despre o *Tripodie* care este pus ca titlu în Dreptul regal, *Kunungsbalker*: este citat locul ales pe care îl ocupă Platon. Este corectat un paragraf în **De natura Deorum** (= Despre natura zeilor) la Cicero. Sunt expuse cuvintele lui Strabon, considerate a fi greșite, de către interpretul Xylander (Wilhelm, filosof german, 1532-1596). Este corectat Jornandes. **§9.** Cel mai înalt preot al lui Apollo s-a numit în limba populară *Abar / Habar*. Cu ideea că el a fost Hyperboreean sunt de acord și scriitorii antici greci. El era reprezentat însoțit de două fecioare, când pleca de pe țărmurile lui. **§10.** De la el vine și literatura sacră și conceptul de *artes liberales*, care din Grecia au ajuns și în Latium. **§11.** Se consideră că Minerva a primit acest nume (Pallas Athena la Greci) ca urmare a cultului ei major pentru literatură și arte; idem cetatea Atenei. Această cetate a fost numită *Grecia Greciei*. **§12.** De ce fecioarele mesagere ale știrilor sacre au fost numite și profeți fatidici din pădurea în care Dodonienii au ridicat un templu lui Jupiter pe care Thessalienii l-au numit *Peleiada* (Pleiadele, i.e. Porumbițele, etimologic vorbind, n.t.). Porumbițele lui Neptun au culoarea brună. **§13.** De unde vine de fapt numele de *Neptun*. **§14.** De ce Neptun este numit Thekur *poluei*, "cel frumos". **§15.** De către Neptun aceste fecioare au fost numite "fecioarele cu mânecile lăsate în jos"; tunici de felul acesta se regăsesc menționate și în codicele străvechi de legi, dar și în cele de astăzi. **§16.** Cele două fecioare sunt încoronate cu însemnul lucrurilor sacre. Însemnul Imperiului, din Antichitate chiar, se compune din trei coroane, care sunt și semnele distinctive ale Goților atunci când se află în

afara țării. **§17.** Numărul impar este de remarcat în lucrurile sacre. **§18. §19.** Însemnul a doi lei îngemănați sprijiniți pe Pământ (Gaia, Frigga, Freya, Vesta). Acesteia, marii zeițe *Terra*, îi sunt atribuite multe alte nume și sunt explicate de multă vreme, de către scriitorii greci și latini. Locul deosebit pe care îl ocupă Platon în legătură cu mulțimea de cuvinte grecești primite de la scriitorii noștri. Locul corect al Sveoniei. **§20.** Venus este identificată cu *Freya*. De unde vine numele de *Venus*. Atât Cicero, cât și Scioppius susțin că de la Afrodita (*Afrodith*), iar acesta de la numele de *Freyo, Frea, Prea, Huusfrau, Huusfrea, Huusfru* . De la Friccus și Tellumus, un *simulacru* al lui Isis și Horus al egiptenilor. La Africani este Urania, la Persieni este Mylitta, la Persani, Mythra. Soarele și Luna umplu, în teologia profanilor, fiecare câte o pagină. Ele concordă cu ceea ce au exprimat Orfeu, Musaeus (poet grec contemporan cu Orfeu, n.t.), Hesiod și Homer, dar și cu legendele din textele Eddice. Caracterele prin care se redau Soarele și Luna sunt hieroglifele. Care este originea acelei nenumărate mulțimi a zeilor? Zeii se împart în zei superiori (cerești), zei inferiori (subpământeni) și zei de mijloc (intermediari, cum a fost Mercur la romani, făcând legătura între zeii cerești (olimpieni) și cei subpământeni, n.t.) și în zei mari, mici și *patellarii* (< *patella*, diminutiv de la *patena*, "tavă mică", folosită pentru a se oferi ofrande unor zei, cum erau Larii, de pildă, n.t.). Organizarea cultelor. **§21. §22.** Este considerată a fi o greșeală a copiștilor în transcrierea istoriilor fraților Joannes și Olaus Magnus. Greșeala lui Ludenius. În manuscrise se regăsește numele de *Zeutas* și nu *Zentas*. Zeutas este unul și același cu *Zeu, Di, Qeo* și apoi *Papaiw* (sau Papaeos este Zeus la Sciți, cf. Herodot IV, 59, n.t.). Nu se deosebește prea mult conceptul de *Theut* la Egipteni, de cel de *Taaut* la Fenicieni, după părerea istoricului fenician *Sanchoniathon*. **§23.** De unde vine Zeul Jovis al Latinilor? De ce principiile fundamentale ale legilor sunt puse pe seama a trei regi? **§24.** Locul important al lui Valerius Maximus. De ce scitul Anacharsis (de origine regală) a prescris cu prudență odinioară cum trebuie să te ferești de legi. În ce fel s-a redat altarul profan al legilor. **§25.** Prin ce rațiune ultraputernică a diriguit Antichitatea alineatele treburilor juridice. De ce în judecata lui Jupiter (când se jura pe Jupiter), trei erau fluviile care se cereau a fi trecute. Ce înseamnă *Kormt / Ormt* și *Kierlanger twar*. Din ce motiv să se fi jurat pe fluviile imaginate, atribuite lui Jupiter? Tot la trei izvoare sacre se referea și jurământul suprem al regilor. **§26.** Din toate aceste s-ar putea lesne stabili că toți acești zei își au originea în Sveonia noastră, ba chiar însuși Apollo tot aici și toate lucrurile sacre și de cult, precum și Tridentul se trag, în modul cel mai veridic cu putință, de la noi.

§1. Și cum, în armonie cu Herodot, sună și codicele tipărit de curând, este nevoie, pentru mine însumi, să mă pun la adăpostul acelui pasaj lăudat din Herodot. Dacă până la Herodot nu s-a știut foarte bine cine a fost Zamolxis, acum se știe că a fost Get sau Got

(deci, exact ca în lingvistică, operează și aici alternanța vocalică *e/o*, n.t.) pe care unii îl așează în rândul oamenilor, alții în cel al zeilor. Fie că se stabilește una sau cealaltă / sau amândouă /, întărește ideea că, dintr-un motiv sau altul, noi vom fi ceea ce părem scriitorilor. Herodot (IV, 96) a afirmat că Zamolxis a trăit cu mult înainte de Pythagora. Și nu se poate să fi fost altfel, de vreme ce Zeus care este cinstit la Goți (i.e. Geți) se dovedește a fi unul și același cu Zamolxis. Acesta a fost cultul primordial (" *o melista timwmeno, para toi Getai qeo to mhn palaion (palai ouk palaioun) Zalmoxi Puqagoreio*", "Zeus la Geții din Antichitate a fost Zamolxis Pitagoreianul"), o spune Strabon (VII, XVI, p.m. 762). Iar Jamblicus (**De vita Pythag.**, c. XXX) îl numește "*megista twn Qewn par' autoi*" ("cel mai mare și cel mai bun dintre zeii Geților"). Iar în Comentariile lui Casaubonus la Strabon (p. 298), dar și prin gura lui Platon - un trac de origine - se glăsuiește astfel despre acesta: "*Alla Zamolxi legei, o hmetero basileu qeo wn* " ("dar el zice că Zamolxis este regele și zeul nostru").

§2. Pe acesta Laertius (cf. Cicero, lib. II, **De Nat. Deor.**, p.m. 38) îl numește și *rono* (Timpul), reprezentând cursul și revoluția (întoarcerea periodică a) spațiilor și timpurilor. Prin examinarea cerului, a lui Saturn și a lui Jupiter, sisteme fizice bine organizate de altfel, după modul cum și le-au imaginat, au fost incluși în legende, mai mult sau mai puțin curioase. Mnaseas (a scris lucrări despre agricultură, n.t.), de pildă, afirmă că Zamolxis este cinstit ca zeu la Geți și este numit Cronos. Dar și Porphyrius (**Vita Pyth.** Ext.) arată că în scrierile vechi Zamolxis a fost cinstit la Geți în locul cultului lui Hercule. Astfel în scrierile **Eddice**, *Attin*, erou legendar al strămoșilor noștri, este numit Saturn. Și după cum la Attin cel cu un singur ochi, ca semănător, născător de Dumnezeu și tată al tuturor sunt venerate toate aceste calități, tot astfel și lui Saturn, ca unul care se trage din seminție gotică (i.e. getică), i s-au atribuit puterea, rațiunea, natura și forța cea mai mare. Porecla lui, "cel cu un singur ochi", (căci deși trăgea cu un singur ochi la țintă, săgețile erau dirijate foarte măiestrit), au luat-o și Sciții și Geții, fiind și ei

numiți "cei cu un singur ochi", adică *mwnofalmoi* , cf. Herodot (III, 106 și IV, 59). La Sciții vechi se numea *Qamimasadh* (pare să fie *Poseidon* la Sciți, n.t.), însemnând același lucru. L-am numit pe Attin *cel cu un singur ochi*, cu același sens, un învățat îl numește *monoculus* (cu un singur ochi), deși cu acest sens, cuvântul *monoculus* este barbar. Căci la latini sună cu totul altfel: la ei *monoculus* se numește cel care având un singur picior merge sărind într-un picior. Substantivul elin *kwla* se traduce în latină cu *crura* ("picioare"). Totuși *monoculus* nu poate să fie clar explicat prin cuvinte barbare, deși ne-o garantează cuvântul *unoculus* (v. și Gell., **N.A.**, IX, 4). Plautus (**Curcul.**, III, 1, XXII și XXIV, **Varr**, VI, 2) este cel care s-a folosit primul de cuvinte din limbajul științific. La el *unoculus* este tocmai *cocles*. Spun *cocles* ca și *ocles*, adică "având un singur ochi". Attius, în prima lui lucrare didactică, lăudându-l pe Gellius (**N.A.**, III, 11), narează despre ciclop, în aceeași manieră și anume că a fost *unoculus*, că Baldur, adică Apollo ar fi fost fiul lui Attin, o declară și monumentele literare Eddice (**Muqol**. XX), precum și poemele skaldice (culegere de poezii ale Nordicilor realizată de Snorri Sturluson în secolul al XIII-lea, n.t.). Numele lui mai era folosit totodată și în locul lui *Hercule*, pentru că acesta se potrivea cu scrierile celor vechi. Cu numele de Hercules se desemna prințul și zeul militar care la Sueoni și la Goți a fost numit *Tyr*, i.e. zeul Marte. Assirienii însă l-au numit *Baalem*, cu un cuvât persan, care în traducere nu înseamnă altceva decât Marte, zeul războiului (*polemwn Qeo*); așa apare la Greci și în Cronica Alexandrină, după cum ne-o arată Vossius (**Chron. Alex. et Voss. Idol.**, I , 16). Și nici nu e de mirare că la Claudius (**Sen. De mort. Claud. Caes.**) cel mai puternic dintre zei se numește *Hercule*. Vezi și Seneca (**Tyriis Melcartus**) care îl numește: *rege puternic, rege zdravăn*. La Greci se numește *Arh* și la Plautus tot *Ares*. (**Truc.**, II, VII și LIV). Cuvântul este folosit de personajul Geta. La Goți se spune *Ari miles , kat' exoiw* ("mai înalt decât alții, superior altora"). Tocmai de aceea i-au pus pe seama lui 12 munci și în același timp i se atribuie 12 victorii; numărul 12, de bună seamă din respect pentru semnele Zodiacului și pentru tot atâția zei; să-l adăugăm și pe Diodor din Sicilia (**Bibl.**

Hist., p.m. 153 și urm. P. 157). Despre coloanele lui Hercule vorbesc și Ovidiu (**Metam.**, IX, 3) și Justin (II, 4) și Albricus Filosoful (**De Deorum imaginib.**, XXII, despre Hercule) și Vossius (**Th. Gent.** II, 15). Sub numele de *Thura* se înțelege *Soarele* - cu toții sunt de acord. Iată ce găsim la Damascius: "*ton Kronon EL kai BHL eponomatousi* " ("Pe Saturn îl mai numesc El și BEL"). Același lucru spune și Servius. I se spune *Bel*, oarecum din rațiunea lucrurilor sacre, și Satŭrn și Soare. Prin același nume, la Babilonieni, Fenicieni și Perși, se înțelege *Soare* (este dovedit și de notele lui Hornius la Cornelius Nepos (**Vita Miltiad.**, **Serv. ad Aeneid**, I). Aici chiar se deosebește cu totul justificat și cu erudiție că chiar și ceilalți zei începuseră să se numească astfel. Din motivul de a fi mai bine distins de ceilalți i s-a spus *Bel-Samen*. De ce nu și *Loke* ("luminat") care la Scandinavi înseamnă Saturn, de aici sensul de "iradiind" , ca și la Greci *fainwn* ("strălucind"). Descopăr că tot așa a scris și strălucitul Celsius (**Comput. Eccles.**, p. I in **Addendis** la p. 76). Cu aceasta ai un acord admirabil. Căci îi crește faima prin oracolul de la Delfi, legat de afirmația "Troia nu ar fi putut fi supusă fără săgețile lui Hercule", după cum cântă și Ovidiu (**Metam.**, I, 13). Același lucru îl spune și Sofocle (**Philoc.**), dar mai prolix: *Bal, Ballur, Aballur* este unul și același cu Apollo[11], comp. și cu Ovidiu (**Met.** I). Fără îndoială că Soarele (i.e. Apollo), așa cum reiese din majoritatea scrierilor celor mai vechi și ale altora, este, cu un cuvânt actual, moderatorul tuturor fenomenelor și lucrurilor: este reprezentat ca patron al Muzicii; celor nouă Muze create de el și pe care el le guvernează, li s-a adăugat el, ca al zecelea. Acestui adevăr artistic i se adaugă scrierile celor vechi, referitoare la inventarea chitarei, *cea cu zece coarde* (v. și Homer, **Il.** , a. p. 36 v. 36 și urm.; Hesiod, **Theog.**, v. 94 și 95; Fulgensius **Muqol**, lib. LXIV, Diod. Sic., **Bibl. Hist.**, p.m. 91 și urm., p.m. 235) unde Apollo trece drept inventator al chitarei și nu mai puțin al Medicinei, care printre celelalte științe, este mai ales o artă, în care se probează eficacitatea ierburilor de leac, urmărind atent creșterea, maturizarea lor, căci pentru sănătatea oamenilor și a celorlalte viețuitoare joacă un rol primordial. Iată ce spune

Vergilius (**Aen.**, c. XII) despre Apollo (în tălmăcirea lui George Coșbuc):

"Cel mai iubit ucenic al lui Phoebus la corturi venit-a,
Iapyx Iasidul, căci lui, pătimaș îndrăgindu-l Apollo,
Toate i-a dat oarecând, iscusințele sale, pe toate:
Cânt de chitară și glas de proroc și săgeți ucigașe
Vrând să lungească trăirea părintelui gata să moară,
Iapyx cu ierburi vroia să-i ajute pe-ncetul să cate
Drumuri mai blânde ..."
Și, puțin mai departe:
"Iapyx bătrânul cu haina răsfrântă-ndărăt ca paeonii,
Multe puternice ierbi pregătește-n amestec cu mâna,
Leacuri făcând de-nzadar și degeaba cu mâna clătește
Fierul din rană, și-l prinde cu netede clește degeaba.
Toată-ncercarea e fără noroc, și-ajutorul lui Phoebus
Nu le sosește! ..."
(în aceeași traducere a lui George Coșbuc)

A se compara spusele lui Vergiliu la adresa lui Apollo ca vindecător cu ajutorul plantelor medicinale, dar și ca artist multiplu, inclusiv ca poet, cu cele ale lui Tibull. (c. IV, **Ad Phoebum**, IV:

"Vino aici și alină durerile gingașei fete,
Vino, o, Phoebus, aici, mândru de pletele-ți lungi!
Crede-mă, haide mai grabnic, căci nu-i regreta nici tu însuți,
Phoebus, frumusețea s-atingi cu alinătoarele mâini!
Fă ca să nu-i vestejească o ștearsă culoare candoarea;
Nici slăbiciunea să nu-i macine palidul trup!
Răul, oricare ar fi și de-orice cu tristețe ne temem,
Ducă-l în mare acum râul cu apele iuți!"
(trad. Vasile Sav, București, Ed. Univers, 1988).

Și c. II, Elegia IV și c. IV **Paneg. ad Messalam**), Propertius (c. IV **De Urb. Rom.**, I) și Horatius (**Carm.**, lib. IV, **Ad. Apoll. et Dian. Carm. Saec.**). Plutarh (**Cur nunc Pyth. non reddat oracula carm.**, p.m. 402) o pomenește pe Pythia, preoteasa templului lui Apollo din Delphi, care în timpuri străvechi își formula oracolele în

versuri. Altădată chiar și filosofii își alcătuiau dogmele și principiile în versuri; ca Orfeu și Hesiod procedau și Parmenide, Xenophan, Empedocle și Tales. Așa se face că zeilor li s-au dat diverse nume: Soarele a fost învestit cu diferite virtuți și principiile înțelepților s-au folosit de ele în totalitate. Macrobius, de pildă, (gramatic latin din sec. V, n.t.) demonstrează că Apollo este zeu pentru că i s-a zis *Soare*. Chiar și pe Liber Pater cei vechi l-au considerat zeu. Și pentru că și *Dionuso* (în latină *Dionysus* și nu *Dionysius*, cum incorect spun unii) i.e. *Bacchus*, este *rusokomh*, adică *cu pletele de aur*, cum îl definește Hesiod (**Theog.** V, 947, conform opiniei scoliastului), iar scoliastul lui Horațiu (Od. 19) afirmă că Soarele, Apollo și Dionyssos sunt unul și același personaj pentru că: după cum Apollo are nouă Muze, tot astfel Soarele are nouă cercuri, iar Dionyssos este însoțit de corul Bachantelor care sunt tot în număr de nouă; la această idee aderă și Diodor din Sicilia (**Bibl. Hist.**, p.m. 147); aici vor mai fi adăugați și Artemidor (lib. II) și Hyginus (**Fab.**, c. CXXXI, CLXVII și CLXXIX). Și Diodor, în aceeași carte (p.m. 150), arată că în privința numărului Muzelor, scriitorii au păreri diferite; unii afirmă că au fost trei, alții nouă; la Homer sunt lăudate cele nouă Muze de o frumusețe cu totul aleasă; tot atâtea la Hesiod (**Theog.**, v. 76 și urm.) care trece în revistă și numele lor. De unde și părerea că cifra 9 reprezenta la antici ceva important, căci găsim sintagme de tipul *în nouă zile, în nouă cărți*, frecvente la cei vechi, afirmă Cicero (**De Nat. Deorum** , lib. III, p.m. 70) și Herodot (**Hist.**, lib. IX), căci el și-a scris **Istoriile** în nouă cărți, dând, fiecăreia din ele numele unei Muze. Toate cele spuse până acum nu se potrivesc la zeii Marte și Mercur, pentru că (obiectul de cult) reprezentarea lor este alta decât cea a Soarelui, subliniază Macrobius (d.l., c. XIX). Cam de aceeași părere este și Strabon (c. XV spre final) care consideră că Marte poate fi pus alături de cel mai mare zeu al Perșilor; idem filologul belgian Lipsius, 1547-1606, (**Not. Ad VI Annal. Taciti**), argumentând că ar fi fost o greșeală trecută cu vederea; iar Bertram, comentatorul lui Strabon (in d. I Strabon), susține că în loc de "*on Persai sebontai Qewn monon*" trebuie citit "*onper kai sebontai Qewn monon*". Dintre toți zeii despre

care este vorba aici, Carmanii (locuitori ai unei provincii omonime din Persia, n.t.), pe acesta singur îl cultivă; căci despre Perși, iată ce spune lăudatul autor: "Ei îl cinstesc pe Jupiter pe care îl situează într-un loc înalt din cer. Ei venerează Soarele pe care îl numesc Mithra. Idem Luna, Venus, focul, pământul, vânturile și apa." Dar și pe Aesculap pe care Macrobius îl mai numește și "Sănătate" și pe Hercule și pe Isis căreia i se mai spune și Serapis și nu par să fie alți zei decât *Soarele* însuși despre care ne vorbește și **Istoria ecleziastică** al lui Ruffinus (**Socrat. et Theod.**, Macrob. D.l. c. XXI). Mai adaugă-l și pe Herodot (c. II, cap. 156) și pe Diodor din Sicilia (**Bibl. Hist.**, p.m. 7) și pe Plutarh (*"peri Isiado kai Osirido* " , p.m. 374) unde se relatează că *Osiris* este Soarele, iar de către Greci i se spune *Sirius*. Litera *O* așezată în față la Egipteni desemnează cuvântul *întunecime*. Prin câteva interpolări, se spune că o putem numi pe *Isis* care este aceeași cu *Luna* și "ochiul lui *Horus*"; și dacă pentru ei cuvântul Osiri înseamnă "întunecat", nu același lucru este pentru noi; după câte știm, toate acestea având direct același sens cu care sunt expuse de Plutarh în note (*peri Isido kai Osirido*, p.m. 374), - toate sunt scite. Pentru interpreți *Osiris* sau *Asiris* înseamnă Dumnezeul cel veșnic și a toate, cel care luminează mereu, se îngrijește de toate și le observă pe toate. Deci să avem înțelegere pentru strădania lor în a depune eforturi spre a deduce numele lui Osiris. (Dar, după cum știm de la toți autorii antici - Herodot, Strabon, Diodor - Isis și Osiris au fost regi în Egipt, soți și frați în același timp și li se cunosc exact și anii de domnie, fixați în cronologia lui Mercator; în plus, sunt și inscripțiile de pe mormintele lor, o vie dovadă a existenței lor pământene; sacerdoții au făcut din ei, după moarte, niște zei, n.t.). Se trece cu vederea acum ce anume se înțelege prin numele de Osiris, Isis, Horus și Typhon (este și numele unui rege al Egiptului antic, dar și zeu al răului la Egipteni, dușman și ucigaș al lui Osiris), căci după cum arată Athanasie Kircherus (**Oedip. Synt.**, II, c. 6) de la Synesios (poet, orator și filosof grec, 370-413, n.t), dar și de la alți scriitori, aceste nume ar ține de conceptul de filosofie morală. Căci anticii, sub vălul fabulelor, enigmelor și simbolurilor au preferat să

corecteze moravurile și să induca sufletului imagini și virtuți reale. De aceea Tacitus (**Annal.** IX, c. 14) spune despre Egipteni: "ei sunt primii care prin figurile animatelor (apoi și ale altor lucruri) prefigurau sensul spiritului". Din cele spuse mai sus socot că este de ajuns să constatăm, cum susțin Heurnius Barb. (**Philos.**, p. 37) că opinia cea mai apropiată de adevăr este că Osiris al Egiptenilor trebuie denumit *Multoculum*, așa cum Plautus (**Aulul.** III, VI, 19) a spus *oculeum totum* ("este totul ochi"). În afară de Plaut, cel care susține aceeași părere confirmând originea respectivă, este însuși Diodor din Sicilia, căci sintagma latină în traducere elină, este *Poluofqalmon* (d.l. p. 7). Deci numele se impune prin însăși calitatea cuprinsă în nume, adică de *mulți ochi, e tot un ochi* (*Poluofqalmon*); doar Soarele este acela care, prin razele sale, luminează pământul și marea. Ce vreți mai clar? De aceea Attin, care de fapt e Soarele, nu are un singur ochi, ci mai mulți, Antichitatea îi atribuie opt. Fenicienii îi atribuie lui Saturn tot opt, este atestat de Eusebius (**De praep. Ev.** , I, 1), căci până și templul în care se celebrează cultul lui Attin are opt unghiuri și un inel. Tot în număr de opt erau și virtuțile existente în cer pe care le fixase Antichitatea prin gura lui Platon (**Epin.** , p.m. 923), iar cei dintâi care le-au observat și le-au lăudat au fost barbarii, căci prin legile acestora, care fuseseră instituite regulamentar, s-au răspândit apoi la Egipteni, Sirieni, ba chiar și la Greci, după cum relatează Platon. Prin urmare, imaginii măreție a regelui i se adăuga efigia Marelui Apollo, pe care se puteau citi atribuțiile legale, opt la număr, încrustate pe un iris și printr-un nod ciudat cu opt unghiuri o înlănțuire solidă, secretă, de șiruri de lanțuri - în aceeași manieră secretă închisă (se referă la efigie). Tot opt tabule de legi paternale păstrează străvechea memorie, așa cum o dovedesc și incunabulele străvechi. Macrobius (d.l. c. XXII, d.l. c. XXIII) precum și ceilalți scriitori o atestă: anume că Nemesis, Pan, pe care îl mai numesc și Inuus, și Saturn, nu sunt altceva decât Soarele, ba chiar și Jupiter; zeul Adad al Asirienilor și el este tot Soarele: acest lucru este dovedit și de autoritatea teologilor și de cea a lui Orfeu, toți aceștia dintr-o singură rațiune mistică și sub vălul diferitelor povești, s-ar referi *tot la Soare*, deși se

deosebesc de celelalte zeități. În același chip trebuie pomenit și ilustrul Keuchenius (not. ad. Nep. I, Lysand., c. III) care spune: "Jupiter este *același cu Soarele, lucru susținut și de Platon în* **Phaedrus**, unde este numit *mega hgemwn en Ouranw* ("cel mai mare stăpân în cer"), *fapt interpretat identic și de Macrobius*". Dar și la lăudatul Macrobius, Jupiter este totuna cu Apollo, opinie care poate fi confirmată și de răspunsul dat de oracolul din Delphi (acesta poate fi comparat și cu ce spune Herodot în c. VII, c. 96):

"teio tritonidei xulinon didoi Euruopa Zeu
Mounon aporhton teleein tose tekna t'onhsoi."

("Jupiter cel care vede de departe, din Tritonida cu ziduri din lemn
Îți trimite ție și alor tăi salutul Soarelui de neînvins.")

Din oracolul Pythian al lui Apollo, iată ce comentează scriitorii. Cornelius Nepos (**Themist.**, c. II), de pildă: "_ după deliberări, Pythia ar răspunde că dacă s-ar întări cu zidurile din lemn. Ce vrea să spună acest răspuns nu înțelege nimeni, iar Themistocle este convins că Apollo i-ar fi dat sfatul să se încreadă în *corăbiile* sale și în luptătorii săi, căci acest lucru ar fi vrut să spună Apollo prin metafora *murus ligneus* ("zid de lemn")". Vezi Herodot (d.l., c. CXLII și urm.); Justin (lib. II, c. XII), Polyaen. (lib. I), Str., Arist. (I, **Rhet.**), Val. (l. VI, V), Frontin. (I, 1), Strat. (c. III). Astfel Soarele este cel pe care îl mai numesc și Pan ca unul care este stăpânul întregului univers material și zeu al Naturii, ba i se atribuie și coarne și barbă; prin lăsarea ei mai lungă se subînțelege natura răspândirii luminii lui prin care Soarele luminează împrejurimile cerului precum și cele de mai de jos pe care le însorește, răspândind lumina sub concavitatea lunii.

§3. S-a întâmplat că într-o zi s-a auzit un glas lângă insulele Echinade, *"peri ta Einada nhsou"*, aceasta se întâmpla pe vremea împăratului Tiberius, când Oracolele de pe întregul Pământ amuțiseră, cf. Albric. Phil. (**De Deorum Imag.**, libell. IX, **De Pane**), spunând că Marele Pan ar fi fost înmormântat (" *oti pan o mega tenhke peri twn ekleloipotwn rhshruwn*", p.m. 419) Vezi și Plutarch și

Cicero (lib. II, **De Divinatione**), unde, printre altele, se demonstrează că până și Oracolul din Delphi, situat chiar în centrul Greciei, atât de adorat și vestit și atât de limpede și căruia i se aduseseră atâtea și atâtea daruri din partea tuturor popoarelor și regilor, din nu știu ce motive, ar fi fost închis, iar prezicerile lui ar fi fost cercetate minuțios. Și nu numai Porphyrius (în cartea pe care a scris-o împotriva religiei creștine), citându-l pe Eusebius (**Praep.**, lib. I, c. 1) și pe Nazianzenus (**Orat. Alt. In Julian. Apol. apud Nic.**, lib. I, c. XVI), spune: "Acum ne mirăm pe bună dreptate, dacă așa de mulți ani cetățea a fost bântuită de ciumă, când și Aesculap și alți zei și-au luat privirea de la ea: acum, după ce se cultivă religia lui Iisus, nu mai putem beneficia de foloasele zeilor". Și,. Așadar, după nașterea lui Iisus Christos, faima oracolelor a scăzut, pentru că, după nașterea Lui, prin strălucirea cuvântului divin pe pământ, a poruncit ca oracolele să amuțească:

"Vai, vai mie, plângeți și gemeți, voi, trepiede (fotolii cu trei picioare pe care stătea Pythia din Delphi când își formula oracolele apolinice, n.t.), că Apollo a plecat de la voi. Un prunc ebraic mi-a poruncit mie, Apollo, domnind peste prea fericiții zei, să părăsesc acest sfânt lăcaș". De aceea, împăratul Constantin, în Edictul către Provinciali, mărturisește că din cauza Oracolului lui Apollo, se adresează atât de târziu creștinilor, prin acest EDICT, căci nu s-a dictat de pe un trepied adevărat. De fapt, tocmai expirase oracolul zilei morții lui Iacob și hebdomadele lui Daniel (una din viziunile sale profetice – 70 de săptămâni de ani, o veșnicie, acesta ar fi sensul hebdomadelor, n.t.). Dar nici nu mă impresionează părerile diferite în prevința perioadei de timp și ar fi trebuit să se ceară o refacere a calculelor printr-o interpretare corectă; așa cum propune Huetius în **Demonstr. Evangel.** (IX, 6 și în următ.); (așadar atunci se împlinise oracolul lui Iacob care trăgea să moară și expirau hebdomadele lui Daniel. Și nici nu mă tulbură diferitele păreri din acele timpuri în care trebuia să pretinzi o reconsiderare a calculelor printr-o interpretare corectă: este ceea ce se vede și ceea ce vrea să spună demonstrația evangheliei vestitului Huetius, privind nașterea Mântuitorului, dată prezisă în sus-numitele hebdomade,

după cum explică teologii, n.t.). Prin aceleași Hebdomade ale prea sfântului bărbat, se cerea foarte clar și foarte direct să se curme viața salvatorului nostru IISUS CHRISTOS, prin orice mijloc.

Și pentru că aceștia au scăpat cu viață (bănuiesc că se referă la Iacob și Daniel, n.t.), trebuia să se nască Christos și să fie ucis; o dată acesta ucis trebuia să fie dărâmate cetatea și templul: toate s-au împlinit. De aceea neamul cu totul demn de plâns al Iudeilor, nu revine la fructul cel bun, ci tinde să întunce chiar și ceea ce era foarte clar pus în lumină, lucru care a fost corect gândit de mulți autori printre care și de către ilustrul Vossius (**De Sibyll. Orac.**, cap. 14, p.m. 121) care spune : "Pentru că printre rabini sunt unii mai prudenți și cu un grad sporit de autoritate, mărturisesc că a pierit limba ebraică și resturile acesteia sunt zdrențuite, necunoscându-se nici sensul cuvintelor și nici codicele hebraicilor, totul este mut și pentru nimeni nu este de înțeles, pentru că o dată cu limba au dispărut și vocalele, iar Iudeii sunt atât de reduși, încât nu mai știu nici măcar să citească în ebraică. Spun că toate aceste note sunt făcute la adresa rabinilor ignoranți și aproape față de toți rabinii, inclusiv cei vechi și mai buni; cel care chiar nu crede acestora; deși sunt mărturisite pe față, se va împlini cu siguranță ceea ce fusese prezis de Isaiia, ca întreaga știință și înțelesul oracolelor lui Dumnezeu vor fi îndepărtate de la ei. De aceea dacă vrem să-i combatem pe Iudei, trebuie mai întâi să fie abrogate acele elemente pe care le consideră ca noutăți atât Elias Levita, cât și Iudeii mai abili și respinse ca falsuri de gramatică veche, ca fiind în dezacord cu aceasta, ceea ce va permite mai lesne, pentru ca, chiar maeștrii Iudeilor, care o admit, să nu accepte nici chiar într-o mică măsură, știința gramaticii de dinaintea rabinului Jehuda; în cele din urmă, vor rămâne toate versiunile noi și se va adera cu tărie la versiunea celor 70 de bărbați pe care o recunosc toți Iudeii din vechime, referitoare la Iisus Christos și apostoli. Căci dacă Iudeii nu ar accepta această versiune, atunci ar fi clar că religia și credința lor nu ar mai avea nici o bază. Așadar, dacă vrem să urmăm calea cea dreaptă și să-i dărâmăm pe adversari, profețiile trebuie să rămână la acest sens, în care ele fuseseră primite mai înainte ca ele

să se fi adeverit. Dacă va fi așa, nu le va mai rămâne Iudeilor nimic de spus". Vorbele acestea sunt cu totul demne de cedru și marmură. De ce? Pentru că înțelepciunea rabinilor, cum este calificată de Iudei, este susținută, printre alții, și de către Salmon Zevus, care, calculând Hebdomadele, au rezultat 490 de ani, ceea ce coincide cu anul nașterii Salvatorului Lumii, Iisus Christos; este de adăugat și relatarea lui Josephus Flavius (**Antiquit. Jud.**, lib. X, c. ult., **Testim. Josephi de Christo**); toate datele concordă între ele. Vezi și ce spune Vossius în cap. XI, **De Sibyll. Orac.** și Josephus, lib. d. c. X; idem Zalm. Zevi Ther. Jud., c. I, VI, p.m. 154).

§4. Astfel că Pan fusese zeu al întregii naturi, primul zeu care conduce, moderează și mișcă această lume. De aceea îi lipsesc fie numărul, fie ordinea, fie copula sau vreun alt element, pentru ca expresia *to Ei* să poată însemna ceva. Expresia era încrustată și se deslușea pe peretele exterior al templului din Delphi; când salutarea zeului era solemnă se cădea de acord asupra unei infinite și veșnice formule a celor vechi atribuindu-se: *ei en* = UNUL EȘTI (monoteismul). În contrast cu *poluqeoth* (politeismul), fiindcă la greci - lucru uluitor - erau vreo trei sute de zei la număr, iar lui Orfeu trei sute șaizeci și doi pe care, în cele din urmă, i-a respins (v. Plutarh, **Comment.** lui EI la Delphi, p. m. 391 și urm.), aceasta pentru că în dreptul profan fusese insultat, vedem la Theophilus (**Ad Autol.**, lib. III); se constată clar că nu mai puțini zei au fost la romani; Eusebius încă (**Praep.**, d. lib. V) numără din Hesiod, aproape treizeci de mii. Și, astfel, în limba getică un singur zeu este reprezentat prin particula EN, zeu care era socotit a fi fost răspândit în toate, așa încât oamenii erau zguduiți la venerarea chipului lui, căci apărea mereu și pretutindeni altfel. Astfel, Iudeii, după Tacitus (**Hist.** lib. V, cap. 5), îl percep ca pe o culme eternă care nu se schimbă, nici nu moare niciodată, are o singură înțelepciune și o unică reprezentare; *cei Profani și-l închipuie pe Dumnezeu ca fiind făcut din substanțe muritoare, dându-i o înfățișare umană.* Prin conceptul de *Profani* se înțelege *păgâni / etnici / gentili* (etimologic gândit, este vorba de țărani (*pagani*), pentru că ei s-au

creștinat ultimii; cuvântul *paganus* a căpătat, cred, o conotație negativă, n.t.). Lui Cellarius nu-i prea place cuvântul *incredulus* ("neîncrezător", "necredincios"), deși a fost folosit de Amplissimus Barrichius (**Anal. Cell.**, c. VII, **Cur. Post. De Barbar et Idiot. Serm. Lat. Bortich** d.l.). Așadar cuvântul *Profanus* a fost redat la noi prin *Hedning* care exprimă mai exact ceea ce vrea să spună, adică "necredincios", "ateu"; nu mai puțin general este cuvântul *incredullus*, deși în atare împrejurări este acceptat ca având exact același sens cu *profanus*. Exact cu aceeași semnificație este folosit și de Tacit, dar și de alți reprezentanți ai oratoriei romane, Cicero, spre exemplu (**Partit. Orat.**, p.m. 364). Așa că în *partițiile oratorice* (un fel de analiză pe bază de întrebări și răspunsuri, n.t.) *consecratum* se opune lui *profanum*.[12]

§5. Se folosește deopotrivă goticul *Pan* sau *Fan* și e bine să se noteze acolo unde se regăsește acest cuvânt și care din ele. *Ban* și *Fan* se folosesc pentru a desemna și *drapelul*, după cum *Ban* este folosit în loc de *ogor* și *teritoriu* sau cu accepțiunea aceasta uneori. De aici și *bannire* și *foris bannire* ("a alunga", "a exila"), cuvinte barbare (acestea sunt de fapt printre cele mai vechi cuvinte geto-dace: *ban, bănie, a bana, Banat*, înglobate în limba latină literară cu formele de rigoare, impuse de sus în jos, n.t.) în loc de *proscribere* ("a proscrie", de asemenea un vechi cuvânt românesc, n.t.), *č territorio ejicere* (" a alunga din teritoriu"). *Proscribere*, spune Cicero (**Orat. pro dom. sua ad Pontif.**), înseamnă *jubere* ("a porunci"), "*ut quis in civitate non sit, ut aqua et ignis interdicatur*" ("e clar că cineva nu mai este în cetate, de vreme ce îi sunt interzise apa și focul"). Și *banniti* înseamnă "exilați" sau "alungați". Căci și în Scandinavia noastră, nu atât Basilia și Balthia, cât mai ales BANNOMANNA a fost numită de cei vechi acea cetate foarte încăpătoare, rezervată ca sediu bărbaților violenți; grafic este redat prin *Ban* și *manna*, genitivul plural. Prin Scandia, amintește Plinius (lib. IV, c. 13 și 16) poporul înțelege *Scania Skane* (și pentru *Nerigon* (se scrie *Norigon* sau *Norigen. Norige* sau *Norrege* se citește în documentele vechi și acest ținut s-a numit astfel de la regele *Noro* > *Norrigia*). S-a numit

așadar Dumnezeul cel adevărat, stăpânul a toate, *Fan* în Evanghelia din versiunea gotică a lui Wulfila. De la *Fan* s-a format *Fanum*, precum și *Profanus* (de subliniat încă o dată că acest cuvânt este unul din cele mai vechi cuvinte getice, semnalate ca atare și de Vulcanius; mult-răspânditul cuvânt anglo-saxon FAN înseamnă, *mutatis mutandis*, același lucru, deci admiratul (ca un Dumnezeu) va deveni admirator și invers; *banul Craiovei, Banat* atestă vechimea acestui cuvânt vechi românesc, n.t.).

§6. După cum se poate vedea din cele de mai sus, Soarele și Apollo s-au chemat *Pan*: astfel și *Apollo Paean*, cum îl găsim la Theocrit (**Epig.**) *Puie Paian* (Pythianule Pean). La Juvenal (**Sat. VI**): "Te rog, Paeanule, să te cruți, lăsând săgeata din mână"; la Lucan (**De B. C.**, lib. V):

"Zeul primește și suflul stâncii neistovite
Încă profetic o-mbibă. Stăpân în sfârșit pe-un Cirheic
Piept, niciodată Paean mădularul unei Phoebade
N-a cotropit mai din plin, alungându-i mintea, ordonă
Pieptul întreg să i-l lase fecioara. Năucă, aiurează,
Gâtul purtându-și prin grotă, agită în plete zbârlite
Phoebice panglici, ghirlande sub bolțile goale din templu;
Ceafa-i nesigur rotește, împrăștie tronuri ce-n calea-i,
Când rătăcește îi stau, o mistuie faclă imensă,
Când pe tine, în mânie, Phoebus, te poartă, tu, însă,
Nu folosește numai vargă și bolduri și flăcări vârâte-n
Pieptu-i primește și frâie. Nu-i voie ca toate ce știe
Să le proclame, într-un singur buluc întreaga vecie."
(trad. Dumitru T. Burtea, București, Ed. Minerva, 1991)

Și în câteva inserări, din aceeași carte a IV-a:
"Altele Apollo le-oprește și vorbele-n gât îi înecă.
Tronuri ursitelor paznice și tainelor lumii, puternic
Peste-adevăruri Paean, cărui de zei nu-i ascunsă
Din viitor vreo zi, de ce te temi să descoperi
Ceasul din urmă al unui imperiu în năruire.

Șefi masacrați, pogrebanii de regi, atâtea popoare-n
Sânge hesperic surpate? Zeii n-au decis încă
Ăst sacrilegiu și încă astrele-n îndoială-s
Capul lui Magnus să taie, atâtea ursite-s ținute?"
(ibidem)
Și câteva versuri mai departe:
"Sare alungată din templu, afară, persistă turbarea-i,
N-au fost toate rostite și zeul ce nu-l trimisese
Încă rămase. Aceea sălbatecă încă-și învârte
Ochii hoinari peste cerul întreg, când aprig a amenințare,
Când de groază crispat, obrazul îi este.
Chipul nu-i e statornic, roșeață de foc colorează
Gura-i, obrajii-s livizi, dar paloarea nu e firească
Celui speriat, e paloarea ce sperie."
(ibidem)

Tot despre Apollo care este numit și *Paean*, după cum spuneam, vorbește și Macrobius (dict. l. et cap.). Căci și fecioarele Vestale astfel te arătau cu degetul: "Iată-l pe Apollo medicul, pe Apollo paeanul".

Oare să vină de la sintagma *apo tou paiein* ("plecând de la verbul *a vindeca*" /verbul elin *paiein* nu se găsește în Bailly, pare să fie creat de Lundius de la substantivul *paihwn*, "medic al zeilor", n.t.). De vreme ce Soarele are două mari efecte: unul, ca urmare a unei călduri moderate, înveselește viața oamenilor și altul, printr-o răspândire aprigă de raze, acționând uneori ca un virus pestilențial. Deci are și conținutul verbului *a însănătoși*. Or acesta este, de fapt, goticul *pajan*. E drept că ambele cuvinte, *Pan* și *Paean*, s-au răspândit în univers cu toată forța[13], în așa fel încât *Paian* (Paean) a fost numit nu numai Apollo, ci întreaga ceată a zeilor (ca epitet ornant): luăm drept dovadă onestă titlul și subiectul operei lui Pindar; vezi și la Homer (**Il.**, A. p.m. 30, I, 17 și urm.) .

§7. S-a arătat deja că Apollo este unul și același zeu cu Soarele. Și, în afara locurilor deja citate din Cicero, a se vedea și c. III din **De Natura Deorum**: "Este zeul Soare și Luna pe care Grecii îi numesc,

pe unul Apollo, pe cealaltă Diana". Iată-l și pe Fulgentius și **Legenda Troienilor /Trojamanna Sagu** (**Myth.**, I, 11, la început; **Trojaman Saug.**, p.m. II, lin. XLVI, p. VIII, l. I), unde, din acest motiv, este numit *Solargud*, sceptrul avându-l de aur, ne-o mărturisește Homer (**Il. A.**, p. 6, V, 36): "împodobit cu atâta măiestrie, încât pe fața lui strălucește Venus". A se vedea și Monumentele Eddice (**Myth.**, XX), Sophocle, **Oidipo** , al cărui nume de pe statui este împodobit de arcuri și săgeți. Despre arcul de aur vorbește și Sophokles; Homer (d. lib. 6, V, 30 și în alte locuri; Sc. P. 8, V, 32, p. 14, V, 31, p. 28, V, 37 etc.). Phoibos Apollo, cel care țintește de departe, este mult lăudat, pentru că nimerește direct la țintă; Hesiod (**Carm. VIII**, **Carm. XIX**) vorbește de *Aspi Hrakleou* , "are scutul lui Hercule care este atât de vestit". El trimite numai săgeți de aur (Hom., l.c.). De asemenea arcul lui era de aur *plhktron rusoun* , având razele soarelui, relatează Plutarch (**De Pythiae Orac.**, comment. ne. p.m. 402), cu autoritatea unui scitic. Iar Priap. (**Carm. XXVI**) îl numește pe Apollo *Phoebus cel pletos*, de aici și obiceiul ca părul să fie oferit lui Apollo, ca ofrandă.

În elina literară, *rusokomh*, în dialectul doric *rusokoma*, "admirat ca având păr de aur", după cum îl numește Euripide, fiind luat chiar de Plutarch "*peri tou EI tou en Delfoi DE EI*", așa cum este gravat pe peretele exterior al templului din Delphi (Plut. **Thes.**, p.m. 2; Plutarch. DE EI). De aici expresia *Soarele de aur* la Ennius din care găsim citat la Cicero (lib. I, **De Divin.**, p.m. 102). De aici și locuitorii *Sabeei fericitei din Arabia* (ale căror legi sunt deosebite de ale altora și totodată și de multe din legile Iudeilor profani), la care chipurile de aur ale Soarelui, cele de argint ale Lunii, se deosebesc de cele ale altor aștri și se numesc cu un cuvânt ebraic (care, bănuiesc, înseamnă același lucru, n.t.) ca atare, iată ce spune Vergilius despre părul lui Apollo (**Aen.**, l. IX):

"Tocmai atunci, în văzduhuri înalte, pletosul Apollo
Vesel privea cetățuia Troiană și-aprinderea luptei,
Stând pe-o fâșie de nor _ și puțin mai încolo
_____ Apollo mergea
Și-n totul celui bătrân semăna și la chip și la grai și la umblat,

Chiar și la părul cărunt și la zale, și-n totul, Apollo.
Zice-i domolul bătrân aprinsului tânăr cuvântul:
"Fie destul, Aeneide, că nepedepsit fulgerat-ai
Moartea-n Numanus! Cu drag îți aduce, la-ntâia-ți izbândă,
Laude-Apollo, și nu-i supărat că te-asemeni cu dânsul!"
(trad. George Coșbuc) .

Iar Farnabius, în marginaliile sale la Vergilius, subliniază că prin expresia *suis armis* ("prin armele sale") trebuie înțeles "arcul și săgețile", fiind confirmat de ceea ce urmează:

"Toți cunoscuseră pe-Apollo și sfânta-i săgeată, fruntașii
Dardani, și-n zboru-i zeiesc auziră cum zuruie tolba." (trad. George Coșbuc)

O altă dovadă ne-o oferă Plautus, în **Aulularia** (XI, VIII, 24):

"Te rog frumos, Apollo, mă apără și-ajută-mi,
Străpunge-i cu săgeata pe hoții de comori,
De-ai ajutat, cum se vorbește și alții năpăstuiți ca mine."
(trad. N. Teică, București, ed. Albatros, s.a)

Horațiu (**Epod.**, lib., Od. XV) îl numește pe Apollo tomnatec, pentru că-și vântură netunsele pletele de aur, precum frunzele toamna; la fel și Tibul (lib. I, **Către Priap, Eleg. IV** și lib. II, **Elegia V**, spre final) îl laudă și pe el și pe Bacchus care pentru că sunt veșnic tineri își flutură în vânt pletele netunse:

"Singurii Bacchus și Phoebus își au tinerețe eternă,
Căci fiecăruia-i stă bine cu pletele lungi."
"Dă-mi ascultare, o, Phoebus, și-ți fie de-a pururea castă
Sora, iar tu să rămâi pururi cu pletele lungi."
(trad. Vasile Sav, București, Ed. Univers, 1988)

Prin "săgeți" însă, se înțelege forța razelor sale răspândite pe întreg pământul, ca și cum ar fi niște săgeți. Iar la "săgeți" în limba populară se spune *Solarstralar*, iar la Italii zilelor noastre prin *sagitta* ("săgeată") este tradus goticul *strale*. Homer îi atribuie lui Apollo arcul de argint (l.c.), iar Horatius (**Carm. Sec. Ad Deos pro J.R.**) îl aseamănă cu fulgerul strălucitor (*fulgente arcu*). Și cum lui Apollo i se atribuie inventarea meșteșugului de a mânui arcul și săgețile și

cum arcul lui este scitic *toxon Skuikon*, după Diodor (**Bibl. E.**), și Apollo este scit la origine.

§8. Apollo (adică Samolse care este identificat cu Soarele sau și cu Soarele, n.t) a mai fost numit și *Baldur, Samnas, Samnmal-thius,* "zeul suprem al judecăților", președintele cel mai înalt și cea mai înaltă jurisprudență, este întruchiparea Justiției; *Samn-mal-ses* înseamnă același lucru; de aici și numele unui râu, *Samnaa,* curgând în apropierea bătrânei urbe Upsala, care este sărbătorit până în ziua de azi, printr-un consiliu general al Sveoniei, după îndelungi și grele procese. Iată ce găsim în scrierile **Eddice** despre președintele judecătorilor: "*Han er witrastur Asa fegurst taladur oc Itiknsamastur / en sa nattura felger honom / at eingen ma hallast domur hans*" ("El este cel mai înțelept dintre toți zeii, este cel mai mare orator și cel mai bun și este de o așa natură încât nici una din judecățile lui nu pot fi atinse"). De ce nu, ba chiar foarte simplu, vechiul cuvânt gotic / getic *segurst,* la Plutarch este *eueidh* ("plăcut la înfățișare"). Referitor la Apollo și la Justiție și Echitate vorbește și Plut. (**De Pyth. Oraculis**, p.d. 402), iar Horatius, în **Satira IX** din c. I, spune:

"_____. Din fericire
Iată vine adversarul din procesul cu flecarul.
"Încotro pleci, secătură?" strigă el din toți bojocii.
Iară mie: "Îmi îngădui să te iau ca martor?"
Grabnic,
Îi întind urechea. Omul pe flecar la judecată
Îl târăște. Zarvă mare dintr-o parte și cealaltă.
Se adună gloata. Iată cum m-a fost scăpat Apollo!"
(traducere de Lascăr Sebastian, Ed. Tineretului, 1961)

Și Porphirius (d. lib.), bazându-se pe scrieri foarte vechi, afirmă că *Minerva* înseamnă "virtute", care în spiritul concepției umane vrea să spună "a produce prudență" / "a conduce cu prudență", deci o justiție ca rezultat al actului volițional. Căci tocmai această zeiță se spune că s-a născut din capul lui Jupiter, aceasta însemnând că s-a ițit din zona cea mai înaltă a eterului, de unde este originea Soarelui. Și nici nu este greșit, dacă exemplarele pot fi

numaidecât nenumărate în care se poate uneori distinge cum același *Samolses* este scris și *Sam-el* și *Samelitz* și, Samuel *Stehn*, prea înțeleptul bărbat și pretor al cetății Upsala m-a asigurat de adevărul descoperirii lui în ce privește *O* gotic: când și EL și BEL, precum și BEL - Samen, înseamnă "stăpânul cerurilor" și nu numai Saturnus a fost numit în Antichitate, cum am arătat pe larg, mai sus. Este greșit scris *Samlhog*, cum fusese scris în codicele lui Hesychianus (p.m. 409, **Vid. quoque subject. not.**, n. 18 edit. Corn. Scherv. Paul. Histor arct. Lib. I, c. XL, p. 132) care mi-a fost adus de strălucitul profesor Norman: și mai greșit a fost scris de Hesychius *Zalmolxi* (*Zalmolxis*); tot foarte greșit, de către alții, *Salmoxes*.

§9. Pe lângă acestea, nici nu va trebui să fie ascuns cine a fost și cărei națiuni a aparținut *Abar* și *Habar*. Problema aceasta a fost cercetată și de Herodot și de Strabon, Diodor, Porhyrius, Jamblichus și de mulți alții: concluzia mereu aceeași la care s-a ajuns, a fost că acesta a fost un Hiperboreean, că a fost preot al lui Apollo, că săgeata lui făcea înconjurul Pământului. Vezi Herodot (lib.IV, c. XXXVI), Jambl. (c. XXVIII din **De vita Pythag.**, c. XXXV). Adaugă și alt capitol al aceleiași cărți, în care se spune că cele sfinte erau transportate la Greci, din ținuturile de baștină de către două fecioare. În același chip relatează și Cicero (lib. III, **De N.D.**, p.m. 71) că Apollo a venit la Delphi de la Hyperboreeni. Chiar și Bertius (**Tab. Geog.**, lib. II, **Descript. Hyperboreorum**), printre alții, și de la Mela, Plinius, Solinus, vorbesc despre fecioarele care, din acele locuri, au venit la Delos. Și așa cum a transcris Plinius de la Mela, tot astfel Solinus de la acesta și mulți alții au procedat la fel. La fel a fost reprezentat Apollo și ținutul Hyperborean la Lidieni, la Atenieni, la Lacedemonieni, la Taygeți, la Argieni, Corinteni și la mulți alții - nimeni nu a trecut cu vederea acest datum. De asemenea, oracolele pe care le-a adunat Chrysippus pe care îl pomenește și Cicero (**De divinat.**, lib. I, p.m. 88).

§10. Despre artele liberale care s-au bucurat de o mare cinste la Svioni, nu e cazul să mai spun nimic, atâta vreme cât din ele pot să

arăt cum au apărut altele. Între timp să se vadă cu atenția cuvenită ce a introdus Grecia în Latium, după cum o mărturisesc scriitorii romani înșiși și mai strălucit Horatius (**Epist.**, lib. II, Ep. I).

Grecia o dată supusă de sabia învingătoare a Romanilor, artele au pătruns în Latium prin Grecii luați ostatici și totuși au rămas până astăzi vestigii ale Dreptului.

După cum observăm, Horatius a spus *hodieque* ("chiar și azi"), căci el a trăit în chiar epoca de aur a Romei. Prea nobilul Borrichius indică alte locuri din Livius, Cicero, Vitruvius (**Anal. Ad. Cogit. De L.L. Cic. Orat. Pro. Cn. Palnc; Orat. Pro dom. sua ad Pontif.**; Plin. Lib. XXX, c. I; Tacitus, **Germ.**, c. III) și astfel, ne întoarcem mereu de unde am plecat.

§11. Și astfel au pătruns literele și desigur și elocința și întreaga ordine civilă a disciplinei, fiind lăudat chiar și de Justinus (lib. II, c. 6), iar Atenei i-au dat numele de Minerva și cu numele ei a fost numită capitala Greciei sau Grecia Greciei supranumită, despre a cărei autoritate crescândă îi vorbește Cicero fiului său, prin exemple, la începutul lucrării **De oficiis** (Lib. I, la început).

§12. Nu-i așa că, după cum aflăm de la Herodot din mai multe locuri (lib. II, c. 54, 55, 56, 57 și 58) și, în cele din urmă, se confirmă și prin poeziile Grecilor, că acele ființe aducătoare de vești sacre au fost niște păsări, ba chiar porumbițe? Nu cumva aceste afirmații va trebui să ducă înapoi la istoria Potopului atât de depravat și de pervers închipuit de Posteritate? Aceste cuvinte le-a exprimat clarissimul David Cytraeus: Bravo! Ei, așa da! În privința asta aș da crezare acestuia, căci fără ajutorul meu s-au făcut legendele egiptene, grecești și străvechile scrieri **Eddice** ale noastre. După cum reiese din scrierile **Eddice** , acele fecioare cărora li se spune *hyperboreene* se trag, de bună seamă, din stirpea *Abaris* și *Maeijar oc Jotunheimum* (o regiune în care a locuit primul dintre toți NORI JOTUNY - **Myth.** , XXXIV, dacă este să dăm crezare scrierilor **Eddice**), pe unde zbura ceva asemănător păsărilor sau porumbeilor. De aici și prezența lui Neptun sau Anttin și Apollo

Hyperboreanul, în **Poemele Eddice** ale lui Snorri și apoi, cum cu chipul și numele acestuia l-au învestit pe Odinus, este testată și folosirea cu solemnitate a păsărilor, zburând în toate colțurile lumii spre a însoți delegațiile. Scrierile Eddice nu diferă prea mult sau așa fuseseră ele prima oară editate de către Reffenius, căci se face chiar mențiunea corbilor înscriși pentru paza lui Apollo. Să-l adăugăm și pe Ovidiu (**Met.** II) și pe Fulgentius (**Myth.**, I, 12) și pe Albric. (**De Deor. Imag.** IV). Sigur este că cei care duceau veștile celor Sfinte (Sfinților) și prorociri fatidice erau numiți *Columbae* ("porumbei") cărora în idiomul din Thessalia le-au zis *peleiada* (o specie de porumbei); de la *pelo* care înseamnă "negru" sau "brun", care, de fapt, este de culoare gri, ne stă mărturie Aristotel, **Istoria animalelor** (lib. V, cap. 13), Bas. Fabrus (**Dodona**) și Varro (cit., **Scal. Ad Plaut. Poen.**, V, II, 152). Toate aceste izvoare concordă perfect cu ale noastre.

§13. Neptunus [15] a fost numit de cei vechi *Nestunr* sau *Neptunt* de la *nefe* sau *hnefe*, numit astfel căci prin *mână* (făcând semn cu mâna) era desemnată puterea lui pe mare și pe uscat; Cicero (lib. II, **De N.D.**, p.m. 39), însă, este de părere că etimonul este *nando*, precum *Portuni* de la *Portu*, fiind schimbate doar primele litere; alții susțin că s-ar trage de la verbul *nuptw* ("a spăla"); aceasta numai dacă admitem o rațiune ridicolă *nhpto* (probabil de la *nhpio*, "care nu vorbește, pueril", n.t.); se spune că ar fi stat la originea numelui, căci s-ar fi auzit o voce și s-ar fi constatat a se fi arătat chipul lui Neptun; că era un copil, judecând după țipăt și mulți știu că această formă și această aparență care se prezintă în ape, sunt folosite ca un test de vedere? (nu știm la ce se referă; poate ține de istoria oftalmologiei în Suedia, n.t.)

§14. Se spune că Neptun este la fel de frumos ca *Thekur* (**Edd. In Attins-Kennings**, 120) și totodată cu mâna promptă *poluei* ("cu mâini multiple", "cu mâna forte"), gata de a face semne, frumos și puternic, după cum îl numește Vergilius în **Eneida** (VII, v. 656), cf. Cicero (lib. I, **De Divin.**, p.m. 102). La Plaut (**Bacchid.** , XI, II, 38)

găsim cu sensul de "frumos" adj. *puternic* (*fortes*). Cei vechi foloseau frecvent adjectivul și respectiv adverbul *puternic, tare*, în loc de *frumos* (de fapt, îl recunoaștem și în limbajul actual al tinerilor noștri, n.t.). Grecul folosește *poluei* ("cu multiple mâini", "cu mână puternică"). Și spre a-i imita pe Greci și mai mult, Romanii au luat sintagma *agao kalo* ("bun ca frumusețe") pe care au redat-o în *bonus fortem*, însemnând același lucru, după cum *malus* din *kako* înseamnă "urât" (v. Palut. **Mil. Glor.** IV, III, 13) și Iul. Caes. Scal., lib. I, **De Causs. Ling. Lat.**, c. XXII); *optimus* ("cel mai bun") este folosit cu sensul lui *fortissimus* ("cel mai puternic"), precum la Greci *aristo*, "cel mai bun", cu sensul de "cel mai puternic" (Curt., lib. X, c. V, conf. Sallust. Jug., XCII, 10, Bernec. Ad Just., lib. XII, c. XV, 9; Horat. I, Od. XV, Sallust. I, III, 31 și Just. VIII, c. II, 4).

§15. Dar să revin la fecioare care puteau fi numite și păsări, ale căror tunici cu mânecile lăsate păreau a fi aripi; apoi cu părțile laterale nesigure și libere, care cădeau în jos, păreau a fi niște santinele; cu chipurile acestea erau împodobite, după cum distingem clar manuscrisele celor mai vechi legi. Acesta este și sensul pe care îl dă Plaut în **Foen.** (d. V, II, X, 5): "Dar ce, aceasta este pasăre, cea care a sosit acum îmbrăcată în tunică?"

§16. Tocmai de aceea, nu fără temei, vei remarca ceva special pe însemnul celor sfinte, fără îndoială, două fecioare purtând cununi, exact în același chip în care vedem pe monumentele de piatră pe Zeus încins cu coroane. Vezi la Olaus Magnus (**Hist. de Gent. Septen.**, lib. II, c. XXIII). Deși tratează aceasta mai puțin metodic, căci acele însemnuri ale Regatului Sveoniei nu au fost trei coroane, o modă explicată ca învechită și de mult părăsită, din rațiunile unui drept foarte explicit. Despre aceste lucruri e bine a fi consultat printre alții și clarissimul Schefferus (lib. **Sing. De Antiq. Regn. Sueon. Insign.**), la care vei găsi clarificată imaginea (însemnul) Imperiului la Goții care se aflau în afara granițelor patriei. "Ei erau obligați să poarte un scut împărțit în patru părți, după cum urmează: în partea dreaptă de sus, patru spade negre pe

un fond auriu; în partea stângă sus, trei coroane de aur pe un fond sângeriu; în dreapta jos, un leu de culoarea măslinei, ținând în labe o secure amazonică, pe un fond alb; în stânga acestuia era reprezentat un leu pe un fond auriu." Vezi și opinia lui Joh. Rub. (**Just. et Jur. Regn. Nav.**, p. VI, q VII. Burg. c. XLIX) și pe cea a lui Alph. De Villa Diego (**Chron. Goth. Regn.**, p.m. XLVII și XVII) care afirmă că Leul, pentru că se află pe valuri a fost neapărată nevoie să fie prevăzut cu un scut; acesta este văzut de Mariana (**Hispan. Annal. Lag.**, lib. X, **De Mig. Gent. Cod. Vestust. Legum patriarum**) altfel: imaginea leului înălțat deasupra a trei râuri, recunoscut ca atare și la Lazius, nu e de regăsit în nici unul din codicele vechi de legi paternale.

§17. Deja mult lăudatul Alphonsus (**Chron.**, p.m. XV) a văzut foarte corect numărul sacru impar al trepiedului la sacrificiile Goților, avându-se în vedere Pythagora, Zamolxis și Deceneu.

§18. Că este corect arătat însemnul celor doi lei îngemănați, în afara monumentelor neamului nostru, ne-o confirmă și mărturiile altor scriitori. Fără îndoială că acesta este cazul marii zeițe generatoare de zei *Terra*, al cărei cult cu totul străvechi și a cărei obârșie pornește de aici – este înfățișată trasă de doi lei. Vezi ce spune Macrobius (**Sat.**, d.l. I, XXI) în interpretarea lui Isaacus Pontanus (Gioviano Pontano, 1426-1503, om de stat, poet și istoric italian, unul din cei mai mari scriitori italieni ai secolului al XV-lea, n.t.), cât de mult diferă în această problemă foarte importantă, de Lucan, Claudian și Lucrețiu. Îmi vine greu să mă abțin a nu cita câteva versuri din Lucrețiu (lib. II, **De R. N.**) în care este vorba de mama Zeilor:

"Pe aceasta vechii poeți eruditi ai Greciei au cântat-o
Descriind-o ca pe o zeiță sublimă călătorind prin văzduh
În caru-i la care erau înjugați doi lei."

Iată cum a cântat-o Vergilius (**Aeineid.**, lib. III) în gingaș curgătoarele-i versuri:

"Cybele, mama de-aici e; de aici corybanticul cântec,

Codrul Ideic de-aici și taina jertfirii cea vecinic
Mută și leii-nhămați la carul înaltei zeițe!"
Și din nou în cartea a X-a:
"Aeneica luntre
Tutor în frunte plutea-mpodobită cu leii troianici,
Ida deasupra, cea dragă de-a pururi fugarilor Troiei." (trad. G. Coșbuc).

Același lucru spune Ovidiu în Cartea a X-a a **Metamorfozelor**: "Cu dinte domol mușcă leii din frâul Cybelei". Comp. Cicero, lib. VII, **In Verr. Orat. X**, p.m. 274; Cic. lib. II, **De Lag.**, p.m. 174; Ovid., lib. II, **Fast.**. Cuvintele *Cybele* și *Idaea* din versuri apar în inscripțiile de pe piatră, *Idagud* - fiind aceeași cu *Terra* și *Vesta* - *Esia* la greci, precum și *Eusia* și *Ousia*, dacă dăm crezare autorilor vechi, după Platon (**Crat.**, p.m. 316); la Vergilius (lib. I, **Georg.**) apare *Vesta mater*, la Vergilius și *Terra mater* ; la Lucretius și Tacitus (**De R. N.**, lib. V; Tacit. **De mor. Germ.**, c. XL); mai este numită chiar și *prima Deorum tellus* ("cel dintâi Pământ al zeilor") și *Phrygia mater* ("mama Frigia"), la Vergilius (**Aeneid.**, lib. VII):

"Cheamă pe geniul acestui pământ, și pe Tellus, pe-ntâiul
Zeilor mari și pe nimfe.
Dânsul le cheamă: pe Jupiter Iaeus și pe frigica Mamă." (trad. George Coșbuc).

Homer (**Il.**, XIV) o numește *mama Tethys* (*Mhtera Thin*), iar Ovidiu (**Met.** I) o numește *Magna parens* ; Lactantius însă (Placid. Narrat. Fab. I, Fab. V); Suet. **Jul. Caes.**, c. VII), îi spun *Parens Terra* ("tată pământ"); la alți autori apare sub forma *omnium parens* ("părinte, tată al tuturor") sau *Mamă a tuturor muritorilor* (Livius, lib. I, c. LVI), iar la Lucretius (**De R. N.**, lib. II), *omniparens* ("părinte a toate").

Și această zeiță la latini este *Ceres, de la care se nasc fructele, ca și Geres; prin schimbarea primei litere s-a obținut dhmhthr* ca și *ghmhthr*, cum este cazul la Greci, căci de la ei a fost numită astfel, de la cuvântul *gh*, "pământ" și *mhthr*, "mamă". Sau prin sincopare ca *Dhmomhthr* de la *dhmo*, "popor", ca să fie *mamă sau hrănitoarea popoarelor Dhmhthr ea*, "zeița Ceres" (v. și Cic. **De nat. Deor.** , lib. II,

p. 39 și lib. III 72; Eurip. În **Bacch.**; Plat., **Cratyl.**, p.m. 317). După cum demonstrează Diodor (lib. III, p.m. 133), *mama care hrănește* s-a mai numit și *Frigga, Frygia, Freya, Disa, Tita* și *Titaia* lui Atlas; ea a fost socotită cea mai veche și cea mai religioasă dintre toți zeii. De aici Cicero (lib. IV, **In Verr.**): "Ceres este cea mai veche și cea mai religioasă, este principiul tuturor lucrurilor sacre care există la toate popoarele". Și, ca să învățăm dintr-o dovadă foarte clară, am scris nu *cerimonias*, ci *ceremonias*, căci așa este mai corect, căci începuturile ceremonialurilor s-au născut de la îmbelșugata Ceres. De aici și interpretarea: Ceremonia *Dhmhtria apo th Dhmhtro* (Ceremonia = Demetria de la Demeter). Sunt unii care cred că vine de la orașul *Caere* și *Caeretanis*. Vezi și Festus (scriitor latin din secolul II/III, autor al rezumatului tratatului lui Flaccus Verrius **De significatio verborum** - Despre semnificația cuvintelor, n.t.), precum și Valerius Maximus (lib. I, **Exempl. Mem.**, c. I, n. 10). Așa cum o mărturisesc, printre alții, și Cl. Thysius și Josephus Scaliger, se arată că de către cei vechi s-a spus *cerus sanctus* ; de aici, lui Janus i s-a zis *cerus manus*, aceasta însemnând "creator bun", căci cei vechi spuneau *manus* pentru "bun", după cum apare în *carmen saliare;* de aici derivă cuvântul *ceremonie* , chiar și fără sufragiul celor vechi, consideră Borrichius (**Cogit. Descript. Voss. De vit. Serm. Voc. *Ceremonia***). Iarăși Cicero (lib. VII, **In Verr. Orat. X**, spre final): "Te cinstesc și pe tine Ceres, stăpână peste cele sacre, care, prin credința oamenilor și religiile practicate, sunt menținute mai departe, dar și prin măreție ceremonii secrete; căci de la ele sunt și începuturile vieții și hrana și exemplele de omenie și blândețe a legilor și moravurilor date oamenilor și cetăților și, se spune că s-au votat decrete prin care se permite practicarea cultului nocturn și altora, ba chiar și Numizilor" (popor african, n.t.). Vezi și Titus Livius (lib. XXIII, c. XXV), Suetonius (**Calig.**, c. LIV, **Galb.**, c. IV) și Tacitus (**Historii**, c. II, c. 68).

§19. Cuvântul *Disa* care la Sciți și la Geți este *Tabeti /Tabiti*, înseamnă "bucurându-se de", "sătul de mâncare", "sațietatea hranei", afirmă Herodot (c. IV, c. LIX), iar pământul scitic și la greci

se numește *Apia, Aesia* ("bogăție") pentru că are bogății și conține ascunse în el, bogății de orice fel. *Ops* este "opulență" la Plaut (**Cistell.** II, I, 39) și *Herthus* la Tacitus (**De Mor. Germ.,** c. XL). De aici și Cicero (lib. III, **De Nat. Deor.**, p. 70): "Pământul însuși este o zeiță și așa este conceput: și ce este atunci străbunul *Tellus* ("pământ")?, fiindcă tot ceea ce este fertil ține de femei și se naște din ele: copilul o dată născut, se hrănește și crește. La fel se întâmplă cu toate celelalte însuflețite, le hrănește cu toate bunătățile, se menține și se bucură de viață și tot pământul le primește pe toate cele moarte și le ascunde la sân ." Vezi și Cicero (**De Nat. Deor.**, lib. II, p.m. 42 și lib. III, p. 70) și Suetonius (**Vit. Tib. Ner. Caes.**, c. LXXV) și Lucretius (**De R. N.**, lib. I), vorbind despre sânul Pământului-mamă: "_ Când pe acestea tatăl Eter le-a aruncat în sânul Pământului-mamă" (este vorba de semințe, n.t.). La Hesychius găsim pentru conceptul de *pământ-mamă* și *Nutrix* ("hrănitoarea") *Diana* și *mater* și *Rhea* și Demeter și Artemis, dar nu o Artemis *perfectă*, cum mai puțin corect ne-o înfățișează interpreții, ci o Artemis în stilul lui Sofocle (**Mag. Nepot. Themist.**, III, 4, Sophocl. **Oedip. Tyr et alibi saepis Herod.**, d. cap.). Așa o găsim și la Herodot, o Artemis *de origine scită* pe care părintele istoriei o numește Artimpasa și căreia în gotică îi corespunde *Artimpasa - Terra Dea* ("Zeița Pământ") din care își trage originea și Artemi - Artemida la greci (Este extrem de meritorie, trebuie să recunoaștem, modalitatea în care Lundius, despicând firul în patru, lămurește inclusiv probleme de etimologie, pentru a clarifica corect un fapt de cultură strămoșesc, n.t.). De aici și titlul de onoare al unei legi *artirbolcker* (**Artibolcker legum W. Goth. Plat. in Orat.**, p.m. 318). Nu ne împiedică nimic să socotim că numele acesta este derivat dintr-o altă sursă - Platon l-a luat de la Socrate - căci este totuși diferit în comparație cu celelalte vocabule referitoare la zei. Și nici nu e de mirare, când este un fapt mărturisit de chiar multiplele nume de la greci că ei le-au primit de la noi. Astfel și celelalte nume scitice ale zeilor, așa cum sunt ele enumerate cu Herodot începând, au formă gotică (adică getică), așa cum am arătat la locul potrivit. Căci cea care la Greci este *Diana*, aceeași va

fi invocată ca *Lucifera*. Aceeași, la Romani, va fi *Juno lucina* care este una și aceeași cu *Diana omnivaga* ("Diana cea care rătăcește pretutindeni"); că este socotită zeița care întreprinde șapte plimbări (numărul șapte la greci însemna "mult", de fapt "ceva necuantificat", regăsit frecvent și mitologizant, n.t.) (Plaut. **Aulul.** IV, VII, XI; **Turn. ad all. loc.**). Căci așa după cum de la *Medicus* ("medic"), *Medici, Medicinus, Medicina*, se subînțelge și adjectivul *tămăduit*, dar și substantivul *artă* (medicina era considerată o artă), tot așa de la pești *pisci, Piscinus, Piscina* și inclusiv *aqua* ("apă"); de la *Rex* ("rege"), *Regi, Reginus, Regina* și subînțelege și femininul *fiică, soție*; tot astfel de la *Lux, Luci, Lucius, Lucinus* și *Juno Lucina* (în ambele cazuri, Lundius evidențiază familia lor de cuvinte, n.t.), după cum remarcă Scioppius (**Parad. Lit. Ep.** V; Jul. Caes. **Scal.**, lib. IV, c. XCI; Virg., lib. VI, **Aeneid.** și lib. X; Cic. d. lib. II, p. 39) căreia, după aceea, din economie de limbă, i-au zis *Luna*. Vergilius (**Aeneid.** , lib. X) numește pe Diana *Trivia*, precum și *Hecate, Proserpina* și *Juno inferna*. Vedeți, dar, câte alte nume de zeițe i s-au mai adăugat Lunii! Vezi și Macrobius (l.c.) și vezi și Herodot (c. XI, c. CLVI, **Gal. in not.**) și notele făcute la Eschil de către strălucitul Galc, care numește, foarte corect de altfel, pe aceeași zeiță, când *Diana*, când *Luna*, când *Proserpina* . Iată și la Cicero (d. lib. II, **De N. D.**, p.m. 36 și 39), care în situații mistice ale Celor Sacre o numește pe *Diana, Luna* (**Nat. Com. Myth.**, lib. III, c. XVII și c. XVIII), pentru că de la aceeași multe ființe rămân și curg, din care ființele se hrănesc și cresc și ajung din nou de unde s-au născut, adică pe pământ. De aceea la Sofocle (**Oedip. Tyr.**) Pământul este numit *zeu tutelar*, de către cor, iar de către Vergilius (lib. I, **Aeneid.**) *regina zeilor*. După cum Jupiter este numit de către Plaut (**Capt.** III, IV, 89) *Rege al zeilor și al oamenilor*. Luna Pleiadelor, afirmă Diodor din Sicilia (lib. III, p.m. 133); la Greci *Mhnh*, în dorică *Mana* și în gotică *Mana* (de unde *manadager*, cuvânt întâlnit foarte des în dreptul nostru național). De ce n-ar fi fost numit și *mendiw* sau *mendin*; căci Hesychius (p. 261, **Palmer. ad h.**, p.n. 11) o numește *Bendiw* sau, după cum citește Palmerius, *Bendin* sau *Bendeian*. La Cicero (**De N. D.**, lib. II, p. 39) este o poreclă ce i se aplică Dianei la naștere;

pentru ca odraslele ei să se maturizeze au nevoie de vreo șapte sau chiar de vreo nouă luni; și pentru că în acest interval iau masa (*mensa*) împreună, s-au numit *luni* (*menses*). În scrierile **Eddice**, Diana mai este numită și *Vanadis* și *Vanagod* și este sărbătorită ca *zeiță a sciților, Zeiță nordică*; așa apare și la Lucan (**De B. C.**, c. I și c. III); tot așa este zugrăvită Diana și la Vergilius (**Aeneid.**, c. XI), Hesiod, în **Theogonia** o numește *Diana cea care se bucură la vederea săgeților* (*Artemi Ioeaira*).

"Vino, căci arcul Dianei și ție-ți va stinge trăirea!
Tracica fat-a vorbit și din cucuta de aur ea smulge
Iute săgeata, și grabnicul arc îl întinde cu gemet;
Trage-ndelung și puternic, și iată se-ndoaie cu totul
Arcul din capete-acum, și mâinile fetei se-mbină
Stânga pe fier și lipită de sân, e cu dreapta pe coardă."
(trad. George Coșbuc)

Cum spuneam, Diana a fost sărbătorită mai întâi de Sciți și apoi cultul ei, din regiunea nordică și Sciția, s-a răspândit pe întreaga suprafață a pământului. În **Faptele Apostolilor** (c. XIX, v. 27), se face mențiunea *Dianei din Efes* al cărei cult s-a răspândit din Asia pe întregul glob ("*Then hela Asia, och hela Werlden dyrkar*"); preoții ei erau toți eunuci și paznicele ce o însoțeau erau toate fecioare. Ei erau numiți cu un termen general *Megabyzi*, însușit și de elini, sub forma de *Megabuso*, dar acest cuvânt este de origine scită, lucru ignorat de interpreți. Semnificația acestuia este: "o femeie făcută dintr-un bărbat care mai înainte fusese bărbat, dar lipsindu-i testiculele i s-a zis de către strămoșii noștri *Gallar*, pentru că ei nu puteau să conceapă copii; vine de la *galla* sau *gâlla*, însemnând "a castra", "a tăia testiculele", sens pe care acest cuvânt și l-a păstrat până astăzi și cuvântul mai este încă folosit la noi. La Suetonius (**Vit. Sug.**, c. LXVIII) găsim sintagma *Galli matris Deum Tympanizantes* ("tamburii slăvesc pe zeul Mamei Galla"). Ca și la Juvenal (**Sat. XX**, p. 20, v. 16 și **Sat. VI**, p. 65, v. 24): "Intră carul zeilor și al Mamei și urcă un jumătate bărbat cu o înfățișare respingătoare, un ins care nu avea organe genitale, pentru că îi fuseseră tăiate testiculele, un fel de Lampris (muzician vestit) intră

cu o cohortă veselă și cu tamburi; un cântăreț din flaut îmbrăcat ca un plebeu și purtând o pieptănătură frigiană". *Antistes* ("dirijorul") a fost numit uriaș, pentru că și ceilalți sacerdoți - mai mici - care cântau la tambur, erau pe jumătate bărbați. De aceea și Plaut (**Poen.** V, 38) și Lucretius (**De R. N.** , lib. II, p.m. 75) o cântă ca atare.

"Și de aceea, pe drept, e numit el și Mama cea Mare,
Mamă a tot ce e viu, zeități, animale și oameni.
Vechii poeți învățați ai Eladei ne spun despre dânsa
Că ne-a venit din ai Frigiei munți, din senine lăcașuri,
Stând pe-al ei car și mânând o pereche de lei prinși în hamuri.
Astfel ne-arată că-n spațiu, pământul cel mare atârnă
Fără nici o putință pe alt pământ reazăm să aibă.
Mamă din Ida numită-i de multele neamuri de oameni,
După străvechile datini, și-i dau ca tovarăș o ceată
De frigieni, căci se spune că țarina lor fost-a întâia
Care rodind, apăru în ogoare al holdelor aur.
Preoți îi sunt eunuci, arătându-ne astfel că ființe
Care au batjocorit vreodată a Mamei putere
Ori făr' de recunoștință au fost cu părinții, pierdut-au
Dreptul să nască pe lume urmași ca să-ntindă a lor viță.
Bat ei cu palma în tobe întinse și sună-n țimbale,
Surlele te amenință cu mult răgușitul lor sunet
Și frigienele ritmuri de flaut ațâță-al tău suflet:
Poartă aceștia și suliți, ca semn al mâniei aprinse
Ca să-ngrozească, să umple de teama măreței zeițe
Gloata ce uită de bine și-n inimi e fără credință."

La fel și Catul (**De Berecynth. et Aty** LXIV, p.m. 36):

"Cu mâinile ninse a început mama ta, Cybella,
să cânte la timpan și tubă în casa ei din Frigia
și la flautul pe care frigianul și l-a făcut din trestia cea plecată."

Iată ce e demn de notat aici: *Terra* a fost numită la noi mai întâi *Frigga* sau *Frygia*, *Jo* și *Gio* , ba chiar și *Goia*, după cum am arătat mai sus, și ei îi era consacrată luna numită *Goimanat* cu titlul aceluiași sacrificiu *blot til arbotar* ("pentru o recoltă bună", "pentru redobândirea recoltei"). Pentru că printr-un sacrificiu săvârșit

conform ritualului, trebuia împăcat și numenul (i. e. obținut asentimentul zeului) și era și pacea mult dorită. De aceea s-a căutat un anume termen: la Macrobius (lib. III, c. V) și Tacit (**De mor Germ.**, c. IX) s-a chemat foarte corect prin *litare,* " a găsi măruntaiele favorabile / a face sacrificii care să fie bine primite". Deci, *a sacrifica* înseamnă *a oferi* ceva sfânt, *Blotha Afgudhom blotha = diis hostiis litare* ("a aduce jertfe zeilor dușmani / a îmblânzi zeii"), după cum reiese din Plautus (**Poenul.** II, IV):

"Eu sunt nefericit astăzi, căci am sacrificat șase miei zeilor mei foarte mânioși și totuși nu am putut îmbuna pe Venus, să mi-o atrag de partea mea. Pentru că nu pot să-i aduc jertfe (*litare*), ca să-și întoarcă fața ei spre mine, am plecat de acolo furios".

Acest *litare / lutare* vine de la *luo* care înseamnă "eu purific", căci sintagma *apo twn litwn* = "de la / prin rugăciuni", afirmă Turnebus (ad. h.l.) nu poate justifica verbul *litare* care are, cu siguranță, o origine getică. Căci *Lita / Litha / Leda* înseamnă "a adapta", "a uni", "a concilia", "a reconcilia", "a împăca". De aceea are dreptate Servius (**Comentarii** la c. a IV-a a **Eneida**), când spune: când spunem *litamus* ("aducem jertfe zeilor"), spunem *placamus* ("împăcăm zeii"); iar Suetonius în **Vit. Jul. Caesaris** (c. LXXXI, id. Neron. Claud. Caes., CLVI), la fel și la M. Salv. Othon (c. VIII), iar la Vergilius expresia *sacrisque litatis* înseamnă "prin împăcări și sacrificii / prin jertfele împăcării". De asemenea, la Titus Livius (lib. IX, c. XIV) *litatum* este "ca să ne putem atrage zeii de partea noastră". Victima trebuia să fie jertfită, de obicei în luna februarie *i Upphasi Manadar thess er Februarius heiter / at Goi,* după cum reiese din legenda lui Olof (**Olofs Sagu**, c. LXIX) (Sigur că acesta este *valah,* nume al mai multor regi suedezi, norvegieni, danezi etc. - toți valahi la origine - numiți OLAF / OLAV / OLOF / OLUF, cu atât mai mult cu cât originea cuvântului e getică, n.t.). Cel mai bun moment al sacrificării era socotit a fi începutul lunii: "*Nar Trättandagz Ny i fulla fahr / A Disa Ting i Upsalom star*" (vezi și **Hervar. Saug.**, c. XIX, Olufs Saug, c. LXIX, Tacit., **De Mor. Germ.**, c. XI și Herod., lib. II, c. XLVII).

La Egipteni și la alte popoare aveau loc pe lună plină, acest moment fiind considerat *timpul sacru al Lunii* . Și dacă circumvoluțiile pământului *-Disanos* - au fost deja demonstrate, după cum aud, de către strălucitul Rubeckius, printr-o singură manevră se vor intercala fiecărui an minuscule particule, cu ajutorul cărora se va ajunge să se numere secolele retroactiv; se înțelege de la sine, la ce epocă îndepărtată vor fi trimise începuturile jurisdicției generale a Sueonilor și Goților?. De bună seamă că în codicele-manuscris de legi, pus la punct de cel care odinioară a fost asesor al curții supreme regale, mult iubitul meu tată Carolus Lundius, se atestă că în secolul al XVIII-lea de la Facerea Lumii s-au pus bazele consiliului general al Sueoniei.

§20. Așadar, este clar că Venus este una și aceeași cu Freya și cu mama zeilor. Cuvântul *Venus* vine de la goticul *van, ven,* însemnând "frumos,-ă", de unde și urarea *Vinnula, Venustula,* la Plaut (**Asin.** I, II, LXX), "atingând drăgălaș, ușor", corespunde lui *Vinnlig / vennlig / lustig* din gotică, respectiv germană; Isidor deduce "a mângâia, dar nu fără a ști ea" (**Orig.**, lib. II), Cicero (**De N. D.**, c. II, p.m. 40) opinează că *Venus* își trage numele de la *venire* , "a veni", de aceea i s-a zis și *Veniendo* ("venind"), pentru că *această zeiță vine în toate împrejurările* și de aici și substantivul *Venustas,* "frumusețea fizică a unei femei, farmecul ei". Scioppius (**Susp. lect.**, lib. IV, **Ep. XXI**) este sigur că vine de la verbul *a veni;* Apuleius (**Met.**, XI) o numește Diana, Juno, Venera și Bellona; Plutarch (**Vit. Crass.**) îi spune *mamă a Zeilor.* Socrates, după Platon (**Crit.**, p.m. 318), relatează că ar avea radicalul *afrou,* cuvântul *afroditiou* însemnând "spumă", legat de nașterea ei (din spuma mării), cf. Cicero (**De N. D.**, lib. III, p.m. 71); Cl. Ursinus ad Fulg. (**Myth.** I, II, tit. Venus) face legătura cu actul sexual legat de etimonul *afro* care înseamnă "spumă" în elină; Macrobius (lib. III, c. VIII) vorbește de reprezentarea lui Venus la ciprioți; cu trup bărbătesc, îmbrăcat femeiește, cu sceptru și de statura unui bărbat. Tot astfel strămoșii noștri o reprezentau îmbrăcată pe *Freya* și având testicule; Adamus Bremensis (**De sit. Dan. et reliq. Sept. Reg.**, c. CCXXXIII)

imaginează organele genitale ca fiind uriașe ca cele ale lui Priap, zeul plăcerilor, destrăbălărilor = *Fricconis* (cuvântul nu figurează în Quicherat, dar cum nu este primul cuvânt latinesc pe care nu-l găsesc în acest mare dicționar latin-francez, bănuiesc că suedezii la acea vreme dispuneau de dicționare mult mai ample; am dedus că este vorba de sexul bărbătesc, n.t.). Priap al *Pathicei* vrea să spună "al copilei" (*puellae*), pentru că *pathicus* ("pătimaș") este cel care pătimește din cauza lui Venus, în probleme de dragoste. Vezi și Scioppius (**Ad h. l. Priap Carm.** XLVI și **Carm.** LXXXVIII) la care prin expresia *fosa incvinală* se subînțelege "femeile"; de asemenea, "ogorul femeiesc", ca și "plugul-brazdă", activități prin care noi suntem bărbați (cred că metafora agrară la care s-a recurs sugerează actul sexual, n.t.). De aici și *Fricco* în scrierile **Eddice**, *Frey* și *Bropr Freyo, oc Vanagop*, "fratele Freyei și zeu al Sciților" (**Edd. Myth.** XXII; **Bannr partur Ed. tit. Freya Kenningar**), *Af hennar (Freyo) nafni er pat tignar nafn / at rikr konar ero kallaphar frur* ("De la numele aceleiași Freya se numesc și femeile mai cinstite - Frur"). Festus notează că la Roma, Venerei i s-a spus *cea frugală*, zeiță căreia i s-a dedicat și templul numit *Frucinal* sau *Fruginal*. Chiar și cuvântului gotic *afrô* îi corespunde în greacă *Afro*. Iar în străvechile legi gotice întâlnim *Huusprea / Huusfrea*, iar în inscripții *Huusfru*, ceea ce înseamnă *mater familias* ("șefa gospodăriei, a casei"); acest cuvânt se mai regăsește în nenumărate alte locuri, atât la vechii Romani cât și la alții; la Plaut (**Amphit.** , II, II, 201), Junona este cea care ține socoteala casei, adică este *mater familias*: "Jur pe regatul regelui suprem și pe stăpâna casei, Junona." Socot chiar cu tărie că soția bărbatului a fost numită din stimă Junona. Din nou Plaut: "Ah, Junona mea, nu se cade să fii așa de tristă cu bărbatul tău, Jupiter". Juno va fi numită *Sif* în legenda **Trojamanna** (**Trojamanna Saugu**, p.m. XI); vezi și Augustinus (**De civit. Dei**, c. XXIII). Se spune *Fricco* deopotrivă, precum și *Tellumo*, de la forța masculină, și *Tellus*, de la forța feminină (*Tellumo* este același cu *Tellurus* , divinitate prezidând fertilitatea solului; *Tellurus*, zeu al pământului, n.t.). Același lucru se spune și despre Isis a Egiptenilor și pe care ei o confundă chiar cu Luna, susține Plutarch (**De Isid. et**

Osirid.). Dar, după spusele lui Diodor (**Bibl. Hist.**IV, p.m. 232), egiptenii socot pe Ceres a fi una și aceeași cu Isis (" *Aiguptoi men legousi thn te Dhmhtran kai thn Isin thn authn einai*"). Ca să nu-l uit pe Horus al egiptenilor, care este reprezentat de obicei, ca un adolescent cu discul așezat la picioare, cu sceptrul în dreapta, iar cu stânga sprijinindu-și bărbia. Aceasta este mamă a zeilor - *Arasth* (Astarte) - la Fenicieni, Sidonieni, Sirieni, Tyrieni, *înflăcărata* o numește Cicero (**De N. D.** , lib. III, p.m. 71), la Africani este *Urania*, la Sirieni *Mylitta*, la Persani *Mithra* sau *Mama*, adică născătoare și mamă, cum reiese și din scrierile altora, și cum este demonstrat și de Thysisus (**Ad. Val. Max.**, c. I, n. I spre final). Darius prin gura lui Curtius (lib. IV, c. XIII) invocă pe *Mithra*, pe Soarele cel sfânt și focul veșnic. Despre Soare ca zeu al Perșilor vorbesc Strabo (lib. XV), Justinus (lib. I, c. X) și Curtius (d. l. c. XIV). Ce să spun mai mult? Soarele se manifestă prin căldură, Luna prin umoare, așa cum s-a demonstrat deja de către Teologia profanilor. Din aceste uniri ale lucrurilor, pe bază de ritual, ia ființă generația. De aceea, Diodor din Sicilia (**Bibl. Hist.** I) susține că există doi zei veșnici, apăruți înaintea tuturor celorlalți zei - Soarele și Luna; grație lor s-au născut primii oameni în Egipt, de aceea sunt adorați cu chipul împodobit după revărsarea Nilului, căci din căldura Soarelui care urcă printr-o mișcare sigură și cu o umoare potrivită, se văd des apărând, fără sămânță, pe pământul arat, unele animale perfecte, altele mai puțin perfecte. Pe el l-au numit Osiris, pe ea Isis, desigur dintr-o anume rațiune a numelor au fost astfel numiți; vezi și Diodor d.l. p.m. 4,5,6,7 și Lucretius, **R. N.** II, spre finele c. II, unde se plânge de slăbiciunea vârstei în general și a pământului în special, prin următoarele cuvinte:

"Chiar de pe-acum slăbiciunile vârstei le vezi și pământul
Secătuit abia naște mărunte-animale, când el e
Cel ce-a făcut orice soi, ce a crescut uriașe fiare."
Și imediat:
"El, apoi singur, prin voia-i, întâi pentru toți muritorii
Holde în aur făcut-a și îmbelșugate podgorii."
(trad. D Murărașu, Ed. Minerva, 1981)

Ba chiar adaugă că din nesimțitoare lucruri s-au născut animale, căci din bălegarul cel negru au ieșit viermii. Chiar mai clar decât până aici și mai bogat vorbește în cartea a V-a (p.m. 206):

"Că și pământul, și focul la fel sunt supuse pierii
Că nu-i deloc îndoielnic că apă și aer muri-vor,
Dar că acestea, cum zis-am, se nasc și sporesc de la capăt.
Iată întâi părticele de țărnă uscate și arse
Fără-ncetare de soare, călcate în picioare,
Fac să se-mprăștie-n juru-ne praful cel des ca o pâclă,
Nori plutitori risipiți în văzduh de puternice vânturi,
Parte din brazde apoi se topesc de-ale ploilor curgeri,
Țărmuri de-asemeni sunt roase, scobite de-a râului undă.
Însă pe-atâta cât face să crească un lucru, pământul
Despăgubire-și primește: cum fără-ndoială se vede."

Și puțin mai departe:

" Să nu crezi în a vârstei povară?
Uite și stâncile smulse sunt rostogolite din munte,
Fără să poată ținea împotriva sforțărilor vremii
Hotărnicite-n durată! Căci nu ar cădea deodată
Smulse, de-ar fi susținut dintr-o vreme lipsită de margini
Toate loviturile vârstei, scutite de orișice frângeri.
Uite apoi la eterul ce ține-n îmbrățișarea-i
Jur împrejur tot pământul: din el zămislindu-se toate,
Cum unii spun, și în el reprimind pe acele sfărmate
Fără-ndoială-i făcut dintr-un corp ce se naște și moare."

Vezi și cele care urmează. Apoi, cercetând cauzele pentru care chipurile zeilor s-au răspândit pretutindeni, la toate neamurile și s-au umplut orașele cu altarele lor, atunci se va ajunge la concluzia că neamul omenesc este nefericit. În orice caz, nici un alt zeu nu a fost atât de mult celebrat și de către toate popoarele, cum au fost Soarele și Luna, nu numai la Homer și Hesiod, dar și în Scrierile Eddice și ne-o confirmă *hieroglifele* înseși. Adăugați și notele diferiților scriitori la Justinus (lib. XXXVI, c. II) și să adăugăm lunile în congruență exactă cu Soarele și Luna. Fiecare zeu este stăpân pe ceva conform naturii lui. Ceres, pe ogoare, Neptun, pe mări; în

funcție de munca concretă în care se implică, va fi numit zeul *grăpar*, care lucra cu grapa, zeul care îngrașă pământul ș.a.m.d. Zeii toți sunt întotdeauna puri, integri, incoruptibili și pe ei trebuia să-i invoci când erai în necaz, conform Plaut (**Rud.**, I, IV, XXXVII): "Acum oricine este acel zeu, să-l cinstim ca pe un zeu / căci ne-a scos din necaz pe noi, nefericiții, / nouă, săracilor, ne-a întins mâna lui ca să ne-ajute". Zeii nu vor fi împărțiți în superiori, inferiori și mijlocii (mediatori), ci în mari, mici și patelari (< *patella*, o tăviță pe care i se aduceau jertfe zeului respectiv), adică Larii și Penații numiți la noi *Alfa blot*; la Plaut (**Cistellaria**, II, 1, XXXVI și d.f.a. și s. vers. XLVI) vom regăsi ambele formule și *medioxum* și *patellarii*, ambele însemnând aproximativ același lucru, "intermediari".

Zeii mari sunt 12 la număr, pe care Cicero îi numește zeii majorității popoarelor, iar de către Ennius sunt incluși în următorul distih:

Juno, Vesta, Minerva, Ceres, Diana, Venus, Mars,
Mercurius, Jovii, Neptunus, Vulcanus, Apollo.

Zeii trebuia să fie invocați cu suflet curat, cu mâinile curate și cu capul acoperit. Fără îndoială, atunci când te rogi zeilor, trebuie să ai capul acoperit, corpul îndreptat spre dreapta, ochii ațintiți în pământ, chiar aplecat, capul înclinat spre dreapta, buzele închise.

§21. În ce o privește pe zeița Vesta, îl avem la dispoziție pe Diodor din Sicilia (**Bibl. Hist.**, p.sc. 59), care relatează cu obiectivitate: "Legile ne sunt transmise de Mercur (este vorba de legiuitorul Egiptenilor, Mnevus) prin care s-au răspândit bunătățile mari ale vieții, căci au fost apoi copiate la Greci, în Creta, ba chiar în Minos, la Spartani, le-a alcătuit Lycurg; unele din ele, le-au atribuit când lui Jupiter, când lui Apollo. Acest gen de copiere admis, la cei mai mulți dintre ei, ba chiar și la alte popoare, se spune că prin convingeri a fost cauza multor lucruri bune. Căci la Arimaspi geniul bun a fost Zathraustes. La Geți a fost Zamolxis împreună cu Vesta; la Judaici a fost Moise, zeul căruia i se zice IAO, și pretindea a fi fost autor al legilor alor săi. Și Moise este reprezentat ca zeu bisexuat (*oun ieuw*). Numele acestui zeu, însă, se

citește diferit, în funcție de scriitor; căci se regăsește nu numai sub formula *Iaw* și *Ieuw*, dar și *Iaou*, ba chiar și *Iabe* și *Iabai*. Există chiar unii care socotesc că trebuie să fie scris JAHVO; alții însă pledează pentru forma *Jihveh*; ba unii susțin grafia lui *Jeheve* și *Jehve*, iar un altul afirmă că mai corect ar fi să se citească *Jeve* . De asemenea, printre toți ceilalți sunt unii care pledează pentru forma *Jehovah* (vezi și **Drus. Tetr.** c. XI; **Bejer. addit ad Seld. de Düs Syr.**, p. 268; **Full Missell** IV, XIV, p. 512; **Oliv. Meth. Hebr.**, c. VIII, p. 37). În privința pronunțării acestui cuvânt se pare că în zadar s-a străduit și marele om de litere Sixtinus să găsească o rezolvare (**Ab. Am.** în **Ant. Bibl.**). Iată că din șirul atâtor scriitori vechi și foarte eruditi (și, deși cu păreri diferite, nu ar trebui să fie condamnați pentru aceasta și să le scadă din prestigiu), s-a desprins opinia nobilului bărbat Isaac Vossius (**De Sib. Orac.**, c. XIV, p. 133 și urm.) care socotește că trei litere ebraice, în fapt vocalele **A**, **E** și **O**, au fost greșit considerate de rabini ca fiind consoane. Să-l adăugăm aici și pe Marsilius Ficinus (**Arg. in Min. Plat.** spre final) ale cărui cuvinte au fost date la iveală mai întâi de Diodor: "Toți făuritorii vestiți de legi susțin că ei îi datorează lui Dumnezeu invenția, acesta fiind redat prin diferite nume. Zoroastru la Bactrieni și Persani, făcând legi prin Horomasis; Trismegistul la Egipteni, prin Mercur; Moise la Judei, mai corect spus, prin Dumnezeu-Tatăl al întregii naturi. Minos la Cretani, prin Jove; Charonda la Cartaginezi prin Saturn; Lycurg la Spartani prin Apollo; Draco și Solon la Atenieni, prin Minerva; Pompilius la Romani, prin Egeria; Mahomet la Arabi prin arhanghelul Gabriel; Zamolxis la Sciți, prin Vesta; Platon al nostru la Magnezieni și Sicilieni prin Jupiter și Apollo." Este de adăugat aici și Diodor, legat de ce s-a spus anterior, referitor la locuința subterană în care a intrat Samolse pentru a întocmi legi; Lucanus (**De Bell. Civil.**, lib. V, p.m. 123) susține această idee. Atât monumentele literare, cât și inscripțiile de pe teritoriul patriei dovedesc și astăzi că începuturile legilor atribuite lui Apollo și Jupiter, precum și mamei lui de pe *Ida*, precum și cele din toate colțurile lumii și regiuni, le-au luat de la Zamolxis, căci mai întâi fuseseră promulgate de el (**Er. Ups. Hist.**, lib. I, p.m. 2, 3 și urm.):

Totul în concordanță cu Apollo, Jupiter și cu preasfânta zeiță-mama Ida - de care se leagă începuturile legilor la Goți / Geți și la toate celelalte popoare. De aceea chiar la acele triburi la care zeii se bucurau de stimă, există trepiedul străbunului Apollo (adică oracolele lui). Și, chiar dacă mai rămâneau unele ritualuri profane, Justiția însă se orienta după modul în care ea era împărțită în comițiile sfinte și în conformitate cu spusele zeilor (oracolele), aducându-i-se, de fiecare în parte acestei mari zeițe (zeița Dreptății, Themis, fiică a Cerului și a Pământului) în multe zile de veselie rezervate religiei, daruri sfinte: cu acest prilej aveau loc nu numai treburi legate de justiție, ci și orgii, întreceri și jocuri; apoi, chiar și consultări pe bază de oracole în legătură cu afacerile publice și judiciare; și, în cele din urmă, cu privire la cele comerciale, fiind oprită, în acest timp, piața (vezi și Joh. Magnus, **Hist.** lib. I, c. IX; Olaus Magnus, **Hist. Gent. Sept.** lib. III, c. III; Messen Sveopentap., c. IV, **Chron.**, lib. I, c. VI, p.m. 3 și 4). Nu același lucru relatează Platon (**Dial.** I, **De legibus**, la început) despre oaspeții Atenienilor, căci, în cadrul ospețelor publice, aveau loc și exerciții de război dedicate zeilor Jupiter și Apollo, înfiripându-se totodată și legi: erau promulgate legi de către legiuitorii antici pe care le auzeau (prin oracole) de la Jupiter și Apollo. De ce? Pentru că la Cicero (lib. III, **De N. D.** , p.m. 71) găsim dovada clară al acestui fapt: Arcadienii le numeau *Nominoem*, din cauză că Apollo avea tocmai acest cognomen, căci așa se citește corect, și nicidecum *Nomion* sau *Nomio* . Denumirea i se trage din *na* care înseamnă "a ajunge la capătul dorințelor sale", "a pricepe", "a înțelege", de unde *nama/náma* și *nimma* care au exact același sens. De aici chiar și *No* sau *Noatuna*, "domiciliul înțelepciunii", lăcașul zeilor și, înainte de toate, a lui *Niordus*. Or, cu numele de *Nontuna*, până în ziua de azi, există o fermă situată aproape de Upsala. Cuvântul *Nominnur* și *Nominos* înseamnă în latină *sapientipotens* ("foarte înțelept"), așa cum se găsește la Ennius. De la sus-pomenitul cuvânt *Namen* care la romani este *Nomen* avem o serie de derivate și forme verbale ca: *nosco, novi, notum, novimen* și de aici *nomen*, după cum de la *moveo* ("eu mă mișc"), *movi* ("m-am mișcat"), *motum* ("mișcare"), *movimen*

("mișcare", "impuls") > *momen*, ne-o dovedește Scaliger (**De caus.**, I, 1, lib. IV, c. 76). Numele este tocmai un chip / o aparență prin care ceva / cineva se face cunoscut: este un instrument al intelectualului sau al lucrului învățat și care astfel trebuie să se separe de multe alte cuvinte, după cum spune Platon (**Cratil. sau despre dreapta rațiune a numelor**, p.m. 310, nu departe de începutul aceleiași cărți, p.m. 332 și Scaliger d.l. **Plat. in Minoi**, p.m. 52): *Nosco* < *Noo*, căci Noew la Greci înseamnă "cuget", "înțeleg"; *Nohsi*, "înțelepciune", *Noo* și *Nou* "minte", "spirit". Și nici nu trebuie trecut sub tăcere faptul că atunci când anticii foloseau epitetul de *Minous* se refereau precis la Jupiter. Că el a fost introdus în cel de-al nouălea an (de existență a Regatului Sveoniei, n.t.), a fost nu atât pentru a purta discuții contradictorii între comeseni, cât mai ales pentru a se ospăta. Vezi și Platon, de abia citat, cât și Plutarch (lib. **Maxime cum principibus viris philosopho esse disputandum**, nu prea departe de început). De aceea, Homer îl numește pe Jupiter Minos, zeu al afacerilor, căci, la ospețe, între pahărele, se discutau și treburile țării. Antichitatea abundă în exemple de acest fel. Vezi și renumitele **Acte** din **Upsala thing** de sub regele Olaus, *Skaut Konung*, în care multe fapte sunt demne de atenție: printre pahare, se obișnuia să se încheie afaceri și chiar să se promulge decrete. Iar înțeleptul Gulhiemus Stukius (lib. I **Antiq. Conviv.**, c. XXX; Tacitus, **De Mor. Germ.**, c. XXII) relatează că nu numai la strămoșii noștri obiceiul a rămas până în ziua de azi, dar și la Greci și la Traci și și la Egipteni și Persani și la alții, era obiceiul să se încheie tranzacții și să se promulge decrete, în astfel de împrejurări, adică la ospețe, chiar dacă nu în număr mare. Vezi și Tacitus, **De morus Germanorum** (c. XXII), de la care aflăm că la asemenea ospețe se puneau la cale și multe altele, căci atmosfera era propice tranzacțiilor de tot felul. Era sărbătorită până și judecata universală în cadrul căreia se punea în discuție necesitatea vreunei schimbări de legi. De asemenea, în cazul că se ivea vreo neînțelegere în textul de legi în legătură cu diferitele afaceri între diferitele popoare, acea lege înceta de a mai fi în vigoare, ba chiar imediat. Cât privește pe Jupiter zis minoidul, exact în același an în care s-a produs o

schismă în vechea religie, legile transmise de Jupiter (prin oracole) urma să fie supuse la vot, ne relatează cu eleganță Valerius Maximus (l. I, c. 2, **Extr. n. 1**). Cu toate că imperiul Sueonilor se întindea în lung și în lat pe tot pământul (p. 144), a avut loc în cel de-al 9-lea an o reuniune între regi și popoare (*Alzheriar thing*), adică un consiliu general al întregii Sueonii. La acesta a fost auzit Jupiter, la nouă ani de la înființarea Regatului Sueon, după cum am arătat mai sus, când lui i s-a spus *Minoidul*. Iată ce relatează Strabon (**Geogr.** , lib. XVI, comp. **Olafs Sagu**, c. LXIX și CIX): "Căci erau deja nouă ani de când nu mai fusese audiat Jupiter (ca Minos), adică ne aflam la **nouar**, cum spune Platon (**Dial.** I, la început, despre legi); Minos s-a coborât în peștera lui Jupiter și a primit de la el învățături, pe care apoi le-a transmis oamenilor". Platon, de abia citat, vorbește de promulgarea legilor, comparabil cu situația oaspeților Atenienilor din Homer. Să adăugăm și cărțile despre legi în care Platon îl numește pe Jupiter *Minos*; iată-l și pe Adamus Bremensius (**De Sit Dan et rel. Septreg.**, c. CCXXXXIV): "Se obișnuiește ca după nouă ani să aibă loc o adunare solemnă a tuturor regiunilor Sueoniei spre a-l sărbători. De la această sărbătoare solemnă nu avea voie să lipsească nimeni. Regii și toate popoarele și fiecare în parte urma să-și aducă darurile la Upsala, iar pentru cei care nu erau prezenți la acele ceremonii, era pregătită cea mai crudă pedeapsă, în ciuda faptului că se trecuse deja la creștinism. De aici și cea mai mare *olio*, "amărăciune profană", căci dintr-o superstiție foarte vie pe atunci în Sueonia i se prescria astfel: "nouă zile de petreceri, ocazie cu care se sărbătoreau sacrificiile, iar în una din zile se sacrifica un om împreună cu celelalte animale, așa încât din nouă zile se făceau 72, în care erau sacrificate animale"" (nu știu la ce se referă, n.t..) La fel relatează și Ericus Upsalensis: "În afară de acestea, avea loc o ceremonie (consacrare) generală care trebuia să fie sărbătorită cu foarte mare exactitate, din nouă în nouă ani, la care trebuia să fie prezenți toți reprezentanții tuturor provinciilor gotice și să fie încărcați de daruri pe care să le ofere; atunci când se făceau sacrificii de oameni și animale, sângele acestora era pe placul zeilor; trupurile acestora

erau atârnate de copacii dintr-o poiană din apropiere, socotindu-se astfel că prin moartea celor jertfiți se vor ivi lucruri divine și sacre, din care cea mai mare parte se va răspândi dintr-un loc în altul". Lucruri asemănătoare aveau loc și la Greci, legat de cultul Dianei, apoi s-a răspândit și la alte popoare, nouă fiindu-ne mai la îndemână sursa lui Dio din Halicarnas (**A.R.**, lib. IV, c. XXX). Aceste practici însă, din varii motive, nu au fost admise de acel Consiliu al regilor și popoarelor, în legile străvechi, ne-o mărturisește Hesiod în **Theogonia** (vers DCCC și urm.). Strămoșii noștri au spus că au respins ideea că începuturile legilor le-ar fi dat Jupiter. Această opinie este susținută și de Jornandes (d. l. c.v.): "Căci și Zeutas a fost primul mare erudit care a dat legi, după care urmează Samolse și Diceneu, despre care am vorbit mai sus." Așa trebuie interpretate și incunabulele unde ne întâlnim, ca și în citatul de abia dat, cu particulele *prius* ("mai întâi") și apoi cu *post* ("după aceea"), căci din cauza unei mâini neiscusite se va răspândi la marele public o lecțiune eronată; cum ne mai îngrozesc unele texte istorice încăpute pe mâna unor copiști neinstruiți!

§22. Un exemplu de acest fel îl constituie *Zentae* și *Zentas* (în loc de *Zeutae* și de *Zeutas*), cazuri despre care s-a pomenit în cărțile fraților Johannes și Olaus Magnus și semnalate și de Cl. Ludenius (**Prog. edit. Anno MDCLI**). În cărțile acestor doi mari cărturari s-au strecurat, printre alte greșeli, cu totul regretabile, și scrierea numelui propriu al primului mare legislator *Zeutas*, greșit *Zentas*, fapt care l-a decepționat pe Ludenius, fiind vorba de neglijența copiștilor; la acuzativ va fi *Zeutam* și nu *Zentam*, cum greșit s-a copiat. Apoi *Deus*, *Dius* sau *Dis* (de unde și grecescul Di, trebuie să se scrie în getică D = *Th*, care în latinește sună *Dh* sau, mai corect, *Ths*, după cum o demonstrează Bureus (**Runog. parv. edit. post.**, p. I) și nu, cu totul nepotrivit, transformat de greci în Z și q, litere care, astfel, sunt permutabile, așa cum la popoarele din Orient sunt ? și ? (**Oliv. Meth. Heb.**, c. I și VIII); și cum grupul *Thet* este redat prin *Th* aspirat, dar nu la fel stau lucrurile cu Q la Greci, al cărui echivalent este socotit a fi în toate cazurile, căci *Tsade* are valoare

lui *ts*. De aici și *theus, thius* la Goți, care la Greci, mai convenabil lor, le este *zeu*. Desigur, la Dorieni sau la Spartani, ba chiar și la alții, după cum ne-o dovedește strălucitul Montanus (**Ad Jul. Caes. De Bell. Gall.**, lib. VI, p.m. 232), vom avea litera S (sigma), așa că în loc de *Qeo* vom avea *Seo*. Acesta este și cazul vocabulei *Qeuq*, care pronunțându-se *Zoqi* și *Dioi* , va deveni la Latini și la alte popoare *Deus*. Dar de fapt, după cum vom mai arăta, originea tuturor cuvintelor lor este dedusă din *theus, thius* și *this* al Goților / Geților. Și astfel de la *Zeu*, cf. Jornandes și alte susrse, avem *Zeutas*. Acest adevăr este susținut și de incunabule: "*Thius ar as Girkium skriswat Zeus*". *Thius*, scris de către Greci, va deveni *Zoi*. La Sciți cuvântul *papano* însemnând "cel care hrănește", o să-l privim ca fiind de origine gotică / getică (știm de mult că got = get și gotic = getic, n.t.), căci dacă e *papa* la Greci, *pappas* la Latini, vine clar din geticul *pappa* care înseamnă "a hrăni" (știm și din comediile lui Plaut deja citat, n.t.); este și cazul verbului *a suge* (*sugere*), idem și *dy / dya*, de unde *dijke* ("șanț pentru scurgerea apei de pe ogor sau din câmp"). De aici latinescul *pappare* (vezi și Juvenal , **Satira a VI-a**, p.m. 70, v. 14) și Persius, **Sat. III**, p.m. 167, v. 1): "*_pappare minutum / Poscis et iratus mammae lallare recusas* (" Papi (sugi) oleacă, ca apoi mânios, cerând ca mai întâi să ți se cânte, să respingi sânul"). Aici însă verbul *lallare* care vine din geticul *lalla*, în latină nu are un sens diferit de cel getic ("a cânta", "a lălăi spre a adormi țăncii"). Iar Plaut (**Epid.** V, II, 62) folosește verbul *pappare* ("a păpa") pentru "a mânca": "Pentru sclavul de curând eliberat problema este ce să mânânce" ("*Novo liberto res est quod pappet*"). La fel găsim la Varrus (apud Nonium), *pappas*, cuvânt prin care copiii cer de mâncare (iată că ne învață istoria limbii române un suedez, ce-i drept foarte erudit, în persoana lui Lundius, el cunoscând această istorie, cu trei secole și jumătate în urmă, mai temeinic decât filologii noștri actuali și, în orice caz, mult mai corect decât o consemnează dicționarele noastre care plătesc un tribut, cu fiecare zi mai mare, ideilor preconcepute, n.t.). Din același cuvânt își trage originea *papilla* ("mamelon"). Tot de aici și cuvântul grecesc *pappo*, în latină *pappus* care înseamnă "strămoș"; iată-l pe grămăticul și poetul latin

Ausonius (c. VII) despre relația dintre bunici și nepoți: " _ *Pappos, aviasque trementes / Anteferunt patribus seri nova cura nepotes*" (" _ pe bunici (pappos) o dată ajunși niște păsări zgribulite spre apusul vieții, îi iau în grijă nepoții"); *papaio* înseamnă "tată-zeu" și "om" care naște toate celelalte. În **Scrierile Eddice**, *allsadur* înseamnă părinte al Universului. Și nici nu e prea mare distanța între *thius* al Goților și *thiuth, theuth* sau *thoith,* de la care se trage disciplina Egiptenilor strâns legată de legi, o confirmă Cicero (lib. II, **De N. D.**, p.m. 26; id. lib. **De Univers.**, p. 202; **Edd. Myth.** VII; Cic. **De Univers.**, p.m. 195 și **De N. D.**, lib. III, p.m. 70). De asemnea, în cuvântul fenician *Taaut* vom recunoaște *kosmogonia* ("crearea lucrurilor din Univers"), căci Marsilius Ficinus (argum. la **Crat.** Lui Plat.) spune: "Egiptenii numesc *Theut,* ceea ce noi numim *Zeus;* la Persani și Sirieni: *Magi, Orsi,* de unde *Oromasis* . Ebraicii îl numesc folosindu-se și de patru vocale, îi zic *Adonai;* Grecii, *Theos,* Arabii, *Alla,* Mahomedanii, *Abdi.*"

§23. Am arătat în paragraful anterior că de la geticul *thius* sau *this* se trage grecescul Di. Și tot de aici își are originea și Jupiter al latinilor, adică *Di Jovis* ca și *Deus Jovis*. Gellius (**N. A.**, lib. V, c. XII) aduce în discuție o altă derivație: "Ziua de joi poartă numele zeului-tată Joe, adică tată al zilei și al luminii; și cu un nume asemănător ziua lui Joe și a lui Lucetius (poreclă a Junonei și a lui Jupiter) : la noi, prin conceptul de ziuă și lumină, se înțelege direct conceptul de viață pe care lumina o înveselește." Gramaticul latin Sextus Pompeius Festus afirmă: "pe Joe îl numeau Lucetius pentru că îl socoteau a fi fost creatorul luminii."

§24. În acest caz referirea este la ambii zei: Joe și Apollo, căci, după cum se vede, este susținută de vechimea legilor și autoritatea de care se bucurau și, nu atât a Justiției, în general, cât mai ales prin laudele aduse celei mai înalte echități prezente în legile scrise, precum și în desfășurarea proceselor de pe tot pământul, unde acestea se aplicau. Și dintre zei, pentru simțul de echitabilitate nu era lăudat mai mult decât Apollo nici un altul și toate acestea spuse

mai sus se referă la el care este și cel mai vechi zeu. Și tocmai datorită acestui simț al echitabilității al lui Joe, sintagma cel mai adesea întâlnită la scriitori este cea de *Joe cel drept*. Vezi și Horațius (**Epist.**, lib. II, **Ep. I**): "_Și Joe cel care judecă totul cu dreptate". Și în legătură cu chiar acest fundament al echității, având efect asupra tuturor lucrurilor, sunt de părere cei vechi că numai Apollo și Joe erau arbitri ai Justiției și la aceasta se adăuga, cu multă solicitudine, *mama-Zeus*: fără consultarea Ei, cei doi zei nu erau suficient de echitabili. Această mamă-zeu este identificată la Vergilius (lib. IV, **Aeneid.**) cu *Ceres cea făcătoare / dătătoare de legi*, iar la vechii Greci cu *Demeter Thesmophore*, unde *thesmos* înseamnă "lege", iar *Thesmophoria* era zi de sărbătoare în cinstea lui Ceres. După obiceiul solemn, se mai adaugă și *Minoi*, adică *Lagman*, de la Joe, i.e. de la *Rege*, formulă în uz chiar pe vremea Republicii, întâlnită atât în legile vechi, cât și în istorii. Așa cum se poate lesne cunoaște, legile erau promulgate cu cea mai mare atenție spre a fi de folos oamenilor, așa cum este cazul și cu sănătatea planetei, întru o conservare perenă a acesteia. Așadar, legile erau întocmite de așa natură, încât prin ele să se statueze simțământul echității, altminteri are loc aceeași mașinărie "ca în cazul pânzei de păianjen în care sunt prinse vietăți mai slabe, în timp ce cele mai vânjoase răzbat pânza: tot astfel, cei umili și săraci sunt prinși în plasă și obligați să cedeze luptei inegale, în timp ce bogații și sus-pușii nu se prind ca vietățile slabe în pânza de păianjen" (vezi și Plutarch la Solon, p.m. 819). Ce vrea să însemne a corupe Justiția / pe judecători? Să se renunțe la Justiție? Atunci cum pot fi aplicate legile fără Justiție, fără judecători? Acesta trebuie să fie bine ales dintre toți aceia care nu se lasă târâți în afaceri murdare, pentru care justiția reprezintă glasul rațiunii, iar aceasta trebuie să acționeze cu calm, lucru valabil mai ales pentru judecători în timpul desfășurării proceselor, după cum ne sfătuiește Cicero în scrisoarea adresată fratelui său, Quintus (**Epist.**, lib. I, p.m. 293 și 296) pe vremea ultimei ciume din timpul Republicii. În chip strălucit vorbește și Livius (lib. III, c. XLV) despre un complet de judecată bine închegat având un judecător capabil să interpreteze corect o anumită lege: omul să fie

ales în funcție de capacitate, să fie în stare să interpreteze legea cu agerime și să acționeze, în funcție de fiecare client în parte, dar în spiritul legii. Desigur, omul diferă de la om la om, iar ca persoană singulară, i se spune *persoană*. Persoanei i se dă un nume, spune Cicero (lib. I, **De Invent.**, p. 79) cu care este chemată acea persoană, deci printr-un anumit și propriu cuvânt al acelei persoane: în cărțile lui *despre invenție*, Cicero face adesea uz de aceleași cuvânt cu același sens. Să revin la subiect.

Așadar, pentru ca treburile în stat să meargă bine este nevoie să se acționeze, să se gândească și să se muncească în așa fel încât să fie înlăturate toate relele, iar acei judecători care se fac vinovați de fapte criminale să-și primească pedepsele bine meritate. Altminteri, cetățenii nu-și mai pot pune speranța în bonitate în procesele civile, atâta vreme cât, printr-o întâmplare temerară, prin șubrezenii ale sorții, prin jocuri de noroc, se preferă un titlu fals, ca și cum s-ar fi efectuat totul prin justiție. În for trebuie să arbitreze un om cinstit (*Vir bonus*) sau mai bine deloc; nimeni să nu fie mai bine pregătit decât el, nimeni mai vigilent, nimeni mai îngrijit decât el și mai bun orator; argumentele să fie de așa natură alcătuite, încât să fie demne de un bărbat în lege (*vir bonus*), făcându-le credibile până în cel mai mic detaliu; să conducă treaba până la lichidarea ei și să dărâme pe adversari printr-o dezbatere conștientă, prin replici prompte și la obiect; așa că atunci când la cei vechi avea loc o condamnare la adresa unui om cinstit, judecătorul era insultat și i se cerea să se retragă din funcția de judecător-șef, recomandându-i-se ca mai curând să meargă să cugete în spelunci și gunoaie, decât să mai apară în for. Iată cum foarte corect se pronunță Horatius (II, **Serm. Sat.** II): "Drept e că un judecător corupt examinează totul mizerabil"; iar Plaut (**Amphit. Prolog.** 36): "A cere lucruri drepte de la cei nedrepți este o lipsă totală de înțelepciune". O! ce nenorocită situație să te afli sub un asemenea judecător sau recuperator (este vorba de restituirea bunurilor reclamate în justiție, n.t.), deci care să-ți apere bunurile, să pună umărul să ți se restituie, având acest drept, în timp ce el, de fapt, se comportă ca lupul care este pus să păzească oile. Desigur, un

asemenea judecător corupt, scelerat, ar trebui, la rândul lui, să i se facă un proces penal și să fie condamnat în lege; dar, dacă în nerușinarea lui fără margini, găsește chiar cu cale să se și apere? În fața unei asemenea nerușinări, penița mea este gata să sară din toc."

§25. Desigur, încă din Antichitate s-a instituit obiceiul ca în treburile judiciare să se jure pe Joe sau pe Thor, dar nu atât din frica tunetului și fulgerului pe care acesta le dezlănțuie, cât mai ales legat de factorul Justiție, întrucât din ritualul judiciar, la începutul unui proces, trei erau râurile care trebuia să fie trecute, cf. Monumentelor Eddice (*Kormt, Ormt* și *Kierlauger twar*; *Kormt* vine de la *Kora* (Cora sau Persephona, fiică a Demetrei și a lui Zeus și, prin căsătoria ei forțată cu Plouton, zeu al Infernului devine și ea, deci, fiică a Infernului; Demeter și Cora erau supranumite legiuitoare / thesmophore, acesta fiind primul lor prerogativ, n.t.), prin care se poate despărți lucrul adevărat de cel fals. *Ormt* vine de la *ora* ("țărm", "limită"), întrucât lucrurile neclare, conform rațiunii impuse de drept și justiție se impunea să fie scoase de pe rol. *Kierlauger twar* înseamnă "râu al bunătății sau clemenței", căci printr-o forță veritabilă a cuvântului, apa sau va continua să curgă pe aceeași albie sau se va despărți după aceea în două părți distincte, astfel încât uneia îi va fi spre o clemență, iar alteia nu-i va dăuna (Metafora este luată din domeniul hidrologic, pentru că în Antichitate cele mai multe procese aveau la origine alimentarea cu apă; într-un conflict, se recurgea deseori la tăierea conductei vecinului, de aici și termenul de *rival* (în justiție), venind de la *rivus*, "râu", n.t.). Iată de ce, după cum ne-o demonstrează poemele marilor poeți, strămoșii noștri jurau pe ape, căci fluviile erau elementele cele mai folositoare unei comunități, deci de utilitate publică, pe izvoare care erau mereu înghețate, pe ape care străluceau în razele soarelui și pe râuri cu maluri povârnite, când se voia a se dovedi sinceritatea, candoarea veșnică a adevărului și robustețea justiției invincibile. La Ovidiu, de pildă, (lib. I, **Metam.**), găsim sintagma *Jur pe fluvii*, pentru că - aceasta o aflăm de la marii poeți - întruchipau cea mai veche formă și cea mai sfântă religie a

ADEVĂRULUI, JUSTIȚIEI și a lui JUS JURANDI, apa fiind elementul primordial al apariției vieții pe pământ. Tribunalul suprem upsalez al regatului făcea apel la trei izvoare sacre, pe vremea în care era celebrat și cultul lucrurilor imaginare și al minciunilor, după cum cu multă dreptate, o afirmă Justinus (lib. XLI, c. III): "În superstiții cinstirea și respectarea zeilor se face recurgându-se mai ales la râuri". Același lucru poate fi citit, cu totul educativ la Gronovius (IV, **Obs.**, X. 1), bazându-se pe texte din Herodot, Plinius, Tacitus, Arnobius și din alți scriitori; aici trebuie pomenit și numele lui Graevius în însemnările frecvente pe care le face la Justinus (I).

§26. Și, acordând atenția cuvenită Antichității zeilor din Sveonia noastră, atunci trebuie să ne instruim în a-l vedea pe Apollo cu toate cele sacre legate de numele lui și inclusiv cu trepiedul lui. Și, după cum o arată incunabulele și legile noastre străvechi, strămoșii noștri l-au așezat pe tron pe rege după chipul și asemănarea lui Apollo, deci și cu atributele lui. La Tripod se celebrau cele divine. *Tripos* este un cuvânt getic, din *Tripus*, azi *Trifot*, la greci *Tripou* (deci și cuv. *Trifoi* este un cuvânt getic și foarte vechi, n.t.). Expresia "fastele din lemn" trimite la obiceiul, existent încă din negura vremurilor, de a se încrusta în lemn faptele de seamă (precum la noi la țară în grindă, n.t.). Prin *Kunestafwar* se înțelegeau acele zile în care, printr-o mișcare a Soarelui și Lunii, timpul este oprit în loc pe pământ prin succesiuni alternative revenindu-se cu grijă la starea de la început (zilele faste, în calendarul roman, erau zilele în care aveau loc târgurile și se primeau audiențe; fastele consulare erau registre publice în care se menționau fapte importante, anale,n.t). *Tripum*, spune Fulgentius (**Myth.**, lib. I, c. XVI, la început, **Capell.**, lib. VIII), i se adaugă ca epitet ornant lui Apollo, pentru că El cunoaște trecutul, observă prezentul și prezice viitorul. *Tripus* este spus în loc de *Tripos*, după cum Oedipus, Polypus și alții, se spune deci, prin analogie, deși de către autoritatea celor vechi este respinsă această formă.

"Întreit prin trepied se fac prezicerile".

La cei vechi *Triada* egalează JUSTIȚIA, relatează Plutarch (**De Isid. et Osirid.**, p.m. 381), iar la Greci, când se vorbea de *Apollo Pythianul*, se înțelegea foarte mult, cf. Macrobius (l.c. c. XVII) și Fulgentius (d.l. c. XI). Cuvântul *Apollo* însă este de origine getică, în suedeză având forma *Aballur* și *Apollur*, literele *B* și *P* fiind permutabile, ca și în cazul lui *Ban* și *Pan*, după cum am arătat mai sus. Așa că, nu vine din greacă, așa cum s-a susținut febril, cu dezgust până la somnambulism. La fel stau lucrurile și cu tridentul lui Neptun, căci cuvântul care denumește sceptrul lui, poate fi perfect explicat și asimilat la TRIADA de mai sus. Aceasta pentru că în textele Eddice (**Myth.**, II) acestui zeu i se spune *Trihar*, ale cărui emblemă și nume și le-a revendicat Odin printr-o iluzie magică; așa se explică de ce, în monumentele Eddice, lui Neptun i se spune *Thrihar*, deci, al cărui nume este identic cu însemnul – tridentul.

CAP. VI.

Summarium.

§. I.

Sicut plures numerantur Joves, Apollines, Vulcani, Mercurii, Æſculapii, Dianæ, Veneres, Minervæ, Cupidines, Dionyſi, alii : ita quoque Samolſes antiqvior & recentior ; non ſecus ac Odini, Thorones, Friggæ, & ex cetera Deorum turba plures in patria noſtra. §. *II. Samolſes recentior nomen & numen illius priſci invaſit. Illuſtre teſtimonium Strabonis, itemq; Eddæ.* §. *III. Unde non paucis ſcriptoribus dubitatum, utrum homo an Deus fuerit Zamolxis. Præceptor ejus Pythagoras Hyperboreis ſacris initiatus Apollo etiam dictus Hyperboreus : Cujus diſcipulos Dei voces appellarunt.* §. *IV. Pythagoras magicis ſuſurris celebris ; velut ceteri quoque Philoſophi excellentes.* §. *V. Multa tamen maleficæ ſuperſtitioni ab imperitis tributa quæ naturaliter fieri poſſunt.* §. *VI. Scitis Hyperboreorum convenienter* IV *animantium ratione præditorum genera decantata* §. *VII. Pythagoras an animas in immortalitatem primus adſeruerit : de qva pluribus agitur capite proximo ultimo, itemque extremo.*

§. I

UM ex ante deductis idem ſit Apollo ſive *Baldur* qui Zamolxis ; quæri, ne multa hîc confundantur, congruenter rei convenienterque poteſt, quid Pythagoræ tandem ſervo, indeque liberto fiat, qui & ipſe, aliis ſuper alios teſtibus, ut monſtrant præcedentia, Ζάμολξις appellatus. Scilicet non neſciendum, complures alios

CAPITOLUL VI, 1-7

REZUMAT **§1.** După cum sunt socotiți ca fiind mai mulți, se spune la plural: *Joves, Apollines, Vulcani, Mercurii, Aesculapii, Dianae, Veneres, Minervae, Cupidines Dionysii*, tot astfel se vorbește despre un Samolse mai vechi și un altul de dată mai recentă; la fel stau lucrurile și cu *Odini, Thorones, Friggae*, precum și cu cealaltă mulțime de zei din patria noastră. **§2.** Numele și chipul mai recent al lui Samolse l-a desființat pe cel mai vechi de Zamolxis; ne stau mărturii strălucite atât Strabon, cât și **Eddele**. **§3.** La mulți scriitori persistă încă îndoiala dacă Zamolxis a fost om sau zeu. Preceptor al lui Pythagora și inițiat în lucrurile sacre ale Hyperboreenilor, Apollo însuși a fost numit *Hyperboreus* : discipolii acestuia au fost numiți "vocile zeului". **§4.** Pythagora, ca și ceilalți mari filosofi, excela în vestite magii murmurate. **§5.** Totuși, i s-au pus în cârcă, de către ignoranți, multe superstiții malefice, care ar putea fi chiar reale. **§6.** La Sciții hyperboreeni puteau fi distinse patru feluri de ființe animate. **§7.** Oare Pythagora să fi fost primul care a crezut în nemurirea sufletului? Cedem că nu, căci se pare că mulți alții au susținut același lucru înaintea lui, așa că trebuie să fi fost ultimul și nu primul.

§1. Cum se poate deduce din cele spuse anterior, Apollo sau Baldur pare să fie unul și același cu Zamolxis, până într-atât concordă lucrurile între ele; cel care a fost sclavul lui Pythagora și apoi a fost eliberat, este unul și același, iar acesta, conform probelor de mai sus, s-a numit *Zamolxi*. Așadar, cu bună știință, s-au numit cu unul și același nume, mai mulți, conform monumentelor literare vechi. La Cicero (**De N.D.**, lib. III, p.m. 70 și următ.), Diodor Sicilianul (**Bibl. H.**, c. I) le găsim numele la forma de plural (ca și cum ar fi fost mai mulți): *Joves, Apollines, Vulcani, Mercurii, Aesculapii, Hercules, Dianae, Veneres, Minervae, Cupidines Dionysii.* Tot la fel găsim zeii noștri și în Analele și istoriile naționale: *Odini, Thorones, Friggae* și toată ceata zeilor. Vezi și Cl. Verelius (**Gautt. Saug.**, p. XL, **Ad Hervar. Sag.**, c. I) la care merită a fi citite cu atenție notele prea nobilului Stiernhilmius comparativ cu cele ale lui Celsius (**Eccl.**, p. I, c. VI).

§2. Adaug, pe lângă altele, și scrierile magice, ba chiar și superstițiile din care ceva a fost introdus aici; așa că este de-a dreptul de mirare că nu a fost pusă în frunte însăși acea forță și măreție de către strămoși și anume mânia lui Dumnezeu care a fost greșeala *profanilor*, credeți-mă, pe care și-au însușit-o cu atâta abilitate. Acest lucru este atestat, printre alții, și de Strabon[17] (d.m.l. și p. l. 7). La fel se vorbește și în **Scrierile Eddice**, în Gylfaginning: "Aceste nume de zei și le-au însușit asiaticii pentru ca, după o perioadă mai mare de timp, oamenii să nu se îndoiască de faptul că ei au fost absolut aceiași, fără îndoială, aceia ale căror fapte le acceptaseră mai înainte și cei pe care acum îi contemplă". Și acum să adăugăm cuvintele următoare din Prefața **Scrierilor Eddice**: "Și atunci și-a adoptat ficeare în parte, pentru sine, numele vechilor zei".

§3. Faptele sunt clare, așa că pentru nimeni nu mai este un semn de întrebare dacă Zamolxis a fost om sau zeu. De ce? Pentru că a fost inițiat la dascălul numit Pythagora, în lucrurile sacre ale Hyperboreenilor și profețea adevărurile nu mai puțin decât o făcea Apollo Pythianul, ne relatează Laertius (**De Vit. Philos. in Pythag.**) din Aristippus Cirenaicul, despre sus pomenita nemurire, idee pe care o pusese în circulație și care este confirmată chiar de către scriitori și chiar din același motiv din care Apollo a fost stimat de către discipolii lui din ținuturile Hyperboreene. A se vedea și Laertius și Malchus (d.l. et **Malchus in vit. Pythag.**). Este pentru toată lumea clar că Apollo, numit hyperboreanul, a fost văzut de către mulți, în același timp în mai multe locuri. Vezi și Aelianus (**Hist. var.**, lib. II, c. XXVI; lib. IV, c. XVII) și Jamblichus (**De Vit. Pythag.**, c. XXVIII); adaugă-l și pe Porphyrius (**Vit. Pythag.**) și pe Lukian (**Dial. Mort.**) unde Menippus, salutându-l pe Pythagora, adaugă următoarele: "*aire, w Euforbe, h o' ti an eelei* " ("Să fii sănătos, Euphorbe sau Apollo sau cum vrei să-i mai zici!"). De aici și discipolii lui erau numiți, cum remarcă Laertius (d.l. VIII), "ai zeului Apollo, cel cu multe nume" (*pantoia Qeou fwna*).

§4. Dar de ce? Despre ce fapte ale lui Pythagora este vorba acum, dacă nu despre vestite magii, ba chiar și profeții? Desigur acest fapt este consemnat și de Timon zis mizantropul, că Pythagora a fost vestit și în cunoașterea artei magiei și nu trebuie să ne rușinăm de cuvintele lui Plutarch, Lukian și Plinius. De aceea există mențiunea lui Platon, precum și a altor filosofi renumiți care susțin că mulțumită tocmai meșteșugului îndelung învățat al magiei, s-a acceptat ca exiliile să fie considerate mai veridice decât peregrinările. Iată și cuvintele lui Plinius în materie: "Arta magică a câștigat așa de mult în importanță, încât în zilele noastre se bucură de mare stimă la cea mai mare parte a popoarelor". Și mai departe: "În Britannia actuală este cinstită magia cu mare entuziasm" (Vezi și Plinius lib. XXIV, c. XVII și lib. XXX, c. I, nu prea departe de început și spre final).

§5. Și totuși, nu aș putea să neg faptul că o mare parte a superstiției malefice pusă pe seama unor magicieni necultivați ar putea fi ceva absolut natural. Franciscus (B. de Verulam., **De Vicissit. Rerum ferm.** LVI) relatează foarte înțelept: "Incendiile devastatoare, loviturile cumplite ale soartei și zgomotele înfricoșătoare care au stăruit multă vreme la macedoneni au fost numite magice". Iată cuvintele lui Franciscus: "Este sigur că pe vremea lui Alexandru cel Mare au fost folosite mașinile indestructibile de război (*tormenta aenea* cu care se aruncau pietre, proiectile etc, un soi de catapulte care făceau zgomote foarte mari, n.t.) asupra locuitorilor Oxydracilor din India; acestea au fost numite de către Macedoneni *tunete* și *fulgere*, iar operațiile (de război) *magice*. Fără îndoială că la fel stau lucrurile și în cazul puterii focului și grozăviilor incendiilor care au avut loc la chinezi înainte de anul o mie". Asemenea exemple pot fi date și din trecutul mai apropiat, spre exemplu la Roger Bacon (1214-1294), foarte adesea acuzat de magii, care în cele din urmă s-au dovedit a fi fost fenomene pur naturale. A se vedea și Naudaeus (**Op. Pecul.**) și Spondanus în Anale A.D. 1278 (ad. A. C (I). CCLXXIIX), precum și Borrichius în **Disertație despre nașterea și progresul chimiei**.

§6. Am spus că Pythagora a fost inițiat în elementele sacre ale Hyperboreenilor. De ce atunci să nu fi primit la ospățul lui pe Abaris (preot al lui Apollo) a cărui săgeată fusese făcută să distrugă rânduiala - despre acest incident relatează și Jamblichus (capitolul citat mai sus). Și aici concordă faptul că neamurile slăvite se trag de la Sciții hyperboreeni, din motivul că sunt dotați cu patru feluri de vietăți: cea a Zeilor, a Larilor sau Demonilor, a Eroilor și Oamenilor. După cum rezultă din toate istoriile străvechi, unde sunt pomeniți adesea, așadar, lui Pythagora i-au urmat ceilalți filosofi, din care primii sunt socotiți a fi Platon și Aristotel. A se vedea Laertius (d.l. VIII) și Augustinus (**De C.D.**, lib. VIII și XV). Hesiod (**Fapte și zile**) îi numește *deuteroi daimone* ("demoni de gradul doi"), Seneca (**Ep. Ex. Plat. in Symp.**) îi socotește de importanță inferioară, iar alții, zeii plebei. Vezi și ce transmite și Platon prin Diodor din Sicilia (**Bibl. H.** IV pe la începutul cărții **Peri twn epifanetatwn hrwwn te kai hmiewn**, Despre apariții, eroi și semizei), iar la Plutarch (**De Isid. et Osir.**, p.m. 360 și urm. Și **De Orac. desectu.**, p.m. 415) după zeii lui Hesiod urmează *daimona, hrwa kai anrwpou* ("demonii, eroi și oamenii"), ordine identică cu cea de la Apuleius (scriitor din secolul al II-lea, autor al romanului **Măgarul de aur**, n.t.). Pe lângă acestea sunt demne de a aminti cele ce relatează Plutarch (**De Isid. et Osir.** , p.m. 360 și urm.) despre geniile malefice și, nu numai el, ci cu mult înainte, Empedocle (sec. II î.e.n.), apoi și Platon, Xenocrate, Chrysippus, Democrit și alții.

§7. Se crede că Pythagora a fost primul care a vorbit despre nemurirea sufletului. Dar din scrierile celor vechi, transmise nouă prin Cicero (**Tuscul.** I), aflăm totuși că nu Pytahagora, "ci Pherekide Sirianul, dascălul lui Pythagora, a fost primul care a susținut că sufletele oamenilor sunt nemuritoare; această părere i-a transmis-o discipolului său, Pythagora, care a întărit-o și mai mult". Să-l adăugăm aici și pe Diodor Sicilianul (**Bibl. H.**, c. a V-a, p.m. 212). Prin urmare, faptele istorice cele mai cunoscute sunt întărite și în consens cu cele consemnate de scriitori. De pildă, Pythagora

profețise că Euphorbus, fiul lui Panthous care fusese ucis de Menelau la Troia, va învia și a înviat și profeția lui Pythagora a fost luată în seamă, întrucât a fost recunoscut după scutul pe care îl purtase Euphorbus. Vezi și Laertius (d.l. VIII), Gellius (**N.A.** , lib. IV, c. XI) și Lactantius (**Plac. d. Fab.**, lib. XV, F. III), pe lângă mulți alții care au transmis la urmași acest episod. Sufletele au fost numite mai sus *sempiterni* ("veșnice"), în timp ce Cicero (lib. I, **De divin.**, p. 93 și urm.) le numește *immortales* ("nemuritoare"). Lucretius (**De R.N.**, lib. III și IV) vorbește neclar despre părțile sufletului, ba chiar fals; alți scriitori, filosofi mai puțin importanți, susțin că sufletul omului este muritor; cei mai mulți însă, susțin opinia lui Pythagora; ca și Justin (lib. XX, c. IV), de aceea l-au cinstit ca și cum ar fi fost un zeu; dar despre nemurirea sufletului uman vom vorbi mai mult în cele ce urmează.

CAP. VII.

Summarium.

§. I.

VAria Zamolxis nomina jam dudum & enumeravi & explicavi: sequitur, cum sic commodum videatur, ut qua de caussa Γεβελεΐζιν *dixerint, paucis etiam commonstrem. Duro sonitu delectati olim Sveones.* §. *II. Sic etiam Germani. Tacitus laudatur.* §. *III. Qvis olim status existimatus sit ad* Gebeleizin *tendentium. Locus è* Woluspa *huc pertinens verbis ejusdem subsignatur.* §. *IV. Nonnulli alii legendum hic falsò referunt* Geblietzen; *licet Jupiter dicatur tonans, fulgurans, altitonans,* Βρονταῖος Ζεὺς, καὶ τερποκέραυνος, *fulmine gaudens.*

§. I. Varia

CAPITOLUL VII , 1-4

REZUMAT **§1.** Zamolxis, așa cum am explicat și le-am enumerat deja, a avut mai multe nume; urmează acum, motivele pentru care el a mai fost numit și *Gebeleizis*, lucru pe care îl voi demonstra prin puține repere. Sueonii s-au amuzat mai de mult de rezonanța acestui nume, considerându-l prea aspru. **§2.** Tot la fel și Germanii. Tacitus îl laudă. **§3.** Cine a fost cel care a apreciat stabilirea în vechime numelui de *Gebeleizis*. Se pare că a pornit de la Woluspa. **§4.** Sunt unii care citesc greșit *Geblietzen*, ceea ce ar însemna "Jupiter fulgerătorul, tunătorul, care tună din înălțimi, care se bucură de fulger".

§1. Am arătat deja că ilustrul zeu Zamolxis a fost numit de către antici cu diferite nume; rămâne acum să clarificăm pentru care motiv a mai fost numit și *Gebeleizis*. Iată ce spune Herodot (lib. IV, c.XCIV): " *Aanatizousi h tonde ton tropon oute aponhskein eautou nomizousi, i enai de ton apollumhon para Zamolxin. Oi de autewn ton auton touton nomizousi Gebeleizin* " ("Nemuritorii (așa cum se socoteau Geții a fi fost, n.t.) acționează în felul următor: ei nu credeau despre ei că mor, ci că cel decedat se duce la Zamolxis pe care oamenii acestui neam îl socoteau a fi același cu Gebeleizis"). Așa sunt relatate lucrurile - de fapt, trăiesc la fel cu Zeul și la mare egalitate; acolo sus își găsesc tihna, starea de liniște, fiind departe de tulburările celor invidioși, o duc într-o adevărată fericire - *liesa* sau *lijsa* , scutiți de orice nestatornicie a soartei; desigur, ei erau convinși că toate acestea așa se vor întâmpla, iar viața își va urma cursul. Așadar acest zeu numit *Gefeleisis* este un dătător de odihnă, așa l-au numit Goții în limba gotică (= Geții, în limba getă; acest cuvânt mai fin și mai plăcut la auz ne trimite la verbul din germana actuală *gefallen*, "a plăcea" și *leisen* , "fin", "plăcut la auz", *lijsa* din gotică, respectiv getică, n.t.).

§2. Și nici nu era cazul să fi zis ceva care să sune frumos la ureche, căci ei nu aveau urechi de auzit altceva decât strigătele de

groază chemând la război: "_ împroșcând amenințări cumplite dintr-o gură pietrificată" (Tacit., **De mor. Germ.**, c. III); ei slobozeau mai curând un zgomot prelung în pronunțarea cuvintelor decât un sunet fin. De aici și Tacitus (**De mor. Germ.**, c. III): "Căci ei te înspăimântă sau începi să tremuri la auzul zornăitului soldaților și nu atât prin modulația vocii lor, cât mai ales prin virtutea militară. Asprimea sunetului este mai ales căutată și zgomotul frânt de pe buze izbindu-se de scuturile care stau în cale, prin lovire, face vocea mai plină și mai gravă".

§3. Cât privește starea morților ajunși la Gebeleizis, să apelăm din nou la informațiile furnizate de Herodot (lib. V, c. 3 și 4, spre final), de la care aflăm că moartea poate fi pe drept numită "tihnă", căci în adevăr sufletele erau în afara nenorocirilor și a mizeriilor de tot felul; Cicero socotește că nu este vorba doar de o odihnă tihnită pentru cei credincioși, lipsită de nenorociri, ci cu adevărat un început veșnic al unei fericiri de durată. Iar mai la obiect este *Woluspa*:

" _ *Baldur mun Komma /*
Bua their Haudur og Balldur / hropts / Sigtoptir /
Wel waltiwar wited their enn eda hwad.
Sal ster hun standa Solu fegra /
Gulli that tan a Gimle /
Thar skulu dyggwar drotter byggia /
Og win alldurs daga yndes niota."

Iată cum a tradus-o Stephanus Olahus islandezul:

" _ sosește Baldrus,
el, împreună cu Haudus, Hropti și Sigtopter
vor locui în altar fără neplăceri, ca până acum
Sub acoperișul de aur al Gimlei
pe ea o cinstesc popoarele cinstite
de secole în șir bucurându-se de bunul suprem.
Apare chipul Divin, simbol al odihnei așezat pe un jilț:
pe el nu-l bat nici vânturile și nici ploile
nu-l udă nici zăpada și nici grindina aspră nu-l atinge;

cerul nu este niciodată acoperit de nori,
surâde de lumina împrăștiată mărinimos."

§4. Și dacă lucrurile stau așa, nu pot înțelege cum de s-a ajuns la ideea că trebuie citit nu *Gebeleizis*, ci *Geblietzen*, aceasta desemnând pe *Jupiter tunătorul* (vezi și Joh. Magnus, **Hist.**, lib. I, c. 12; Ol. Magn., **R.S.**, lib. III, c. 7; Lit. Georg. Stiern, **Ad D. Locc. Locc. Antiquit Sueo-Gth.**, lib. I, c. 1, p.m. 7; Hom., **Il.** A., p.m. 26, v. 36, **Il.**, 2, p. 66, v. 8, p. 82, v. 16, f p. 746, v. 30 și urm; Cic., **De Divinat.**, lib. II, p. m. 117; Plin., **N.H.**, lib. II, c. 7).

Și această relatare nu se găsește numai la Herodot, ci și în toate incunabulele. Și totuși, conform reprezentărilor lui Jupiter și Apollo la cei vechi, acești zei par să nu se fi amestecat în treburile juridice. Socotesc că am arătat îndeajuns tot ce mi-am amintit, pentru ca asupra acestui fenomen să se așternă tăcerea, căci nimic nu se întâlnește mai frecvent decât, cum am spus, *Gebeleizis*, cu sensul de *Jupiter tonans* ("tunătorul"), *fulgurans* ("fulgerătorul"), *fulminans* (idem), *altitonans* ("tunând din înaltul cerului") și *fulmine gaudens* ("bucurându-se de fulger"). (Personal înclin să cred că textul gotic. i.e. getic, ne ajută să rezolvăm corect problema etimonului: Gebe + lijsa = "dătător de fericire", altminteri nu are logică "raiul" lui *Zamolxis* ca *Gebeleizis*, vezi mai sus, n.t.)

CAP. VIII.

Summarium.

§. I.

Theologia Zamolxis quæ? Locus ex Edda de beatitate in futura vita juſtorum, & malorum pœnis apud inferos exſcribitur. §. II. Odinus creditus receptator pralijs & violenta morte interceptorum. Valhall; *ubi ad cyathos ſuiſſe Parcæ ferebantur. §. III. Aſſenſus cunctarum Gentium de Deo, qvod is ſcilicet creator mundi molitorq́, ſumma bonitate ſua hoc opus totum atq́ perfectum abſolverit. §. IV. Mundum hunc igne interiturum eſſe* Eddica *profanorum monumenta docent. Applaudunt antiqviſſimi qviq́ Philoſophi, inprimiſq́ Stoici. §. V. De felicitate poſt mortem proborum, & cruciatibus improborum concentus Poëtarum ferme omnium cujuſcunq́ Gentis. §. VI. Minois Sceptrum. Rhadamanthi & Æaci virga.* Staf, Stava, StavaStola. *§. VII. Radamanthus unde dictus? Unde Minos? Unde Æacus? Unde Triptolemus? Eadem forma judicii apud veteres Svionas &*

 Getas

Getas, qvæ apud inferos ſervata à Poëtis fingitur: Idem conſilium. Qvale nuſqvam in legibus aliarum Gentium ſic expreſſum cernitur. Duo tantum gradus appellationis provocationisq́. Hi non oſtentati inanibus literis, ſed verè dati: Trivium, locus ſollemnis judicii. §. VIII. Vulcanii verba proferuntur una cum inſigni loco Platonis.

CAPITOLUL VIII , 1-8

REZUMAT **§1.** Care este teologia lui Zamolxis? Locul unde se vorbește în Scrierile Eddice despre fericire în viața viitoare a celor drepți și este descrisă și expierea celor care au săvârșit rele. **§2.** Odin este considerat tăinuitor al celor morți în războaie înainte de vreme, de moarte violentă; așadar locul lui este în Walhala. **§3.** Consensul general al tuturor popoarelor despre Dumnezeu și anume că el este creatorul și arhitectul lumii, de o bunătate fără margini și că întreaga lui operă a dus-o perfect la bun sfârșit. **§4.** Din monumentele Eddice ale profanilor aflăm că lumea aceasta va trebui să fie distrusă prin foc. Sunt stimați cei mai vechi filosofi ai lumii și în primul rând stoicii. **§5.** Despre fericirea după moarte a celor cinstiți și despre chinurile la care sunt supuși cei necinstiți cântă, de comun acord, toți poeții acestei națiuni. **§6.** Sceptrul minoic. Fecioara lui Rhadamantus și a lui Aeacus. *Staf, stava, stavastola*. **§7.** De unde vine numele de Radamanthus? De unde cel de Minos? De unde cel de Aeacus? Și de unde cel de Triptolemus?. La vechii Sueoni și Geți a fost plăsmuită de către poeți aceeași formă de judecată care a fost păstrată la zeii inferiori. De asemenea și consiliul. De ce niciunde în legile altor popoare nu se specifică în mod expres acest lucru. Totuși, există două trepte, cel al apelului (făcut în tribunal) și cea a dreptului de apel făcut în justiție. Acestea, ce-i drept, nu sunt arătate cu litere uriașe, ci sunt acordate cu adevărat: *Trivium* este locul unei judecăți solemne. **§8.** Cuvintele lui Vulcanius pun în evidență una și aceeași idee a strălucitului Platon.

§1. În cele mai vechi documente suedeze, Scrierile Eddice, se distinge **Theologia** lui Samolse care este, în același timp, și cea a celor mai vechi cetățeni ai Sueoniei; se face deosebire între viața viitoare a celor drepți, dusă în fericire și cea a celor răi, dusă dimpotrivă în nefericire, la zeii subpământeni: " *Han smijdadi Himen och alla eign theira / och hit thad mest er / han giorde mannen / och gaf honom Ond tha er lisswa skilide och alldrey tijnast / that lijkame fara till nulldar eda brenna till asku / och skulu allir men listiwa their riet eru idader oc wera nied honom sielsum / thar sa heiter Gimle edur Wingulff / nn Wonder menn fara till heliar / oc thadan i Nistheim*" (**Myth.**, III) "Dumnezeu însuși a făcut cerul, pământul și toate cele care se găsesc pe el, și, ceea ce este nemaipomenit, a făurit omul, al cărui

suflet i l-a introdus în trup ca nemuritor, căci corpul poate fi prefăcut în pulbere sau, dacă este ars, în cenușă. Cei drepți trăiesc veșnic împreună cu El în *Gimle* sau *Wingulff*; cei nedrepți însă, sunt aruncați la zeii subpământeni"). Despre *Helis* și *Nistheim* se vorbește mai pe larg în alt loc din **Edda**; și nu mai puțin despre *Gimle*, unde acest cuvânt este încărcat de o foarte demnă notare și laudă: "*a sunnanwerdum himens enda er sa salur er allra er segur stur / oc Biartare en Solen er Gimle heiter / han skall standa tha bade hestur farest himmen oc iord / oc byggia than stad göder men og Niettläter om allar allder*" (**Myth.**, XV și XVIII) (" în partea sudică a cerului se vede cel mai frumos templu și cu un soare mai strălucitor decât oriunde pe care localnicii îl numesc *Gimle*. Acesta va dura cât timp vor fi focul, cerul și pământul și acolo vor locui în vecvi cei cinstiți și drepți"). *Nordur-ii* însă (vezi **Myth.**, XLIX și urm.) sunt așezați, după Documentele Edda, în partea nordică, adică la zeii inferiori (subterani). Vezi și **Myth.**, XLIX și urm.

§2. Zeul Odin este considerat paznicul (tăinuitorul) tuturor celor care au murit în războaie, așa cum este zugrăvit și în **Edda**: "*pvi ad hans (Odins) askasynir eru allir peir er i val falla. Han skipar peim valholl*" ("fiii lui mult iubiți sunt toți acei care au pierit în războaie, de moarte violentă; așa că fiecare își are locul său rezervat în Valhalla"). Cum Odin mai este numit și *zeul sângeros*, toți fiii lui mult doriți se bucură de același epitet ornant. El mai este numit și *Walsadur / Wingner / Walhallarvisir* ("părinte al celor măcelăriți, tăinuitor și șef al sufletelor"). În Valhala, la servitul cupelor (la ospețe) sunt folosite Parcele. Din nou **Edda**: "*Sva heita peir Grimismalum er Piona i Valhaullu bera drick oc geta bordbunadar oc olgagna. Hrist oc Mist vil ag ad mier horn beri. Skegold, Skaugul Hildr oc brudr, Hlauk oc oc Heriana, Gioll oc Geira, Haup oc Rangridr oc Reginlief paer bera hverium ol*" ("Astfel se numesc cele care își ofereau serviciile celor care veneau la ospețe, erau paharnici, așezau tacâmurile pe mese, cupele și serveau oaspeții. Rista și Mista îmi aduc cornul plin de bucate. Skegold, Skaugul, Hildr brudr, Hlauk, Heriana, Gioll, Geira, Haup, Rangridr și Reiginlief, bere"). *zuon* este

o bere făcută din plante la popoarele nordice, numită *zython*, iar popular *cerevisia*. Despre *zuon* vorbește și Tacitus pomenind-o ca o băutură specifică Svionilor și preparată din orz ori din grâu și este întrucâtva asemănătoare vinului.[18]

§3. Este bine de notat următorul lucru: Toți oamenii, până la ultimul, sunt de comun acord că nu au aceleași gusturi și nici nu simt la fel. Părțile superioare ale corpului pot fi curățate cu ajutorul eleborului alb (o plantă din familia ranunculaceelor folosită ca purgativ; mai de mult se credea despre ea că vindecă nebunia, n.t.), dacă întâmplător, le-a tulburat primul contact cu universul (apoi, cu părți ale acestuia ca cer, pământuri, mări), când oamenii au văzut chipurile lor - Soarele, Luna și celelalte stele; și pe măsură ce înțelegeau vârsta maturității, varietățile, precum și schimbările survenite în timp, au început să înțeleagă și toate legăturile dintre ele așezate în reguli bine rânduite; apoi când și-au dat seama că universul este construit de așa fel, încât în el toate sunt de admirat, până într-atât de proporționate sunt, este pretutindeni frumos și desăvârșit, sub toate aspectele sale și în absolut toate părțile componente, s-au refugiat la sânul lui Dumnezeu, cel mai mare și cel mai bun și nu atât ca arhitect care crease toate aceste perfecțiuni grație bunătății sale și puterii sale nemărginite, cât mai ales ca Înainte-stătătorul, care, printr-o bunătate desăvârșită, egală cu natura lui și printr-o forță de aceeași mărime, a pus-o în mișcare, o conduce și o stăpânește și care a judecat foarte drept, dând oamenilor daruri sau pedepse ca unul care era așezat deasupra tuturor. Iată de ce, în atâtea și atâtea tulburări, întortocheri de drumuri, în noianul atâtor treburi și atâtor neînțelegeri, este nevoie să se statueze adunări ale oamenilor în care să se discute despre dreptul celor asociați. Care opinie, în realitate pornită din inimile filosofilor și ale celorlalți oameni mai răsăriți, nu putea fi trecută cu vederea; vezi și Cicero (lib. I, **De Leg.**, lib. II, **De nat. Deor.**), precum și capitolele pe această temă din **Timaeus** a lui Platon (Scip. Somn., **De universitate**).

§4. Și după cum aflăm din Documentele Eddice, această lume unică ar fi trebuit să piară în flăcări, date care concordă cu cele ale filosofilor și ale primilor stoici. Vezi **Eddice** (**Mythol.** XV spre final) și Cic. (lib. II, p.m. 49). Cicero (**Acad. Arist.**, lib. I, **De Coelo**, c. IX) spune că "într-o zi această lume va dispărea prin foc". În această problemă, Platon și Aristotel s-au dovedit a fi mai înțelepți, afirmând că Dumnezeu nu ar vrea ca lumea să piară, chiar dacă ar fi socotit-o rea și de aceea a făcut-o veșnică: *ton kosmon aidion* (Arist. d.l.). Lumea este concepută fără început și fără sfârșit, de aceea nu are nici loc de naștere (Cic., **De Univers.**).

§5. Referirile din monumentele **Eddice**, privitor la fericirea după moarte a celor drepți și la pedepsirea, chiar și răstignirea celor nedrepți în iad, concordă cu tot ce au spus poeții, aproape ai tuturor neamurilor. Varro numește iadul "infern întunecos". Vezi Borrichius (**Cogit. de Var. lat. Ling. act. et voc. Infernus** și **Analect.** XVII). Aeschyl (Prometeu) îl numește *aperanton tartaron* ("nesfârșitul Tartar"), Homer *tartaron heroenta* ("tartarul cel întunecos", **Il.**, IV, p.m. 256, v. 29); Tacitus (**Hist.**, lib. V, c. V) îl numește ceva opus celor cerești, iar Cicero (lib. II, prop. fin. **De Legibus**) vorbește de legile încălcate de către cei care ajung în iad. Strălucitul Cellarius (**De Barbar. et Idiotis.**, c. VII, p. 199), din grijă pentru Posteritate, folosește pluralul *inferna*, idee apărată și de Solinus (**Legiplean**), care a scris în latină și de Lactanțiu (apologist creștin, supranumit "Cicero al Creștinătății", sec. IV A.D., n.t.), ambii luându-l martor pe Lucretius (lib. V, **De R. N.**, p.m. 201), care, de asemenea, folosește pluralul *inferna*; la Tacitus (**Histor.**, lib. V, c. 5) vom găsi același respect pentru plural - *infernis* - în dat.-abl.; nu mai puțin la Cicero (lib. II, spre final, **De legibus**), iar Vergilius în **Eneida** (lib. V, p. 247, 251 și urm.) este și mai convingător :

"Cei mai de-aproape de-aici sunt cei osândiți prin năpaste _
Însă locașu-l au toți prin județ hotărât și prin soarte.
Minos ascultă și scoate din urmă sortirea și cheamă
Mutele gloate-mprejur și le judecă fapta și totul.
Cei amărâți locuiesc pe câmpia din față, cei care

Singuri prin crime-și curmară viața, și urându-și lumina
Sufletu-n ei l-au strivit. Și-acum ei și muncă și lipsuri
Cât de cu drag le-ar trăi pe lumea din care fugiră!
Legea oprește! Și jalnici se uită la trista mocirlă."
Și ceva mai încolo:
"Locul aici e, de unde se-mpart cărările-n două:
Drumul din dreapta spre Dis și spre ziduri puternice pleacă;
Noi ne vom duce pe-aici în Elysium. Spre plinul de crime
Duce, spre Tartar, în stânga, că-i drumul spășirii de rele."
Ceva mai departe:
"Gnosicul ține pe-aici Rhadamanthus grozava domnie,
Dă răutății pedepse și-ascultă, silind să-și vădească
Relele cel ce pe lume mereu își dosise păcatul."
(Trad. George Coșbuc)

Același lucru spune și Seneca în **Herc. fur.** (V, 750): "Nu unul singur e jude ce, după fapte, împarte județe, sortind fiecărui de jilțul înalt trepiedul. Căci unul e Minos din Knosos, un altul e Rhadamanthes ce crud pedepsește pe răufăcător ca altora pildă să fie."

§6. Însuși Homer (**Od.**, XI) povestește cum că fiul lui Jupiter, Rhadamantes (unul din cei trei judecători din Infern și frate cu Minos), stând pe jilțul judecătorului din Tartar cu sceptrul de aur în mână, împreună cu Minos și Aeacus - vestit prin spiritul său de dreptate - (și el judecător în Infern, și el fiu al lui Jupiter, deci până și în Infern se practica nepotismul, sic, n.t.), ei trei erau singurii care judecau faptele celor morți, împărțind dreptatea în Infern. Vezi și Platon (**Gorg.** și **De Min.**, c. XXXIV). Bagheta de magistrat a lui Aeacus a fost numită de Svioni și Gothoni *kasla* și *staf*. Astfel, avem în fragmentele de legi *staf i hand salia* ("a transmite prin moștenire vergeaua (*virga*) sau bagheta / bastonul (*festuca*) de judecător"), aflăm de la prea nobilul Stiernhielmius (c. II, **Kong br Westg. Cod. Argent.**; Ulph. Celsissimi **Herois ac Domini Com. Gabrielis De la Gardie Math.**, CXXVII, 19; **Fragm. Legum. Cod. var. var. leg. et Mss. Excus.**). Din acest motiv, la Goții care locuiau în Moesia,

tocmai de la acest însemn sau sceptru judecătoresc numit *stava*, și judecătorul s-a numit tot *stava* , iar tribunalul acestuia s-a numit *stavastola*. Din fragmentele de legi **Askeskäpte** aflăm că Judecătorul slăbea mânerul bastonașului de frasin în timpul unui act solemn cum ar fi fost clarificarea unei proprietăți de drept, înstrăinată regulamentar, fapt întărit și de colecționarea diferitelor stipulări cu diferite codexuri ale diferitelor legi. De aici și scrisorile judecătorilor de eliberare a sclavilor, în vigoare până azi, *skaptebreff* - cum se obișnuiește să li se spună - în Goția de Vest și în multe alte locuri. În regatul Sveoniei a învins și folosirea celorlalte bastoane și săbii cu mânere de frasin, ba chiar destul de frecvent. Scrierile Eddice ne pun la curent cu faptul că zeii tocmai sub frasin își desfășurai judecățile; pe lângă alte rațiuni, mai este și următoarea: " *forthy askrin er allra trea mestr oc bestr*" ("dintre toți copacii, frasinul este cel mai puternic și cel mai bun").

§7. Prin Rhadamanthes se înțelege cel mai mic judecător care, împreună cu ceilalți doi, trebuia să fie prezent în consiliul de judecată din Infern, *Rad* sau *Nembd*, al cărui prefect era; de la *Radaman* și *thus*, "în chip remarcabil" (cu sens bun sau rău) așa a fost denumit, în întregime *Radamanthus*, de la *Thusa*, "a sosi", "a-și da consimțământul", pentru că, de fapt, numai unul trebuia totuși să fie cel din consiliul asesorilor care, în cele din urmă, judeca și pronunța sentința, în conformitate cu legile. Iată cum sună textul legilor străbune: " *Biuder Nambd sik stalfwilliande at waria nokot maal / tha ma eigh Domara them fraganga*" ("Dacă asesorii îl vor achita pe cel compărut în fața justiției, încă din primele sentințe, prin aceleași sentințe el ajunge judecător _"). De la Plaut (**Trin.** IV, II, 83) aflăm că dacă la scriitorii latini figurează sub numele *Rhadamanthus*, la cei greci, absolut la toți, îl vom găsi sub forma *Radamanu*. Cel mai important dintre judecătoriii din Infern era totuși Minos, căruia îi urma Aeacus, o aflăm și de la Platon (**Gorg.**, p.m. 371) și de la Plutarch (**De Consol.**, a 1, Apoll. p.m. 121). Deci când lipseau ceilalți doi, Rhadamanthus și Aeacus, Minos îi înlocuia dând sentințe în modul cel mai drept cu putință. Numele acestui

judecător, la Svioni, înseamnă "mai bun", căci *man, minn, minur, madur* și cuvântul compus *lagmadur* , îl susțin. Așa cum se constată din fragmentele de legi străvechi (c. I, **Ting. br. Westg.**), această vocabulă înseamnă "a judeca foarte drept" și "a desfășura audierea corectă a martorilor", ba chiar "a conduce procese" în locul regelui. Am spus Aeacus ca guvernator în imperiul umbrelor o dată cu judecata de apoi; el este *ä aks* ("un judecător întotdeauna aspru"), poate și pentru că erau doi gemeni, *Rhadamanthus* și *Aeakus*, Rhadamanthus fiind mult mai blând; Ovidiu (**In Ibin**) vorbește de Aeacus *care în problema pedepselor va fi mai ingenios* sau Horatius (**Carm., II, Od. XIII**): "Sub domnia tenebroasei Proserpine îl vedem pe Aeacus ca judecător".

Farnabius (în notele I citate mai sus din **Herc. fur.**) conform jurisdicției atunci în vigoare, la Sueoni era nevoie de doi judecători cu bagheta sau bastonașul judiciar; în mediul urban însă, era nevoie întotdeauna de trei, după cum reiese din fragmentele de incunabule păstrate. Cu aceasta concordă și Codicele de legi civile ale regilor Ericus Magnus și Christophorus. Nu altfel apare organizată judecata și la scriitorii greci și latini. Platon menționează trei la număr (**Apol. Socrat.** spre final) ca și la cei vechi ai noștri *thridie / thriptur / thriptoler* ; Cicero (I, **Tuscul. Conf. legum Fragm.**) îi enumeră în următoarea ordine: Rhadamanthus, Aeacus și Triptolem. După cum astfel sunt indicate două grade de făcut apel în instanță, adică de la Rhadamanthus la Minos, de la Minos la rege sau Jupiter (căci în legile vechi nu se întâlnesc mai mulți și nici în scrierile vechi) și chiar în forma universală de judecată și tot aceeași a fost reprezentată - ba chiar într-un chip solemn - și în patria noastră, încă de la începuturile ei, foarte pe scurt și foarte veridic totodată, dar nu a fost exprimată popoarelor de pe aceste meleaguri, prin viu grai. Dar așa cum am arătat deja, în legile vechi se face mențiunea a trei personaje juridice **Tierdhungs Nambd** (c. III, **Rest. br. Ol.**, c. III, **Westg.**, c. XIX).

În capitolul al XIX-lea din **Thiuwa br W. gL.L.** este amintit, în anumite procese ale celor două părți trebuia să fie achitat de către asesorii aceluiași complet de judecată (aceleiași judecăți) conform

reglementărilor pe atunci în vigoare: *As fiartunt Nambd.* (cf. **Memb. mss.** et cap. III spre final). Astfel chiar în lacuna care se constată în Codicele editat de Stiernhielmius, fără nici o urmă de îndoială, trebuie completat, adică din vechile incunabule, ba chiar și din cel de-al treilea capitol **Rattiös-br** / unde se tratează foarte limpede despre lucruri asemănătoare, așa că s-ar putea avea perfect sorți de izbândă. Căci în vremurile cele mai vechi, nu avea nici o valoare *startunr* / cel care era prefect al întregului teritoriu al Regatului și venise după ce avusese loc repartiția proceselor, așa că aceasta era total necunoscută unor judecători. De aceea, Vergilius cu eleganța care-l caracteriza, nu a stat la îndoială să laude *trinitatea* chiar din legendele Grecilor: adică locul judecății supreme, în interpretarea lui Platon (**Dial. V.** de II în **Gorg.**, p.m. 371, conf. p. 370 și 372); Axioch (**De contemnenda morte**, spre final) din care pornesc două căi paralele, una spre lăcașul celor fericiți, o alta spre Tartar.

§8. Aici sunt descrise pe scurt lucruri despre imortalitatea sufletelor, în care Geții au crezut dintotdeauna (Geții, adică Gautoi, Gautar, *Gothar*, Gothi[19]); iată aici cuvintele meritorii ale lui Vulcanius, despre care am vorbit și mai sus cu totul laudativ: "Nu pot să trec sub tăcere faptul că întotdeauna am fost admiratorul, mai mult decât al tuturor, al acestui nume prin excelență nobil al unui neam, care crede din adâncul inimii lui în nemurirea sufletelor, căci, după judecata mea, condamnând puternic moartea, ei capătă un curaj nețărmurit de a înfăptui orice; după cum se vede, neamul Geților s-a ivit dintotdeauna așa de la natură, el a fost și este un popor cu totul aparte și veșnic". Mai adaugă, pe lângă acestea, și inscripțiile străvechi gravate în piatră de către profani unde asemenea și alte formule le vedem cu sufletul și cu ochii noștri de pe aceste meleaguri și locuințe de la lăcașurile celor fericiți la cel mai înalt cuprins al cerului, îmbrățișând și înlănțuind toate. Și nu fără cea mai mare admirație, se citesc următoarele pe inscripția dedicată zeului nemuritor și operei sale, mulțumirile aduse de susținătorii lui (inscripția este gravată cu caractere runice, n.t.): "Zeul să fie mai binevoitor cu sufletul acestuia; zeul să ajute

sufletul acestuia. Zeul să facă numai bine sufletelor tuturor acestora. Zeul să bucure veșnic sufletele tuturor acestora." Vezi și Platon (**Axioch.**, ult. pagină), unde Socrates relatează din Gobryas Magul că strămoșul acestuia a fost trimis în Delos, pentru ca să protejeze acea insulă; acolo, din niște tăblițe de aramă pe care Opis (alt nume al Dianei) și Hecaergus (Hecaerge, o nimfă însoțitoare a Dianei, n.t.) le primiseră de la Hyperboreeni, a învățat că după ce sufletul a ieșit din trup, coboară undeva, într-un loc subpământean necunoscut, în care se vede palatul lui Pluton, nu mai mic decât cel al lui Joe. În cele care urmează vor fi văzute și alte lucruri lămurite de mine.

CAP. IX.

Summarium.

§. I.

EX *hac Philoſophia Samolſis Majores noſtri principia atque etiam præcepta veri Juris germanæq. Juſtitiæ rectiſſime formarunt. Ut autem eadem utrobique ratio obſervetur, eadem veritas, eademque lex, quæ eſt recti præceptio, pravique cum effectu depulſio, ad Definitiones primum more Geometrarum recurritur. Def. I.* Cauſam eſſe, á qua quid fit. *Def. II.* Cauſam primam eſſe, unde reliqua producuntur omnia. *Def. III.* Cauſas ſecundas eſſe, quæ orginem ad primam referunt, indeque dependent. *Def. IV.* Motus omnis & actionis fontem eſſe, á quo quidem cum inanima, tum etiam animalia certis modis ad qualitates & operationes, rationalia vero ideis ad bene beateque vivendum determinata conſpiciuntur. *Deinde poſtulatur etiam, ut concedatur. I.* Qvicquid fit, ab aliqva cauſa effici. *II.* Progreſſum in infinitum non dari. §. *II. Tum Juris ad principia perveniatur. Qvorum primum omnino fuerit,* DEum eſſe. §. *III. Princ. II.* DEum qnæ creata ſunt omnia regere, etiam cogitationes. §. *IV. Princ. III.* DEum præmia & pœnas hominibus in hac vita juſte decernere. §. *V. Princ. IV.* Ideam Juſtitiæ Divinæ perfectam animis mortalium comprehendi non poſſe. §. *VI. Princ. V.* Poſt migrationem ex hac vita præmia, & pœnas omnium veriſſime expleri. §. *VII. Poſtremo præcepta Juris ad ductum imperatoris Juſtiniani recenſentur. Qvibus duo quoq. alia rectiſſime adduntur, ut divinorum* X *præcepto-*

CAPITOLUL IX , 1-9

REZUMAT **§1.** Din filosofia lui Samolse, strămoșii noștri au fundamentat principiile și chiar preceptele dreptului și Justiției germane foarte corect. Dar pentru a putea fi observată aceeași rațiune în ambele cazuri, același adevăr, aceeași lege care este preceptul de drept și cu efect al respingerii celui nejust, s-a recurs la definiții după modelul geometriilor: defin. 1. Cauza este acel ceva din care se naște ceva; 2. Cauza principală este cauza din care se nasc toate celelalte; def. 3. Cauze secundare sunt acele cauze a căror origine se află în cauza principală și depind de ea; def. 4. Orice mișcare este izvor al acțiunii, chiar și în cazul obicetelor neînsuflețite, atâta vreme cât, în diverse chipuri, prin calitățile și efectele lor, contribuie hotărâtor la ideea de bine și frumos a celor vii. *Apoi trebuie să fie cerut ceva, ca să se poată da.* 1. Orice este s-a întâmplat dintr-o cauză. 2. Nu are loc progres la infinit. **§2.** Atunci se ajunge la principiile de drept, când cel care a fost primul dintre toți, acela este Dumnezeu. **§3.** Princ. 2. Peste toate cele care sunt create, inclusiv peste gânduri, domnește Dumnezeu. **§4.** Princ. 3. Zeu este cel care hotărăște cu dreptate în această viață: El răsplătește oamenii și tot el îi pedepsește. **§5.** Princ. 4. Mintea omenească nu este în stare să înțeleagă ideea perfectă a Justiției Divine. **§6.** Princ. 5. După trecerea sufletului din această viață, vor fi date răsplăți și pedepse în modul cel mai corect. **§7.** *În cele din urmă, preceptele de drept vor fi orânduite după modul în care au fost date de împăratul Justinian. Acelora li se vor mai adăuga încă alte două cu o mare justețe, pentru ca numărul să poată fi înțeles, într-un mod oarecare, zece pentru cele divine și tot atâtea precepte.* Primul precept: Dumnezeu trebuie să fie cinstit (să i se aducă jertfe). 2. Părinții trebuie să fie respectați. 3. Să duci o viață cinstită. 4. Să nu faci nimănui vreun rău. 5. Să i se dea fiecăruia ceea ce i se cuvine. **§8.** Din aceste principii supreme, exemple ale naturii și adevărului, a ieșit la iveală nu numai Dreptul Natural, ci și cel Civil și pe lângă acesta și cel numit Drept al Popoarelor care este separat de cel Civil și Natural. De aici s-a iscat acel Drept al Națiunilor înaintea tuturor. Ce este izvorul obligației. Ce este Dreptul Națiunilor? **§9.** Ce este Dreptul Naturii? Care este baza Dreptului Naturii. De unde se trage numele de *om*. Ce este Dreptul Civil? O cetate a cărei construcție a fost amânată, se crede că va fi construită mai temeinic.

§1. Așa cum s-a arătat, filosofia cea mai veche este cea a lui Zamolxis și a neamului nostru; din izvoarele ei s-au iscat și principiile și preceptele juridice și tot ele s-au revărsat în for: ele

sunt exemple de nezdruncinat ale adevărului. Dar, așa cum obișnuiesc inginerii geometri, noi facem progrese grație cunoștințelor strămoșilor noștri care au fost buni navigatori mai înainte de toate; așadar, mai întâi vor fi elaborate definițiile și apoi postulatele, ca nici una să nu fie imediat eliminată, prin care sunt extrase apoi fără dubiu, mai lesne, principiile genuine și, în final, urmează perspectivele generale într-o înșiruire neîntreruptă.

Def. 1. Cauza înseamnă ceva de la care se pornește.

2. Cauză primară este aceea din care se nasc toate celelalte.

3. Cauze secundare sunt acele care trimit la origine, la cauza primară și, prin urmare, depind de ea.

4. Orice mișcare este și izvor al acțiunii, în cadrul căreia se disting și obiectele neînsuflețite, chiar și animalele care, în diverse chipuri, participă la calitățile și operațiunile oamenilor, determinând ideea lor de bine și frumos. Astfel, prin aceste premise nu înseamnă deloc că eu îmi iau ceea ce vreau, ci numai ceea ce îmi este îngăduit de către toți. Așadar cer dimpreună cu strămoșii noștri ca să fie îngăduit:

1. Orice se întâmplă s-a iscat dintr-o cauză. Căci dacă nu s-ar fi ivit cauza, ar fi fost și acum același lucru de mai înainte. Ceea ce este socotit de către toți a fi absurd din punct de vedere juridic, și pe bună dreptate.

2. Nu este îngăduit progresul la infinit. De aceea orice rațiune de a filosofa corect este sigur înlăturată. Așadar, după ce a atins apogeul, va fi oprit, deși mintea, rațiunea lui, forța, întreaga-i putere ar putea să funcționeze mai departe. De aceea chiar și Cicero (**De N. D.**, lib. III, p. 61 și urm.), dintre fleacurile naturii până la cea mai înaltă prefecțiune a ei, apără ceea ce urmează să se nască. Adică Principiile:

§2. Primul a fost Dumnezeu, căci el s-a născut înaintea tuturor. Zic Dumnezeu a fost unul singur și făruritor al cerului și al pământului și semănător al tuturor lucrurilor, săditor și hrănitor al tuturor: *en to pan EN*, căci ca unul care sare în ajutor, stând la îndemâna oamenilor, din ignoranță, multe nume i s-au mai

adăugat. Să socotim și disertațiunea lui Cotta și a lui Maximus din Tyr (XXIII Gell., **N. Att.**, lib. XI, c. 5; Diog. Laert., **In vit. Pyrrhon.**; **Sext. Emp. Pyrrhon. Hyp.**, l. I, Var. capt. Lucian, **In Anct. Vit.**). Cei din tabăra scepticilor, cu Pyrrhonii în frunte, susțineau că atâta vreme cât nu poate fi văzut, nici auzit, nu există; sigur că pentru filosofi este rușine să te îndoiești, de ce atunci nu s-ar îndoi și cei care trăiesc la țară. Cartesius (**Medit I cum objection variorum et auct. Respons. Princ. Philos.**, p. I, c. 1-13, p. 2 §1, la încep. și not. **Ad progr. A 1600**, XLVII), demonstrează că nu se pot îndoi toți de existența lui Dumnezeu, dar voi explica clar cum stau lucrurile cu credința și cu adevărul ei, - greșelile tenebroase în care unii înoată, nu sunt altceva decât rodul neștiinței. Așa că dacă sunt concepute mai multe în sufletul lui Dumnezeu, acestea toate pot fi egale cu sine sau neegale. Cele egale sunt atunci când numeroasele mișcări ale naturii nu se raportează la unul și același principiu, care este în același timp și infinit și primul pentru că convenindu-se, totuși, să devină ordinea naturală a cauzelor, a avut sorți de izbândă. Apoi, se pune problema dacă părțile componente ale acestui univers au fost sau nu au fost suficiente. Mai înainte va fi distrus motivul concluzionării de *polueian* (politeismul); după aceea, se va ridica total puterea și natura divină. Dacă sunt inegale, se va reveni la ceea ce s-a spus. Căci natura divină nu este câtuși de puțin imperfectă, nici chiar atunci când s-a decis să se recunoască absolutul din orice parte, imperfectul aș zice, nu absolutul: Cicero [20] (**De Universitat.**, p.m. 196) a unit aceste cuvinte, dându-le aceeași semnificație, astfel încât autoritatea unui cuvânt imperfect cu nici unul dintre instauratorii mai recenți ai limbii latine nu va putea fi împiedicată. Iată-l pe Plinius (**Nat. Hist.**, lib. II, c. VII, p.m. 12), în ce chip discută despre puterea divină: "Grija principală a naturii imperfecte din om este ca Dumnezeu să nu fi cunoscut toate". Multe alte lucruri demne de a fi citite sunt analizate detaliat până la finele capitolului: cel care neagă existența lui Dumnezeu este socotit a nu avea o minte sănătoasă. Căci avem de a face cu o infinitate a ideii divine care nici nu poate fi văzută cu ochii, nici nu poate fi auzită cu urechile și nici nu poate fi percepută cu vreunul

din simțuri, decât numai dacă, de către Dumnezeul infinit, poate fi imprimată ființelor finite ideea că el există cu adevărat. Așa cum în afara acestor cauze, apare motivul pentru care s-a menținut secole de-a rândul și vieți de oameni în șir ideea străveche de Dumnezeu și comună tuturor și nici un neam nu a fost vreodată în afara legilor și moravurilor și nici nu s-a pronunțat că nu ar ști de existența lui Dumnezeu. Să apelăm la Cicero (lib. I, **De legibus**, p.m. 160), Seneca (**Ep. CXVII**) și Aristotel (t. I, Top. I și IX) și din nou Cicero (lib. I, **De N.D.**, p.m. 8). Acela care se îndoia de existența lui Dumnezeu era supus pedepsei și oprobiului public. Și, deși acesta era privit ca un foarte mare păcat, lucru enunțat și de Cicero în cartea a treia dedicată filosofiei cunoașterii lui Dumnezeu (**De N. D.**, lib. I, p.m. 8), prin cuvinte tulburătoare: "În măsura în care i se atribuie spiritului o întreagă divinitate, în aceeași măsură lumea zice că există Dumnezeu; în măsura în care un altul s-a așezat în fruntea lumii, atribuindu-și roluri prioritare, atunci acea persoană va primi din partea lumii, dreptul la replică, printr-o mișcare a maselor, și va fi amenințat cu moartea, atunci va susține că există Dumnezeu al Cerului; neînțelegând că cerul lumii este o parte a lumii, prin care el însuși, într-un alt loc, l-a desemnat pe Dumnezeu". Trimit acum la alte lucruri pe care lumea, de nevoie, le-a desemnat ca fiind ilogice: astfel, mult mai corupt decât magistrul său, a învățat că Dumnezeu este acela, care prin libera acțiune a sa asupra materiei, a creat cerul și pământurile. De ce aș trece cu vederea și celelalte, despre care vorbește divinul Platon, cu o intuiție cu totul ieșită din comun, ca și cum ar fi un zeu al filosofilor. Să nu vorbesc nimic despre stoici și care prin importanța pe care o acordă forței destinului și inevitabilei legi a acestuia, de fapt, micșorează rolul lui Dumnezeu. Dar cum aceștia sunt mai puțin apți, se înfundă tot mai adânc în multe lucruri false și își aruncă unul altuia insulte și totuși ei sunt socotiți a fi cei care i-au smuls lui Epicur ramura de palmier pe care el pe drept și pe merit, deci, prin trudă, o câștigase în legătură cu mișcarea atomilor, deci ca rezultat al minții lui iscusite și nu printr-o judecată mediocră și trândăvie. Opiniile acestora sunt redactate într-un compendiu

cuprins în cărțile lui Cicero, **De natura Deorum** ; tot aici pot fi puse în evidență și unele concluzii subtile ale altora.

§3. Așa stând lucrurile, rămâne de văzut principiul care urmează. Așadar, nu încape îndoială că *Dumnezeu domnește peste toate cele pe care le-a creat, inclusiv peste cugetări.* Căci este propriu naturii inteligente, prima cauză cercetată a tuturor lucrurilor, cea care statuează de fapt cauzele secundare, care, în chip necesar niciodată nu se pun în mișcare de la sine, ci, după cum am spus, toate acționează în funcție de prima cauză (ca motor al celor secundare). Se întâmplă ca între ele să fie și disensiuni: că Dumnezeu este infinit și că există și altceva care nu depinde de el. Lucrurile stau de așa manieră, încât cauzele secundare pot fi recunoscute, deoarece prima cauză, fiind mai perfectă decât celelalte, secundare, se recunoaște de obicei și astfel, cele secundare, prin ele însele, neputând exista, se recunosc după faptul că sunt mai puțin perfecte și se păstrează așa cum sunt, prin eliminare, rămânând valabil principiul duratei la cauza primară; dar cum atotputernicul Dumnezeu se regăsește în toate lucrurile din spirit de dreptate și fapte bune puse chiar în slujba celui profan, pe el îl numesc cel mai bun, pentru că are forța cea mai mare. Vezi și Cicero (**De Fin.** , lib. IV; **Pro domo sua**; **Ad Pontifices**, p.m. 142). Adaug în același timp că niciodată nu lipsește izvorul bunătății prin acțiune și mișcare; nimic nu este mai limpede că în același lucru își spune cuvântul Providența. Nu poate fi înțeles cum unul nu se face fără celălalt pe dată. Oare Dumnezeu să nu știe care sunt lucrurile cele mai importante și pe care El să le trateze într-un anumit chip și să le salveze? Oare să nu aibă forța necesară prin care să susțină și să administreze atâtea lucruri? Dar necunoașterea lucrurilor este total străină de natura lui Dumnezeu și, ceea ce pentru oameni este o greutate pe care ei, în neputința lor, nu o pot duce, revine măreției prea bunului Dumnezeu, care, în puterea lui nemărginită, o simte ca pe un lucru foarte ușor; căci dacă natura lui este infinită, tot infinită îi este și puterea. Chipul perfect al infinității acesteia nimeni nu-l poate înțelege cu mintea și nimeni

nu-l poate admira îndeajuns; nimeni nu-l poate venera îndeajuns de demn prin religie sau cult. Pentru ca aceasta să se săvârșească complet, providența lui Dumnezeu este organizată de către Autoritatea publică, pentru ca să se mențină "această ordine minunată și această constanță de necrezut, din care izvorăște și păstrarea și întreaga salvgardare a tuturor, cel care se socotește golit de spiritul diriguitor, el însuși lipsit de spirit, va fi dotat cu acesta" (Vezi și Cicero, **De Natura deorum**, c. II, p. 26 și 37), după cum remarcăm explicat mai clar de către senatul antic al filosofilor, pus într-o lumină mai clară.

Astfel, spre uimirea noastră mergând până la admirație, există în țăria cerurilor corpuri cerești de stele foarte mari, unele rătăcitoare - care, totuși, cât de corect sunt ele astfel numite - vezi ce spune Cicero (d. l. II, p.m. 36), altele sunt fixe, dar fără se sprijine pe vreun suport; cât este de uimitor când te uiți la globul pământesc (aruncând o privire de ansamblu spre a obține un punct din univers), vezi atârnând pretutindeni corpuri cerești în aer, sfidând legea echilibrării. Singurul argument este că Dumnezeu este acela care susține toate aceste corpuri. Să apelăm și la Aristotel (lib. **De Mund**, c. VI) și la Lucan (**De B. C.** , lib. V, p. 134) care cântă această forță uriașă: "De aerul gol este pământul în echilibru ținut", iar Lucretius (**De R. N.**, lib. V, p. 197 și urm.): "Cum de rămâne pământu-n repaus în mijlocul lumii? / Ciudat e tărâmul de aer al lumii în care se află", iar Cicero (d.l. II, p. 45 și **De Univers.**, lib. , p.m. 198): "Pământul este așezat în mijlocul lumii și se menține astfel solid și rotund, absolut de la sine"..

§4. Cel de-al treilea principiu este că *Dumnezeu este acela care hotărăște cu dreptate în această viață răsplățile și pedepsele oamenilor.* Căci dacă Dumnezeu domnește, dacă se îngrijește de oameni, este firesc ca binele să fie răsplătit cu cele bune, iar răul cu cele rele și cu pedepse, chiar dacă uneori mai târziu, totuși ele trebuie să fie. Dar aceste pedepse nu pot fi admise mai înainte de a fi fost cântărite faptele din punctul de vedere al stăpânirii și al perfecțiunii divine. Căci altminteri poate avea loc o perturbare a lucrurilor umane, a

vieții și o confuzie imensă, având drept consecințe pierderea încrederii în societatea umană, o degradare a neamului omenesc. De aceea Justiția lui Jupiter, după cum o demonstrează Antichitatea este prezentă prin acel act de blândețe. Chiar și Pindar l-a numit pe Dumnezeu *aristotenhn*, "cel mai mare maestru", ca unul care administrează Dreptatea și care acționează conform regulamentului "*to pote, kai pw, kai meri posou*", "momentul săvârșirii actului, în ce fel s-a săvârșit penalitatea și până unde merge pedeapsa actului penal". Vezi și Plutarch (**Comment. De Ser. Num. Vind.**, p.m. 550) și Plaut (**Prolog. Rud.**). Iar Homer (**Odyss.** V) l-a cântat astfel:

"*Zeu sfea tisait ikethsio, o te kai allou*
Anrwpou efora kai timutai, osti amarth."

("Zeus ajută pe cei care i se roagă lui, cerând ajutor, dar în același timp pedepsește pe acei oameni care greșesc").

Aceasta, pentru că el veghează zi și noapte asupra oamenilor, străbătând pământul în lung și în lat, urmărește pe fiecare în parte și pe toți la un loc, dotat fiind și cu o memorie cu mult mai presus decât cea a oamenilor. De aceea, cel care nu respectă conștiința divină (care e mereu trează, veghind asupra tuturor lucrurilor și oamenilor), aceluia ar trebui să-i fie teamă mereu de zeii prezenți permanent și ar trebui măcar să se teamă de pedepsele amenințătoare care vin de la ei. Căci printr-o îndelungată și precisă observație, au fost bine reținute facerile de bine, de aceea au fost gândite răsplăți uriașe *din partea conducătorului zeilor și arhitectului tuturor binefăcătorilor* . Iar în ce-i privește pe cei mincinoși, pe turnători, pe prefăcuți, pe răufăcători, nici o pavăză nu-i poate ascunde, pentru că faptele lor vor fi pedepsite pe față, în văzul tuturor, chiar dacă uneori cu oarecare zăbavă, nimic nu va rămâne nepedepsit de ochiul lui Dumnezeu cel mare și sfânt care le vede pe toate. Vezi și Plaut, prologul la **Amphitrion**, 45. Epicur se pare că a smuls rădăcina religiei din sufletul oamenilor și providența lui Dumnezeu și o dată cu aceasta și grația și opera lui, după cum relatează Cicero (**De N. D.**, lib. X, p. 18), selecționând câteva opinii rezumative ale lui Epicur pe care le-a numit *kuria doxa* ("sentințe

diriguitoare"), cele mai multe din ele fiind adăugate fie de către neștiutori, fie de către alții, care împărtășeau diferite alte moduri de viață, dar atribuite lui Epicur: ceea ce știu sigur este că nu s-au strecurat prin vise. Metrodorus, chiar cel despre care se spune că a fost discipolul cel mai apropiat al lui Epicur (*conllega sapientiae,* "confrate doctrinar"), relatează multe lucruri, ba chiar mai rușinoase, punându-le pe seama maestrului său; l-a acuzat până și pe fratele său care se îndoia de toate ce țineau de viața fericită dusă în plăceri, prin care se și întărâtau poftele simțurilor și care cu o zicală ar putea fi definită ca *a măsura totul cu măsura burții.* Dar nici să faci uz zi de zi, cum recomandă Cicero (lib. III, **Offic.**, p. 567 și urm.), și să persiști în aceasta cu o mândrie prostească; nu de acest lucru trebuie ținut seama, despre care vorbește Epicur, ci de ceea ce s-ar putea numi potrivit "o cale de mijloc", știut fiind că printr-o plăcere bună se va ajunge la o durere rea (cred că aluzia este la proverbul "*Pollaki h mikra hdonh megan luphn tiktei* ",

"Adesea o mică plăcere naște o mare durere", n.t.).

§5. Principiul al patrulea. Ideea perfectă a *Dreptății Divine* nu poate fi înțeleasă de mintea umană. Căci atâta vreme cât Dumnezeu este infinit, mintea noastră - după cum este știut - este finită, prin natura ei, ea nu este în stare să priceapă universalitatea ei. Și faptul că acele lucruri care sunt finite sunt respinse cu vehemență și sunt bucuros acceptate cele infinite, ca și cum ar fi fost înțelese, aceasta mi se pare mai stupid ca orice. De aici Descartes, discutând despre Dumnezeu, a afirmat în chip foarte rușinos (căci în mintea lui gândea altfel, am arătat-o cu altă ocazie), că El este atât de aproape sau, ca să folosesc chiar expresia de care a făcut el uz, "este în imediata apropiere, prin ideea de Dumnezeu ajunsă până la sufletul nostru sau că a dovedit a fi atât de eficace ca forță suprapământeană de a se arăta omului"; idee pe care noi, prin intuiție, nu o putem cuprinde nici ca mișcare a extinderii și nici a imaginii, lucru ce nu poate fi apărat prin nici o rațiune, atunci de ce să nu fie socotit Dumnezeu a fi un înșelător. Aceste opinii au fost distruse cu mare justețe, de către ilustrul Sculerus (**Exam. Philos.**

Ren. Des Cart. , c. I, p. 2 și 3), (Cred că filosoful René Descartes (1596-1650) și-a formulat foarte diplomatic ideile, (manieră care l-a deranjat mult pe savantul suedez), spre a scăpa de Inchiziție, mai ales că în 1600 fusese ars pe rug Giordano Bruno, i.e. cu 35 de ani mai înainte ca Descartes să-și fi publicat **Discours sur la méthode**, n.t.). Căci cine, întreb, ne împinge așa de tare, ca să-l numim pe Dumnezeu, în mod cu totul îngrozitor, "înșelător" și "sicofant", căci rațiunea noastră este cu totul redusă spre a putea pătrunde în miezul naturii uriașe a acestuia și în modul cu totul personal al puterii lui fără margini? Oare nu ne dăm seama că aceasta înseamnă pierderea minții, delir, că suntem pur și simplu demenți? Oare nu ne dăm seama că este vorba de îngustimi ale spiritului nostru și de modul în care acestea ne împiedică să percepem corect ființa dumnezeiască, infinita lui putere, imensitatea bunătății și dreptății lui ? Mai mult chiar, dacă vreodată va trebui să se gândească mai pios și mai respectuos despre actele divine, în oricât de mică măsură s-ar întâmpla aceasta, totuși nu vor fi pe deplin elucidate originea razelor și a fulgerului care orbește. Pe filosof nu l-a rușinat așadar, faptul că, din obișnuință, a trebuit să facă uz de cuvinte bombastice, de un stil marasmat. În urma tuturor socotelilor, constatăm că puterea absolută, perfectă și deplină a lui Dumnezeu este în noi, încât oricare ar fi chipul și oricât de încărcați de nenorociri și de nevoi suntem, noi trebuie să fim, în sufletele noastre, întotdeauna mișcați de ea și chiar dacă nu putem stăpâni lucrurile cu sfatul, grija noastră să ajungă până la El, încât să ne supunem cu inima plină de bucurie, voinței Lui. Numai prin jurământ nu poți ajunge să fii un soldat bun, dacă nu ești și curajos. Numai prin virtutea sufletului nu se atinge o viață sănătoasă; mai este nevoie și de un curaj deosebit și de un curaj în cele drepte să fim egali și în ceea ce suntem și cu felul în care trăim și pentru că trăim bine, acestea se datorează providenței paterne, care, în cele din urmă, acționează pe baza meritelor noastre reale; iar atunci când am obținut ceva făcând rău altuia, este drept să dăm socoteală în fața Justiției. Iată de ce Poeții au cântat Ursitoarele ca fiice ale lui Jupiter și Themis (zeiță a Justiției, fiică a Cerului și a Pământului,

n.t.). Aceasta nu vrea să însemneze altceva decât că ceva din Providență i-a revenit fiecăruia dintre muritori, iar aceasta are loc pe drept și pe merit. Căci, după cum spune Cicero (lib. I, **De Divin.**, p.m. 104 spre final): "Așa cum s-a convenit, ceva din forța divină atinge viața fiecărui om", nu este greu să punem în legătură spusa lui Cicero cu celelalte, dar, bineînțeles, fără a face legături false între idei.

§6. Al cincilea principiu și ultimul sună: După plecarea din această viață, pe toți ne așteaptă răsplăți și pedepse. Căci, după cum se vede, nici familia și nici statul nu e întemeiat pe o rațiune justă, dacă în ele nu sunt prevăzute răsplăți pentru fapte bune și nu sunt impuse pedepse pentru delicte; tot astfel guvernarea divină a lumii și a oamenilor este socotită nulă, dacă în ea nu se face deosebire între faptele bune și cele rele (între oameni buni și oameni răi), în acea zi în care judecata va avea loc în fața tribunalului divin. Ca să nu-și piardă încrederea în speranță, strămoșii noștri au făcut apel la superstiții - ceea *ce este nemuritor* trebuie potrivit la ceva nemuritor. După cum au stabilit filosofii, providența lui Dumnezeu nu este preponderent generală, ci mai curând gradată în funcție de gravitatea faptei și de numărul lor: astfel erau pedepse mai mici pentru fapte minore și pedepse mai mari pentru delicte majore. Iată cuvintele citate dintr-o istorioară (**Edd. Mythol.** XII) prin care se arată că "Dumnezeul veșnic care stăpânește regatul său universal, distinge, cu multă justețe, lucrurile mari de cele mici". Căci fără o guvernare și o administrare dreaptă a tuturor lucrurilor, totul ar zăcea la pământ. Acestea o dată spuse, cum stau lucrurile după moarte, cu defuncții, ne-o confirmă și mormântul și piatra funerară a lui Cippus Genuntius (nobil roman de la începuturile Republicii, n.t.), lucruri care, pot fi văzute frecvent în patria noastră. Despre pedeapsa divină a minciunii, precum și despre Furii pe care le numește spioane și răzbunătoare ale crimelor și delictelor grave, vezi Cicero (**De legibus** II, p. 171, 178 și urm; **De nat. Deor.**, lib. III, p.m. 68). Acestea reținem în memoria lor tot ceea ce săvârșește, ca fapte

reprobabile, fiecare ins și nu lasă nimic nepedepsit, după cum o relatează scriitorii cei mai renumiți, opinând pentru niște extreme ale pietății și naturii, cum este mai ales cazul lui Platon, care pomenește de un apendice al legilor necesar amendamentelor (**Epinom. s. leg. app.** , p. m. 921): "Cel care poate fi pus în fruntea celorlalți credem că este Dumnezeu; în al doilea rând: *pentru ca cele mai mari lucruri să aibă parte de aceeași grijă cu cele minore, ar trebui să socotim că nu putem fi abătuți de la calea cea dreaptă, nici prin rugăciune, nici prin bani* (comp. **Plat. Gorg.** sau **De Rhet.**, p.m. 370, 371 și 372, precum și **Phaed. sau despre suflet**, p. 319). Să mai adăugăm și acel loc demn de ținut minte unde se vorbește despre Tartar, unde cei vinovați de o întreagă gamă de păcate sunt supuși, după moarte unor cazne pe măsura fărădelegilor săvârșite; aceasta îi așteaptă pe toți cei care au dus o viață în nedreptăți și fărădelegi.

§7. Din principii se naște ferm obligația unor propuneri generale de drept sau precepte și care sunt în număr de trei, de la împăratul Justinian încoace: *să trăiești în cinste; să nu faci rău altuia și să-ți însușești numai ce este al tău.* Iar acestea ajung ca să se făurească o disciplină juridică universală sprijinită pe un pilon cu adevărat solid și nimeni nu ar putea spune că este mai puțin umană. Nici aceasta, nici Justinian și nici anticii, din care Justinian citise resturile de legi, nu sunt imuabile. Vreau să spun că este necesar ca acestor trei principii anterioare să li se mai adauge încă două, pentru că numărul zece al preceptelor divine, prin aceleași se înțelege clar cinci (Bănuiesc că se face aluzie la cele 10 porunci, dar de ce 5?, n.t.). Ce este cu adevărat important ar fi ca pe primul loc să fie pusă *cinstirea lui Dumnezeu*, pentru că, dată fiind importanța lui, sancțiunile primei tabule se referă la cultul atotputernicului Dumnezeu. Apoi vine *să-ți cinstești părinții*[21]. Și pentru că primul a fost deja socotit, această "poruncă" va fi conținutul tabulei secundare; și, pe bună dreptate, acea primă sentință va fi pusă înaintea celei de-a doua, căci fără cultul lui Dumnezeu și respectul superiorilor nu poate exista nici o societate, deci va fi o reglementare dreaptă între cei care conduc și cei care se supun,

astfel încât atât în viața a universului comun, cât și în viața fiecăruia în parte, cu toți sunt obligați să slujească cinstit și cu sfințenie. Strălucit sună acest îndemn în gura lui Cicero (**De N. D.**, II, p.m. 57, **Somn. Scipion.** din cartea **De Rep.**, V, I, p.m. 152): "Spiritul treaz acceptă natura lucrurilor și cunoașterea zeilor: din aceasta se naște Pietatea care este unită cu justiția și celelalte virtuți, iar din ea rezultă o viață fericită asemănătoare zeilor: de aceea trebuie cultivate justiția și pietatea, dacă aceste virtuți sunt mari la părinți și la rude, atunci în patrie vor fi măreție. Această cale a vieții se află în cer".

§8. Și din aceste principii optime ale naturii se trag nu numai drepturile civile, ci și acel drept pe care îl numim al popoarelor, cu totul distinct de *dreptul civil* sau de cel *natural*. Fie printr-un consens, fie mutual, fie în chip voit, al popoarelor, a existat un drept al Popoarelor, așa că astăzi nimeni nu poate nega că a existat cu adevărat decât doar dacă negi și istoriile scrise cu multă vreme în urmă și totodată și legile romane, sau dacă vrei să trecem cu vederea multe alte lucruri care au raport direct cu acestea. Tocmai de aceea împăratul Justinian, acordând atenție legilor anticilor în vigoare în societatea civilă republicană, a acceptat unele din ele; pe altele, din necesități cerute de epocă, le-a abrogat. Așadar, din acest motiv, nu există un acord deplin în privința preceptelor și nici a prohibiției legat de conceptul de obligație înnăscută a popoarelor. Din această rațiune, puterea și efectul treburilor publice și securitatea comună a popoarelor au fost lăsate în seama lui Dumnezeu, socotit fiind paznicul și garantul acestora, El, Atotputernicul și Bunul Dumnezeu. Și, cum de la El sunt puterile și din care astfel își trag vigoarea inimile, de aceea trebuie să-l așezăm pe însuși Dumnezeu mai presus de orice și să-i acordăm cinstirea maximă ca nu cumva din partea națiunilor implicate să se pornească un război sau de către persoane care aparțin acestora sau să atingă supremația rectorilor și a Treburilor lor publice sau liniștii generale sacrosancte, urmărind un scop contrar celui legat de o anumită afacere și în cazul unui nemernic, se recurge la puterea

Justiției spre a da satisfacție celui lezat, recurgându-se la reguli bune și echitabile, sau, dacă ne confruntăm, pe nedrept, cu refuzul dreptății, atunci se va recurge regulamentar la o judecată solemnă prin arme. De aici și foarte desele formule din istorii, din care exemplificăm: "Zeii au pus capăt unui proces dintr-un motiv fericit; procesele bune sunt adesea însoțite de o speranță; rareori are parte de fericire cel ce a pus mâna pe arme nedrepte; să i se frângă și să-l părăsească forțele pe un ostaș care este implicat într-un proces; în războaiele sfinte și drepte, Dumnezeu caută să arbitreze și să captureze armele șefilor". De aceea fusese prescrisă cu sfințenie echitatea războiului, în dreptul roman pe seama Fecialului poporului (*fatial / fecial* - funcționar public având sarcina de a notifica declarațiile de război, de a duce mesaje și a cărui persoană era sacră și inviolabilă, n.t.). și războaiele nu aveau loc dacă nu erau indicate solemn de către colegiul consultativ al Fecialilor, sau, cum zice ingeniosul poet Ennius, și foarte talentat poet, *promulgate*. Vezi și discursul lui Cicero, **Pro Lucio Murena** (p.m. 131). De ce nu, și la celelalte popoare de pe glob, în situații de acest fel, cu siguranță că se îmbrățișau anumite reguli, după cum ne-o confirmă și monumentele literare. Însuși principii creștini se spune că nu porneau războaie până nu auzeau aceste îndemnuri mai întâi rostite de către Pontifi; în afara unor taxe extraordinare de război și divulgări limpezi ale cauzelor și pe care astăzi chiar, pentru că oculte fiind, ele *se manifestă* prin altele, se numesc *manifester*. Căci *manifestare* înseamnă "a face public cunoscut", cuvânt optim, și de epocă; ba chiar *de aur*, o afirmă Cl. Cellarius, în maniera prea eruditului Seybold, după cum observ, *în latina antibarbară*, la fel ca multe altele, pe nedrept respins. Cel mai sus este, așadar, Dumnezeu, izvor al acesteia, al obligației și celui căruia îi poartă noroc în război, tot aceluia îi atribuie, în mod leal, victoria. Și tocmai acestea care țin de justiție și credință, sunt cultivate corect între popoare, iar cele care rușinează sufletele prin depravare și criminalitate, toate acestea care vin în contradicție cu regulile religioase, nefiind de nici un folos mai important, trebuie să fie respinse. Iată ce afirmă Cicero (**De Arusp. Resp. Orat.**, p.m. 25, **Id.**

Verr., lib. III, p. 92) despre haruspicii: "Dreptul pretorilor (*legatorum*) întărit prin prezidarea oamenilor, atunci va fi încercuit (de un vallum) chiar și prin Dreptul Divin". De aceea numele de pretor (legat) trebuie să se extindă și în acest chip: "pentru că nu este vorba numai de drepturile aliaților (*sociorum*), ba chiar și între dușmani trebuie întoarse săgețile, fără a fi pătate de sânge". Își dă asentimentul și Cornelius Nepos în **Pelopida** (c.v. s. ult. Cic. **Orat. Pro Leg. Manil.**, p.m. 5), afirmând că "dreptul deputației (*legationis*) este un drept sfânt la toate popoarele". De ce? Pentru că cei vechi erau foarte grav persecutați când acest drept era violat chiar numai prin cuvânt. Mărturie ne stă, printre mulți alții, și mai sus-lăudatul Cicero cu al său mic discurs **Pro Lege Manilia** (Manilius a fost un tribun al poporului care a propus o lege ce-i poartă numele, n.t.). Această lege a popoarelor eu o văd definită în următorul citat: "Această lege este stabilită de Dumnezeu și este întărită de puterea lui dreaptă de a fi urmată, spre binele și liniștea comună a popoarelor și a conducătorilor acestora; este ca un drept natural, o lege divină înnăscută în ființa umană și care poruncește ce trebuie făcut și, dimpotrivă, ce este interzis. Am spus *înnăscută în ființa umană*. Căci prin ea însăși, Dumnezeul cel Mare și Bun[22], a vrut să-l nască pe om, a gândit că trebuie să-i dea chiar din lumina sa scântei de lumină ca în mintea lui, folosindu-se de rațiune, să se fortifice și astfel, să-i strălfulgere în el puterea de a deosebi cele drepte de cele nedrepte, cele oneste de cele rușinoase, ba chiar să-și formuleze idei despre cele mai bune și mai sigure principii de viață; și astfel în cele din urmă, să constate cât de solid este alcătuită acea societate a oamenilor care tocmai a păstrat legătura naturală dintre ei și cât datorăm noi, oamenii, în treburile noastre zilnice și în obligațiile pe care le avem, pietății lui Dumnezeu, prin faptul că l-am cinstit cum se cuvine. De aceea, cuvântul *om, homo*, grec. omw,"egal, de același tip" (deci nu *anropo*, cuvânt elin care, de fapt, înseamnă "om", n.t.), căci omul se deosebește de animal prin *natura* sa socială; deci, nu de la *humus*, "pământ", cum era numit omul de către cei din vechime, cum observă Scaliger (**De caus. L. L.**, lib. I, c. XXVIII) și întărit de Cicero (**De Invent.**, lib. II, p.m. 110 și urm.; **Ad Herc.** lib.

II, p.m. 15, §1, **Inst. De Jur. Nat. G. și Civil.**, Cic., **De leg.**, lib. D. I, p.m. 150; l. II, **De Legibus**, Cic., lib. III, **Off.**, p.m. 418 și urm. Plat. **Atlant.**, p.m. 715 și urm.), care vorbește de șase capete care au putut fi numărate dintr-o mulțime care păreau foarte clar să fie conduși de aceeași fire. În adevăr, dreptul civil pe care Cetatea l-a instituit pe întreg cuprinsul ei, este ceva propriu ei; "*Jusum*, "legea", "ordinul" Cetății este acel ceva care trebuie să se conformeze acțiunilor mersului continuu al universului și cu fiecare acțiune în parte a vieții Republicii, spre fericirea cetățeanului". Iată că ceea ce este spre folosul fiecărui cetățean în parte este *dreptul privat*, iar ceea ce ține de acțiuni spre folosul cetății se numește *drept public*. De aici Cicero, tratând despre legile din fiecare cetate în parte și toate la un loc le numește *ale Republicii* (statale). Desigur, Platon, tratând despre legile străvechi paternale și, în special despre cele pe care se bazează această societate și comunitatea, le enumeră pe cele importante. "1. O sanctitate a religiei. 2. O elită de gânditori (savanți) și de opinii despre ereditățile Regilor, de tipul neamului Divin, un acord pe bază de succesiune. 3. O voință comună în ocrotirea unor membri ai imperiului spre sănătatea publică. 4. O cercetare constantă a legilor vechi, întru o descriere cerească și a spiritului divin." (" *Eigh rätt Lagh a Landt bryta: Wid tha fornum logum hallda*") (**Fragm. Leg. vetustiss. lt. Er**, s. c. XX, p.m. 182). Vezi diferitele capitole de Drept privat ale lui Platon, care, în Dialogurile sale sau în cărțile despre legi, a răspândit din dreptul hiperborean câte ceva.

§9. După cum arată foarte corect Plaut (**Pers.**, IV, IV, 6), dacă locuitorii sunt crescuți în moravuri bune, cetatea arată frumos ca întărită cu ziduri: *Prefăcătoria, Șantajul și Avariția din urbe dacă ar fi alungate, a patra Invidia, a cincea Ambiția, a șasea, Denigrarea, a șaptea Sperjurul, a opta Neglijența, a noua, Injuria, a zecea, cea mai rea, Crimă prin agresiune; dacă toate acestea nu sunt îndepărtate de aici, și o sută de ziduri dacă ar avea cetatea, încă ar fi prea puțin ca să ne apere de rele.* Și aceeași rațiune a naturii este invocată de Cicero (**De Offic.** III, p.m. 420), i.e. legea divină să meargă mână în mână cu legea umană,

aceasta să dicteze înainte de toate. De aceea, Regele nostru CAROLUS MAXIMUS socotește că înainte de toate trebuie extirpate toate relele de acest soi și o dată eradicate viciile, se vor putea depăși greutățile și se va putea institui o societate bazată pe dreptate și pe merit. Căci fără o unire a puterii și înțelepciunii dusă până la capăt, prin care adevărata virtute sprijinită pe prudență să triumfe, ba chiar cu auspicii fericite, niciodată nu se va putea ieși din marasm. Și de ce nu aș spune-o, mai e nevoie și de o soliditate corporală excelentă /curaj cetățenesc/ și de o erudiție aleasă, de care se bucură atâtea popoare războinice și de o perpetuitate vindicativă a vechiului Regat magnific al regelui Carol, de o vigilență aparte și de o prudență divină, secrete altădată, acum fățișe sunt. Și Statul Sueonilor, din vina nu știu cărora, însemnând atâta trecere de timp, prin atâtea negocieri și schimbări; de aceea și atât de slăbit, prin nervii săi acum mai tari și mai încercați, se înalță și zboară spre culme spre a se urca pe fronton. Acei ani au trecut, când țara era guvernată de către regii care i-au precedat lui CAROL, cu ostași nepregătiți; atunci chiar duceam lipsă de bani, acum totuși, pentru că s-a învârtit roata înspre mai bine, așezați cum trebuie, ne menținem în această bună stare, ca nici un alt popor; nu ne temem de forța și puterea nici unuia dintre aceia care proferează insulte la adresa noastră, atâta vreme cât ne aflăm sub domnia REGELUI NOSTRU CAROLUS OPTIMUS, nici nu ne este secată nervura pecuniară și nici nu avem soldați în linie de bătaie, până într-atât de clementă este așezată guvernarea în țara noastră și constituită pe republica lui Dumnezeu. Dar sub regii precedenți, când destinul cel fericit își întorsese fața de la noi, slujitorii publici nu erau cinstiți, ci mincinoși, uniți printr-un zel simulat, neducând la bun sfârșit nici una din treburile statului, dar se căzneau să fie lăudați ca și cum așa ar fi stat lucrurile. Porunceau să fie confiscate bunurile celor care lipseau mai mult din cetate, ei fiind cei care devastau statul de toate bunurile și-și înălțau vile și case somptuoase până la cer și, astfel, goleau vistieria țării, clădindu-și ei bogății unele peste altele; moravurile le erau toate înclinate spre a hrăpări, fie că era un bun sacru, fie că era un bun public. Toate

aceste fărădelegi sunt acum depășite; toate aceste abuzuri sunt acum depășite. Acum treburile statului merg bine. S-a reinstaurat aceeași străveche JUSTIȚIE, extrasă din atâtea și atâtea legi suprapuse, drept chintesență a tot ce s-a acumulat bun până acum, drept izvor al dreptului public și privat, JUSTIȚIE care azi, prin cârmuirea extrem de vigilentă și de isteață a strălucitului REGE al nostru, CAROL, se află în întreaga ei plenitudine, triumfă pretutindeni. Sub cârmuirea lui augustă și a spiritului său sacrosanct, se ițesc și înfloresc cele mai drepte constituții. Grație virtuților acestuia, se bucură de aceleași drepturi toate ținuturile care se află sub oblăduirea sa. Aceste virtuți sunt așezate întru lumina Sueoniei, în ochii și în urechile tuturor popoarelor și națiunilor și sunt cultivate cu credință întru memoria și mulțumirea Posterității. De aceea, ascultă acum, cititorule, fie din teamă, fie din dragoste față de REGE, față de cel care se îngrijește de fericirea țării, să înlăture diferențele dintre cetăți, în privința școlilor și universităților și să reducă, pe cât posibil, abuzurile de putere; ia aminte la cauzele, pe bună dreptate, desființate care conturbau spiritele, sub pretextul utilității; ia aminte la toți magistrații care sunt în acest regat universal, care recurg la indicații oculte de încetare a proceselor, la cele mai murdare manevre de "apărare" (lipsind de apărare pe acuzați), la lătrături avocățești de ridică tribunalele în picioare, la consilii ad-hoc fără trivialitate în treburi judiciare, la sentința ad-hoc a proceselor, la motivul ad-hoc al continuării lor și înclinat spre toate cele bune, printr-o armonie foarte plăcută, vei răsufla ușurat, căci, eliminând toate aceste neajunsuri în practica judiciară, se va obține și păstra însănătoșirea vieții publice.

NOTE ADĂUGITOARE, 1-22

A se vedea şi Jacob. Ziegler Landav. Bavarus în **Descript. Scandiae**, edit. Argentorati, 1536, p. 86: "Printre alţii, acesta este Plinius care vorbeşte despre aceste ţinuturi binecuvântate de natură şi în care s-au aşezat oamenii cei mai drepţi dintre toţi muritorii; tot de aici s-au dus la Delphi fecioare, ducând cu ele daruri la sărbătorile religioase: acestea sunt dovezi foarte clare că din întreaga lume antică, neamul Scandinavilor a fost cel care se mândrea, ba încă foarte des de măreţia şi puritatea seminţiei lor."

Iată ce spune Procopius în lucrarea **De bello Gothorum**, lib. II, c. 15, p.m. 426: "*outw men Qoulitai biousin, wn eno en poluan rwpon, oi Gautoi eisi. Par ou dh Eroulwn tote oi ephlutai idrusanto*". "Acesta este modul de a trăi al locuitorilor insulei Thula, care se deosebesc de multe alte naţiuni. Una din ele, mult mai înfloritoare decât celelalte şi foarte numeroasă, este cea a Gautonilor care s-au aşezat lângă Herulii (popor scit locuind în regiunea lacului Maeotis, Marea de Azov de azi, n.t.) sosiţi acolo." Aşadar, am aflat pentru întâia oară că ceea ce în istoriile noastre găsim cu numele de *Goţi* sunt de fapt GAUTOI, adică *Geţi*. La Procopius găsim indicaţia că *Thula* era situată la extremitatea Oceanului Septentrional (*pro th Arktw ta eata* - **De Bell. Goth.**, lib. IV, cap. XX, p.m. 620), la Cicero, în regiunea de unde suflă Crivăţul, pe care cei vechi, după cum am spus mai sus, o numeau Scandia sau Scandinavia. Şi, deşi la origine s-a folosit de către autorii greci cuvântul *Arkto*, de altfel bine ales, diferă doar interpreţii. Eu, totuşi, socot că este vorba de un *popor marţian* care ar sta la origine, luând martor limba getică din care s-a inspirat limba greacă; căci dacă Grecii spun *Arh* însemnând *Marte*, la Goţi/Geţi avem *Ari*; gr. *kottein*/ în loc de *koptein*, "a despărţi", "a ucide", "a pustii prin sabie", în getică avem *kotta*; deci, din *ari* + *koto* > *arkto* .

Tacit (**De Mor. Germ.**, c. II) relatează: "Pe aceiaşi germani i-aş crede indigeni, căci într-o foarte mică măsură sunt amestecaţi cu alte neamuri sosite acolo." Apoi: "Ei sărbătoresc prin cântece vechi pe *Tuist* ca unul care, în tradiţia orală, dar şi în anale, trece drept făuritor de neam" - prin legea genealogiei, el este crescut de zeul Pământ şi Fiul Omului (*Filium Mannum*), care sunt făuritori ai originii neamului. Iar spre sfârşitul capitolului: "De la aceştia vine numele.". Iar în capitolul III: "Popoarele germanice au dat naştere unui neam propriu, sincer şi foarte asemănător cu neamul lor." De aici şi *Teutona* şi *Adelfou* la scriitorii greci, iar Romanii i-au numit *Germanos*. Spun *adelfou*, format din *a* + *delfu* = "născuţi

din aceeaşi mamă (Terra)"; *Germanos* = "din acelaşi germen". Cu sensul de *Germani, Germanoi, Galli* pe care Grecii îi numesc Galata, fraţi cu Romanii, susţine Strabon (**Geogr.** , lib. VII, p.m. 290); *gnhsioi* = *gonesioi*, de la *gignomoi* = "eu sunt născut", "eu nasc", deci, aceeaşi origine: *tw pleonasmw tou megetou kai te xanothto* = "asemănători în privinţa mărimii corporale" (toţi fiind înalţi), prin culoarea blondă a părului şi pielea albă şi prin obiceiuri, pe atunci, cu totul asemănătoare.

Conform Plinius (**Hist. Nat.**, lib. II, c. 75): "Unde nopţile clare de vară confirmă la rândul lor că ceea ce raţiunea a cugetat, e demn de crezut; în zilele solstiţiului, soarele înălţându-se mai aproape de axa lumii, printr-un spaţiu îngust al luminii, pământul are şase luni de zile fără întrerupere, noapte, cu o distanţă diferită de solstiţiul de iarnă. Tocmai aşa ceva avea loc pe insula Thula, a scris Pythias din Massilena (navigator originar din Marsilia din sec. IV î.e.n.; a stabilit latitudinea Marsiliei şi a întreprins fructuoase explorări în mările nordice, n.t.), la o distanţă de şase zile de navigaţie din Britania spre nord."

Că unele vocabule din getică au afinităţi cu cele din limba persană şi din alte limbi, turcă şi arabă, de pildă, se poate proba prin nenumărate exemple, care îşi au de fapt originea în limba noastră. Turc. *Ata* , "tată", de la goticul/geticul *Ata* sau *Atta*; *aett* din got./get., "rubedenie", "consanguinitate", "arbore genealogic"; tot de aici vine şi gr. *Atta* şi *Tetta*, *Peder* şi *Pezer* din persană şi *Pader* sau *Fader* al Geţilor, căci literele *p* şi *f* sunt alternative; tot de aici vine şi gr. *pathr*, precum şi *pater* din latină: nu de la *paw*, pentru că este *pasco*; chiar şi *mithra* din persană vine din goticul /geticul *mother*, la fel şi grecescul *mhthr* şi latinescul *mater*; la fel stau lucrurile şi cu cuvântul *dochter* din persană, care nu este altceva decât *Dochter, doter, dotter* din gotică / getică; id. *Datr* din egipteană, nume cu care este numită fiica mării, *Unda*; id. cu *ugathr* din greacă; şi în alte limbi, numai că diferă modelul de notare. La fel stau lucrurile şi cu cuvântul *frate*, adică *Burăder*, got. *brodher, broder, brodhir, brother*, lat. *frater* din gr. *frathr*, căci *fr?tria* sau *fratr?a* (deci accentul este pe ultima silabă, n.t.) înseamnă *curia* (subdiviziune a poporului roman, loc de adunare a acestuia, senat, n.t.) în latină, iar *fr?trio* , *curialis*, *fr?thr* ("frate") în baza aceluiaşi drept şi asociat al curiei. Etimonul lui *frater*, după Nigidius, este *fere alter*, adică asociat în acelaşi drept şi al aceleiaşi curii; *soror* însă se trage din anticul *serus*, dar care de fapt este dedus din *nectus*, "sământă", i.e "legătură de frate şi soră / şi de sânge", deci legată prin rudenie de drept; *agha* - turc. şi pers., *aghaian*, arab., *aghaewar*, la vechii sciţi însemnând "stăpân", iar *agha* şi *aghan*, *di* din latină, după cum o demonstrează multiplele fragmente din vechile noastre legi. La fel stă cazul şi cu pers. *wezir* = "principe, administrator suprem", care în gotică este *wisir*, popular *wise* de aici şi epitetele ornante ale lui

Odin/Odinus, *walhallar wisir Manium princeps*, numit şi *dominus*. În ce priveşte latinescul *dominus*, acesta provine din geticul *sir* care înseamnă tot "stăpân, domn", cuvânt pe care în cărţile străvechi de istorie şi în anale, îl regăsim sub forma de *kiri* şi *iri*, de unde elinescul *kuro*; acest *sir* sau *sire* din limba getică a trecut la britani, scoţieni, gali, hispani şi italici; *kirar*, "a se odihni, a sta liniştit" vine din goticul *kyra*, de unde *kyrr*, "liniştit" şi *quietum* ("liniştit", în acuzativ) = *kyrdum, um kyrt*, "liniştit, fără zgomot"; aceeaşi origine are şi turcescul *kaerarlyk* = "permanenţă, perseverenţă, calm", *kararlii*, "permanent", *kararsyzliz* , "nonpermanenţă, inconstanţă"; comp. cu cuvântul arab şi persan *karargab*, "loc liniştit", "eu rămân, stau" şi cu turcescul *kara*, "pământ solid, continent" , cu grecescul *kuroumai* (cred că acest verb exista şi în greaca ecleziastică a Evului Mediu, căci în Bailly nu se regăseşte decât verbul *kurow*, "eu dau putere de lege", n.t.), deci *kuroumai* însemnând "eu fortific", "eu confirm", *kuro*, "firmament", *kuriw*, "cu fermitate"; *ber* în pers., contras din *bar*, "sarcină, fruct, rod", în gotică *ber, baer*, de la *baera*, de unde *barn*, "copii" şi *Abarigar* = *Aborigines*, care au fost şi primii cultivatori în Italia, conform informaţiilor furnizate de Justinus (lib. XLIII, c. 1), **Hervat. Saug.** (c. XII), **Torst. Wikings. Saug.** (c. II), Cicero (lib. XV, **Epistul. Fam.** IV), în arabă *berr* şi *baer*, însemnând "sol", "pământ", în pers. mai frecvent *ber*, comp. cu got. *baebr, baer*, "pământ, proprietate, vilă"; gr. *baro*, înseamnă "sarcină, greutate" ; verbul este *barew*; *bari* este "încărcătura navei"; arab. *Bürg*, pers. *baru*, gotică *burg, borg*, de la *baeurga, burga, byrga, gaerda*, "a ocroti, a ascunde, a închide într-un castel, a împrejmui cu ziduri un castrum". În legile comune ale regilor Erich cel Mare şi Christophor (p.m. 806) se spune: *radha Borgom och Landom*; la Ulphila (**Sverr. Saug.** p.I. Vege, IV, 10) se numeşte *Baurg*; în gr. *Purgo, Promaewn*, la Hesychius, la Jon. se va regăsi *Promawn*, "întăritură, fortificaţie"; *purgow* înseamnă "înalt, ceva asemănător unui turn". La Vegetius (IV, 10) regăsim cuvintele *castrum, castellum*, "burg, fortăreaţă", care vin din goticul *kastali*; la Livius (XXVII, 32) regăsim *Pyrgus*, iar la Tacit (**De Mor. Germ.**, c. III) se menţionează *Asciburgii*, "locuitorii fortăreţei", iar în Dreptul roman, regăsim cuvântul *Burgorum* (genitiv plural), "al locuitorilor fortăreţei"; în turcă, *bajir*, "munte pleşuv", în got. *bairg, biargh, biaerg* care se scrie *baergh Hysar*, după cum am spus, sunt zidurile şi întăriturile; la fel găsim şi la strămoşii noştri (**Konungz Bal.**), în legile lor: *Hwsom eller Landom rada*, "a domni peste burguri şi provincii"; *al*, "progenitură, urmaşi"; în got. *al, ald*, iar verbul este *ala*, "a genera, a mări, a creşte"; de aici, în gr. *aldew* = "eu cresc, măresc", precum şi *aldhskw* = "eu sunt crescut"; nu vine de la *alea*, cuvânt prin care se înţelege "căldura solară", nici de la *ali*, însemnând "din abundenţă", după cum sună unele opinii, ci de la *a*, de unde şi *aga, auga, auka* şi de aici *auxw* în gr., *augeo* în latină. *Alda odhal*, "posed

prin moştenire", "proprietate moştenită"; *măar alder*, "vârstă virginală", "floare virginală", ca în cap. XXII, **Arsd. Up.** L.L., simboluri care au scăpat, din greşeală unor codice, din această cauză, vor fi citite / interpretate greşit. *Sangiar alster*, "copii avuți din cununii legale". P.T. *pasa*, "principe", got. *Biassa, Bassa, pasa*, cf. *Artimpasa*, "zeița Pământ", "Artimpasa" (c. I. **Princ. Jordbr. Vp.** L.L., c. V şi c. XIX, p. 129, **Cat. Reg. Leg. W. Goth. Ann. Vit. R. ER.** Şi **R. Can. Torst. Saug.** , c. IV şi XXIII). Sau: *rahaet*, "odihnă, uşurare", got. *rast, ruh, ruhe, ro.* Verbul este *rasta*, "a se odihni", *roa*, "a se ocroti" şi *oroa*, "a nelinişti, a tulbura, a ataca", *orosta*, "război". În greceşte *raswneuw*, "mă bucur de tihnă", *raswnh*, "încetarea lucrului, odihnă, linişte", adică *anapausi*, cum figurează în dicționarul lui Suidas la care întâlnim şi subst. *raswneusi*, de la verbul *ruw* sau mai curând de la *ruomai*, însemnând "eu mă apăr, eu sunt liber"; în turcă avem *rahaerlii*, "odihnit" şi *rahaetlyk*, "comoditate", comp. cu goticul *rahstlii, rolii, roligh.* Cât priveşte terminațiile *Leikur, leikr, leik, lyk* şi *lek* (din suedeză), nimeni nu se îndoieşte de faptul că acestea sunt absolut *getice*, nici măcar de către cei mai puțin pricepuți în ale lingvisticii. Suedezul *kémz*, "a aduna", "a acumula", got. *kemza* este în gr. *kampw*, "a rostogoli spre a aduna", iar în cuvinte compuse *Sugkamptw*, "a aduna, a reuni". *Erz* în arabă *ier*, în turcă *zemin*, în pers. = "pământ", got. *aer, er, her* , pe care la Tacit (**De mor. Germ.**, c. XL) îl regăsim sub forma de *Herthum*, însemnând *Pământul-mamă*, numit astfel de la *Herthu*, de aici şi un titlu în legile antice. *Artir* sau *ardar bolker, aeria, araere, aaer, aering* sau *aring*, "recoltă, fructe"; *arins hws*, "grânar", *arder aratrum. Aro* la latini este *arow* la greci. *Zemin* la perşi este din *sa* al geților, însemnând "a însămânța". La Greci chiar sensul de *pământ arat* este exprimat prin cuvântul *aroura zeidwro*, ca şi *zudwro aroura = alma Tellus* (pământul hrănitor); *pa* în pers. (picior), la Greci este *pou*, în gotică este *pus, fus, fot. Tripou* (trepied) este în gotică *tripus, trifus, trifot*; în eoliană este *tripo.* Cuvântul din arabă *awan, ewan* este în gotică *aewe, aesi* de la *awa*, "a avea", pe care cuv. *ev* (secol, vârstă) îl conține cu sensul de temporalitate, cf. latinescului *aevum* sau *seculum*; în gr. este *aiwn aiwno* , care în dialect doric este *aiwn aiono*, "țărm", iar verbul *aiwnizw* înseamnă a face veşnic.

Mah din pers înseamnă *luna*, în got. este *mana* de la *ma* care înseamnă "a fi în putere", deci "a fi şi mare", căci în concepția superstițioasă a unor profani, se crede că luna are o forță magică, influențând toate cele care se nasc pe pământ (cele din cer mai puțin). Ea este aceea care rânduieşte lunile calendaristice, întregind anul. În gr. este *mhnh* şi *mana*, după cum am arătat în alte locuri, *No* de la *meioun* este de origine getică. *Lesa*, "a aduna, a alege", got. *lesa, lesa ax*, "a culege spicele"; *ax olaesin*, "spice neculese", de aici şi *legw* din greacă, *lego* din latină, iar la Ulphila *lisan* (**Torst. Saug.**, c. XV). *Kürde, karde, kare* în got., tot

astfel şi *maeker*, gr. *maaira*, lat. *Machaera* şi *gia, giai* din pers. însemnând "spaţiu, loc, regiune, pământ", *gia* în got. înseamnă "pământ, spaţiu, hiat fără ruptură". Verbul *ge, gae, gaeta* , "a răspândi, a fundamenta cu mare larghețe, a oferi, a dărui", got. *gia, begia*, arabă *giabir*, "mândru", got. *Giabir, Giasir*, azi *Giaeswer*, "a-şi atribui pe drept mai mult", gr. *gauro* , verbul este *gaiw*, "sunt mândru". Turc *giaba*, "dar, dat ca dar", got. *Giba*. În legile antice era *Giaes*, în limba populară *Gäwa*; la Geţi se scria *Gauja, Gaja, Goja*, la Greci *Gaia*, de la verbul *gaw*, "eu nasc"; de adăugat şi *ghaeti* şi *ghuti*, însemnând "plin de vigoare" (A se vedea şi **Haavamaal** LXXI, Gell., **Noct. Att.**, lib. X, c. XXV, sup. c. I, p. 3), precum şi **Fragm. De legi antice**, c. I, **Ars. Br. Westg. L.**), "a produce ramuri din abundenţă"; la Goţi, arborele genealogic se numeşte *gaetertrae aettertrae*; *ghaela*, "a fi un lucru de mare preţ" vine din gotică *gaela, gaella*, "a fi de preţ"; de aici şi grecescul *khlew, w*, însemnând "a mângâia uşor cu mâna". *Ghaemret* şi *ghumer*, în got. *ghaemur, jaemr, Jaemmer*, "a distruge bogăţia apelor", vine de la verbul gotic *gauna, ghaema, ghaemra, aemra*, "a distruge" (de aici şi vechiul cuvânt românesc *iama* şi expresia *a da iama în*; şi cum la origine se referă la distrugerea faunei apelor, adică a peştilor, înseamnă că peştii au fost hrana străveche a populaţiilor nordice şi nu numai, vezi şi simbolul cu cei doi peşti; şi omul a fost mai întâi peşte, apoi morsă, adică amfibie, n.t.), precum şi verbul "a se plânge de soarta sa", "a se căina". Tot de aici vine şi grecescul *Goaw* şi *goaomai* , precum şi latinescul *gemo* ("eu gem") şi *gemebundus* ("cel care geme", "muribundul") căruia în greacă îi corespunde *gohmwn, goo* = lat. *luctus* = "durere, bocet (după un mort)", *gowdh*, lat. *lugubris*, "trist, în doliu", de aici şi *gemoniae, gemoniae scalae*, adică nişte râpe la marginea Romei, unde se aruncau trupurile celor torturaţi şi executaţi; *bend*, got. *bend, baend*, de la *binda*; la fel şi *haldsbend* care se scrie şi *haldsbaend* şi *haldsbaena*, fiind derivat de la *halda*, "a ţine" şi *bana*, "omor". Lui *Bend* însă sau *Band* îi corespunde în latină *vinculum*, "lanţ", *ligamen*, "legătură, cordon"; în gr. este *biw*, în lat. *vincio* sau *vieo*, "a lega, a ataşa", ca şi la noi *banda*; lui *bia* din greacă îi corespunde *vis* în latină ("forţă"), iar lui *biasmo, violentia*, iar lui *Bindingi* sau *Bindingi* din gotică îi corespunde în latină *vinculis constrictus*, "strâns în lanţuri, legat". Lui *bees* din suedeză îi corespunde *bes* şi *bas* în gotică, precum şi *pas* (pentru că consoanele *b* şi *p* sunt alternative, n.t.), echivalente în latină cu *poena* ("pedeapsă"), de la verbul *basa* sau *pasa* care în latină este *battuere*, "a bate"; *bassara*, lat. *sica* ("mică sabie"), iar la Cicero se regăseşte cu sensul de "asasinat" sau *dolo*, "armă închisă într-o teacă", *biornbasara, machinae* = "unelte de război" şi *foveae*, "gropi", "excavator de ucis urşi"; în greacă *patew*, "eu zdrobesc, calc în picioare". *Maehas* , "unealtă cu care se retează fânul", vine din goticul *maa* şi *maita*, "a reteza:; de aici *maekr*,

machaera, Metz, "cuțit", *Stekametz*, "pumn", *Weldhemetz*, "țeapă"; în gotică *hae, hö, höo* = lat. *foenum*, "fân". De la *maita* avem în lat. *meto*, "a recolta" şi *amaw* şi *amaomai* în greacă, de unde *amhto, messis* ("recoltă"), *amhth, messor* ("culegător"), *amh* = *falxmessoria*, "seceră". *Hyr tuman*, got. *hyr, yr, tuma, dima, dimba, nebula* ("negură"), *nimbus* ("nimb"), *vis venti* ("forța vântului"), de la *hyra, yra, harwa, orwa*, "a mişca, a agita". De aici *gyrus* în latină şi *guro* în greacă, "cerc, ambitus"; *gurow* din greacă, apoi *hair, hior, gladius* ("sabie"). Grecescul *aor* sau *aor* = lat. *ensis* ("săgeată") de la *aerw*, "ridic, înalț", pentru că săgețile (şi armele în general) vibrează legat de *arf* şi *orf*, care, ca nişte aripi, zboară prin aer, *aeirw* , care este chiar conținutul sintagmei *ei aera airw*; în acelaşi chip Homer spune despre Achille *entea aeirein* ("a trimite cu mâna proprie din piept"; cred că aluzia este la curajul proverbial al eroului, n.t.); s-a încetățenit şi la vechii goți ideea că prin saltul armelor (se referă mai ales la săgeți, n.t.) nu se reține numai un joc, ba chiar, printr-un consens general, este şi o sursă de zgomote. Din aceeaşi rădăcină este şi *hairta, haerta, hierta, cor, kear*, contras *khr* ("inimă") de la verbul *kaiw* sau *kew* ("a aprinde, a arde"): căci putem vorbi la oameni despre o inimă care "arde", la animale, despre o inimă care "varsă flăcări", căci inima, atâta vreme cât pulsează, poartă în sine şi viața. Deşi în cazul când inima se odihneşte profund, se poate totuşi observa o mişcare, care continuă să dureze în auricule, ultima, în auriculul drept; acolo are loc ultima pulsație, în propriul sânge, conform opiniei exprimate de Harvey (William Harvey, 1578-1658, medic englez, vestit prin descoperirea circulației sângelui, n.t.) în lucrarea sa de căpătâi **De genere animalium**, cap. 51, în care relatează că "într-o slabă unduire şi un tremur neînsemnat sau o palpitație se găseşte ultimul semn de viață". De aici se trage totodată concluzia că sângele este izvorul vieții şi locul principal al sufletului; de fapt, din el sunt toate celelalte părți ale corpului care "se hrănesc cu sângele fierbinte irigându-le şi astfel capătă viață". A se vedea şi capitolul având ca temă "Mişcarea sângelui". Rațiunea cea mai puternică a originii circulației sângelui care influențează şi toate celelalte mişcări naturale este inima, de ea depind toate acestea; toate acestea sunt comandate de creier, care dirijează totul, spun medicii că fără ele animalele nu ar putea exista (Id. cap. **Exercit.** LVII).

Jük din turcă înseamnă "povară, jug", în got. este *juk, ook*, lat. *jugum* şi în greacă *zugo* ; sued. *Satt*, lat *coetus* ("ceată", dar şi *saetae* în textele vechi, deci mult mai aproape de suedeză sau invers suedeza de getă, n.t.), got. *satt, sueit, swet*, de la verbul *saewa, swawa, swaeswa*, "a veni la un loc, a se aduna, a intra şi a ieşi"; *sassa* = lat. *sodales*, "însoțitor, soț" (cu sens de amic, tovarăş, dar şi cu cel actual, deci prin suedeză - şi prin gotică -, vedem clar că originea este getică, căci o regăsim ca atare în toate textele vechi româneşti, n.t.), gr. *suositoi*

("comeseni"), de la verbul *suositew*. Şi chiar dacă vrem să deducem cuvântul din grecescul *sito*, chiar şi atunci am avea la origine cuvântul getic *saed* care înseamnă "cereale, grâne, mâncare", got. *setta, satta, sattarbod* (cf. **Fragm. de legi vechi Gaut. Oc. Hrolf**, c. V, comp. **Herv.**, f. c. XIII şi **Hirdikra** în diferite capitole, a. c. III şi XVII, **Torst. Saug.**, **Herv.** f. c. IV, XIV şi XVIII), "dar, ofrandă, în vederea reîmpăcării", *satt mal* , "masă de reconciliere", *satt mal ok bött*, "procese acurate şi amendate", *sattarfunder*, "întrunire de împăcare", *saettas*, "adună laolaltă", *semin*, "de mare cinste, la mare preţ, pentru care demnitatea este lucrul cel mai important", got. *semin, saemd*, "demnitate, ordine, decenţă" şi *saemeliger*, "conform demnităţii, cinstit", *med semeligum* , "care convine publicului", *semeliga*, "în chip onorific", *semia*, "a administra cu demnitate", gr. *semnon*, "demnitate", *semno*, "cinstit"; preteritul pasiv al pers. I *sesemmai* , de la *sebomai*, dar chiar şi acesta este de origine getică, după cum am arătat, sued. *Der*, pers. *Janua*, "poartă", got. *der, dyr., dor,* gr. *ura*, "poartă, gură", *urax* , la Hesychius *Purgo* (c. XII, **Tors. saug.**, p.m. 451 şi 453) , "zid de apărare", idem. *itwn*, "tunică, cuirasă", în ionică *kiwn*, sued. *Derban*, "paznic al porţii la vechii goţi", *wrax*, "cuirasă" şi *thorax*, "platoşă", interpretează Hesychius (c. XII, **Torst. Saug.** la *urax*), în gr. se spune *itwn, zho* şi *lwrikion* (şi nu *Purgo*) - iată cum Ovidiu avea dreptate când spunea (**Tr.**, V, 3): "Limba greacă sună aici mai mult a getică, fiind amestecată cu multe getisme" (*Grajaque quod getico mixta loquela sono*).

Eu am ales doar câteva exemple dintr-un număr mare, iar dacă Dumnezeu îmi va ajuta, voi mai ilustra faptul că nenumărate cuvinte din greacă şi latină, precum şi din alte limbi, trecând prin suedeză şi gotică, îşi au originea în getică. Iată: pers. *nisesten*, "a se aşeza", got. *sitia, nisitia, nidsittis*, sued. *Kaz*, got. *kaz, gaz, gas, nausgas*, anas, *gö*, turc. *Kul*, pers. got. *gsol*, "lac, băltoacă", *püst*, "apă mică, izvor", got. *puss* (**Her. Saug.**, c. XII. C. III, **Vygbr.**, LI. R. C. şi M.E.), *s. laest*, "lovitură, aruncare uşoară", got. *laest*, "rană", s. *kaest*, "intenţie, consiliu"; verbul însuşi înseamnă "a discerne, a alege cu sufletul"; la fel stau lucrurile în limba noastră vorbită, unde *kaesa, kioso* > *kaest, kaestar*, "ales" (de aici şi latinescul *Caesar* şi *qaestor*, după opinia mea, n.t.), *kogghlamak*, "a defăima", got. *koghla, kokls* (**Hertraud och. Saug.**, c. IV). În legătura cu particula *mak*, lucrurile nu stau clar. *Semir, butyrum*, got. *semir, smir, smör*, ar. *Sewr*, "bou, turmă", got. *sewr, seur, sor, saudr, södr, ilmek*, "a ultragia", *ilenmek*, "a blestema", got. *ilmaeka, ilmaela*, "a profera o injurie, a trăi în concubinaj, a ultragia", ceea ce în **Legenda lui Thorst.** (f. c. XVI şi urm.) este numit *illyrda*.

Ujandürmak, "a tulbura, a blama", got. *ika, weka, weckia* , "a trezi din somn"; acelaşi lucru înseamnă şi *viandurmak*. Infinitivele având terminaţia în *mak* sau *mek* sunt cuvinte turceşti. Aceeaşi situţie cu expresia *ciftlendür mek* , "a se lega

prin căsătorie". Pers. *cist*, turc. *Cist* şi *giüst*, "soţie", got. *gipt, gift, igiad*, "consiliu", got. *igiad, higiad, higiu, brysthygiu*, verb. *Higga* , "am ameninţat", *giran*, ar. pl., "vecini, consorţi", got. *girannar, grannar, graend*, "vecinătate" (Praef. **R. Berg. Leg. Upl. Fragm.**, L.I., **Ion. Rugm.**, p. 25, **Gaut. Ok Hrolf. Saug.** , c. XIV, **Torst. Saug.**, c. XX, c. XXII şi c. XXIV), de la verbul *greina*, "a separa", *daechsem*, "gras, corpolent", got. *saeck, duk, dicksam, tiock, digur, dikur.* Dar *dikur swaerd*, "trupă de gladiatori legaţi" (o companie formată din 200 de oameni, n.t.) şi nu cum arată Stiernhielmius (**Kiopmbr. St.**, c. XXII, q. 4), *hyta*, "întăritură, casă", got. *hyta, hydda* , verb. *Hyta, serkerd, sergerda*, "vertij al capului, furie, când cineva nu ştie ce face"; got. *serkr*, "furie" şi *beserk, beserkur*, "bătând din pumni de mânie", *regd*, "turbaţi de mânie" (**Torst. Saug.**, c. III şi XVII, **Merv.**, f. c. 1), got. *redaes, redas*, s. *rüg*, "revenit, reîntoarcere"; *rügan*, "a reveni, reconcilia", got. *ryggia, rygga*, "partea posterioară a corpului", *rygg*, "spate", s. *raefz*, "a separa, a se instrui (într-un proces)", got. *raewa, raefsa*, de unde *Refsingar thing, Refstathing, Refsinga thing*, "Judecată Regească în scopul aducerii la cunoştinţă" (*Regium judicium pro cognoscendis*), împotriva celor care au comis ultragii la adresa ordinii publicii. *Reffing*, "pedeapsă", *ruf. ref.*, "exilare" (**Olafs s.**, c. XCI, **Raestabr. DL. Tingdr. West. Ll.**, c. III, **Herv.** s. c. III şi **Torst.** f. c. XII); *raewgh* şi *rewaeghan*, "a acţiona ca o vulpe, a avea viclenia unei vulpi", got. *raef, raewugr, raefachtig, refkeyla*, "vulpoaică", *krokaref*, "dejucând, conducând în eroare prin viclenii", s. *asik'ar*, "clar", pers. *asikar*, "a demonstra, a clarifica", got. *asikar, asikar eru raan (Byorn)* , "claritatea are putere de lege". În codexul de legi editat de Stierhielmius se citeşte *asikkia* (**West. Ll. Vigarth. Dr.**, c. XIII şi **Kättibr.**, c. VIII), *afet*, pl. *afat* , "noxă, defect", got. *afat. Huat ock ar hin hethne lat afat vara*, "ceea ce de la profani lui Vigerus îi lipseşte".

Toate aceste cuvinte, persane, arabe, turce, pe care le-am folosit la timpul prezent sunt extrase din limba getă, un adevăr pe care, din ai noştri, nimeni nu-l poate nega. Mai sunt nenumărate altele, pe care le voi publica într-un opuscul viitor. Am spus din ai noştri, pentru că, totuşi, cărturarul Gravius (**Elem. Ling. Pers.**, p. 90) semnalează zece cuvinte de origine persană care par să fie nişte spice rămase după strângerea recoltei gotice, după cum pot fi văzute. Aceasta pentru că la perşi există chiar şi legi care sunt foarte asemănătoare celor foarte vechi ale noastre. Conţinutul acestora se rezuma la a inculca în sufletul cetăţenilor obiceiul de a nu cădea niciodată în vicii şi de a nu comite delicte împotriva legilor. De aici şi Xenophon în **De Instit.Cyri**,lib.I,subliniază: "*oi de Persikoi nomoi, prolabonte epimelontai opw thn arhn mh toioutoi esontai oi politai wse ponhrou tino ergou h aiorou efiea*" ("Legile persane, de fapt, urmăresc prevenirea delictelor, ele prevăd ca încă dintru început cetăţenii să nu iasă din litera lor, să nu

cadă în ceva necinstit sau să se amuze de un lucru ruşinos sau de o faptă criminală ." - extras din capitolul **Copilăria lui Cyrus**) (foarte important, aceasta este şi esența legislației lui Zamolxis, n.t.).

Aşadar, de cea mai mare importanță în aceste legi era, nu atât teama de pedeapsă şi supliciu, cât mai ales să-i determine pe cetățeni să se ruşineze şi să se țină departe de o viață păcătoasă şi criminală. Iată ce spune Tacit (**De moribus Germ.**, c. XIX) despre strămoşi: "Nimeni nu se amuză pe seama viciilor. Aceasta se cheamă a nu corupe şi a nu te lăsa corupt" şi puțin mai încolo: "Pentru cei mai mulți valorează mai curând bunele moravuri de acasă decât bunele legi de aiurea". Acelaşi lucru spune şi Justinus (**I.**, II, c. 20): "După cum se poate vedea, ceea ce este de admirat la Sciți, este ceea ce le-a dat lor natura, ceea ce Grecii nu pot obține nici prin nesfârşitele doctrine ale înțelepților şi preceptele filosofilor, căci sunt întrecuți, punându-i în balanță de bunul simț înnăscut şi obiceiurile neşcolite ale barbariei: căci Sciților le-a folosit mai mult necunoaşterea viciilor, decât le-a folosit Grecilor cunoaşterea virtuții." Dar adevărata cauză reiese clar din cele de mai sus. Sunt sfinte cuvintele regelui Birgerus din **Prefața** la **Legile Upsala**: "*Warin allir raetwisir, tha thursti aei lagha widh*" ("Dacă toți ar duce o viață cu dreptate, nu ar mai fi nevoie de legi").

SUMMARY

Of Carolus Lundius' "*Zamolxis - the first lawgiver of the Getae*", the full title of which reads:

Upon a long debate (dissertation) within the Swedish Academy of Science, it is resolved to be made public this historical truth by Carolus Lundius, the author. On the same occasion, further data regarding the antiquities of the Sueons, the Goths, and other nations, has been added to, such things never having been tackled before by others, are now brought to light by the same author.

The book is dedicated to King Carol XI, under whose protection that worthy book has been published, a King that managed to have united under His sceptre about twenty regions, among which there were Sueonia, Scandinavia, Estonia, Livonia, Karelia, Stetin, Pomerania, Bavaria, and the County of Rhenania Palatinate. Among the virtues of that King—an emperor he could be called as well—which Carolus Lundius points out, most honoured are the human Justice and Equity, backed up by Kindness, as reflected in the laws He laid in the huge territories He ruled, laws inspired by the laws that have been promulgated by the ancestor of the Getae—the descendants of which are the Sweden too, and every Germanic nation—i.e. the most right and wise Zamolxis.

The dedication made to Carol XI, as a due heir of Zamolxis, concerning the jurisdiction established all over the Kingdom, stretches over eight pages, it including a poem, too.

As many of us may know, the name of Carol XI is connected to—among other things—the construction of *Coltea Tower* and the Lord Byron's *Mazeppa*, masterfully translated into Romanian by George Cosbuc, later a poet and scholar, when he was not even eighteen years old.

It is due to say here a few words about the author of that opus too, extremely useful indeed, not only to international, European and compared law experts, but also the Geto-Dacian mythology specialists—and not

only—and especially in general linguistics and etymology, in clearing facts of civilisation and culture of our ancestors.

As it results from several reference works, like, among others, the Encyclopaedia Britannica, Grand Dictionnaire, and La Grande Encyclopédie—Inventaire raisonné des sciences, des lettres et des Arts, the Swedish erudite Carolus Lundius, a legal adviser, was born in Nörrkoeping in 1638, and died in Upsala in 1725. As the one that has been charged with a reviewing of the Swedish laws, he has visited, aiming especially at researching of old monuments—Germany, France, The Netherlands, and Italy. It was there where he met countless old papers, including incunabula, in the Vatican's library, noting the frequency of Getical words therein, as we learn from the book dedicated to Zamolxis.

Among other books published by him, we remark here as follows:

- *De legibus Hyperboreis* (On Hyperborean Law) 1686;
- *Collatio juris sueonici cum romano* (A Parallel Between Sueonic And Roman Law) 1699;
- *De justitia et jure Sueonum* (On Sueonian Justice And Law) 1708.

Zamolxis, the first lawgiver of the Getae 1687 published by him 21 years after he began his studies—as we learn from an address to his readers—is divided into nine chapters, ending with a letter addressed to him by an old chum and guild mate of his, Johan Axehielmus (1608-1692).

In the first chapter of the book, the author at first lets us know that the correct name of that great lawgiver is SAMOLSE, as it appears in the old law codices of the Scandinavians, and in the manuscripts as well, and not somehow Ζαμολξιζ, as corrupted by the Greek writers. He was a Getae, Goth and Scythian at the same time, since the Getae descend from the Scythians. Thus, first we have the Scythians and then the Sueons. The Getae, who also called themselves SUEONS, are the same people with the Goths *(unam eandemque gentem Getas et Gothes fuisse)*; Lundius is the first scholar ever to clear up matters of major importance, like the one of the Getae.

The Getae are also called GOTHONES, GOTHINI, GETAR, GETTAR, JETTAR, JOTTAR, GAUTAR, GOTAR (in the local language, *ðtriâ*, coming from GA, GE meaning "earth", the same root with GAU, GO, JO, GOIA,

GIALU, hence GELLU and I would not be surprised at all if the famous Gens Julia would have the same origin).

The term SUEONES, a name under which are to be met both Scythians and Getae, comes from SVIFO, the birthplace of ODIN (WOTAN, WODAN) = a god of people, dead, fights, a god of Runes wisdom and of medicine.

SUEONES are also called the INGUEONES/INGEVONES INGI/ INGVE/ INGEMUNDR.

In Isidor's Chronicle it is told that the oldest kingdom of all is the Goths' one, i.e. of the Getae, since it was born from the Scythian one *(Gothorum antiquissimus est regnum quod ex regnum Scytharum est ortum)*. The Scythians, according to Herodotus (IV, 156) were called Hyperboreans too, as they lived in northern areas, located behind Palus Maeotis (Azov Sea). They used to wield bow and arrows, a habit inherited from Germanic nations, as old law codices read *(Arf* and *Arfdabolkar)*, a reason why the Gothic word *skyta* translates by *arrows shooting* (the Latin *sagittare*).

The etymology of the word GETAE is fully convincing, backing my thesis (see The Ubiquity of Geto-Dacians), related to the *e/o*, i.e. GET/GOT, vowel alternation, and the concept of the warrior tribes of *unsettled Getae*, therefore called *Goths*, after the 4th century AD.

In Chapter II, Lundius keeps us abreast of a historical fact, well pondered over and reasoned, namely the Goths (= Getae), of which the world filled itself, have left Scandinavia. He calls at first in witness thereof Dio Chrysostomus, the author of a valuable treatise titled "Getica", which of course did not preserved, but through frequent citations given by certain writers following him—Ammianus, Zosimos, Zonara, Ablavius—entitles us to judge as not fully lost.

The author issues an opinion, and not at all false, that Italy itself has been founded by the Scytians, and backed up by many very old Getical words spread in many manuscripts and books in Vatican's library in Rome.

He calls also as a witness Cato The Old, who clearly asserts the Getical poets having praised, flute accompanied, the acts of bravery of their heroes, many years before the eternal city—Rome—would have been erected *(Getae etiam ante Romam conditam heroum suorum praeclare gestas carmine conscriptas ad tibiam cecinerint)*, and Plautus' comedies as

well that, as also asserted by me in the opening of the 2nd International Dacology Congress in August 2001, are a treasure of Geto-Dacian words, put in the mouths of his characters, usually common people. While Plaut lived in the 3rd century BC, it is very clear how many centuries before—just how Cato himself stressed—the Geto-Dacian language and writing has formed; that is why I also suggested for the next congress, one of the themes thereof should be exactly the lexicon of that very valuable comedy writer.

Were all the people of Troy Geto-Dacian, or were they mixed with the Pelasgians, Etruscians, Cimmerians? –Yes!—Lundius asserts Troy would have been erected by the Getae. It is also interesting that, about three and a half centuries later, Vasile Parvan, our historian and archaeologist, relying on archaeological stuff/findings, asserts Troy would have been erected by our ancestors, that both in "*Getica* " and in his smaller opus *Dacians in Troy*. Lundius reasons his opinion by the fact of laws being common and the name of one of Troy's six gates itself, namely *Scheiana Gate (scaeea* in Latin, σκαιαι in Greek) becomes *skaer* in Swedish and Getic; and then, Troyans or Phrygians or Cymbrians and Francs are one and the same nation and speak the same language, Phrygian Umbrian, i.e. Teutonic (according to Lazuis, *De migratione gentibus* , lib.III). See also *Sueonia's Chronicle*. And since the ancient ones used to name all those nations rather Getae than Goths, the descendants of which have populated most of Europe and Asia *(Veteres illas nationes magis Getas quam Gothos nominarunt, de quorum sobole maxima pars Europae et Asiae creditur populata)*, it is clear that the author keeps at all times to the word he gave, namely the Getae are the same with the Goths, i.e. one nation. Gotholandia/ Gothia/ Jgland/ Jutlandia, in the local idiom, from Got/ gut + land, means both "god" and "good, fertile", hence a fertile land, since on that Denmark peninsula, located between the North Sea and Baltic Sea, we also learn from many other writers, including Saxo Grammaticus, completely everything could be found, it was a land blessed by God and Mother-Nature. And again the Getae—to be called Goths *(qui postea Gothi dicti sunt)* later—were those to have reached Britain, we learn it from, among others, Saxo Grammaticus, a historian of Danish origin, author of a history of Dania (i.e. Denmark) in 22 volumes (*Saxonis Grammatici*

sialandici viri eloquentissimi, in gesta Danorum.- Francoforti, Apud Andream Wechelum, 1581), from which we infer that the land—Dania (Dacia = Danemarca)—derives its name from its first king, King Dan, who, together with Angul, were sons of Humblus; that, Angul left for Britain and, becoming a ruler over a region thereof, gave it the name of *Anglia (England)*, after his name. That, the inhabitants of Dania/ Dacia were called in ancient times *Danoi*, we know it from Strabon (VII, 3, 7). That, the subsequent memory of Danes themselves remained fresh, that England still belongs to them (and has belonged to them for a period of time, like Norway and Sweden too, over which also *Dani* ruled, and the "yoke" of which they get rid just somewhere in the 14th century, we learn it from the historians of modern and contemporary England, including André Maurois). Reporting on England, Lundius mentions at first the Scots, in which I myself and indeed Prof. Eng. Tonciulescu, but also others, recognise our sheepherds of our Myorithic space. In one word, the nation of Sueons and Goths (i.e. the Getae) migrated to Dania, Germany, Britain, Scotland, Gaul, Italy, Hispania, Lusitania, Catalonia, Thrace, Greece, Phrygia, Taurica Chersonesus, Russia, and to the other areas of the world, almost on the whole Earth, yet even to America, and from the time of the Flood, as old writings prove it, including Sueonia's Chronicle. Scythes, the ancestors of the Getae—scrutinisers by their own kind—were very skilled navigators and orientated themselves on the stars, therefore they were the first ever to reach America.

In Chapter III, we learn that Sweden was the first place, where a phonetic alphabet has been ever used. That, the Greeks and the other nations took it all over from them, in evidence it stands a series of laws collections, starting with those of Samolse and Deceneus. Of such laws made use at first the Danes, therefore the West Dacians, i.e. of Denmark and subsequently the Sueons and Goths.

By the concept of VITTOD it is understood among the Goths (including the Getae), often encountered instead of the Latin *lag*—to command—relating to the concept of law, but also occurs BIUTHS/ BIUPAN in lieu of *lag*, subsuming the *unwritten law*, the common law, since the old custom, the acting law, has preserved and still lasts and not without reason, including with us—that is the *law* used to be called *as constituted through a*

custom (Quippe inveterata consuetudo pro lege non immerito custoditur. Et hoc est jus, quod dicitur moribus constitutum).

The common law, once blooming with the Getae at the time of Boerebista, seems to have preserved in the modern law—and I underline it again—and, not only in our state's, with a well-deserved vigour. Also with us the unwritten laws—*consuetudines*—have preserved, not only with the North nations, where they used to be recited, a custom inherited from the Geto-Dacians, since, put on music, they were sung like psalms, and so, learned by heart.

Upon swearing an oath in any court proceedings, twelve assessors had to attend, to so keep with the religious aspect, as in all ancient religions, including the Indian ones, which also are of Getical origin, twelve was the number of gods, like also with Greeks, like the Christian apostles, too.

I suspect such should be the link with the later calendar too, based on the zodiac.

When six jury members were for a condemnation, and six for an acquittal, the judgement passed was of acquittal in civil actions, while in the criminal actions a decision was more difficult to be made.

In Rome they had to swear on three gods—Jupiter, Neptune, and Ceres, a kind of *jus jurandum*, which initially has been introduced by Solon, in Athens; with North peoples they had to swear on Freya (Ceres), Thorus (Jupiter) and Attin Maximus (also having the attributes of Apollo and Adonis, those North godesses being those on which rely the Hellenic and Roman ones, including the Hebrew ones).

In Chapter IV, Lundius underlines once more that in Zamolxis times the laws were written, relying on both Iordanes (De origine actibusque Getarum) and Joannes Magnus, who was the first ever to publish the Getical alphabet, and the laws of Zamolxis of *Historia de Omnibus Gothorum Sveonumque Regibus*), Rome 1554, and none the less on a number of other authors, Greek and Roman, trustworthy, Herodotus (IV, 95) and Cato Major, cited hereabove, and, thereafter, Publius Ovidius Naso—who we deem the first Geto-Dacian poet. They report that Zamolxis would have been one of Pythagora's slaves, the son of Mnesarhus, that, after having got liberty and a great fortune, he returned to his fatherland

and started to preach at Thracians, who lived in misery and ignorance, about what he has learned from his master, where he led a life Ionic style, with more refined habits.

But, in the very next chapter, i.e. at 96, Herodotus says that he doubts about that story, as heard from the Hellespont and Pontus Euxinus inhabitants, and that he himself guesses Zamolxis should have lived many years before Pythagora. Zamolxis might be assimilated with Saturn, but also with the Sun (maybe that way it may explain the cult of the Sun with Maramures inhabitants, which presence on their gates is relevant, and the famous *Merry Graveyard In Sapanta* certifies the continuity of Getical belief in immortality. It is worth noting that both with the inhabitants of Bucovina, and the Swabian of Bavaria, the dead persons are watched with dances and cheerful music and society games and sketches involving, without any restraint, the dead himself or herself, and not only his or her family—an event experienced by me in my childhood, upon the death of my father—all of which referring to the Geto-Dacians philosophy and beliefs) (T.N.)

In Chapter V, it is plainly concluded that Zamolxis was both man and god (i.e. deified upon death, as the case is with all Egyptian, Indian, Hellenic, Roman, etc. gods, and also with "gods" far later on, who all are subsequent to Getic gods, derived therefrom—T.N.) According to Herodotus (IV, 59) he also was called BAL, BALLUR, ABALLUR, meaning Apollo, i.e. the Sun; Apollo had nine muses, the Sun nine circles, and the Bachants' choir was made up of nine singers. Since he was regarded as the most powerful of the gods, he also has been named *Hercules Deus*, militaris. He was also assimilated with Aesculap, as also a medical god, with Adonis-Attin = Sun, thus also with Osiris and Orus. It is worth noting here that he was assimilated neither with Mars, the god of war, nor Mercury, a god of eloquence, trade and highway men, but , except for the above mentioned, with any or almost any gods (the so-called gods, as initially they all were people in flesh and blood, whether Egyptian, Indian, Hellenic or Roman, Hebrew, etc. (see Maria Crisan, Troy, 1997).

Most important, in my opinion, is Zamolxis proximity with the god *Pan*, who is the *master of the whole material universe, a god of the entire Nature*, the etymone of his name occurring again in the Gothic/Getic FAN—as we learn inclusively from Vulcanius Brugensis l.c., meaning "God". One

of the many words in the main vocabulary, along with ALDE, BAN, BARA, —Bara-Olt, therefore the son of Olt—BLID, HALDAN, HOLDE, HULA, along with old Teutonic and Gothic words I will subsequently publish maybe together with Dr.Iosif Niculescu. As we may find out, that famous professor, lawgiver, and Swedish author of interesting works—Lundius—is very concerned with the etymology, and he deals with it with great diligence, splitting hairs to arrive at a valuable historical truth. This is how the way takes us again and again towards the Sun, in its universal mythological excursion. Apollo was called PAN too, but also PAEAN. As his sceptre was made of gold, also of gold were his bow and arrows. The arrows in Swedish, as the author reports, are called SOLARSTRALAR, a word the last part of which—STRALE—being Gothic, means "arrow". Or Apollo is the god held as the inventor of the skill of handling the bow and arrows. His bow being Scythian, by that detail it is also to be recognised the channel of the gent—Scythian—Getic—Goth (and Sueon); he, like Salmose, which he mixes up sometimes with, was a Hyperborean. The Greeks inclusively had taken over such Hyperboreans, i.e. Scythians gods, according to Herodotus (V, 96) and Aristotle (De coel. I,1).

Other names of his, like ZAMOLXIS are as follows: SAMNAAS, SAMNAMALTHIUS (possibly referring also to the ancient origin of Maltese military and religious Order?!), SAMNMALSES, SAMALSES, SAMOLSES, SAMEL, SAMELITZ, EL, BEL, BELSAMEN, and SAMLHOG, ZAMOLXIS and ZALMOXES. All Getic deities, starting with GOIA, FRIGGA, FREYA, VESTA, lay at the basis of the Hellenic and Latin ones. Venus is the same with FREYA; from the name of FREA/PREA we have the Gothic HUUSPREA/HUUSFREA/ in inscriptions HUUSFRU (*Hausfrau* in present German means "mistress of the house"; initially I think such deity has been a mistress of the house budget in Matriarchal ages—mater familias). The Greek Ζευζ is close to the Egyptian THEUT, from the Phenycian TA AUT, the German TEUT/ DEUT/ DEUTSCH which in fact, as a Getical word, leads us to the word DAC, i.e. to our Dacians, to those in Denmark (i.e. West Dacia), those in Holland, and all those of other Dacias and Vlahias, under way to get discovered.

As for the most disputed DIANA, Lundius, supported by certain assertions by the antics—Hesiod, Herodotus, Diodor, Lucretius, Juvenal,

Lucan..., asserts to be of Scythian, i.e. Getic, origin, to be met again in the Hecate and Persephone, and also in *Juno Inferna*; a leading place occupies VESTA DEA—working together with Zamolxis when promulgating laws, i.e. VATRA (fireplace, village hearth and Cosbuc's HEARTH), as being much older than the Greek HESTIA and the Roman VESTA, those having in fact borrowed it from our ancestors, as the case is with the MOIRS—genuine Geto-Dacian Fates—who might have inspired the Greeks, too.

In Chapter VI, the author does not exclude the possibility that Zamolxis being the more recently name of an older god, for example of Apollo, BALDUR, with the already enumerated variants. Both Strabo and Eddic Writings attest it; he got the attribute of *Hyperborean*, like Pythagora, otherwise, since both are attested with the *Hyperborean Scythians*. The author calls as a witness Pherekide of Syros, a Greek philosopher of the 6th century BC, one of his disciples being Phytagora, too, and was the first ever, the author underlines, to preach the *immortality*.

In Chapter VII, the author lets us know about the other established name of Zamolxis, namely GEBELEIZIS, according to Herodotus (IV, 94), with the variants of GEBILIISIS/ GEBLIETZEN, corresponding to *Jupiter the Thunder-thrower and Lightning-dropper*, a variant rejected by Lundius.

In Chapter VII, dealing with Samolses theology, Lundius, relying on Edda, two collections of mythological and legendary poems of ancient Scandinavian nations, first of which is drawn up in the 11th century by the Icelandic priest Soemond Sigfusson, the second being attributed to SNORRI STURLLESSON, Lundius introduces to us Zamolxis as the oldest among the laic citizens in Sweden, who believes in the afterlife happiness of the right people, in fact the immortality; those place is in the Elisee Fields (which, like the Styx also, he indicates to be located in the Swedish province of HELSINGIA). At the opposite pole we fins ODIN who, after having killed a lot of people in the wars, he himself ended a violent death. His place is in Walhall, a kind of Tartarus and, unlike Zamolxis, was deemed as a sanguinary god *(Sanguinarius est Deus dictus)*.

Chapter IX, dealing with the principles laying at the base of Zamolxis' philosophy, which he deems as very fair, tells us that also the law principles arising from there have led to the fair laws of our ancestors, including the

Sweden, who inherited them directly. In working out such principles, a geometry technique has been taken as an example, starting with the definitions. 1 st Definition. A cause is an element from which it is to commence. 2nd. A main cause is called a cause, which all the other issue from. 3rd. Secondary causes are those relating to an initial, primary cause, and depending on same. 4th. A motion is the issue for every action, even with those inanimate, and not only with animals, as taking part in human idea of beauty and good, and are prior to those religious.

I conclude with a letter addressed to Lundius by another scholar of that time—Johan Axehielmus—and which may be as well addressed to Dr.Napoleon Savescu, the amphitryon who secured that book, entrusting it to me for translation, which I did and not without trouble and certain benefits, too.

"To the most brilliant man and scholar CAROLUS LUNDIUS, a professor of law sciences and city judge, my old chum, I hail you in the name of the God!

I can see very well how are You dealing with Zamolxis, and not without some kind of spiritual delight; You, true friend, our Zamolxis, kept so many ages in the dark, almost buried, has attracted you so much; look, now he is brought to light and somehow from the Inferno by You. I congratulate the Fatherland for that Fruit pulled out from the Darkness and I congratulate You for your brilliant efforts, to which I only got left to say: exceptional and exceedingly fertile.

I congratulate You from full heart for Your every effort You made to enlighten that phenomenon, trouble that cannot be rewarded with all the goods You deserve or by praising enough Your honoured name. It must be a lucky destiny that accompanied You, to let You deal with such a praiseworthy theme, and advise it to the literary world in such happy a manner. May the Innocence be with You for the rest of Your life; may the Holy Providence of Justice and Equity never let You down. May You have, like until now, Your judgements rendered by You with the same judge wisdom in the most difficult cases, and may their ratification remain valid! May You be healthy, You, the most cautious judge. I present myself, with a bow, to our old city of Upsala, with my soul and writing. The calends of January 1687 AD.

Yours, as always before, Joannes Axehielmus.

High Judge and Royal Assessor, P.C.R.A.

Johan Axehielm (in fact under that name he was ennobled in 1651, his real name being Johan van Gebern) was born, like Lundius himself, in Nörrkoeping, only 30 years earlier, i.e. in 1608, and died in 1692, at the age of 84.

He was an archaeologist by formation. In 1629, at the age of 21, he was assigned by the King to record all the antiquities within Sweden (so explains why he translated and commented in Latin 250 Runic monuments); between 1633 and 1652 he lived in Finland, as a secretary and tax lawyer and assessor with the Royal Court; in 1652, at the age of 44, he returns to Sweden, becoming a seller of old books for the King of Sweden; in 1667—a Royal assessor; in 1672—chairman of the Royal Board for Antiquities.

He wrote about the three crowns, with the Swedish coat of arms on them; he compiles a *Dictionnarium ex legibus islandicis compilatum*; a *Lexicon sveno-gothicum* together with the scholar Bedreus and J.Hadarph, translates into Swedish *Vilkina Saga*, which has been revised and republished post-mortem, in 1741.

Maria Crişan

NOTA TRADUCĂTORULUI

Mărturisesc că, mai ales la început de drum, mi-a fost foarte greu şi, nu atât din cauza limbii latine medievale - îmi şi rostuisem un manual în acest sens -, dar mai ales pentru că între dorinţa de a studia cât mai atentă această lucrare şi somn s-au ivit contradicţii.

Conştientă de climatul moral la membrii societăţii noastre, cu atât mai motivat cu cât suntem urmaşii direcţi ai unuia din cei mai mari legiuitori ai lumii şi anume ai lui *Samolse*, legiuitor renumit în Dreptate şi Echitabilitate, pe care şi-l revendică toate popoarele nordice, începând cu sueonii (suedezii, ca unii care descind din goţi/ geţi/ sciţi/ hiperboreeni), am încercat, din păcate zadarnic, să implic încă 2-3 profesori de latină la traducerea acestei cărţi, lăsând în seama mea textele eline şi gotice; tuturor li s-a părut până la urmă, o întreprindere mult prea dificilă. Acesta era adevărul. Până la urmă nu mi-a rămas decât autoeducarea şi autoîncurajarea.

Alte dificultăţi referitoare la text au fost legate de prezenţa a numeroase citate din *gotică* şi *greacă* (un motiv în plus să fiu refuzată de profesorii pe care îi solicitasem să se implice cu 7-8 pagini de persoană), care au însemnat timp mai mult consumat cu redarea lor în alfabetul latin şi de către mine dar şi de către persoana care redacta textul, aceasta solicitând în plus, să se facă uz de mai multe tipuri de redactare: caractere elene, italice, bold, ghilimele, paranteze etc, elemente care cereau o atenţie mai mare precum şi timp mai mult de transcriere şi scriere. Alte dificultăţi legate de traducerea propriu-zisă au fost, printre altele, şi obligaţia de a recurge la o serie de enciclopedii, spre a lămuri o serie de fapte, idei, personaje mitice, istorice, elemente de geografie istorică, de civilizaţie şi cultură universală.

Am menţionat prezenţa textelor scrise cu caractere runice prin paranteze şi le-am tradus conform textului latinesc însoţitor.

Nu mă îndoiesc de faptul că traducerea are unele deficienţe, dar aceste deficienţe sunt minore raportate la maniera, destul de îngrijită, în

care m-am străduit să redau şi am redat intenţia acestui **autor**, de o erudiţie cu totul ieşită din comun. Am desprins din text că Lundius a cercetat minuţios, timp de 10-15 ani, arhivele vechi, manuscrisele şi cărţile rare existente pe atunci în bibliotecile europene din Germania, Franţa, Italia, Belgia, Olanda şi mai ales din Biblioteca Vaticanului... Comparând text cu text, idee cu idee, cu documentele de aceeaşi factură - de obicei codexuri de legi - cu cele regăsite în bibliotecile suedeze şi finlandeze, şi în special cu *Monumentele Eddice* şi cu *Croniconul Sueoniei.*

În elucidarea faptelor de limbaj juridic şi, nu mai puţin, de zisă-mitologie nordică, adică scită/hiperboreană, adică getă, adică gotic-sueonică, savantul suedez s-a sprijinit inclusiv pe textele celor mai de seamă istorici, geografi, filosofi, jurişti, literaţi, greci şi romani, mai ales: Herodot, Tucidide, Platon, Aristotel, Solon, Ptolemeu, Cato Maior, Plaut, Plinius, Tacitus, Cicero, Ovidiu, Dio Chrysostomus, Horaţiu, Juvenal, Marţial, Properţiu, Tibul, Lucan...

Despicând firul în patru, şi nu numai, bazându-se şi pe etimoane ale unor cuvinte din fondul principal de cuvinte cum sunt şi cuvintele getice *ziua* şi *ban*>bănie, savantul suedez conchide că rădăcinile legislaţiilor eline şi romane în speţă îşi află originea, până în cele mai mici detalii, în legislaţia scrisă elaborată de *Samolse,* primul legiuitor al sciţilor, geţilor şi sueonilor şi, respectiv goţilor, venind cu argumente cu totul raţionale, ne convinge că toate zeităţile greco-romane, ba chiar şi egiptene şi hinduse se trag din cele getice, începând cu cel mai renumit dintre "zei" - APOLLO - numit în vechime, la geţi BEL, BALLUR, ABALLUR, dar şi BAN, PAN\PAEAN, BAN însemnând şi ogor de unde BĂNIE; Bănia Craiovei, Banatului (regăsită apoi şi la unguri şi în poemul-roman *Bank Ban* scris de clasicul literaturii maghiare KATONA JOZSEF); străvechiul zis zeu getic-gotic ATTIN stă la baza şi a unui ADONIS, care la ebraici se găseşte sub forma de evocare ADONAI, însemnând "Stăpâne", adică "Doamne"- Dumnezeule - cu valoare universală; deci şi acest ADONIS - ADONAI, revendicat de ebraici, este scitic - getic.

Aşadar, mă simt îndreptăţită să afirm, ba chiar să strig şi într-un for, că această carte este de o utilitate extremă - şi nu numai pentru vlaho-daco-romanii de pretutindeni, întru cunoaşterea istoriei culturale şi civilizatoare a strămoşilor noştri - şi nu numai pentru juriştii noştri europeni,

dar şi pentru filologii pasionaţi de etimologia corectă precum şi cunoşterea unui ghid preţios de modul cum trebuie să se întreprindă o cercetare autentică, urmărind descoperirea, cu orice preţ, a ADEVĂRULUI, scopul de fapt al oricărui cercetător pasionat şi care nu plăteşte tribut ideilor preconcepute. Aceasta s-ar cuveni să devină cutumă, cutuma atât de preţuită de strămoşul nostru şi al tuturor popoarelor germanice - Samolse, bazată pe Dreptate, Echitate şi Blândeţe.

Mi-am permis să scriu toate numele de popoare cu majuscule, încălcând astfel normele actuale de ortografie.

În încheiere vreau să-i mulţumesc domnului dr.Napoleon Săvescu, preşedintele Societăţii Dacia Revival (re-învierea Daciei) din New York, care a cumpărat această carte dintr-un anticariat din Upsala şi care mi-a încredinţat traducerea ei.

Maria Crişan

Cuprins

SALUTUL MEU ADRESAT CITITORULUI 5
CAPITOLUL I, 1-14 15
CAPITOLUL II, 1-20 31
CAPITOLUL III 71
CAPITOLUL IV 101
CAPITOLUL V 109
CAPITOLUL VI, 1-7 159
CAPITOLUL VII , 1-4 165
CAPITOLUL VIII , 1-8 169
CAPITOLUL IX , 1-9 179
NOTE ADĂUGITOARE, 1-22 197
SUMMARY 207
NOTA TRADUCĂTORULUI 219

TIPO CAROMI

Tehnoredactor: ***Liviu Chişcariu***

Tiparul executat la S.C. CAROMI S.R.L. Botoşani
Str. Constantin Gane, 12 bis / tel: 525909, 585050 / fax: 585050

Comanda nr. 11869/2002 • Coli tipo: 6,93 70/100 70 g/m2
Bun de tipar: 27 ***mai 2002*** *• Apărut: 30* ***mai 2002***

CAROLUS LUNDIUS

ZAMOLXIS -

PRIMUL LEGIUITOR AL GETILO

«Dar nu mă îndoiesc că există unii care vor socoti că ceea ce am eu este mai puțin corect, prin faptul că, vorbind despre începuturile l la Geți, mă refer în primul rând la SAMOLSE (căci așa se cuvine să fie numele lui); ei crezând cu tărie că eruditii noștri s-ar fi inspirat din li grecești, dar literele getice, fiind deja inventate și puse în uz, grecii luat de la noi, conform istoriei noastre vechi și a înțelepților experimentați în literatura scriitorilor vechi, de asemenea inși, ei nu socotiți ca atare; pe asemenea persoane noi nu dăm nici un ban, iar jud posterității îi va condamna - și sunt demni de a fi condamn unanimitate; aceasta, deoarece despre stilul lui SAMOLSE (deci se getică a preexistat celei eline) ne stă mărturie autoritatea unor is antici care consemnează totul cu toată claritatea.»

Din ***Salutul meu adresat cititorului*** - **Carolus Lu**

«Reînvierea Daciei, datoria cunoașterii originii și istoriei nea nostru, ADEVĂRUL, trebuie să constituie politica aleșilor puși să ve asupra destinului acestui popor. Adevărul este de neînvins, el st veacurile, vârstele oamenilor și nu poate îmbătrâni niciodată. Adevă trebuie dovedit, trebuie numai rostit.»

Dr. Napoleon Să

Axa

ISBN: 973-8053-55-2

ΖΑΜΟΛΞΙΣ

Primus Getarum Legislator,

Academica Dissertatione Luci publicæ restitutus.

ua simul occasione pluscula ad Antiquitates Sveonum Gothorumq́;, atq́; aliarum etiam Gentium spectantia; quædam quoq́; aliis ante non observata, breviter ac enucleatè in medium proferuntur.

Auctore

CAROLO LUNDIO.

UPSALIÆ.

Excudit HENRICUS Keyser, S. R. M. & Acad. Typog. Anno cIↃ IↃCLXXXVII.